ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Αντί

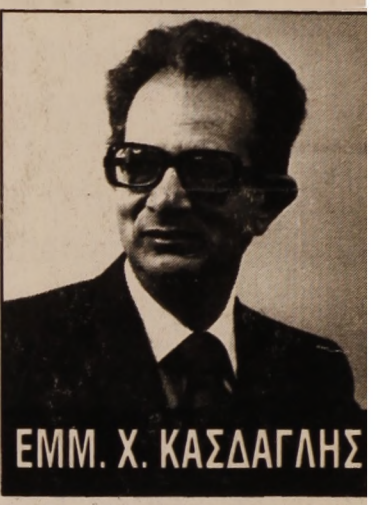
Περίοδος Β΄
Τεύχος 657
Παρασκευή
27 Μαρτίου 1998
Δρχ. 500

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΙΝΩΝ. & ΠΟΛΙΤ. ΕΠΙΣΤ. ΑΘΗΝΩΝ

φυγε ο Νίκος Γιανναδάκης
ρορος της Βικελαίας Βιβλιοθήκης,
υνεργάτης του Αντί

ΕΛΛΗΝΟΣΕΡΒΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Ο Ευ. Μυτιληναίος και η «Ορθόδοξη Μεταλλουργία»!

ΕΜΜ. Χ. ΚΑΣΔΑΓΛΗΣ

ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑ:

Τα τεκταινόμενα στον Συνασπισμό

Υποτίμηση στο παρά πέντε

ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ Η ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΖΩΗΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΡΟΜΗΤΕΣ ΣΤΟ ***ΑΝΤΙ***!
ΘΑ ΚΕΡΔΙΣΕΤΕ ΜΙΑ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ

Το ***ΑΝΤΙ*** ζητεί από τους φίλους αναγνώστες να γραφτούν συνδρομητές ή να γράψουν φίλους, νέους συνδρομητές.

Εμείς βεβαίως θέλουμε οι αναγνώστες μας να προμηθεύονται το περιοδικό από το περίπτερο της γειτονιάς τους ή από τα βιβλιοπωλεία όπου διατίθεται. Ένα ζωντανό έντυπο κυκλοφορεί μέσω των εφημεριδοπωλών και των βιβλιοπωλείων. Όμως υπάρχει ένα πρόβλημα με τη διανομή μέσω του Πρακτορείου. Προκειμένου να φτάσει στα χέρια σας ένα τεύχος, εμείς πρέπει να τυπώσουμε δύο. Το σύστημα διανομής πάσχει. Και αυτό είναι ένα χρόνιο πρόβλημα που –δυστυχώς– δεν μπορούμε να το λύσουμε από μόνοι μας. Στην Αττική, λ.χ., υπάρχουν πάνω από 5.000 σημεία πώλησης. Αν λογαριάσουμε ότι απαιτούνται τουλάχιστον 3 αντίτυπα σε κάθε σημείο, θα πρέπει να στέλνουμε μόνο στην Αθήνα το σύνολο των τευχών που εκτυπώνουμε. Έτσι το ***ΑΝΤΙ*** μπορείτε να το βρείτε μόνο αν είστε τυχεροί σε ορισμένα περίπτερα ή, ύστερα από αναζήτηση, σε περισσότερα του ενός. Από την άλλη μεριά, και αυτό το γνωρίζουν οι αναγνώστες της επαρχίας, εκτός Αθηνών το ***ΑΝΤΙ*** φτάνει στην υπόλοιπη Ελλάδα είτε το Σάββατο είτε τη Δευτέρα.

Γνωρίζουμε τον αντίλογο: Τα ελληνικά ταχυδρομεία βρίσκονται σε άθλια κατάσταση. Οι συνδρομητές μας στην Αθήνα, π.χ., παίρνουν το ***ΑΝΤΙ*** την ίδια ημέρα με τους συνδρομητές του εξωτερικού! Όσοι παρακολουθούν το περιοδικό τακτικά, συνεπώς, προτιμούν να το προμηθεύονται αμέσως – έστω και κα πιν αναζήτησης.

Υπάρχουν όμως και πολλοί μη συστηματικοί αναγνώστες. Α γνώστες που θα ήθελαν να παρακολουθούν το περιοδικό αλλά χνούν να το αναζητήσουν κάθε δεύτερη Παρασκευή ή εγκατα πουν την προσπάθεια αναζήτησής του. Γι' αυτούς κυρίως κάνου αυτή την καμπάνια για εγγραφή νέων συνδρομητών.

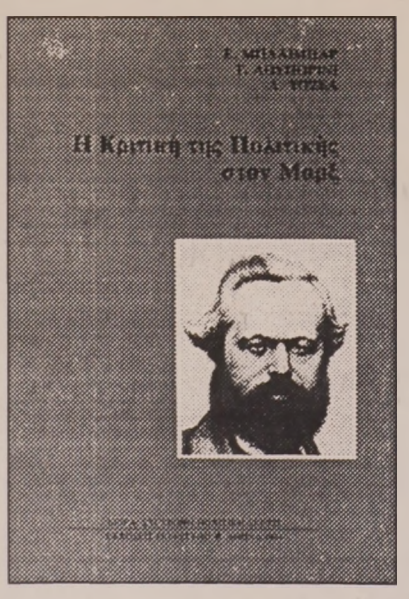
Γραφτείτε λοιπόν συνδρομητές στο ***ΑΝΤΙ*** γιατί έτσι βοηθ και το περιοδικό. Ή κάνετε δώρο στους/ις φίλους/ες σας π δεν το αγοράζουν τακτικά ή το αμελούν μια συνδρομή. Εμ κάνουμε μια προσφορά για τους νέους συνδρομητές:

Στέλνοντας το έμβασμα για μια νέα συνδρομή, από σήμε και μέχρι το Πάσχα, το ΑΝΤΙ θα στείλει σε σας ή σε όποιο φ σας σημειώσετε και ένα πακέτο με βιβλία ως δώρο!

Θα στείλετε το ποσό της ετήσιας συνδρομής **συν 500 δρχ.** τα ταχυδρομικά του δώρου και εμείς, εκτός από το περιοδ θα σας στείλουμε ένα πακέτο με τα εξής βιβλία:

Ε. Μπαλιμπάρ, Τ. Λουπορίνι, Α. Τόζελ:
Η Κριτική της Πολιτικής στον Μαρξ
Μ. Αλεξανδρόπουλος: *Φύλλα-Φτερά*
Γιάννης Ιωάννου: *Ο Τρίτος Δρόμος*
Γιάννης Καλαϊτζής: *Τσιγγάνικη Ορχήστρα*
Κατερίνα Σαιν Μαρτέν: *Λαμπράκηδες*

Στείλετε λοιπόν
το ποσό των **10.000 δρχ. συν 500 δρχ.**
για τα έξοδα αποστολής των βιβλίων
και θα λάβετε εσείς ή ο/η φίλος/η:

α) Το πακέτο δώρου και
β) για ένα χρόνο το ΑΝΤΙ.

Περιμένουμε την ανταπόκρισή σας!

ΝΑΙ, ΘΕΛΩ ΝΑ ΓΡΑΦΤΩ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ ΣΤΟ ΑΝΤΙ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΩ ΝΑ ΜΟΥ ΣΤΑΛΟΥΝ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ονοματεπώνυμο: .....

Διεύθυνση: .....

Τηλ. .....

Η συνδρομή μου θέλω να αρχίζει από το τχ. .....

Αποστέλλω με επιταγή το ποσόν των 10.500 δρχ,. Παρακαλώ ν μου στείλετε, μαζί με το πρώτο τεύχος, και την προσφορά σας, πακέτο με τα πέντε βιβλία.

657

anti

Περίοδος Β' · Έτος 25ο · Τεύχος 657
Παρασκευή 27 Μαρτίου 1998 · Δρχ. 500
ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ΑΝΤΙ ON-LINE: http://www3.enet.gr/anti
E mail: anti@compulink.gr
ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ηλίας Κανέλλης
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:
Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη,. Εξάμηνη: 13 τεύχη
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:
Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,
ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:
Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.
ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,
για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛ. 14 **ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΣΤΟ ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ** Πλήπτονται η πρόνοια, το επίπεδο ζωής και η ανάπτυξη. Οι ευρωπαϊκές προοπτικές από τώρα και μετά. Και οι ενδεχόμενες ανακατατάξεις στο πολιτικό σκηνικό. Γράφουν: **Κ. Τσαλόγλου, Δ. Καΐσης, Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος, Στ. Καφαντάρης, Τ. Παππάς.**

ΣΕΛ. 24 **Ο ΣΥΝ ΣΥΖΗΤΕΙ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΓΙΑ ΤΟ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ** «Ναι», «Παρών», «Όχι». Η ευρωπαϊκή ενοποίηση και οι βαθιές διαφορές στον ΣΥΝ - ρεπορτάζ του **Φ. Νικητίδη**

ΣΕΛ. 27 **ΠΕΡΙ «ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑΣ»** Ο Συνασπισμός, το ΠΑΣΟΚ και το ιδεολογικό πρόσωπο της Κεντροαριστεράς - του **Λαοκράτη Βάσση**

ΣΕΛ. 30 **ΜΙΑ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ** Τα ευρωπαϊκά κόμματα δεσμεύονται στον αγώνα κατά του ρατσισμού - του καθηγητή **Πέτρου Ν. Στάγκου**

ΣΕΛ. 32 **ΕΛΛΗΝΟΣΕΡΒΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ** Ο Ευ. Μυτιληναίος και η «Ορθόδοξη Μεταλλουργία» - του **Ζόραν Μπ. Νίκολιτς**

ΣΕΛ. 35 **ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ:** Τουρκία: Σύγκρουση πολιτικής και στρατιωτικής εξουσίας - του **Α. Κούρκουλα**. Ιταλία: «Ελιά» και συντήρηση - του **Α. Παναγόπουλου**. Γαλλία: Η ακροδεξιά πάλι στο προσκήνιο - της **Ε. Κολιοπούλου**. Ευρώπη: Οι νέες αβεβαιότητες σήμερα - του **Σ.Ντάλη**. Ρωσία: Ξαναμοίρασε την τράπουλα ο Γέλτσιν - της **Κ. Καρύγιαννη**. Βραζιλία: Το κίνημα των ακτημόνων - του **Λ. Βαλασόπουλου**

ΣΕΛ. 50 **ΜΝΗΜΗ ΕΜΜ. Χ. ΚΑΣΔΑΓΛΗ** Για την ψυχή του ΜΙΕΤ, που έφυγε από κοντά μας, γράφουν οι **Χριστόφορος Κάσδαγλης** και **Αγαμέμνων Τσελίκας.**

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ
Όχι στην ξενοφοβία, σελ. 4

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ
Αντήνωρ, σελ. 6

ΛΟΓΙΚΗ ΚΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ
Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 8

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ
Σχόλια, σελ. 9

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ
Τύπος, σελ. 12

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ
Πολιτισμός, σελ. 46

ΒΙΒΛΙΟ
Κριτική, σελ. 63

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ
Στέφανος Μπεκατώρος, σελ. 66

•Εξώφυλλο:
Δημήτρης Γκέκας

ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

ΜΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΝΕΥΡΩΣΗ μοιάζει να απειλεί την ελληνική κοινωνία. Υποκαθιστώντας τους ψυχιάτρους θα την ονομάζαμε «αλβανοφοβία». Με προεξάρχοντα τα ΜΜΕ, που σπεύδουν να αποδώσουν οποιαδήποτε εγκληματική δραστηριότητα πολιορκεί τις εικόνες τους στους Αλβανούς, χωρίς καν να μπουν στον κόπο να διακριβώσουν αν όντως ανήκουν στα κυνηγημένα αγρίμια της ταλαίπωρης γείτονος οι εγκληματίες, βαθμιαία αλλά σταθερά, η ελληνική κοινωνία μοιάζει να ζει έναν εφιάλτη – σαν το σύνολο όσων προβαίνουν σε παραβατικές πράξεις στην Ελλάδα να έχει έλθει από την Αλβανία.

Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ εμφανίζεται αυξημένη - και δεν το τονίζουν μόνο τα έτσι κι αλλιώς εντυπωσιοθηρικά τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων, αλλά και η αμείλικτη στατιστική. Βεβαίως, αυξημένη εμφανίζεται και η εγκληματικότητα των ξένων. Όμως, άλλο η διάγνωση της αυξημένης παραβατικότητας κι άλλο η καλλιέργεια της αίσθησης στην κοινή γνώμη ότι για κάθε έγκλημα, για κάθε ληστεία, για κάθε διάρρηξη ευθύνεται πάντα κάποιος ξένος.

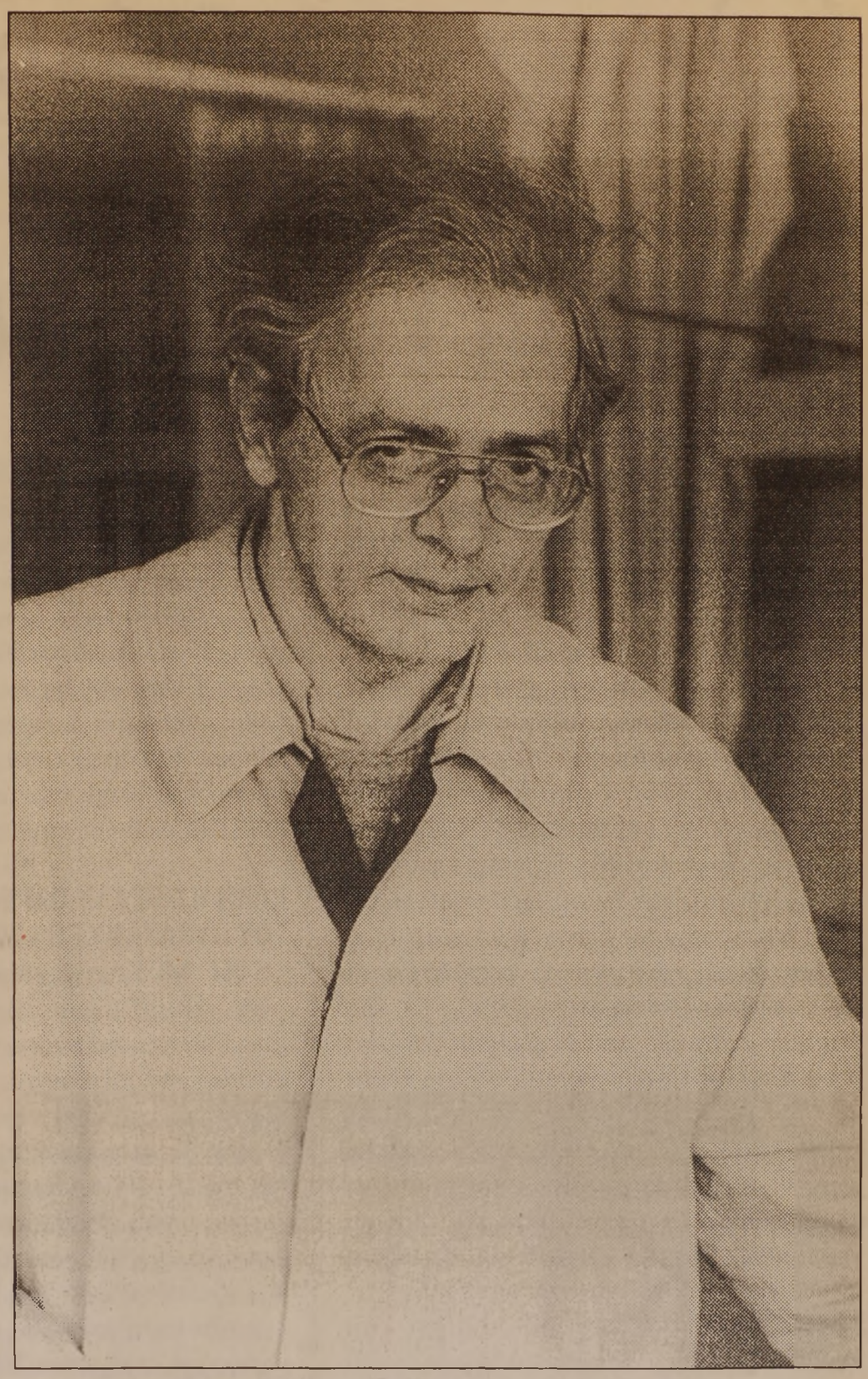
ΔΥΣΤΥΧΩΣ, ΟΜΩΣ, δεν είναι μόνο τα ΜΜΕ που καλλιεργούν τους μύθους περί εισαγώμενης εγκληματικότητας. Ο υπουργός Δημόσιας Τάξης, Γ. Ρωμαίος, πολιτικός που πάντα φροντίζει να κρατά χαμηλούς τους τόνους, αυτή τη φορά σχεδόν υιοθετεί αυτούς τούς ισχυρισμούς. Και στα μέτρα που φαίνεται να λαμβάνει, κυρίαρχο είναι οι «επαναπροωθήσεις» όσων Αλβανών συλλαμβάνονται χωρίς τα απαραίτητα πιστοποιητικά που μαρτυρούν ότι έχουν ή πρόκειται να λάβουν πράσινη κάρτα. Για έναν οξυδερκή πολιτικό, πολύ φοβόμαστε ότι είναι απλώς η εύκολη λύση. Και την κοινή γνώμη μοιάζει να εξευμενίζει, και τις διαρθρωτικές αδυναμίες της αστυνομίας, στην οποία προΐσταται, καλύπτει. Είναι, όμως, και η σωστή λύση;

ΠΟΛΥ ΑΜΦΙΒΑΛΛΟΥΜΕ. Άλλωστε, το ελληνικό κράτος, δεν φαίνεται να απασχολείται σοβαρά με τέτοια ζητήματα. Απόδειξη: η απουσία του από την πρόσφατη διάσκεψη της Ουτρέχτης (μαζί με την απουσία όλων των υπόλοιπων ελληνικών κομμάτων, πλην ΣΥΝ), στην οποία επρόκειτο να συμφωνηθεί και να υπογραφεί κείμενο «Χάρτη των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων για μια μη ρατσιστική κοινωνία» (βλ. το ιδιαίτερα ενδιαφέρον σχετικό άρθρο του καθηγητή Π.Ν. Στάγκου, στις σελίδες που ακολουθούν).

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, το όλο κλίμα φαίνεται ότι ευνοεί καταστάσεις αυτοδικίας. Η σιωπηρά πλειοψηφία φαίνεται να συμπλέει με τη Χρυσή Αυγή, τα μέλη της οποίας «περιπολούν» τις νύχτες τους δρόμους και αλίμονο σε όποιον φέρνει προς το σκουρόχρωμο ή θυμίζει (ενδυματολογικά;) Αλβανό. Ο κοινοτάρχης του χωριού απ' την Πιερία που απαγόρευσε στους Αλβανούς της κοινότητάς του να κυκλοφορούν μετά την πτώση της νύχτας δίνει ανάγλυφα το διαμορφούμενο κλίμα, στις τραγικές του μάλιστα διαστάσεις.

ΚΑΙ Η ΟΥΣΙΑ; Η ουσία είναι ότι ο ρατσισμός, μαζί με την πατριδολαγνεία, που εγκλωβίζονται στα μεγάλα κόμματα (αλλά όχι μόνο σ' αυτά), η ρευστότητα του πολιτικού συστήματος και η αδυναμία προσαρμογής του στις αλλαγές που έρχονται μπορεί να οδηγήσει στον πανικό του «ο σώζων εαυτόν σωθήτω». Αν συμβεί κάτι τέτοιο, τότε δυστυχώς οι συστηματικές διακρίσεις σε βάρος των ξένων και των μειονοτήτων θα αυξηθούν – και ίσως αποκτήσουν και κομματική έκφραση. Είναι ωραίο να επιχαίρουμε ότι «οι Έλληνες δεν είναι ρατσιστές» – αλλά είναι έτσι στην πράξη; Μήπως έχουμε υποτιμήσει το αυγό του φιδιού, που εκκολάπτεται; Μήπως πρέπει να περάσουμε στην αντεπίθεση;

γε ο Νίκος Γιανναδάκης
ος της Βικελαίας Βιβλιοθήκης,
εργάτης του Αντί

«ΕΝ ΤΩ ΜΗΝΙ ΑΘΥΡ...»: ΙΣΩΣ, ΛΙΓΟ ΠΙΟ ΠΡΙΝ

ΔΥΝΗ πληροφορηθήκαμε την είδηση. Την Τρίτη ρτίου, στις 5.15' τα ξημερώματα, έφυγε ο ακριβός Νίκος Γιανναδάκης.

κάτι λέξεις» πρέπει να το σημειώσουμε εδώ. Πριν να, είχε γίνει μνεία στο περιοδικό, για μέρος από ο του Νίκου, με αφορμή την απονομή του Χρυσού λίου της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου Κρήτης, ίλο που έφυγε, έφορο της Βικελαίας Δημοτικής θήκης Ηρακλείου.

είναι για μας η ώρα να πούμε περισσότερα αυτές γμές για εκείνον που στάθηκε ο πολύτιμος συνερ- του περιοδικού και ο αγαπημένος φίλος.

τω μηνί Αθύρ...": ίσως λίγο πιο πριν», είχε τιτλο- ει το τελευταίο κείμενό του ο Νίκος – περιέχεται ατάλογο για την έκθεση των Φαγιούμ και της πρώ- ριστιανικής εικονογραφίας που ο ίδιος οργάνωσε, ας όση δύναμη απέμενε στο σώμα του και όλη την ου.

είμενο εκείνο κλείνει ως εξής:

ιερα ἐδῶ, στὴ ζεστὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ ἀπομο- ου μου δωματίου, κάθομαι μόνος καὶ τὰ σκέ- ι ὅλα αὐτά. Καὶ πολλὰ ἄλλα. Ζῶ μιὰ μοναξιὰ ξενη. Γεμάτη ἀμφιβολίες, γεμάτη στιγμὲς ἀγά- ἀπὸ δικοὺς καὶ φίλους– γεμάτη μικρὰ γαλάζια καὶ ἀδιόρατες σκιὲς ποὺ ὅλο ἀπειλοῦν ὅτι θα ουν σὲ βαθὺ σκοτάδι καὶ θὰ καταπιοῦν τὰ πάντα. Ἐν τούτοις, κάτι ἔρχεται συνεχῶς καὶ μοῦ λέει ψιθυρι- ι καλὰ ἔκανα καὶ ὅτι ὅλα τελικῶς θὰ πᾶνε καλά. Καὶ μὲ αὐτὰ ποὺ συνδέουν τὴ ζωή μου μὲ τοῦτο τὸν κό- καὶ τὴ στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποία θὰ γίνει ἡ "συνεπαφὴ" μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ παντοτινὰ μὲ τὰ ὁποῖα ἀργὰ ἢ γρή- γορα ὅλοι θὰ συνατηθοῦμε – καὶ ποῦ εἶναι ὁ "ἄλλος"... Ὡστόσο, σὲ τέτοιας λογῆς ἐπαφές, αὐτοῦ ποὺ εἶναι "κρυμμένο" καὶ ποὺ ἔχει ἀποκτήσει, κά- ποτε, αὐτὴ ἢ τὴν ἄλλη "ἔκφραση", μὲ ὅ,τι σήμερα σκαρώνουμε ἢ ἀναζητοῦμε οἱ ζωντανοί, σὲ αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχουμε "πάντ' ἀνοιχτά, πάντ' ἄγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας"».

Λίγο πιο πριν από τον μήνα Αθύρ, χωρίς να δει τελειωμένο το έργο του, «εκοιμήθη» αυτός που «μεγάλως αγαπήθη».

ΚΑΒΑΦΗ

ΤΩ ΜΗΝΙ ΑΘΥΡ

ΤΩ ΜΗ[ΝΙ] ΑΘΥΡ» «Ο ΛΕΥΚΙΟ[Σ] Ε[ΚΟΙΜ]ΗΘΗ».
μνεία τῆς ἡλικίας «ΕΒΙ[ΩΣ]ΕΝ ΕΤΩΝ»,
Ζάππα Ζῆτα δείχνει ποὺ νέος ἐκοιμήθη.
στὰ φθαρμένα βλέπω «ΑΥΤΟ[Ν] ... ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ».
ἔχει τρεῖς γραμμὲς πολὺ ἀκρωτηριασμένες·
άτι λέξεις βγάζω — σὰν «Δ[Α]ΚΡΥΑ ΗΜΩΝ», «ΟΔΥΝΗΝ»,
πιν πάλι «ΔΑΚΡΥΑ», καὶ «[ΗΜ]ΙΝ ΤΟΙΣ [Φ]ΙΛΟΙΣ
ΠΕΝΘΟΣ».
φαίνεται ποὺ ὁ Λεύκιος μεγάλως θ' ἀγαπήθη.
τῷ μηνὶ 'Αθὺρ ὁ Λεύκιος ἐκοιμήθη.

• Το επόμενο τεύχος θα είναι αφιερωμένο στα Φαγιούμ· στη μνήμη του δικού μας φίλου.

Δεκαπενθήμερο

Εικοσιένα και «αλβανοκυνηγοί»

ΜΕ ΔΙΑΓΓΕΛΜΑΤΑ, μηνύματα, ανακοινώσεις, παρελάσεις, ευφράδειες και δημηγορίες γιορτάσθηκε και φέτος –όπως κάθε χρόνο, άλλωστε– η επέτειος της 25ης Μαρτίου... Ο καθείς και το·όπλο του, βέβαια. Για τους κυβερνητικούς ρήτορες, λόγου χάρη, η πρόσφατη υποτίμηση της δραχμής προεβλήθη σαν στοιχείο της ...*«εθνικοαπελευθερωτικής επανάστασης του 1821»*, προκειμένου να μπούμε στον *«σκληρό πυρήνα»* της Ευρωπαϊκής Ένωσης – εκεί, δηλαδή, που παίρνονται οι αποφάσεις κ.λπ... Οι «ευφραδείς» της Νέας Δημοκρατίας μίλησαν περί *«σύγχρονου ραγαδιασμού»* (που πρέπει να αποτινάξουν), το ίδιο ακριβώς ζήτησαν και οι εφημεριδογράφοι του ΚΚΕ (*«κάτω ο ραγιαδισμός, ο ιμπεριαλισμός – να φύγουν οι αμερικανικές βάσεις του θανάτου»*...), σε αντίθεση με του κειμενογράφους του Συνασπισμού που ζήτησαν *«πρωτοβουλίες ειρήνης, διαλόγου και συνεργασίας, και όχι ψηφοθηρικούς εθνικισμούς και αδιέξοδες πατριδικαπηλίες»*.

ΕΙΠΑΤΕ τίποτε περί τραπεζορητόρων, νεομακεδονομάχων, εθνοκαπήλων, κατασκευαστών *«εχθρών»*; Ο πρώην πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο κύριος, κύριος Χρ. Σαρτζετάκης, δεν παρέλειψε να δώσει το «πατριωτικό παρών» του: Άρθρο πρώτο: Η *«προσδοκία μελλούσης απελευθερώσεως της Βορείου Ηπείρου και της Ιωνίας»*... Άρθρο δεύτερο: Η καταδίκη της *«ενδιάμεσης συμφωνίας»* με την ΠΓΔ της Μακεδονίας... Άρθρο τρίτο: Η *«επαναφορά»* του άρθρου 19 του Κώδικα Ιθαγενείας. (Άλλο να είσαι Έλλην «by birth», και άλλο εκ «πολιτογραφήσεως»...). Άρθρο τέταρτο: Η *«ανάκληση»* πρέσβεων και άλλων πρακτορίσκων, που «λυμαίνονται τον ελληνικό χώρο». Και η εθνοκαπηλία καλά κρατεί!

ΚΑΛΗ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΕΛΑΣΗ, ΑΛΛΑ ΜΕ ΤΟΥ ΠΥΡΑΥΛΟΥΣ S - 300 ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ;

ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ στρατιωτική παρέλαση –υπό κατακλυσμιαία βροχή– πήραν μέρος, όπως πάντα, πεζοπόρα τμήματα, τεθωρακισμένα, πυροβολαρχίες πυραύλων κ.ά. Όμως, το ερώτημα που απασχολούσε τους ξένους στρατιωτικούς ακολούθους ήταν ένα: Με τους S - 300 τι γίνεται; Και αν δεν πρόκειται να εγκατασταθούν στην Κύπρο (οι πάντες, όπως είναι γνωστό, έχουν επιπέσει *«επί»* του προέδρου Γλ. Κληρίδη, για τη μη εγκατάστασή τους), θα ήταν, άραγε, λύση η μεταφορά τους στην Ελλάδα; Ο υπουργός Άμυνας, Ά. Τσοχατζόπουλος, δεν απέκρυψε ότι, στο πλαίσιο του πενταετούς εξοπλιστικού προγράμματος των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων και ειδικότερα στο κεφάλαιο «αντιαεροπορικά μεγάλου βεληνεκούς», υποψήφιοι (προς αγορά) πύραυλοι είναι ρικανικοί «Πάτριοτ» και οι ρωσικοί S Αντί να παραγγελθούν, λοιπόν, από τη να, ρωσικοί πύραυλοι, του ιδίου τύπου τούς που παρήγγειλε η Λευκωσία, μη μεταφερθούν (και εγκατασταθού Ελλάδα οι εκ Κύπρου S - 300;

ΥΠΑΡΧΕΙ, βέβαια, η πρόταση Θ. Γ λου προς την αμερικανίδα ομόλογό τ ντλίν Ολμπράιτ: Ακύρωση της αγορ S - 300, από πλευράς Λευκωσίας, με λαγμα όχι απλώς ένα μορατόριουμ π πάνω από την Κύπρο (όπως είχε αρχ ταδοθεί...), αλλά *μια δεσμευτική γ Τουρκία συμφωνία*, με την εγγύη ΟΗΕ, των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ. *«Μό* –είπε ο Θ. Πάγκαλος στη Μ. Ολμπρ *μπορούσε να διασφαλισθεί η άμυνα πρου από μια περαιτέρω τουρκική ε κή ενέργεια»*. Η πρόταση του έλληνα γού Εξωτερικών, όμως, δεν φαίνε έχει πιθανότητα αποδοχής: Πρώτο ήδη ο πλανητάρχης πρόεδρος των Μπιλ Κλίντον, με επιστολή του στον δρο Γλ. Κληρίδη, του ζητεί, απροσ στα, την ακύρωση της αγοράς των S - *«σταθερότητα της περιοχής»* δεν απε από την παρουσία 30 χιλιάδων του στρατού στην Κύπρο, αλλά από την ε

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΝΕΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΒΟΗΘΟΣ

Έτοιμοι οι νέοι τόμοι του *Αντί*. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε μέχρι και τον τόμο ΜΑ' (Β' εξάμηνο 1994, δηλαδή μέχρι και το τεύχος 567).
Θα βρείτε, επίσης, τους τόμους των προηγούμενων ετών.
Στους τόμους του *Αντί* έχετε καταγεγραμμένη τη σύγχρονη ιστορία μας.

Α' εξάμηνο 1994

Β' εξάμηνο 1994

αμυντικών πυραύλων, ρωσικής κατα-[...]. Δεύτερο, γιατί οι ΗΠΑ δεν έχουν διάθεση να εγγυηθούν (μαζί με τον ή το ΝΑΤΟ) την ασφάλεια της Κύ-Άλλο Κουβέιτ, Ιράκ, Κοσσυφοπέδιο, λο Κύπρος...

ΑΞΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙ ΝΩΡΙΣΕΩΣ» ΤΟΥ ΨΕΥΔΟΚΡΑΤΟΥΣ...

Η ΤΗΝ πλευρά της, η Λευκωσία υπο-ει: Η παραγγελία των ρωσικών πυ-ν θα μπορούσε να ακυρωθεί, αν, ταξύ, σημειωθεί *«ικανοποιητική ος στο Κυπριακό»* ή συμφωνηθεί η ρατιωτικοποίηση του νησιού, σε συ-μένο πολιτικό πλαίσιο και με συ-μένο χρονοδιάγραμμα. Μέχρι στιγ-ντως, «πρόοδος στο Κυπριακό» δεν ται να διαγράφεται.

Αι ενθαρρυντικό, βέβαια, ότι οι «εν-ς» Ζακ Σιράκ δεν πέρασαν και ότι οι αγματεύσεις για την ένταξη της Κύ-στην Ευρωπαϊκή Ένωση αρχίζουν Μαρτίου. Πέρα από την έναρξη, όλα τα άλλα στοιχεία της ενταξιακής ασίας –διάρκεια, συμψηφισμοί, πίες, αντιδράσεις, κατάληξη– πα-ουν άγνωστα. Όσο για τις πολιτικές ιλίες, για λύση του Κυπριακού, πα-ουν σε νεκρό σημείο, παρά τα πήγαι-των λογής μεσολαβητών, σερ Νταί-Χάνεϊ, Χανς Βαν ντεν Μπρουκ, Ντιέ-βρντοβεξ, Βλαντιμίρ Τζιζώφ, και βά-ερικοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι ην πρόσκληση Γλ. Κληρίδη προς την κυπριακή κοινότητα (*«σας καλώ να ε* –το nominate– *τους αντιπροσώ-ας που θα περιληφθούν ως πλήρη μέ-κυπριακής ομάδας»*, κ.λπ.), ο Ντεν-ρίσκεται σε *«δυσχερή θέση»*.

ΠΟΙΑ *«δυσχέρεια»*, όμως, δεν εμπόδι-ν Ραούφ Ντενκτάς να οξύνει την λαξία του. Η βάση των διακοινοτικών λιών –αξιώνει τώρα– πρέπει να αλ-Από τούδε και στο εξής διάλογος νο-μόνο στη βάση της *«παραδοχής»* ότι, Κύπρο, υπάρχουν σήμερα δύο *«ανε-τα κυπριακά κράτη»*: η *«Κυπριακή ρατία»* και η «Τουρκική Δημοκρατία ρειας Κύπρου». Στη βάση αυτή, ο Ρα-Ντενκτάς είναι έτοιμος και για επιμέ-κυποχωρήσεις»: «Δεν ζητώ *"αναγνώ-*(recognition) της ΤΔΒΚ από ...όλα τα μέλη του ΟΗΕ(!), αλλά, τουλάχι-*"παραδοχή"* (acknowlegment), πρωτί-από τους Ελληνοκυπρίους. Άλλως δεν ρχομαι στις συνομιλίες!». Ερώτηση: Τι θα πράξουν τα Ηνωμένα Έθνη; Πώς θα αντιδράσει ο ίδιος ο Κόφφι Αννάν, που συναντάται, σήμερα Παρασκευή, στη Γενεύη, με τον Ραούφ Ντενκτάς; Και έχονται αληθείας όσα λέγονται και άδονται περί Γλ. Κληρίδη, διατεθειμένου, ίσως, να συζητήσει –έναντι σοβαρών ανταλλαγμάτων– μιαν *«απόχρωση»* μεταξύ *«εσωτερικής»* και *«εξωτερικής κυριαρχίας»*; Η πορεία του χρόνου θα δείξει.

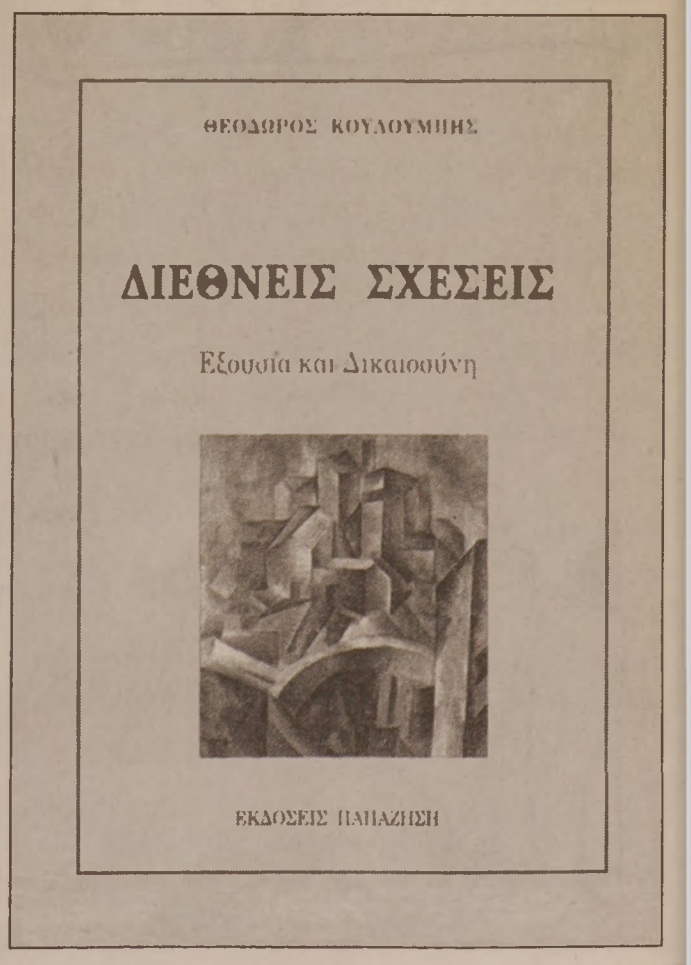
ΜΕΤΑ ΤΟ «ΘΡΙΑΜΒΟ» ΤΗΣ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗΣ Ο ΛΟΓΟΣ ΣΤΟΥΣ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΟΥΣ

ΣΕ ΑΛΛΕΣ στήλες, το *Αντί* δίνει εν εκτάσει, τα περί υποτιμήσεως της δραχμής, με όλα τα συμπαρομαρτούντα. Το *Πολιτικό Δεκαπενθήμερο* αρκείται έτσι να σημειώσει ότι, παρά την *«ευφορία»* του πρωθυπουργού και την πεποίθησή του ότι η ένταξη της δραχμής στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών *«θα διασφαλίσει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα»*, τα πράγματα δεν πάνε κατ' ευχήν. Ήδη σειρά οικονομικών αναλυτών προειδοποιούν ότι τα *«όποια τυχόν πλεονεκτήματα»*, τα *«όποια προσδοκώμενα οφέλη* (από την υποτίμηση) *στον παραγωγικό μηχανισμό της χώρας»*, κινδυνεύουν να εξανεμισθούν από το κύμα των ανατιμήσεων και την ασύδοτη δράση των λογής κερδοσκόπων. Ανατιμώνται τα πάντα: Όχι μόνο τα καύσιμα, όχι μόνο τα εισαγόμενα, αλλά και τα αγροτικά προϊόντα, τα τυποποιημένα εγχώρια τρόφιμα, ακόμα και οι τιμές των ξενοδοχείων! Η κυβέρνηση, φυσικά, ανησυχεί. Το ίδιο και ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδας Λ. Παπαδήμας. Και απευθύνουν *«εκκλήσεις»* προς εμπόρους, παραγωγούς, ξενοδόχους. Αλλά είναι φανερό ότι σε μια χώρα όπου δεσπόζει η *«πολιτική της αρπαχτής»* και του άμεσου εύκολου κέρδους, οι *«εκκλήσεις»* δεν πιάνουν τόπο. Ωραίο το παράδειγμα της Ισπανίας ή της Πορτογαλίας, αλλά άλλο οι νομοταγείς και ευκολόπιστοι Ίβηρες, και άλλο εμείς, οι ανοιχτομάτες, οι αετονύχηδες, οι *«πωλούντες τοις μετρητοίς»*. Κάτι ξέρουμε, άλλωστε, από την «παρακαταθήκη» του Αισχίνη: *«Καθ' έκαστον ενιαυτόν η βουλή πωλεί το πορνικόν τέλος»*... Η κατάληξη, ωστόσο, και της τελευταίας υποτίμησης, δεν διαφέρει –μέχρι στιγμής, τουλάχιστον– από την κατάληξη που είχαν, στη χώρα μας, και οι προηγούμενες υποτιμήσεις: Το «μάρμαρο» το πληρώνουν όχι οι *«έχοντες»*, αλλά οι *«μη έχοντες»* – οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι.

ΟΙ «ΑΛΒΑΝΟΚΥΝΗΓΟΙ» ΚΑΙ ΜΙΑ ΕΚΚΛΗΣΗ ΤΩΝ ΕΔΩ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ...

ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ τώρα, τα τηλεοπτικά παράθυρα επιμένουν ότι για την πρόσφατη έξαρση της εγκληματικότητας αποκλειστική ευθύνη φέρουν οι εδώ μετανάστες, ειδικότερα οι Αλβανοί. [Προφανώς, μας τελείωσαν οι *«δικοί μας»* κακοποιοί – μπουκαδόροι, ληστές, φονιάδες, κ.λπ.] Οι συνέπειες είναι γνωστές: Από τη μια είχαμε τους *«υποκινητές πανικού»* (άρα μόνη λύση να κλειστούμε στον εαυτό μας *«με σκυλιά, συρματοπλέγματα, σωματοφύλακες, πολύπλοκα συστήματα συναγερμού»* – κατ' επέκταση *«έξω όλοι οι ξένοι»*...), και από την άλλη, τους *«αλβανοκυνηγούς»*, που θέλουν να πάρουν το νόμο στα χέρια τους, *«μια και κράτος δεν υπάρχει»*. Και, όμως, ο καθηγητής της εγκληματολογίας Γ. Πανούσης μάς προειδοποιεί: *Η βία γίνεται εργαλείο και ίσως σύντομα μετατραπεί σε τρόπο επικοινωνίας.* Συνεπώς: *Ούτε λαιμητόμους στις πλατείες ούτε ανθρωποφοβία.* Από την άλλη, αξίζει να καταγράψει κανείς την *έκκληση* που απευθύνουν στην ελληνική κοινωνία οι εδώ κοινότητες των μεταναστών (Αλβανών, Κονγκολέζων, Φιλιππινέζων, κ.ά., μέσω της *Αυγής*), ότι, δηλαδή, *«είναι άδικη η ταύτιση κάθε μετανάστη με το έγκλημα»* και ότι *«το έγκλημα δεν έχει γενετικές καταβολές»*. Θα συγκινηθούν κάποιοι δικοί μας Λεπέν;

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΑΙΣΘΗΣΙΑ

ΟΣ ΓΝΩΣΤΟΝ, ΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΣΥΝΙΣΤΑΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΑΠΟ ΕΜΑΣ ΜΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΜΕΝΗΣ ΙΝΔΙΚΗΣ ΚΑΝΝΑΒΕΩΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΞΑΓΩΓΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΗΣ ΟΙΚΟΣΚΕΝΗΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΟΜΩΣ, ΔΕΔΟΜΕΝΟΥ ΟΤΙ Η ΖΗΤΗΣΗ ΦΟΥΝΤΑΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΕΛΑΣΤΙΚΗ ΕΝΩ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΣΚΕΝΗ ΜΗΔΑΜΙΝΗ, ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΜΑΣ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΜΕ ΤΗ ΓΕΙΤΟΝΑ ΘΑ ΚΑΤΑΣΤΕΙ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΙΚΟΤΑΤΟ!

ΘΕΩΡΕΙΤΕ Κ. ΤΑΞΙΑΡΧΕ ΟΤΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΠΟΙΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΑΥΤΑ;

Α! ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ!

ΟΧΙ. ΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ.

ΩΠΑΤΙΣ

Στο λαϊκό κέντρο «Σειρήνες», προεξάρχοντος του κ. Χρ. Νικολόπουλου, αντήθηκαν οι αρχηγοί Κεντροαριστεράς για διασκεδάσουν και να υσφίξουν τις σχέσεις τους. Οι κ. Τσουκάτος, νταγιάς, και λοιποί του Συνασπισμού και του ΙΑΣΟΚ, αφού άκουσαν «Τα κυκλάμινα του Ολύμπου», τη νέα επιτυχία του κ. Νικολόπουλου –ένα περίεργο τραγούδι με τρομπέτες και ουζούκια, που ουδεμία σχέση έχει με τον Όλυμπο φυσικά– μετά χόρεψαν τσιφτετέλι. Φανταστείτε μιαν άλογη συνάντηση προ ετών: τον Γεώργιο αρτάλη, ας πούμε, τον ριμώκο, τον Πασαλίδη και τον Ηλία Ηλιού να χορεύουν στου νισαλή στις Τζιτζιφιές, λίγο πριν την προγραμματική συμφωνία τους. ιω, δεν μπορείτε να το φανταστείτε. Όμως η κοινωνία εξελίσσεται, οδεύει, δεν πρέπει να μένουμε προσκολλημένοι στο χθες.

Α.Δ.

ΟΡΑΤΙS – ΣΕ $

Κατόπιν τούτων, ευεξήγητη η επανεμφάνιση του Γιαννόπουλου σε νυχτερινό κέντρο, με κάποιον φανατικό θαυμαστή του να τον δίνει δολάρια. Είδατε τι κάνει η υποτίμηση της δραχμής;

Η.Κ.

ΣΚΑΛΑ ΛΟΥΤΡΩΝ ΛΕΣΒΟΥ: ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΥΠΕΧΩΔΕ

Η Σκάλα Λουτρών είναι ένα χωριουδάκι στον κόλπο Γέρας της Λέσβου. Από τα μέσα της δεκαετίας του '60 η εταιρεία Γ. Μαμιδάκη –σε μια εποχή που κανείς δεν ενδιαφερόταν για το περιβάλλον και το κυρίαρχο δόγμα ήταν η με κάθε μέσο και τρόπο ανάπτυξη– επέλεξε την περιοχή για τις εγκαταστάσεις της. Χώροι αποθήκευσης και διακίνησης καυσίμων, της τάξεως των 29.000 κ.μ. το χρόνο. Στις 12.7.94 η άδεια λειτουργίας της μονάδας έληγε, γι' αυτό η εταιρεία στις 6.7.92 ζητεί την (απαραίτητη) έγκριση των περιβαλλοντικών όρων από το ΥΠΕΧΩΔΕ. Από τη χρονική στιγμή αυτή και μετά η ιστορία θυμίζει κωμωδία (ή αν προτιμάτε δράμα) του παλιού ελληνικού κινηματογράφου. Απορρίψεις αιτήσεων που εγκρίνονται μετά, υπουργικές αποφάσεις κόντρα στην υπάρχουσα νομοθεσία, πλήρης αδιαφορία για τη βούληση των πολιτών που ζουν στην περιοχή και, κυρίως, έλλειψη σεβασμού στις μελέτες της επιστημονικής κοινότητας.

Όμως ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Η γαλαζοπράσινη πλειοψηφία του νομαρχιακού συμβουλίου κάτω από την πίεση της τοπικής κοινωνίας αναγκάστηκε δυο φορές (6.7.93 και 20.5.94) να απορρίψει την Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Όμως στις 21.2.96 ανατρέπει τις προηγούμενες αποφάσεις της –σε μια επεισοδιακή συνεδρίαση– συμπλέοντας με τις επιθυμίες του κέντρου. Τρεις μήνες μετά (χρόνος ρεκόρ για τον κρατικό μηχανισμό) υπογράφεται κοινή υπουργική απόφαση από το ΥΠΕΧΩΔΕ και το υπουργείο Ανάπτυξης (αριθ. 30931, σχ. 30368, 30821) με την οποία εγκρίνονται οι όροι εγκατάστασης, αποθήκευσης και διακίνησης των υγρών καυσίμων της εταιρείας. Η κοινότητα του χωριού και μια χούφτα άνθρωποι του συλλόγου «Δελφίνι» προσβάλουν την απόφαση στο Συμβούλιο της Επικρατείας, με μόνο σύμμαχο τις επιστημονικές μελέτες που αναφέρουν την οικολογική σημασία και ευαισθησία της περιοχής. Πριν λίγους μήνες το Σ.τ.Ε. δικαιώνει την κοινότητα και δίνει ένα ισχυρό ράπισμα στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και τα υπουργεία Ανάπτυξης και ΠΕΧΩΔΕ, τα οποία θυμούνται το περιβάλλον μόνο στις επετείους και τα προεκλογικά τους προγράμματα, ενώ κλείνουν τα μάτια τους όταν πρόκειται για ισχυρά οικονομικά συμφέροντα με πρόσχημα τις επενδύσεις. Ακολουθούν αποσπάσματα της απόφασης του Σ.τ.Ε. και είναι ενδεικτικά για το τι έγινε και τι πήγε να γίνει.

«...Ο κόλπος Γέρας έχει αξιολογηθεί ως ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος και έχει περιληφθεί εις τον κατάλογο CORINE BIOTOPS, λόγω της υψηλής αισθητικής αξίας του φυσικού χώρου και του αριθμού των απειλουμένων ειδών, τα οποία απαντούν εδώ και προστατεύονται κατ' εφαρμογήν της Συμβάσεως της Βέρνης και των Οδηγιών 409/79 και 43/92... Η περιοχή διαθέτει έναν σημαντικό για τα μεταναστευτικά πουλιά υδροβιότοπο... χαρακτηρίζεται από την παρουσία 13 τύπων οικοτόπων και φιλοξενεί 43 σημαντικά ζωικά είδη. Ο κόλπος έχει αξιολογηθεί ως υψηλής αισθητικής αξίας εις τα πλαίσια μελετών του ΕΚΘΕ και του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Το στόμιον του Κόλπου έχει προταθεί ως χώρος δημιουργίας θαλασσίου πάρκου προς προστασίαν της πλουσίας και απειλουμένης θαλασσίας ζωής... Παρά ταύτα, ως ρητώς αναφέρεται εις έγγραφον του Πανεπιστημίου Αιγαίου, η περίπτωσις του κόλπου Γέρας έχει καταχωρηθεί ως παράδειγμα ανεπιτυχούς διαχείρισης του φυσικού χώρου, λόγω των μακροχρονίων παλινδρομήσεων της διοικήσεως περί των μέτρων προστασίας του... Επειδή αποτελεί ευαίσθητον οικοσύστημα, χερσαίον και θαλάσσιον, με μεγάλην οικολογικήν αξία, συνδυάζει δε επιπροσθέτως και την αξίαν του υψηλού αισθητικού κάλλους, είναι ούτος, κατά τα προεκτεθέντα, δεκτικός μόνον ηπίας διαχειρήσεως, προς την οποίαν είναι προδήλως ασύμβατος η εγκατάστασις και λειτουργία δεξαμενών αποθηκεύσεως και διακινήσεως υγρών καυσίμων, οι οποίοι καθεαυτό συνεπάγονται πρόδηλον επιβάρυνσιν και κίνδυνον διά το περιβάλλον. Κατά συνέπειαν, η προσβαλλόμενη απόφασις, διά της οποίας ενεκρίθησαν οι περιβαλλοντικοί όροι... είναι μη νόμιμος, ως αντικειμένη εις την προειρημένην αρχήν της υποβαθμίσεως ζωτικού στοιχείου του θαλασσίου και παρακτίου κεφαλαίου της χώρας, οίος είναι ο Κόλπος Γέρας. Όθεν η προσβαλλομένη απόφασις δέον διά τον λόγον τούτον να ακυρωθεί, παρελκούσης ως αλυσιτελούς, της ερεύνης των λοιπών λόγων ακυρώσεως... Διά ταύτα ακυροί την υπ' αριθμ. 30931/20-5-96 κοινήν απόφασιν του Γενικού Γραμματέως ΥΠΕΧΩΔΕ και του Γενικού Γραμματέως ενέργειας του Υπουργείου Ανάπτυξης, κατά τα εν τω αιτιολογικώ...».

Νίκος Μολυβιάτης

ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ

Η δίκη του Άκη Πάνου για τη δολοφονία του φίλου της κόρης του Σ. Γιαλαμά έφερε ξανά στο προσκήνιο μια παράξενη, επιλεκτική ευαισθησία του καλλιτεχνικού κόσμου (του σιναφιού, της συντεχνίας) αλλά και των ΜΜΕ προς τους καλλιτέχνες, έστω κι αν είναι κάτι παραπάνω από βεβαιωμένη η παραβατική τους συμπεριφορά: πολλοί, από τα παράθυρα των τηλεοπτικών ειδήσεων αλλά και από τις εφημερίδες και απ' όπου είναι δυνατόν μιλούσαν για το πόσο σπουδαίος καλλιτέχνης είναι, λες και η σπουδαιότητα της τέχνης του και μόνο αρκεί για να τον καθαγιάσει, έστω και αν έχει διαπράξει έγκλημα.

Το δικαστήριο, όπως είναι φυσικό, δεν επηρεάστηκε από όλη αυτή τη φιλολογία – και έπραξε, σύμφωνα με το γράμμα του νόμου το καθήκον του, έστω κι αν είναι σκληρό καθήκον, έστω κι αν καταδικάζει έναν άνθρωπο να περάσει τη ζωή του στη φυλακή. Έγκλημα και τιμωρία. Αλλά, ποιος είναι ο Άκης Πάνου, ποια η ιδεολογία του και γιατί έφτασε στο έγκλημα. Επισημαίναμε σχετικά, πριν βγει η απόφαση, σε κείμενό μας στην *Εξουσία*:

«Ο Πάνου πρέπει να είναι καλός μουσικός. Η φιλοσοφία του ωστόσο για τη ζωή, έτσι όπως εκφράζεται, δεν είναι παρά ένα κράμα κουτσαβακισμού, απολυτότητας, προκαταλήψεων, γκρίνιας... Αν ο συνθέτης είχε απομείνει με τη φιλοδοξία να αλλάξει τη μουσική, ίσως να άφηνε το λιθαράκι του σ έναν κόσμο συγκρούσεων και αντιφάσεων. Η διάθεσή του να αλλάξει τον κόσμο, να τον φέρει δηλαδή στα μέτρα του προσωπικού κώδικα, του προσωπικού του "δίκιου", τον οδήγησε στην αυτοδικία. Ευτυχώς που δεν έχουν διαλέξει όλοι όσοι χρίζουν τον εαυτό τους επαναστάτη τον δικό του μοναχικό δρόμο, που τον οδήγησε να θεωρεί το έγκλημα απόδοση δικαιοσύνης».

Η.Κ.

ΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Οι γιατροί του κόσμου ζητούν νέους εθελοντέ και υλικοτεχνική και οικονομική υποστήριξη Περισσότεροι από 6.50 άνθρωποι κατά τη διάρκεια του τελευταίο χρόνου βρήκαν ιατρική ψυχολογική και κοινωνική φροντίδα στ Πολυϊατρείο που λειτουργεί στην πλατεί βάθης (Μιχαήλ Βόδα 1 τηλ.-fax: 8233653). Η οργάνωση άνοιξε σχετικό λογαριασμό (α 29534144 – Για το πολυϊατρείο) στην Εμπορική Τράπεζα.

Γκ.

ΥΠΟΨΗΦΙΑ ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΕΝ ΣΥΓΧΥΣΕΙ

Η κ. Μαρία Δαμανάκη, μιλώντας στα κανάλια απαντώντας στην πρόταση του δημάρχο Αθηναίων για μηχανισμ τηλεειδοποίησης, αποκάλεσε τον κ. Αβραμόπουλο «υποψήφιο δήμαρχο». Επειδή ο κ. Αβραμόπουλος δεν εί υποψήφιος δήμαρχος αλλά απλώς δήμαρχο προτείνω έναν άλλο τρόπο αποφυγής της δυσαρέστου πραγματικότητος. Ας τ αποκαλεί προσωρινό δήμαρχο ή ψευτοδήμαρχο.

Α

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Στις σελίδες του Επισημαίνουμε, του προηγούμενου τεύχα ο «δαίμων του αρχείο έβαλε φωτογραφία τ Καρλ Ορφ αντί του εκλιπόντος Δ. Καρύδη Συγγνώμη.

Το πρώτο μεγάλο μυθιστόρημα για τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο, για τον οδυνηρό εκπατρισμό, για το όνειρο της επιστροφής και της δικαίωσης

Τάσκο Γκεοργκίεφσκι

Το κόκκινο άλογο

Το κόκκινο άλογο *που έρχεται από τα γειτονικά μας Σκόπια είναι το πρώτο βραβευμένο και μεταφρασμένο σε πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες μυθιστόρημα για τις εφιαλτικές συνέπειες του εμφυλίου πολέμου, αλλά και για τη δύναμη του ανθρώπου μέσα από την αγάπη και τη φιλία να ξαναχτίσει τα γκρεμισμένα όνειρά του. Η ελληνική μετάφραση είναι του* Βάσκου Καρατζά.

Ένα *μυθιστόρημα για τους καημούς και τις ελπίδες δύο γειτονικών λαών.*

Ο *ακαδημαϊκός Τάσκο Γκεοργίεφσκι, ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της μεταπολεμικής βαλκανικής πεζογραφίας, γεννήθηκε το 1935 στο χωριό Κερασιά (Κροντσέλοβο) της Έδεσσας. Έζησε τη θύελλα του εμφυλίου πολέμου με τον πατέρα του καταδιωκόμενο και τη μητέρα του εξόριστη. Ολοκλήρωσε τις σπουδές του στο Πανεπιστήμιο των Σκοπίων με ειδίκευση στη βαλκανική λογοτεχνία.*

Ο *Βάσκο Καρατζά γεννήθηκε το 1925 στο Δενδροχώρι (Δίμπενι) Καστοριάς, έγινε μέλος του ΚΚΕ στην Κατοχή, πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση και αργότερα βρέθηκε στις γραμμές του Δημοκρατικού Στρατού. Μαζί με χιλιάδες μαχητές του Δημοκρατικού Στρατού, μετά την ήττα στο Γράμμο, εγκαταστάθηκε στην Τασκένδη όπου παράλληλα με τις σπουδές του ως μηχανολόγος ασχολήθηκε και με τη μετάφραση. Επέστρεψε στα Σκόπια το 1963. Στα ελληνικά κυκλοφορούν πολλές μεταφράσεις του Σέρβων και Σλαβόφωνων πεζογράφων και ποιητών.*

στα βιβλιοπωλεία από τις εκδόσεις

φιλίστωρ

Θεμιστοκλέους 31 • 106 77 Αθήνα • Τηλ. 3818.457 • Fax 3819167

Ενημέρωση

η ΑΥΓΗ **αντί**
Η εποχη Ο ΠΟΛΙΤΗΣ
Πολίτες σε δράση

Σας καλούν
την Τετάρτη 1η Απριλίου 1998,
ώρα 18.30,
στην αίθουσα εκδηλώσεων της ΕΣΗΕΑ
Ακαδημίας 20

• Τηλεόραση. Φτάνει πια! Φτάνουν οι υπερβολές, οι διαστρεβλώσεις, η παράβαση της δεοντολογίας, το άνευ όρων κυνήγι της ακροαματικότητας.– και για να γίνει αυτό, πρέπει κάποιοι πολίτες να πάρουν πρωτοβουλίες. Μία από τις πρώτες αυτές πρωτοβουλίες, που σηματοδοτούν την αγανάκτηση όσων πολιτών συνειδητά αντιστέκονται στη διαστρέβλωση της πραγματικής ζωής από τις ειδησεογραφικές ζώνες (κατ' αρχάς) των τηλεοπτικών καναλιών είναι η εκδήλωση που γίνεται την πρωταπριλιά, (Τετάρτη, στις 6.30 το απόγευμα), με πρωτοβουλία των Πολιτών σε Δράση, των εφημερίδων *Αυγή* και *Εποχή* και των περιοδικών *Πολίτης* και *Αντί*.

Στην εκδήλωση, όπου θα επιχειρηθεί να θιγεί το σύνολο της αντιμετώπισης των ειδήσεων από την τηλεόραση (η πολιτική διάσταση, η χειραγώγηση, η κατασκευή συναίνεσης, οι κοινοί τόποι, η αγνόηση σημαντικών γεγονότων χάριν άλλων που συνοδεύονται από το στοιχείο του εντυπωσιασμού, η υποτίμηση των θεμάτων της τέχνης και του πολιτισμού, η δεοντολογία και οι ελεγκτικοί μηχανισμοί των παραβάσεων), συμμετέχουν οι: **Αντώνης Μανιτάκης**, καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου και αντιπρόεδρος του Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου, **Τάκης Χατζόπουλος**, σκηνοθέτης, εκ των συντελεστών της πολιτιστικής εκπομπής «Παρασκήνιο», **Δημήτρης Φίλης**, μέλος του Δ.Σ. του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, **Πόπη Διαμαντάκου**, δημοσιογράφος-τηλεκριτικός, **Ηλίας Κανέλλης**, δημοσιογράφος-κριτικός κινηματογράφου και **Άγγελος Τσέκερης** εκ μέρους των Πολιτών. Θα παρέμβουν στη συζήτηση ο πρόεδρος της ΕΣΗΕΑ **Αριστείδης Μανωλάκος** και ο πρόεδρος του ΔΣΑ **Αντώνης Ρουπακιώτης**. Τη συζήτηση θα συντονίσει ο εκδότης του *Αντί*, **Χρήστος Παπουτσάκης**, ενώ έχουν προσκληθεί και θα παραστούν κοινωνικοί φορείς και εκπρόσωποι οργανώσεων αλλοδαπών, που τόσο έχουν συκοφαντηθεί τον τελευταίο καιρό, συνδεόμενοι άκριτα με την αύξηση της εγκληματικότητας. Έχουν προσκληθεί και οι διευθυντές των ηλεκτρονικών ΜΜΕ – αλλά αμφιβάλλουμε αν θα είναι παρόντες. Πάντως, οι διοργανωτές δηλώνουν *«αντίθετοι με το μοντέλο που ανατρέπει την αξία της πληροφορίας, που κάνει το ασήμαντο τεράστιο, που μετατρέπει τα πάθη των ανθρώπων σε ευτελές θέαμα»* προτρέπουν: Ζήτω η ενημερωτική Πρωταπριλιά.

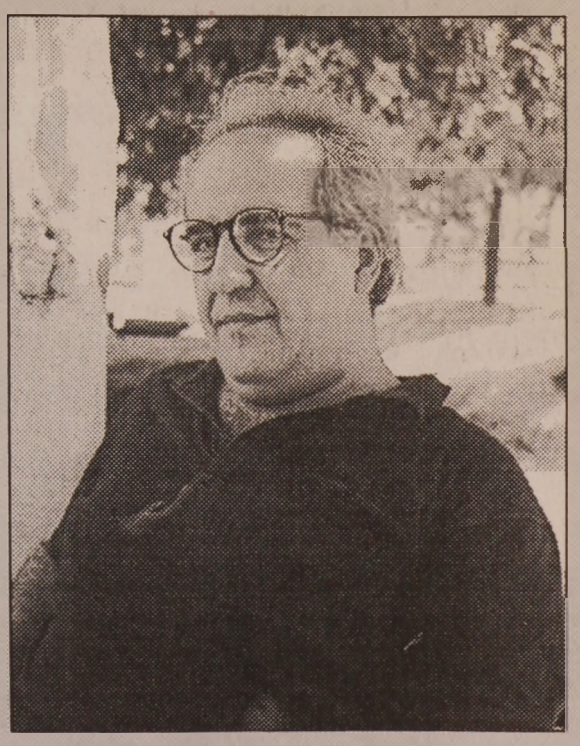
• Πολλές οι εξελίξεις στον Τύπο, το διάστημα που η [εφημερίδα] απουσίαζε. Τηλεγραφικά:

– Άνοιξε και έκλεισε η [εφημερίδα] *Εποχή*, φιλόδοξο εγχείρημα του **Γιώργου Σκαρβελάκη** που βρήκε κοινό. Εκκρεμεί η [επανέκδοση] των δεδουλευμένων και ένα ερωτηματικό: «Πού εκταμιεύθηκαν τα χρήματα που δαπανήθηκαν;». Πολλοί, πάντως, δημοσιογράφοι κυρίως, είχαν συμφωνήσει να πληρώνονται με «μαύρα» φτά.

– Η *Καθημερινή* προχωρεί σε ημερήσια έκδοση της [Διεθνούς] Herald Tribune [με τίτλο] International, με ένθετο πολιτικής ύλης με τον τίτλο Kathimerini [που] θα κυκλοφορώνει για τα ελληνικά νησιά αλλά και για την καλλιτεχνική κίνηση στην Ελλάδα. Αυτή η έκδοση θορυβήθηκε τ[ους]

ΒΗΣΣΑΡΙΩΝ ΣΤΑΥΡΑΚΑΣ

Η παρουσία των ανθρώπων που έχουν φύγει προσμετράται με τις στιγμές παρουσίας στη μνήμη μας. Η παρουσία των ανθρώπων που άφησαν τα χνάρια τους στον Τύπο προσμετράται με ό,τι έχουν αφήσει. Ο **Βησσαρίωνας Σταύρακας** μόλις συμπλήρωσε έναν χρόνο απουσίας από την ενεργό παρουσία στο χώρο του Τύπο (αρχισυντάκτης στην *Καθημερινή*, υπεύθυνος των «Επτά Ημερών» της ίδιας εφημερίδας). Φεύγοντας –στα 42 του χρόνια– άφησε πολλούς λόγους παρουσίας στη μνήμη των ανθρώπων που τον γνώρισαν και συνεργάστηκαν μαζί του: την προσωπικότητά του και την παρακαταθήκη του στον ημερήσιο Τύπο, τις «Επτά Ημέρες» της *Καθημερινής*, από τις λίγες σελίδες εφημερίδας που κρατούνται και μετά την ημερομηνία έκδοσής τους. Στο πρώτο –την προσωπικότητα– μπορούν να σταθούν όσοι –στο *Αντί*, στην *Αυγή*, στην *Πρώτη*, στην *Καθημερινή*– γεύτηκαν το καθημερινό σβερίσι, –εκείνο που κανείς θυμάται με την [απουσία] των ανθρώπων: ο Βησσαρίωνας δεν [ήταν] κεφαλής, ήταν συνερ[γάτης] που σεβόταν τον συνερ[γάτη] του· άκουγε –πολύ περισ[σότερο] ρο– ζητούσε τη γνώμη τ[ου] λου στη φρενίτιδα της [καθημερινής] σης μιας εφημερίδας. Στ[ο] τερο –την παρακαταθήκ[η] στο χώρο του ημερήσιο[υ] που– μπορούν να στ[αθούν] όσοι με φανατισμό μα[ζεύουν] τα ένθετα των «Επτά Ημ[ερών]» που ο Βησσαρίωνας Σ[ταύρα]κας εμπνεύστηκε και [δη]ποίησε, έκδοση που εξ[ακολου]θεί να υπάρχει με το ίδιο [πνεύ]μα από συνεργάτες τ[ου] χρόνος –η απόσταση α[πό] απουσία– διαγράφει πιο [καθα]ρά τ' απομεινάρια εκείνου που έφυγε. Ένα [χρόνο] μετά, η μνήμη είναι με τον Βησσαρίωνα και τ[ο] μά του.

ιμ Λαμπράκη που εκδί-
Athens News – την περα-
ζυριακή, μάλιστα, έβαλε
στο *Βήμα* ένα φύλλο της
ίδας για να αποδείξει
ει ανταγωνιστικό. Πα-
ι, ενισχύθηκαν οι φή-
θα κυκλοφορήσει καθη-
το *Βήμα* – ποιος ξέρει
, πώς και πότε θα συμ-

Θεσσαλονίκη επανεκ-
οι ιστορικοί τίτλοι του
ήματος Βελλίδη, *Μα-*
και *Θεσσαλονίκη*. Ως
, στη Θεσσαλονίκη, κυ-
ί και ετέρα *Μακεδο-*
τησίας **Γεωργίου Κου-**
ην προσθήκη του προ-
έα.

αγγελιστές που είχαν
οπτικό σταθμό Seven
ούλησαν τελικά στους
ς **Νίκο** και **Δημήτρη**
διαφέρον έχει αν το
α κρατήσει το ποιοτικό
ίλ ή, με βάση το χαμη-
όστος, θα μεταβληθεί
ιδοκάναλο.

οφορεί η πληροφορία
ώργιος **Τράγκας** ετοι-
α επανεκδώσει άλλον
ικό τίτλο της δεξιάς:
πολι.

αν οι στατιστικές και
θηκε ότι, παρά τις
ές και τα κουπόνια, ο
τρακυλά κυκλοφορια-
ίς να έχει βρει κανείς
γή που θα κρατήσει
ικύλα.

αδιοτηλεοπτικό Συμ-
καίωσε τελικά τον **Ρι-**
ωμερίτη που ζητούσε
παση της τιμής και
ψης του πατέρα του –
λβίνα Χαριτοπούλου
αποκαλέσει «δωσίλο-
Σωμερίτης ζήτησε η
παση να γίνει με την
στεφάνου στον τάφο
α του από τη διεύθυν-
αθμού, το στεφάνι να
Συγγνώμη. MEGA»
ιό της τελετής να προ-
τρία συνεχόμενα
ήσεων – αποδεικνύο-

ντας ότι κάτι γνωρίζει κι αυτός τόσο από σώου όσο κι από χιούμορ.

– Ετοιμάζεται το γυναικείο περιοδικό *Mirror*, με εκδότρια τη Χαρά Λουκάκου, που εγκαινιάζει την εκδοτική συνεργασία **Τεγόπουλου-Μαρινόπουλου**. Στο περιοδικό θα γράφουν μεταξύ άλλων η Μαλβίνα, ο **Θέμος Αναστασιάδης**, η **Φωφώ Βασιλακάκη**... Αναμένεται με περιέργεια το πρώτο μη πολιτικώς ορθόν γυναικείο περιοδικό.

– Ο Αναστασιάδης ετοιμάζεται να αναλάβει τη διεύθυνση νέου αθλητικού φύλλου, με τίτλο *Πρωταθλητής* – που θα υποστηρίζει τον Ολυμπιακό.

– Σήμερα κυκλοφορεί νέα εβδομαδιαία εφημερίδα με αμιγώς οικονομική ύλη. Είναι ο *Μέτοχος* και το διαφημιστικό σλόγκαν που τη συνοδεύει μας προτρέπει να «μην αφήνουμε τα χρήματά μας στην τύχη τους».

• Και μια και μιλάμε για οικονομικά έντυπα και για σλόγκαν, σταθήκαμε στο διαφημιστικό σλόγκαν του περιοδικού *Κεφάλαιο*: «Το Περιοδικό της Δύναμης και του Χρήματος», λέει. Το σημειώνουμε για να καταλάβουμε τι παίζεται στην ελληνική κοινωνία: απ' τη μια το όραμα του πλουτισμού, «της δύναμης και του χρήματος», κι από την άλλη η νέα φτώχεια. Αυτή τη σιωπηρή πλειοψηφία ποιος θα μπορέσει (κόμμα, πολιτικός οργανισμός, έντυπο...) να την εκφράσει και να αναδείξει τα προβλήματά της;

• Και μια ενδιαφέρουσα είδηση, από το χώρο των «άλλων» περιοδικών, πολλές φορές όμως με ουσιαστικότερη παρέμβαση στα πνευματικά ιδίως πράγματα του τόπου μας. Η ιστορική *Νέα Εστία* ανανεώνεται. Νέος της διευθυντής θα είναι ο (και κατά καιρούς δικός μας συνεργάτης), φιλόλογος **Σταύρος Ζουμπουλάκης**. Καλή επιτυχία!

Θάνατος ἀληθινὸς οὐκ ἔστιν,
οὐ θνητὸν τὸ λαμπρόν.

Ρήγας Βελεστινλής

1798 - 1998

Τιμούμε τον πρωτομάρτυρα της Ελληνικής Επανάστασης στα διακόσια χρόνια από τη σύλληψη και το μαρτυρικό θάνατό του

C. M. Woodhouse
Καθηγητής Πανεπιστημίου - Συγγραφέας

ΡΗΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗΣ
Ο ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΡΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Νίκος Νικολούδης
Με 259 σελίδες και 12 εικόνες

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ
Π Α Π Α Δ Η Μ Α
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ...

Πλήττονται η πρόνοι το επίπεδο ζωής και η ανάπτυ

του Κ. Τσαλόγλου

Με την υποτίμηση της δραχμής και την πανηγυριζόμενη ένταξή της στον μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιώ Ευρωπαϊκής Ένωσης, η κυβέρνηση υποστηρίζει πως αποθαρρύνονται οριστικά οι κερδοσκοπικές πιέσεις εις β του εθνικού νομίσματος. Στην πραγματικότητα, οι δικαιολογημένες επιφυλάξεις του γηγενούς και του διεθν χρηματιστικού κεφαλαίου για τις πιθανότερες εξελίξεις στην ελληνική οικονομία και την αντοχή του νομίσματό μετακινούνται προς ένα πολύ κρισιμότερο ερώτημα: αν θα πετύχει η Ελλάδα να ικανοποιήσει, στη διετία 1999-2000, το σύνολο των προϋποθέσεων που θέτει το Μάαστριχτ, για να γίνει δεκτή στη «ζώνη» του ευρ

Η δέσμευση των άλλων εταίρων της «Ένωσης» να συμπαρασταθούν στο εθνικό μας νόμισμα, αν απειληθεί περαιτέρω υποτίμησή του μεγαλύτερη από το όριο διακύμανσης του 15%, δεν διασφαλίζει καθόλου τη βέβαιη πορεία προς την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Αυτή εξαρτάται, αποκλειστικά και μόνο, από τις εσωτερικές προσπάθειες.

Ποιες, όμως, πρέπει να είναι αυτές οι προσπάθειες. Στο ερώτημα δεν απαντά ο κατάλογος των «διαρθρωτικών» μέτρων που εξήγγειλε ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας. Και δεν απαντά γιατί αυτά τα ίδια μέτρα έχουν περιληφθεί και στο παρελθόν μεταξύ όσων θα διευκόλυναν την επιτυχία της «σύγκλισης», χωρίς ωστόσο να εφαρμοστούν. Με εξαίρεση, φυσικά, την αφαίρεση πραγματικού εισοδήματος από μισθωτούς και συνταξιούχους, και την επιδείνωση του κλίματος επιχειρηματικής δράσης των ασθενέστερων παραγωγικών και εμπορικών μονάδων για να ενισχυθούν με καταστροφικά φορολογικά εφευρήματα τα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού. Το ζητούμενο, επομένως, είναι γιατί τα όντως αποτελεσματικά διαρθρωτικά μέτρα, όπως είναι οι αποκρατικοποιήσεις, η απαλλαγή της δημοσιονομικής διαχείρισης από αδικαιολόγητες καταναλωτικές δαπάνες, η δραστική περιστολή της παραοικονομίας με ταχύτατη τεχνολογική οργάνωση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού, δεν εφαρμόστηκαν. Τι εμπόδισε την εφαρμογή τους; Και ποια βεβαιότητα παρέχεται από την ακολουθούμενη κυβερνητική οικονομική πολιτική και πρακτική ότι θα εφαρμοστούν τώρα; Αν, στο τελευταίο τούτο δεν υπάρξει άμεση και πειστική κυβερνητική απάντηση, οι επιφυλάξεις για τη δυνατότητα ένταξής μας στη ζώνη τον το 2001 θα προκαλούν συνεχείς αναταραχές στα νομισ μας πράγματα, προκειμένου να ελέγχεται από τους «κερ πους» η θετική ή η αρνητική πορεία της ελληνικής οικο προς το 2001.

Παρά τις επίμονες υποδείξεις από διάφορες πλευρές –κ αυτές εδώ τις στήλες– να μην παραμεληθεί η ανάπτυξη για φορετικά, θα αποκλίναμε αντί να συγκλίνουμε προς τις άλ κονομίες των ευρωπαϊκών εταίρων, με γραμμένες τις συνέπειες της απόκλι κατά καιρούς κυβερνήσεις του ΠΑΣΟ θέτησαν την πολιτική της «σταθερ σης» και ως επόμενο στάδιο την «ο ξη». Είναι δύσκολο να πιστέψει κα οι αρμόδιοι αυτών των κυβερνήσε καταλαβαίνουν πόσο εξωπραγματικ η ιδέα της σταθεροποίησης της οικο και της διαμόρφωσης ομαλών συ λειτουργίας μέσα σε καθεστώς γωγικής απίσχνασης και σ προσφυγής στον εσωτερικό κ τερικό δανεισμό του κράτους συντηρεί –πλουσιοπάροχα μ τις **μη** παραγωγικές δαπάνες το αντίθετα, η πολύπλευρη ενθάρρυ διευκόλυνση των πλουτοπαραγωγικ στηριοτήτων, με σπουδαιότερο συνο θό της τον πολλαπλασιασμό ριών απασχόλησης ώστε να ο γεί ο δημόσιος τομέας από το πληθυσμό απασχολουμένων φόρτωσε η ανάγκη αντιμετώπισης της ανεργίας, θα αποκα σε την επιθυμητή οικονομική σταθερότητα. Έμεινε αμετ εντούτοις, η κυβερνητική πρακτική του ΠΑΣΟΚ στην «σ ποιητική» πολιτική. Το «κίνημα» ήταν παγιδευμένο στις σ τητες που το γέννησαν και το υποχρέωναν να λειτουργεί!

ΟΚΙΚΑ ΑΝΕΜΟΜΑΖΩΜΑΤΑ

ημένο πολιτικής παράδοσης –ποτέ δεν ευδοκίμησαν οι σοτικές ιδέες στην Ελλάδα ώστε να έχουν και αξιόπιστο πολιπρόσωπό τους–, το ΠΑΣΟΚ στηρίχθηκε, ως διεκδικητής ουσίας, σε ένα σύστημα ψηφοσυλλεκτικών σχέσεων με κευμένες αντιπαροχές, οι οποίες δεν σχετίζονται με την ιμενική εκτίμηση κυβερνητικού έργου προς όφελος του κού συνόλου. Ιδρύθηκε, με κεντρικό πολιτικό στόχο την λωση της κομμουνιστικής αριστεράς από ψηφοφόρους, ενώ ιδοσιακή δεξιά τού έκανε δώρο τους ψηφοφόρους του Κέ με την άρνησή της να αναγνωρίσει την εθνική αντίσταση ν εξοργιστική για τους αγωνιστές της έμπρακτη εκδήλωση θειών προς κατοχικούς και δοσιλόγους κατορίας. Για να σχηματίσει και συσει, επομένως, το ΠΑΣΟΚ την εκλογιπελατεία έπρεπε να προβληθεί ως φοσιαλιστικού μετασχηματισμού, με κύδίο εφαρμογής της «αντι-καπιταλιστι«αντι-ιμπεριαλιστικής» πολιτικής του ατικοποίηση του μεγαλύτερου τμήματος ονομίας, ώστε να αποδυναμωθεί, έτσι, εταλλευτικό «κεφάλαιο». Τη διαχείριση ατικοποιημένου αυτού τμήματος της οιας την ανέθεσε σε κομματικά στελέχη, τικά ή συνδικαλιστικά, αποστολή των ν ήταν να καλλιεργήσουν στον απλό εργενο την πεποίθηση ότι η εξασφάλιση όλησής του στον «προνομιούχο» δημόμέα ταυτιζόταν με την παραμονή του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία. Οι κομματικές σκοπις, άρα, ήταν εκείνες που διέγραφαν ν οικονομική πολιτική του ΠΑΣΟΚ την έωση προβαδίσματος στην ανάπτυξη.

στη θέση της παραγωγικότητας της εργο «κίνημα» του κ. **Α. Παπανδρέου** καούσε τους εργαζόμενους σε υπονόμευβιωσιμότητας των ιδιωτικών επιχειρήτου τους απασχολούσαν, ώστε να χρεωουν και περιέλθουν στον έλεγχο του υς, θα ήταν αυτοκαταστροφικό να τους ει να εργαστούν με δυσμενέστερους στις ιδιωτικοποιούμενες και πάλι επιεις για να προωθηθεί η οικονομική υξη, την επιτυχία της οποίας, παρά τις σοσιαλιστικές μεγαλοστομίες, απέτυαγωδώς να εξασφαλίσει ο κρατικός τομέας. Θα ήταν ωσάν λυε τον ψηφοσυλλεκτικό του μηχανισμό, να δεχόταν ότι δεν ακέρδιζε την εξουσία, αφού θα επαληθευόταν με τη δική πεινωτική ομολογία ότι η οικονομική του πολιτική ήταν λαη. Δεν είναι τυχαίο ότι από το 1985 και ύστερα, παρά τα τελλείμματα που σώρευσαν στο κράτος οι κρατικοποιημέιχειρήσεις και οι οργανισμοί του, δεν αποτόλμησε, το κυν ΠΑΣΟΚ, να προχωρήσει σε αποκρατικοποιήσεις –εκτός ην περίπτωση του Ναυπηγείου Σύρου–, ενώ έδωσε λυσσαώνα για να ματαιώσει την ιδιωτικοποίηση, επί κυβερνήσεπσοτάκη, της ΑΓΕΤ Ηρακλής.

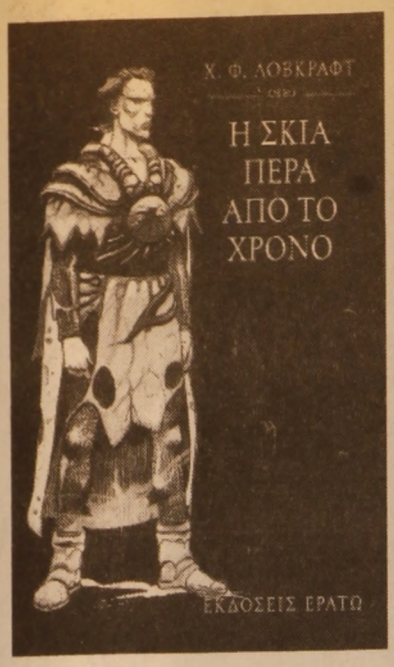
νομισματικούς, εισοδηματικούς και φορολογικούς μικρός σχεδιασμούς, οι οποίοι θα διατηρούσαν στο απυρόβλητο ηφοσυλλεκτικό μηχανισμό, και χωρίς την παραμικρή ανησυχία για τη διευρυνόμενη υπονόμευση της οικονομίας, το κυβερνών ΠΑΣΟΚ δρομολόγησε την πορεία προς την οικονομική και νομισματική σύγκλιση. Η υποτίμηση της δραχμής ήταν η ηχηρή παραδοχή της αποτυχίας της ακολουθούμενης πολιτικής. Ο πρωθυπουργός και ο επικεφαλής του οικονομικού τομέα υποστηρίζουν ότι η υποτίμηση, με ταυτόχρονη ένταξη της δραχμής στον «προ ευρώ» μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών ήταν δική τους απόφαση για να «τσιμεντάρουν» τα ώς τώρα «επιτεύγματα» αυτής της πολιτικής. Θυμίζει την υποστολή της ελληνικής σημαίας στα Ίμια και την αποχώρηση πρώτου του ελληνικού στόλου από το σημείο της πιθανής αναμέτρησής του με τον τουρκικό, μία μόνον ώρα μετά την κατηγορηματική δήλωση του υπουργού Εξωτερικών ότι θα «εμπλακούμε» αν δεν «αποκλιμακώσουν» πρώτοι οι Τούρκοι τη ναυτική τους παρουσία. Τακτική καθαρής υποχώρησης, που επενδύθηκε, τότε, με το ευφυολόγημα του «διπλωματικού ελιγμού», «για να αποφύγουμε το διάλογο εφ' όλης της ύλης, στον οποίον ήθελε να μας παρασύρει η Άγκυρα»! Και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για άρνηση ανάληψης ευθυνών.

Ή θα αναμετρηθεί ο Κ. Σημίτης στις προσεχείς εκλογές χωρίς το «μπόνους» των συνδικαλιστικά και διοικητικά εγκλωβισμένων ψηφοφόρων του, ή η ελληνική οικονομία δεν θα περάσει ούτε το 2001 το κατώφλι της ζώνης του ευρώ!

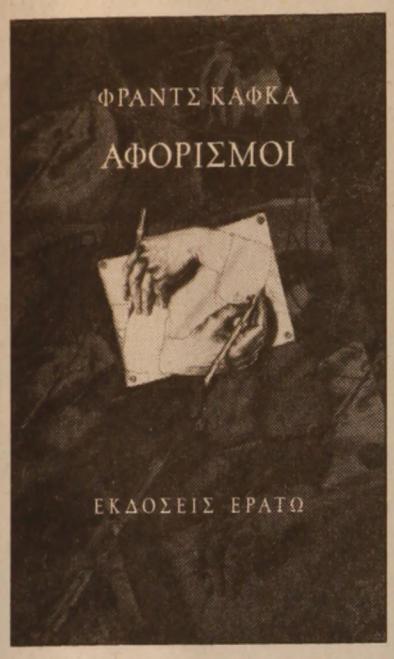
Η εγκατάλειψη του μύθου της σκληρής δραχμής ως ακρογωνιαίου λίθου για την ολοκλήρωση της προετοιμασίας εισόδου της οικονομίας στην ΟΝΕ επιβλήθηκε από την πλήρη αδυναμία, πλέον, της κυβέρνησης να αντιμετωπίζει τις αναμενόμενες μαζικές πωλήσεις αξιογράφων του Δημοσίου και να αντλεί κεφάλαια από τη χρηματαγορά για να καλύπτει τα ετήσια ελλείμματα του κρατικού προϋπολογισμού ή τις πληρωμές των οφειλόμενων τόκων και χρεωλυσίων των δανείων του κράτους. Η πολιτική της αποδυνάμωσης της εθνικής οικονομίας για να τροφοδοτείται, με κεφάλαια που έπρεπε να κατευθύνονται στην ανάπτυξη, το τέρας του δημόσιου χρέους, είχε φτάσει στο τέλος της. Η πολιτική της πορείας προς τη σύγκλιση, συνδυασμένη με την άρνηση των ιδιωτικοποιήσεων για να μην αποσυντεθεί ο ψηφοσυλλεκτικός μηχανισμός του ΠΑΣΟΚ σταματούσε μπροστά στο δίλημμα: Ή θα αναμετρηθεί ο κ. **Κ. Σημίτης** στις προσεχείς εκλογές χωρίς το «μπόνους» των συνδικαλιστικά και διοικητικά εγκλωβισμένων ψηφοφόρων του, ή η ελληνική οικονομία δεν θα περάσει ούτε το 2001 το κατώφλι της ζώνης του ευρώ!

ΑΜΦΙΒΟΛΗ Η ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ

Οι εταίροι μας στην Ε.Ε., οι οποίοι συμφώνησαν στο ποσοστό της υποτίμησης και στην παροχή της συναλλαγματικής συνδρομής τους αν δεχθεί νέες κερδοσκοπικές επιθέσεις η δραχμή –συνδρομή που δεν θα παρεχόταν αν η υποτίμηση γινόταν εκτός του μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών– αξίωσαν ως αντάλλαγμα της μεγαθυμίας τους το «στράγγιγμα» της ελληνικής οικονομίας και του πραγματικού εισοδήματος απασχολουμένων και συνταξιούχων, ώστε να ικανοποιηθούν οι προϋποθέσεις –πληθωρισμός, επιτόκια, κρατικό έλλειμμα, μείωση συνολικού χρέους– για την

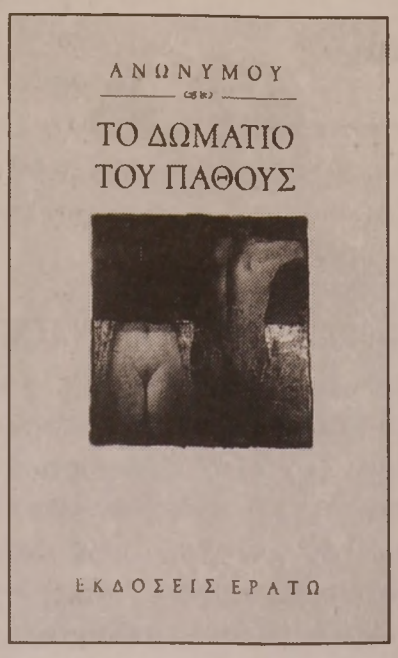

ΕΡΑΤΩ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 52
106 80 ΑΘΗΝΑ ☎ 36.06.168

ένταξη στην ΟΝΕ.

Θα ικανοποιηθούν;

Τίποτε δεν το προοιωνίζεται. Και όχι μόνο γιατί η απε επανεκλογής του ΠΑΣΟΚ σε προσεχείς εκλογές, όπως α χθηκε στην πράξη, δρα παραλυτικά για κάθε γενναία απ αλλά και γιατί χάθηκαν οι ευκαιρίες μεταφοράς στον ιδ τομέα του συνόλου ή του κρίσιμου για το «μάνατζμεντ» πο μετοχών των μεγάλων επιχειρήσεων και οργανισμών του σίου. Όταν η ελληνική οικονομία τίθεται υπό παρατήρηση την κατάρρευση του μύθου της σκληρής δραχμής, η επένδ τίτλους αμφισβητούμενης ανθεκτικότητας δεν είναι εύκ «κλειδωμένη» ισοτιμία της δραχμής θα στηρίζεται κατά λόγο στα επαρκή συναλλαγματικά διαθέσιμα του κράτο να σχηματιστούν τα επαρκή αυτά διαθέσιμα πρέπει να εί αιτέρως ελκυστικά τα προσφερόμενα επιτόκια στους αγο τίτλων του Δημοσίου. Τα υψηλά επιτόκια, όμως, αντιστρ νται την υποχώρηση του πληθωρισμού και την ανταγω διαμόρφωση των τιμών των εγχώριων προϊόντων και υπης Ο πληθωρισμός, ούτως ή άλλως, θα επιβαρυνθεί, όχι μό τις εισαγόμενες ανατιμήσεις, λόγω της υποτίμησης, αλλά κ τί οι επιχειρήσεις που είχαν δανειστεί σε συνάλλαγμα πρ αποκομίσουν κέρδη τα οποία θα καλύψουν την απώλεια μών για την αγορά του ακριβότερου συναλλάγματος πο λουν. Ο μηδενισμός, ουσιαστικά, των αμοιβών των εργαζ ώστε να αντισταθμιστεί στο κόστος της παραγωγής η επιβ από την υποτίμηση, θα έχει τον αρνητικό του αντίκτυπο σ ραγωγικότητα της εργασίας. Θα επαναληφθεί αυτό που οι σοβιετικοί εργάτες: «Προσποιούνται πως μας πληρών προσποιούμαστε πως δουλεύουμε»! Η υποτίμηση, δηλαδ με τα μέτρα που τη συνοδεύουν παράγουν αντιθετικό α σμα στο πεδίο ακριβώς των όρων της σύγκλισης. Εικόνα π πτική ασφαλώς για κερδοσκοπικές επενδύσεις και για κ ση της πολυπόθητης σταθερότητας. Οι πρώτες, μετά την υ ση, θετικές αντιδράσεις στις χρηματιστικές αγορές με ε της δραχμής, και στο Χρηματιστήριο Αθηνών με άνοδο π ορισμένων μετοχών δεν είναι τάσεις που θα μονιμοποιηθ ναι κερδοσκοπικά παιχνίδια. Ας μην ξεχνάμε, άλλωστε σκληρή μάχη για την ένταξή της στον μηχανισμό συναλλ κών ισοτιμιών η κυβέρνηση την έδωσε για τον καθορι ύψους του ποσοστού υποτίμησης. Δεν ήταν λιγότερο α αυτό που αξίωναν οι εταίροι. Και αξίωναν αυτό το υψηλ στό, όχι μόνο γιατί αμφιβάλλουν αν η ελληνική οικονομία να συμβάλει στη διατήρηση χαμηλού επιπέδου πληθωρισ ρά τη σκληρή εισοδηματική πολιτική, αλλά και γιατί δεν μια νέα ισχυρή υποτιμητική πίεση στη δραχμή να ασκ ντός» του μηχανισμού των ισοτιμιών. Πράγμα εξαιρετικ ρεστο για τη διεθνή αξιοπιστία του ανθεκτικότατου, ορατίζονται, ευρώ.

Το πόσο θα στοιχίσει η κατάρρευση του μύθου της δραχμής στα δημόσια οικονομικά είναι πολύ νωρίς να π στεί. Είναι πολύ πιο εύκολη η εκτίμηση της κατηγορίας τα κών δαπανών που θα κληθούν να υποστούν το βάρος τα ταγμένων οικονομιών. Στις ανελαστικές δαπάνες, οι οπ είναι εύκολο να ψαλιδιστούν, προστίθενται και εκείνες πλιστικού προγράμματος και των δαπανών για τους Ολυμ του 2004. Δεν μένουν, επομένως, παρά οι δαπάνες για τη νική πρόνοια, για τη βελτίωση του επιπέδου ζωής των κ αυτής της χώρας. Και, φυσικά, το μεγάλο θύμα αυτής της νης οικονομικής πολιτικής, η ανάπτυξη.

ΤΑ ΤΗΝ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ...

Η ελεγεία της δραχμής

και το χαρωπό κερδοσκοπικό τραγούδι των χρηματιστηρίων

του Δημήτρη Καΐση

Ποτέ δεν τελειώνουμε με τον άνθρωπο, αυτό το διαβολικό ον.
Βλ. Γιανκέλεβιτς, *Η ειρωνεία*

ς, αναρωτιέμαι, μεταμόρφωσε αυτούς τους τίμιους προλετάριους σε παραγωγούς βρωμιάς;
Β. Γκόμπροβιτς, *Φερντυτούρκε*

η αξιοπρέπεια – η αξιοπρέπεια, αγαπητέ μου κύριε! Η αξιοπρέπεια –αυτή είναι μια πραγματικότητα– ναι!
Τζόζεφ Κόνραντ, *Λόρδος Τζιμ*

υτό ήταν ένα χτύπημα που θέλει να μας βάλει στην τροχιά του ευρώ. Θα πέσει πάνω στους πιο αδύνατους και ίσως στους πιο έντιμους – αλλ' αυτό δεν μετρά στους δείκτες. Από την κυβέρνηση παρουσιάσθηκε σχεδόν σαν ένας θρίαμβος – χοροπηδώντας μαζί με τον ευφρόσυνο χορό των χρηματιστηρίων. Πού ήταν πόν τον καιρό κρυμμένη η δραχμή – παραφουσκωμένη, καυχησιάρα, γεμάτη κενή οίηση και υποκρισία;

τούς που είχαν αρχίσει να προβλέπουν και να υποψιάζονται εριαθέματα και μεγαλοστομίες: ότι θα δώσουμε μέχρις εσχάτων τη α τη «σκληρή δραχμή», ότι οι «κερδοσκόποι και πάλι θα συντρι-.τ.λ. Παραδόξως αυτοί οι αξιοπεριφρόνητοι «κερδοσκόποι» που ι αξιοσέβαστοι «επενδυτές» μόλις φέρνουν τα λεφτά τους και τα ξαναπάρουν φαίνεται πως ελέγχουν την κατάσταση: ηττήθηαχμή και μαζί μια ολόκληρη για χρόνια ΠΑΣΟΚική πολιτική.

η ιστορία μοιάζει κάπως με την ιστορία των κυβερνητών μας: εδώ εν θα ανακοινωθεί επίσημα και τελετουργικά η υποτίμησή τους, ανίζονταν στο προσκήνιο με αξία υποτιμημένη. Όπως δεν θα ανα- η ένταξή τους σ' έναν διεθνή Μηχανισμό Πολιτικών Ισοτιμιών.

ποια ακριβώς είναι η ισοτιμία της πολιτικής απέναντι στις διεγορές; Ή κάπως διαφορετικά: ποια ακριβώς είναι η ισοτιμία της αριστεράς τους απέναντι στον **Τέο Βάιγκελ** ή τον κ. **Τιτμάγιερ**: δού η άλλη όψη των πραγμάτων: το Χρηματιστήριο θριαμβεύει, οι κερδοσκόποι επενδυτές γύρισαν πανηγυρικά και υπό τις ευλο-. Θα μας έχουν τώρα στο μικροσκόπιο, θα μας εξετάζουν οι αγοπεριμένουν να κάνουμε αυτό που περιμένουν από μας και δεν το μόνοι μας κ.τ.λ. Κάτι σαν μια ασφυχτική λαβή στα πρόθυρα του λευθερισμού τους. Στην πραγματικότητα θα πρέπει το ΠΑΣΟΚ το έργο του να «προσαρμοστεί» και μάλλον μέχρι βαθμού μηδέν. αταφέρει – ή θα γκρεμιστεί σε μια απύθμενη καρικατούρα;

είναι πια ένα κόμμα αξιωματούχων, είναι της απόλυτης ρεαλπολιρριχήθηκαν εκεί κι εγκαταστάθηκαν – μέσα από ένα παραφουο κράτος που τώρα αυτοί οι «κερδοσκόποι» της παγκόσμιας αγοουν να το κατεδαφίσουν μέχρι την τελευταία πέτρα.

ονομάσουμε λοιπόν όλ' αυτά «εθνικό στόχο», να κρυφτούμε πίσβήνοντας τα ίχνη του παρελθόντος και μαζί τα ίχνη ενός δυσοίλλοντος.

ο τέχνασμα, τέλεια ικανότητα προσαρμογής κι απόκρυψης: παίώ το πολιτικό τους μέλλον και το ξέρουν. Θα πρέπει να στηριάνω σε υποζύγια, σε στυμμένες λεμονόκουπες του «εκσυγχρονιους. Είναι ένα μεγάλο παράξενο στοίχημα αυτών των νέων καιδιάρκεια και σχεδόν μέχρις εσχάτων.

όταν συνδικαλιστικοί προύχοντες στο Συνέδριο της ΓΣΕΕ στην Καβάλα ρωτήθηκαν πώς και από πού αυτά τα πλούσια δώρα και η κάπως τρυφηλή διαβίωση και απάντησαν: «Άλλαξαν οι καιροί». Λες και ήθελαν να «προσαρμόσουν» με τρόπο παρωδίας αυτό που έλεγε ο **Μπερνστάιν**: «Ο τελικός στόχος του σοσιαλισμού δεν είναι τίποτα, το εργατικό κίνημα είναι το παν» –μόνο που ο αναθεωρητής Μπερνστάιν, παλεύοντας εκεί στο γύρισμα του 20ού αιώνα και στο πλαίσιο της Δεύτερης Διεθνούς, έκανε κεντρικό σημείο «την πνευματική και ηθική ανάπτυξη των εργαζόμενων τάξεων».

Στο Συνέδριο της ΓΣΕΕ όμως έμοιαζαν κουφοί κι ανέγγιχτοι από τις καταιγίδες που ακούγεταιι κιόλας ο αχός τους.

Τι άλλο έγινε αυτές τις μέρες και μας τρόμαξε: εμείς κάπως άναυδοι εμπρός στο φάσμα της πτώχευσης κι αυτοί, ξένοι κι αυτόχθονες μαζί σ' ένα καινούργιο χρηματοπιστωτικό συνασπισμό, να θριαμβολογούν: επιτέλους «η οικονομική ορθοδοξία επικράτησε από τη μια στην άλλη άκρη της Ευρώπης». Κάτι άλλο που μας τρόμαξε ήταν ότι η κυβέρνηση δεν πρόφερε ούτε μια φορά τη λέξη υποτίμηση: λέξη απαγορευμένη, εξόριστη, κάτι σαν ηθικά μολυσματική.

Ήθελαν *αυτοί* να μας παρουσιάσουν μια πραγματικότητα για μας. Ένας μαγικός καθρέφτης που εξαφανίζει την ανθρώπινη δυστυχία, την αγωνία για τη βιοτική μέριμνα. Όλα είνα δείχτες, ομόλογα και ραντιέρδες, μ' ένα μεγάλο «τελικό στόχο»: αυτή την ευρωπαϊκή ενοποίηση. Δεν την ονειρευθήκαμε έτσι: όποιος δεν βλέπει τη θέση του ή τον εαυτό του μέσα σ' αυτά βρίσκεται σε πολύ δυσάρεστη θέση, μπορεί να αποβληθεί χωρίς ν' αφήσει ούτε έναν παφλασμό πάνω στην επιφάνεια του νερού.

Η ιστορία αρχίζει από ένα ρητορικό ψεύδος: Θα πρέπει τώρα, χρόνια αλλιώς διαμορφωμένοι, να μάθουμε την καινούργια γλώσσα της ελεύθερης αγοράς. Να την καταπιούμε, να την χωνέψουμε σαν μια πανίσχυρη ιδεολογία.

Να μην περιμένουμε να πουν τα πράγματα με τ' όνομά τους – αν έχουν ακόμη όνομα μέσα στην ταραγμένη σκόνη του αιώνα. Όταν βλέπουμε έναν ετοιμοθάνατο ή καταρρακωμένο να μπορούν να μας λένε μια «έμψυχη ύλη» προς εξαφάνιση, όταν έχουμε πληγές που τρέχουν αίμα να μας αναγγέλλουν την προσεχή κατάργηση του πόνου.

Όχι παιχνίδια ύποπτα με λέξεις και με πόνους. Ας μας πουν απλά: τα πράγματα ήρθαν ανάποδα, επικράτησαν απροσδόκητα νόμοι αντίξοοι – και μεις θα δούμε αν και πώς μπορούμε να εναντιωθούμε. Ας μην πάνε να μας πετάξουν, με τον αδέξιο τρόπο τους, μια νέα νομοτέλεια κατάμουτρα: έχουμε αρχίσει κιόλας ν' αμφιβάλλουμε για την Πρόοδο.

Μπορεί να υπάρχουν πληγές με αίμα αλλά γι' αυτό ακριβώς γύρισαν και ήρθαν οι παλιοί κραταιοί «κερδοσκόποι»: Soros Funds, Goldman Sachs, Salomon Brothers.

Στο αίμα μας μυρίζονται το κέρδος. Κάτι σαν ύαινες της παγκόσμιας αγοράς, σαν «ψόφια σκυλιά του πολιτισμού». Οραματίζονται έναν δικό τους κόσμο γυάλινο και μεταλλικό, ένα σύστημα απ' όπου κανείς να μην ξεφεύγει. Το όπλο τους και ίσως η αδυναμία τους είναι ότι δεν λογαριάζουν και πολύ το αντίτιμο σε ανθρώπους – μπορεί να σβήσουν ακόμη και τα ίχνη της συμπάθειας του **Άνταμ Σμιθ**.

Ίσως όλα ξεκίνησαν από τη λέξη που 'πεσε ξαφνικά: «απασχολήσιμοι». Σάμπως να καταργούσαν ένα δικαίωμα φορτωμένο με αγώνες και κατακτήσεις. Σάμπως να μην μας πολυχρειάζονταν πια με την παλιά διεκδικητική μορφή μας, να μας υπερφαλάγγιζαν ανέκκλητα με την τεράστια αλαζονική οικονομική μηχανή τους.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ...

Η δραχμή και το ευρωπαϊκ νομισματικό σύστημ

του Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου

Η νομισματική υποτίμηση δημιουργεί, μεταξύ των άλλων, δύο εντυπώσεις: η μία είναι αυτή της «νομισματικής βί όπως επιγράφουν το βιβλίο τους δύο γάλλοι οικονομολόγοι, αφού και η υποτίμηση είναι βίαιη πράξη, ανεξάρτ από τους λόγους για τους οποίους γίνεται. Η άλλη εντύπωση έχει να κάνει με τον ατελή επιστημονικό χαρακτ της καλούμενης οικονομικής επιστήμης.

Το ευρύ κοινό, αν δεν το συνείχε η ανησυχία και ίσως η αγωνία για το τι πρόκειται να επακολουθήσει, θα έπρεπε να διασκεδάζει με τις δηλώσεις οικονομολόγων και πολιτικών, οι οποίες εξαρτώνται από την ιδεολογική προτίμηση ή την κομματική ένταξη αυτού που τις κάνει. Και δεν θα μπορούσε να ήταν διαφορετικά, αφού πρόκειται για πολιτική απόφαση, που συνδέεται ως προς τα αποτελέσματά της με μεγάλες αβεβαιότητες και ρίσκα, που εξαρτώνται από ορισμένες προϋποθέσεις και τεχνικές πλευρές, που προκαλούν δέος στους αδαείς και ενισχύουν την επιστημοσύνη των «ειδικών» ή προκαλούν τα κοινότοπα σχόλια των πολιτικών σχολιαστών (στη δική μας περίπτωση την πρωτιά στην κοινοτοπία απέσπασε ο εκπρόσωπος επί του Τύπου της Ν.Δ. και ένας εκπρόσωπος της εσωκομματικής αντιπολίτευσης στο ΠΑΣΟΚ). Όσο για τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, δήλωσε με παρρησία στην εκπομπή του **Π. Ευθυμίου** στις 16.3.98 ότι *«με την υποτίμηση απαλλαγήκαμε από το φορτίο του κακού οικονομικού παρελθόντος»*, αλλά και στις 19.2.97 πως *«Η δεκαετία του '80 ήταν εξαιρετικά αποτυχημένη σε ό,τι αφορά στην οικονομική πολιτική»* (*Ελευθεροτυπία*, 20.2.97). Αυτή ήταν και η δική μας άποψη σε μια ανταλλαγή άρθρων μας στην *Ελευθεροτυπία* της 9.9.89, της 18.9.89 και της 20.9.89, όπου αυτός υποστήριζε τα εντελώς αντίθετα.

Είναι δύσκολο προς το παρόν να γίνει η πλήρης αποτίμηση των αποτελεσμάτων της υπερτιμημένης (ή «σκληρής», αν ο όρος δεν ηχούσε παράταιρα) δραχμής, που είχε επιβληθεί τα τελευταία χρόνια, με κόστος τη μειωμένη εξωτερική ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, τις δυσχέρειες στο σχηματισμό παγίου κεφαλ λόγω των υψηλών επιτοκίων, τη συμβολή στην άνοδο της γίας και οπωσδήποτε στον μη τεχνολογικό εκσυγχρονισμό κονομίας, με αύξηση της παραγωγικότητάς της και της αντα στικότητάς της. Δεν χωρεί καμιά αμφιβολία ότι επί της παρ κυβερνήσεως η βελτίωση των μακρο-οικονομικών μεγεθών την κατεύθυνση της ικανοποίησης των κριτηρί Μάαστριχτ, υπήρξε εξαιρετικά σημαντι ανεργία και το έλλειμμα του εμπορικού γίου, τα οποία χειροτέρεψαν, δεν λούν κριτήρια του Μάαστριχτ, μια τά είναι νομισματικά και δημο μικά, αφού αφορούν την ΟΝ κονομική και Νομισματική ση). Τα αποτελέσματα της μικής πολιτικής της κυβέ υπήρξαν σαφώς ενθαρ όσον αφορά τη σύγκλιση κονομίας μας με τις άλλες παϊκές, ύστερα από μια απόκλισης κατά τη δεκαετ '80 και το πρώτο ήμισυ της τίας του '90.

Όσον αφορά, κατ' αρχάς, κεφαλήν εθνικό προϊόν, ενώ αυ λογιζόταν το 1981 στο 52,2% του κοινοτικού, το 1994 αντιπροσώπευ το 47,4% αυτού. Αντίθετα, η Ισπανία, δία και η Πορτογαλία, τρεις χώρες με κοιν νομικά χαρακτηριστικά με την Ελλάδα, παρουσίαι αματικούς ρυθμούς σύγκλισης με την Ευρωπαϊκή Κοινότη τά την περίοδο 1981-1994 το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Ε Προϊόν στην Ισπανία αυξήθηκε από 71,3% του μέσου κοι σε 77,9%, στην Ιρλανδία από 64,6% σε 78,7% και στην Πο λία από 53,5% σε 59,9%. Όσον αφορά το πραγματικό κόσ γασίας ανά μονάδα προϊόντος, που αποτελεί και δείκτη τη

πικότητας των προϊόντων μιας χώρας, αυτό μειωνόταν συνεσε επίπεδο Κοινότητας, κατά τη δεκαετία του '80, πράγμα σημαίνει σταθερή βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ευκών προϊόντων. Κατά την περίοδο 1980-1994 η χώρα που ειξε τη μεγαλύτερη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των όντων της ήταν η Πορτογαλία, με δεύτερη την Ισπανία, ενώ Ελλάδα η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων της παρέμεινε μη στο επίπεδο του 1980, με μείωση της ανταγωνιστικότητάς ατά την περίοδο 1981-1985.

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΕΠΕΝΔΥΣΗΣ

θετα με τις δεκαετίες του '60 και του '70, κατά τη δεκαετία 80 ο μέσος ρυθμός μεγέθυνσης (αύξησης του ΑΕΠ) ήταν λότερος του μέσου Κοινοτικού: 1,6% στην Ελλάδα, έναντι στην Κοινότητα, ενώ στην Ισπανία ήταν 2,9% και στην ογαλία 2,7%. Οι διαφορές είναι ακόμα μεγαλύτερες όσον ά τη μέση παραγωγικότητα της εργασίας: κατά τη δεκαετία 980 αυξανόταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 0,5% στην Ελλάδα αι 2,1% για την Ισπανία και 3,1% για την Πορτογαλία. Αλλά α πιο δραματική, στην περίπτωση της δας, είναι η μείωση, κατά τη δεκαετία 80, της έντασης του κεφαλαίου (ή άλτου ρυθμού συσσώρευσης) με μέσο ο ρυθμό 1% (δηλ. είχαμε ουσιαστικά πένδυση). Είναι, άλλωστε, γνωστό σημαντική είναι η αύξηση της έντασου κεφαλαίου για την αύξηση της παγικότητας της εργασίας. Αλλά ούτε ρχές της δεκαετίας του '90 δεν βελκαν ο βαθμός έντασης του κεφαλαίμέση παραγωγικότητα της εργασίας ενικότερα η αποτελεσματικότητα του ομικού συστήματος. Κατά τα έτη 1992 93, η παραγωγικότητα της εργασίας στικά μειώθηκε, ενώ αυξήθηκε στην γαλία και ιδίως στην Ισπανία, όπου ηση αποδόθηκε στη βελτίωση της λεσματικότητας του οικονομικού συπος. Γενικά, ενώ υπολογίζεται ότι, την περίοδο 1991-1995 η παραγωγια της εργασίας αυξήθηκε κατά 1% Ελλάδα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυε κατά 2,1%. Σύμφωνα με στοιχεία παρουσιάστηκαν κατά τη συζήτηση προϋπολογισμού στη Βουλή, κατά την δο 1991-1995, ο ρυθμός αύξησης του . Εγχ. Προϊόντος, ετησίως, ήταν 1,3% Ελλάδα και 1,7% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η βιομηχανική γωγή μειώθηκε κατά 0,5% ετησίως, ενώ στην Ευρωπαϊκή η αυξήθηκε κατά 0,5%. Κατά την ίδια αυτή περίοδο, οι ματικές αποδοχές ανά εργαζόμενο μειώθηκαν κατά 1,8% Ελλάδα, ενώ αυξήθηκαν κατά 0,9% στην Ε.Ε. (κατά μέσον

ική ήταν και η εξέλιξη των εξαγωγών μας: από 12,85% του το 1985, έπεσαν στο 7,67% το 1990 και στο 5,05% το 1995. κατά το 1996 όσο και το 1997, οι εξαγωγές προϊόντων μειώ, πράγμα που αποδεικνύει ότι η κάποια επιτάχυνση του αύξησης του ΑΕΠ δεν οφειλόταν στις εξαγωγικές επιδόης ελληνικής οικονομίας, τις οποίες, άλλωστε, δεν ευνοούσε η πολιτική της υπερτιμημένης δραχμής, αλλά και το έλλειμμα των τρεχουσών συναλλαγών (εμπορικό ισοζύγιο συν άδηλοι πόροι και μεταβιβαστικές πληρωμές από το εξωτερικό) ως ποσοστό του Α.Ε.Π. διευρυνόταν. Βέβαια, η υποτίμηση υποτίθεται ότι θα ενισχύσει τις εξαγωγές και θα είναι ευνοϊκή για τον τουρισμό, που είναι η κύρια πηγή άδηλων πόρων. Πρέπει, όμως, να ληφθεί υπόψη αυτό που σωστά γράφηκε, ότι *«η υποτίμηση δίνει μεν μια ανάσα στους παραγωγικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας που έχασαν σε ανταγωνιστικότητα με την πολιτική της σκληρής δραχμής, αλλά δεν επιλύει το χρόνιο πρόβλημα της στασιμότητας της παραγωγικότητας»*[1].

ΣΤΑ ΠΡΟΘΥΡΑ ΤΗΣ ΟΝΕ

Απ' όσα αναφέρθηκαν στο προηγούμενο μέρος, γίνεται σαφές ότι μετά την είσοδό μας στην Ε.Ε. (ΕΟΚ τότε), αντί να υπάρξει σύγκλιση με τις άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες, όπως έγινε με την Ιρλανδία, την Ισπανία και την Πορτογαλία, υπήρξε, αντίθετα, απόκλιση. Δικαιολογείται, έτσι, η φράση του **Γ. Παπαντωνίου** για την αποτυχημένη δεκαετία του '80 (θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον αν κατονόμαζε και τους υπαίτιους γι' αυτή την αποτυχία, ή τους υπεύθυνους για την ανατροπή της πολιτικής του **Κ. Σημίτη,** το 1987). Χρειάστηκε έτσι, κατά τα τελευταία χρόνια, μία «σταθεροποιητική» πολιτική για περιορισμό του πληθωρισμού και των ανεξέλεγκτων δημοσιονομικών ελλειμμάτων, μια σκληρή εισοδηματική πολιτική, καθώς και μια πολιτική υψηλών επιτοκίων. Αυτή η πολιτική, συνδυαζόμενη με την πολιτική της υπερτιμημένης δραχμής δυσχέραινε τον σχηματισμό κεφαλαίου και τις εξαγωγές, αλλά ανταποκρινόταν στη διεθνοποίηση της ελληνικής οικονομίας και εξυπηρετούσε τα συμφέροντα των εισαγωγέων, τις ελληνικές επιχειρήσεις που είχαν δανειστεί από στο εξωτερικό και κυρίως τους κεφαλαιούχους που είχαν φέρει κεφάλαια από το εξωτερικό για να τα επενδύσουν σε ελληνικούς τίτλους. Είχαμε, λοιπόν, άνθηση του ελληνικού Χρηματιστηρίου, αλλά ελάχιστα πραγματοποιούνταν οι καλούμενες διαρθρωτικές μεταβολές και μεταρυθμίσεις, που θα προωθούσαν τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας και στις οποίες θα στηριζόταν η σύγκλιση με τις ευρωπαϊκές οικονομίες. Γιατί όπως ελέχθη προσφυώς: *«Η σύγκλιση δεν είναι μια διαδικασία η οποία δημιουργείται αυτόματα μετά την εισδοχή σε μια οικονομική κοινότητα, αλλά επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και ιδιαίτερα από την ανάπτυξη των μηχανισμών της αγοράς και την ποιότητα της κοινωνικο-οικονομικής υποδομής»*[2].

Για την είσοδο της Ελλάδας στην ΟΝΕ, τώρα, χρειάζονται ιδιωτικοποιήσεις (σωστές, όχι «μαϊμούδες») και μεταρρυθμίσεις στον γεωργικό, ασφαλιστικό και φορολογικό τομέα.

Με την εισδοχή μας στον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών, που συνοδεύτηκε από την υποτίμηση της δραχμής, αυξάνονται οι δυνατότητες συναλλαγματικής ισορροπίας και αποφυγής των κερδοσκοπικών επιθέσεων εναντίον της δραχμής (τις οποίες δεν απέτρεπε η πολιτική της «σκληρής» δραχμής), αλλά καθιστά πλέον επιτακτική την πραγματοποίηση (εντός 18 μηνών) των

Νίκος Χουλιαράς

ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΠΡΙΝ ΔΥΟ ΜΕΡΕΣ ΜΕΤΑ

ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

Μιά μέρα πρίν δυό μέρες μετά

Ο Νίκος Χουλιαράς επανέρχεται στο χώρο της πεζογραφίας με ένα καινούργιο βιβλίο. Το *μια μέρα πριν δυο μέρες μετά* είναι ένα βιβλίο συγκλονιστικό όπου μέσα απ' τις σελίδες του περνάει η ζωή των ανθρώπων μιας από τις παγκόσμιες περιστασιακές κοινότητες του καλοκαιριού σήμερα.

Τόπος, ένα απ' τα νησιά της Ελλάδας και ήρωες, οι άνθρωποι που ζουν σ' αυτό για λίγο αλλά κι οι άλλοι που θα μείνουν εκεί για πάντα.

Στις ιστορίες του βιβλίου που η μία συνδέεται άρρηκτα με την άλλη –σαν τους κρίκους μιας αλυσίδας που ολοκληρώνει τον κύκλο– ο Χουλιαράς σκιαγραφεί με διεισδυτικότητα και χιούμορ τις μοναχικές διαδρομές των ανθρώπων αυτής, της κοινότητας. Εισχωρεί στον πυρήνα του δράματος και βγάζει στην επιφάνεια με τρόπο μοναδικό την αληθινή πλευρά της ζωής μιας κοινωνίας που παραπαίει.

Μόλις κυκλοφόρησε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80 ΤΗΛ.: 36 07 744

«διαρθρωτικών» αλλαγών που δεν έγιναν κυρίως μετά την εί
μας στην ΕΟΚ, το 1981: ιδιωτικοποιήσεις (σωστές και όχι «
μούδες»), μεταρρυθμίσεις στον γεωργικό τομέα, μεταρρυθμ
του ασφαλιστικού συστήματος, φορολογική μεταρρύθμιση – γ
κά, όλες οι μεταρρυθμίσεις που προτείνονταν στις Εκθέσεις
καθηγητή **Σπράου**, τις οποίες πολλοί, βοηθούντος και του τρό
παρουσίασής τους, προσπάθησαν να γελοιοποιήσουν. Την α
γκαιότητα και την αδυναμία αυτών των μεταρρυθμίσεων επ
μαινε ανώτατο συμβουλευτικό στέλεχος της κυβερνήσεως, σ
έγραφε πριν από ενάμιση χρόνο: *«Δεν υπάρχει αμφιβολία α
ακολουθούμενη οικονομική πολιτική έχει αδύνατα σημεία. Σ'
τά ακριβώς πρέπει να ενισχυθεί και ν' αλλάξει πορεία. Τα σημ
αυτά είναι κυρίως η περιορισμένη πρόοδος στο χώρο της αποκ
τικοποίησης, η έλλειψη ουσιαστικών μεταρρυθμίσεων στον δη
σιο τομέα, η διατήρηση των δημοσίων δαπανών σε υψηλά επίπ
χωρίς την εξασφάλιση αντίστοιχου επιπέδου υπηρεσιών και η
λειψη μιας κοινωνικής πολιτικής, που να επικεντρώνεται σ
τούς που πράγματι την έχουν ανάγκη, με αποτέλεσμα να αφιε
νονται σημαντικοί πόροι στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής
ρίπου 23% του ΑΕΠ) χωρίς, όμως, την ανάλογη κοινωνική απο
ση»*[3].

Ειπώθηκε ότι τώρα, μετά την είσοδό μας στον Μηχανισμό
ναλλαγματικών Ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συ
ματος και την υποτίμηση της δραχμής, «η κυβέρνηση έχει την
τη κολλημένη στον τοίχο», είναι δηλαδή υποχρεωμένη να π
ματοποιήσει τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις και αλλαγές,
έχουν πολιτικό κόστος, αλλά και δίνουν έννοια στη λέξη «εκ
χρονισμός». Η κυβέρνηση θα αξίζει την υποστήριξή μας αν,
φώντας το πολιτικό κόστος, επιχειρήσει με συνέπεια και απ
σιστικότητα αυτές τις μεταρρυθμίσεις και αλλαγές. Άλλωστε
νον έτσι οι ηθικολογίζουσες και γενικόλογες αποστροφές το
που «η επιτυχία της υποτίμησης εξαρτάται από όλους μας» έχ
κάποιο νόημα και δεν γίνονται βαρετές.

Με δεδομένη την κατάσταση στην αξιωματική –κυρίως– αν
λίτευση και για ν' αντιμετωπιστεί έγκαιρα η εσωκομματική
πολίτευση, υπάρχουν και οι εκλογές, που θα συσπειρώσουν
το ΠΑΣΟΚ και θα διευρύνουν –ενδεχόμενα– την απήχησή
Αλλά με ποιο όραμα και ποιο στόχο; Μόνο τη νομή της εξου
Ο Κ. Σημίτης δήλωσε πολλές φορές ότι δεν μπορεί να είναι γι
τόν αυτός ο στόχος κι ότι αν δεν μπορεί να κάνει αυτά που πρ
προτιμάει να πάει σπίτι του.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Μαρία Καραμεσίνη «Η υποτίμηση της δραχμής στην υπηρεσία τη
ονομαστικής σύγκλισης», Εφημερίδα *Εποχή* της 22.3.98. Στο ίδιο
φύλλο της *Εποχής* δημοσιεύεται μία από τις καλύτερες αναλύσεις
την υποτίμηση, των Θ. Μαριόλη και Γ. Σταμάτη, που στηρίζεται σ
μελέτη των Θ. Μαριόλη-Χ. Οικονομίδη-Γ. Σταμάτη-Ν. Φουσπέρη
την «Ποσοτική εκτίμηση των επιπτώσεων της υποτίμησης στο κόσ
παραγωγής», που στην ολοκληρωμένη εκδοχή της κυκλοφόρησε
μέσα του 1997 από τις εκδόσεις Κριτική.
2. Ιωάννης Βαβούρας *Εθνική Οικονομική Πολιτική και ΟΝΕ*, εκδόσ
Παπαζήση, σελ. 218. Το βιβλίο του Ι. Βαβούρα αποτελεί μια άκρ
διαφωτιστική έκθεση των προβλημάτων της ελληνικής οικονομία
σχέση με την ΟΝΕ. Βλέπε, επίσης, το άκρως κατατοπιστικό και ω
γραμμένο εγχειρίδιο του Λουκά Τσούκαλη, *Η νέα ευρωπαϊκή
οικονομία στο κατώφλι του 21ου αιώνα*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθ
1998.
3. Γιάννης Στουρνάρας «Το μέλλον της ΟΝΕ και η ελληνική οικονο
Εφημερίδα *Καθημερινή*, 26.11.95.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ...

Η διαρκής σκληραγώγησις της δραχμής

του Στέλιου Π. Καφαντάρη

απρεπείς κινέζοι ζωγράφοι στο απόγειο της δόξας τους έπαιρναν άλλο όνομα και άρχιζαν τη σταδιοδρομία τους άλι από την αρχή – κάτι ανάλογο με την πρόσφατη υποτίμηση. Ύστερα από χρόνια συνεχούς σκληραγωγίας και, συνακολούθως, επιτυχιών στον πληθωρισμό, η δραχμή ξαναρχίζει την πορεία της –εξίσου σκληρή– στο προσαρμοσμένο νέο επίπεδό της. Είναι μια μεταφορά που, ατυχώς, ο πρωθυπουργός έχασε την ευκαιρία να περιλάβει στο εξαιρετικά μελετημένο διάγγελμα για την ιστορική προσαρμογή της αξίας της δραχμής.

Οι αναγγελίες υποτίμησης είναι από τα πιο στατικά μέρη του λόγου. Κατά βάση είναι κείμενα που αναδίδουν αισιοδοξία μέχρι χυδαιότητος, υπολειπόμενα μόνο των διαγγελμάτων ανάληψης εξουσίας. Εν πρώτοις, εξηγούν πως η στιγμή που γίνεται η υποτίμηση είναι πάντα η καλύ: Λίγο πριν θα ήταν καταστροφικά ενωρίς, λίγο μετά θα ήταν ανόρθωτα αργά. Έπειτα σημειώνουν ότι η κυβέρνηση δεν ηκε, αλλά επήρε την απόφαση μόνη της και μετά από σχεμό μηνών ή και ετών. Μετά περνούν στα οφέλη που η κίνηση ρέρει: Σχεδόν πάντα γίνεται μνεία της ανταγωνιστικότητας ικονομίας και της ανάπτυξης. Τέλος, απαριθμούνται οι προθειες που απαιτούνται απ' όλους, συνήθως οι αυτές που απαιτο και όσο διαρκούσε η προηγούμενη νομισματική αγωγή.

ίφτηκαν πάμπολλα για την υποτίμηση αυτές τις δύο εβδομά- Τα περισσότερα έκλιναν προς την επίκριση, πιθανώς γιατί η ίστικη γραμμή φέρνει φύλλα. Αντιπαρέρχομαι τα πέραν κάροσδοκίας ανόητα του Έβερτ, περί εμπλοκής της κόρης του ΞΘΟ. Ακόμα και η προτροπή του τέως προέδρου του Αρείου ου για έρευνα των κινήσεων των κερδοσκόπων θα είναι μάλπελέσφορη. Οι περισσότεροι σπεκουλαδόροι, και αν ακόμα πιστούν, θα αποδειχθεί ότι έπαιρναν σχεδόν κάθε Παρά- ή θέσεις εναντίον της δραχμής.

πικριτική διάθεση φαίνεται ξεκάθαρα κυρίως από την παραηση της καταπληκτικής γκάφας της Μέριλ Λυντς. Η μεγάλη της χώρας μια μέρα πριν από την υποτίμηση, στο ημερήσιο ίο της για τις αναδυόμενες αγορές συνιστούσε την αγορά μών στους πελάτες της και διέβλεπε την ισοτιμία με το ECU 314 δραχμές μετά τρίμηνο, και –οποία ακρίβεια– στις 315 μεάμηνο (*Καθημερινή* 13.3.98). Η επιτυχία του **Σημίτη** να κοιτη Μέριλ Λυντς ήταν πολύ σημαντική αφ' εαυτής, αλλά επιν αδυνατίζει και τα επιχειρήματα περί διαρροών.

ιο κραυγαλέα κριτική ήρθε από το Συγκρότημα. Ο τίτλος των της επομένης, «Φτωχότεροι μετά το ευρώ-ναυάγιο της μής» (Σάββατο, 14.3.98) έδειξε αν μη τι άλλο ότι ο κ. **Χρίστος Λαμπράκης** ενοχλήθηκε σφόδρα. Από πρόχειρη έρευνα διαπιστώθηκε ότι αρκετοί πολίτες ευχαριστήθηκαν από την ενόχληση, επιβεβαιώνοντας μια ενδιαφέρουσα αντιστροφή του ρητού «Ό,τι είναι καλό για την Τζένεραλ Μότορς, είναι καλό για την Αμερική». Το να βρούμε αν εχολώθη επειδή δεν τον πληροφόρησαν εγκαίρως ή επειδή τον παραπλάνησε η κυβέρνηση, είναι σχεδόν σχολαστικισμός.

Η κριτική από την πλευρά της τεχνικής είναι ακόμα πιο αδύνατη. Εδώ και χρόνια παρακολουθούμε τις μακροαναλύσεις με μισή καρδιά. Όλοι οι οικονομολόγοι που δρουν υπό την κυβέρνηση συμβουλευτικά ή και πολιτικά είναι ορθολογιστές. Επιπλέον, το παιχνίδι είναι γνωστό και στους αντιπάλους, έστω τους κερδοσκόπους. Επομένως, αν υπάρχει μια υπερστρατηγική θα ήταν και αυτή γνωστή σε όλους, σοσιαλιστές και φιλελεύθερους, στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Η νομισματική πολιτική είναι σχεδόν μονόδρομος στις οικονομίες της αγοράς.

Υποστηρίζω ότι οιοσδήποτε ήταν στην Αρχή, ανεξαρτήτως ιδεολογικής τοποθέτησης, θα έκανε ίσως όχι πανομοιότυπα αλλά ανάλογα πράγματα. Θα εφάρμοζε δηλαδή κάποιο συνδυασμό συνταγών αν όχι εγχειριδίου, έστω της αιχμής της επιστήμης. Η νομισματική τακτική είναι σχεδόν χωρίς πολιτικό βάρος, ή σωστότερα, το μόνο που φαίνεται να απασχολεί ειδικά είναι η συγκυρία που ελαχιστοποιεί το πολιτικό κόστος. Μπορεί όμως, εν καιρώ, με ανάλυση, να αποδειχτεί και κάτι ακόμα πιο μελαγχολικό. Ότι και όσα άλλα διαφορετικά μέτρα και αν ελαμβάνοντο, π.χ. μαλακή δραχμή χωρίς υποτίμηση, στο τέλος θα οδηγούμεθα στο ίδιο σημείο. Αυτό δεν είναι κριτική μόνο εναντίον των τεχνοκρατών της κυβέρνησης. Τόσο η αντιπολίτευση όσο και η Νομισματική επιτροπή της Ευρωένωσης την ίδια επιστημονική αιχμή χρησιμοποιούν.

Το υπολειπόμενο που εξηγεί τις νομισματικές συναρτήσεις είναι, βεβαίως, οι πολιτικές σχέσεις και το ζητούμενο είναι αν ο διάδοχος του Κολ θα έχει το ευήκον ους προς τον Σημίτη κατά την επόμενη κρίση της δραχμής.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ...

Λαίλαπα κατ των κοινωνικών κατακτήσεω

του Τάσου Παππά

Απορούν πολλοί με την ικανότητα του ΠΑΣΟΚ να υλοποιεί τις πιο αντιδημοφιλείς πολιτικές στον οικονομικό κα κοινωνικό τομέα. Εύκολα μπορεί κανείς να φανταστεί τι θα συνέβαινε στη χώρα, αν στην εξουσία βρισκόταν η Ν. και επιχειρούσε να «περάσει» τόσο σκληρές πολιτικές. Άλλωστε, έχουμε πρόσφατα δείγματα γραφής.

Νωπές είναι ακόμη στη μνήμη μας οι αντιδράσεις των εργαζομένων των αστικών συγκοινωνιών όταν η κυβέρνηση **Μητσοτάκη** αποπειράθηκε να ιδιωτικοποιήσει την ΕΑΣ. Το ΠΑΣΟΚ αλλά και γενικότερα τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα καταφέρνουν το τελευταίο διάστημα, με μικρές εκλογικές απώλειες και χωρίς έντονες πολώσεις, να προωθούν οικονομικά και κοινωνικά μέτρα ιδιαιτέρως *αυστηρά*, να υπονομεύουν δραστικά κατακτήσεις του εργατικού κινήματος και, το κυριότερο, να πείθουν για την αναγκαιότητα αυτών των ρυθμίσεων. Στους περισσότερους πολίτες –είτε αυτοί θίγονται από τις νέες πολιτικές είτε παραμένουν στο απυρόβλητο– έχει εδραιωθεί η αντίληψη ότι αυτές οι παρεμβάσεις είναι απαραίτητες και *προτιμότερο* είναι να τις κάνουν τα σοσιαλιστικά κόμματα, παρά οι συντηρητικές δυνάμεις.

Οι στενές σχέσεις των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων με τις εργατοϋπαλληλικές μάζες και τα συνδικάτα (ιστορικοί δεσμοί έστω κι αν σήμερα είναι χαλαροί), η αποδεδειγμένη από τα πράγματα κοινωνική ευαισθησία των σοσιαλιστών (συγκρινόμενοι με τους νεοφιλελεύθερους) και σ' ό,τι αφορά την Ελλάδα, η προφανής υπεροχή του ΠΑΣΟΚ έναντι της Ν.Δ. στο διαχειριστικό επίπεδο εξηγούν, νομίζουμε, τη φαινομενικώς παράδοξη κατάσταση. Οι πολίτες σήμερα δεν έχουν πολλές επιλογές. Καλούνται να διαλέξουν ανάμεσα σε μεταρρυθμιστικά προγράμματα των οποίων κεντρικός στόχος είναι η *επιδιόρθωση* του συστήματος. Επιλέγουν λοιπόν το λιγότερο επώδυνο. Μέχρι τώρα φαίνεται να έχουν προκρίνει τον *ήπιο* νεοφιλελευθερισμό, ο οποίος παρά τη σκληρότητά του διατηρεί κάποια στοιχεία ευαισθησίας και κοινωνικής δικαιοσύνης. Αμελητέα μεν, υπαρκτά δε. Γι' αυτό και είναι *αλυσιτελής* οποιαδήποτε προσπάθεια κριτικής που έρχεται από τα δεξιά και επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στο ρυθμό και την αποφασιστικότητα. Η Ν.Δ. δεν μπορεί να προσδοκά εκλογικά οφέλη, όσο συνεχίζει να αντιπολιτεύεται την κυβέρνηση στο πεδίο των προθέσεων. Το μόνο που κ φέρνει είναι να δικαιώνει την κυβερνητική προπαγάνδα που στηρίζει ότι με τη Δεξιά στην εξουσία τα πράγματα θα είναι χειρότερα για τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους.

ΤΑ ΜΙΚΡΟΤΕΡΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Πρόβλημα, όμως, έχουν και τα μικρότερα κόμματα. Το Κ παγιδευμένο στα κράσπεδα του δογματισμού και του σεχ σμού του, υπερασπίζεται με νύχια και με δόντια τον *δημόσιο* ρακτήρα των μεγάλων κρατικών επιχειρήσεων και αντιδρά μη και στις δειλές κινήσεις μετοχοποίησης. Υποστηρίζει, με λόγια, ένα μοντέλο διοίκησης που έχει εκμετρήσει το ζην το οποίο ουδείς αισθάνεται την υποχρέωση να στηρίξει, εξα της χαμηλής ποιότητας των προσ μενων υπηρεσιών. Η διεύρυνση ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα είναι δυνατόν να προσλαμβάνετα μερα ως αριστερή πολιτική!

Ο ΣΥΝ με τη θεσμολαγνεία που διακρίνει –ο **Ν. Κωνσταντόπουλο** θε τρεις και λίγο ζητεί μετ' επιτά και για ψύλλου πήδημα τη σύγκ του συμβουλίου πολιτικών αρχη λες και είναι η μοναδική θεραπει μέθοδος–, σε συνδυασμό με την ε τική ρητορική του από τη μια μερι την ήκιστα καλυμμένη διάθεσή τ συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ στις δη κές εκλογές από την άλλη, εκπ μηνύματα σύγχυσης. Πολλοί ανα ούνται αν έχουμε να κάνουμε με *στροφή* της αρχής της προγραμμα αντιπολίτευσης ή με απεγνωσμέν τηση ψιμυθιωμένων άλλοθι συμμα

Το ΔΗΚΚΙ του **Δ. Τσοβόλα** έχε περάσει από τη φάση της άτεχνης σης του εφηβικού ΠΑΣΟΚ στη της άκριτης υιοθέτησης όλων των χών της κυβερνητικής πολιτικής τ καετίας του '80. Ο αρχηγός του ΔΗΚΚΙ δεν διστάζει να «ξε κώνει» ακόμη και τις φράσεις και τα συνθήματα του **Α. Πο δρέου** σε μια προσπάθεια να «πλασάρει» το κόμμα του ως τη

πιστη και πιο φιλόξενη δεξαμενή υποδοχής της δυσαρέσκει-
Τα αποτελέσματα, πάντως, μέχρι τώρα είναι πενιχρά. Το
ΚΚΙ, πέραν της θορυβώδους κοινοβουλευτικής δράσης του
της πληθωρικής πρακτικής του προέδρου του, δεν έχει κατα-
ει να ριζώσει σε κανένα παραδοσιακό θεσμό της κοινωνίας.
υθύνες γι' αυτή την αναιμική παρουσία πρέπει να αναζητη-
όχι μόνο στον πολιτικό πρωτογονισμό και στην ιδεολογική
υστέρηση, αλλά και στον τρόπο διοίκησης του Δ. Τσοβόλα, ο
ος φαίνεται ότι και σ' αυτό το επίπεδο αντιγράφει τον μέντο-
ου, τον «πατριάρχη» του ελληνικού σοσιαλισμού.

ΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΚΩΣΤΑΣ ΣΗΜΙΤΗΣ

ι ενώ το ΠΑΣΟΚ και ο **Κώστας Σημίτης** με γρήγορο βημα-
ό απομακρύνονται από την ηδύφθογγη μυθολογία του ιδρυ-
αλλαγή, ο σοσιαλισμός, η ρήξη με το κατεστημένο έστω και
άκη μιας πάλαι ποτέ ακμαίας ρητορικής δεν απαντώνται
πασοκικό λεξιλόγιο) και «κολυμπούν» με άνεση στη φιλε-
ερη ιδεολογία, προκαλώντας κύματα σύγχυσης και αμηχα-
στη συντήρηση, την ίδια στιγμή τα κόμματα της Αριστεράς
μαχούν, καταγγέλλοντας το ένα το άλλο. Από την άλλη
ρά, το συνδικαλιστικό κίνημα, έντονα διαβρωμένο από τον
ρνητισμό και τον κομματισμό, δείχνει ανήμπορο και για το
ον (να ακυρώσει τις πιο επαχθείς πλευρές της κυβερνητικής
τικής) αλλά και για το έλασσον (να αντισταθεί αποτελεσμα-
στην επίθεση που δέχεται το εισόδημα και τα δικαιώματα
εργαζομένων στις ΔΕΚΟ). Με τον αέρα της σιγουριάς για
ρθότητα της πολιτικής της και με σημαντική μερίδα της κοι-
νώμης με το μέρος της, η κυβέρνηση «βάζει» για καλά χέρι
κατακτήσεις των υπαλλήλων της ΔΕΚΟ. Δεν έχουμε να κά-
ε με πολιτική που θέλει να εξοικονομήσει πόρους μειώνο-
τις σπατάλες και περικόπτοντας κάποια όντως εξοργιστικά
όμια, αλλά γινόμαστε μάρτυρες μιας επίθεσης που έχει
ο το εισόδημα και βασικά εργατικά δικαιώματα. Η δραμα-
περικοπή μισθών και η σκέψη για προώθηση ατομικών συμ-
ων (καταλαβαίνουμε όλοι τι σημαίνει στην πράξη η κατάρ-
των συλλογικών διαπραγματεύσεων) συγκροτούν τον πυ-
μιας πολιτικής, η οποία όσο κι αν θέλει να εμφανιστεί ως
όδραστη, δεν είναι παρά το προείκασμα της επερχόμενης
πας. Το δυστύχημα είναι ότι αυτά τα *αντιδραστικά* μέτρα
πουν» σε πρόσφατο έδαφος. Δύσκολα οι εργαζόμενοι της
πιακής και των άλλων ΔΕΚΟ θα βρουν *συμμάχους* στην
πισμένη αντίσταση που θα προβάλουν. Και η εξήγηση είναι
: αν δεν είχε προηγηθεί ο παπανδρεϊσμός και η εκκωφαντι-
άψευση της παραμυθίας του και των προσδοκιών που είχε
πόλως καλλιεργήσει, κι αν δεν είχαν εξαντλήσει τα «ευγε-
υνδικάτα την υπονομή των πολιτών με τις ανερμάτιστες και
μαλιστικές πολλές φορές διεκδικήσεις τους, που εμπέδω-
στην κοινή γνώμη την εντύπωση περί «εργατικής αριστο-
ίας», σήμερα κανένας Σημίτης δεν θα διανοούνταν να εξα-
σει μετωπική επίθεση.

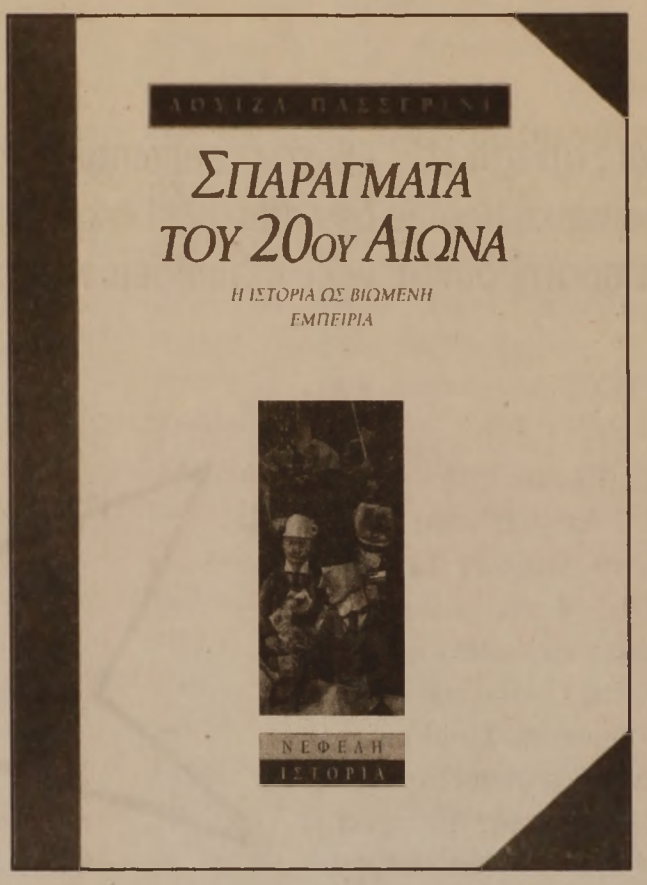
ένας Σημίτης δεν θα είχε τη δυνατότητα να προσανατολίσει
μόσια συζήτηση στο *μανιχαϊκό* δίπολο καλή κυβέρνηση - κα-
εργαζόμενοι, «στριμώχνοντας» κυριολεκτικά στη γωνία τις
ματικές ευθύνες των διοικήσεων των δημόσιων οργανι-
. Αλήθεια, δεν πρέπει να καταβάλουν κάποιο τίμημα οι επι-
λής των ΔΕΚΟ, οι οποίοι επί τόσα χρόνια επιδίδονταν *ατι-*
τί στα αθλήματα της ρουσφετολογίας, των αλόγιστων αυξή-
(για να γίνουν αρεστοί στους εργαζομένους) και της υπονό-
ης όλων των εξυγιαντικών προγραμμάτων;

ΝΕΦΕΛΗ - ΙΣΤΟΡΙΑ

Διεύθυνση σειράς: Αντώνης Λιάκος
Επιμέλεια σειράς: Έφη Γαζή

Λουίζα Πασσερίνι

ΣΠΑΡΑΓΜΑΤΑ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ
Η ιστορία ως βιωμένη εμπειρία

Η Πασσερίνι πλησιάζει τραυματικά ζητήματα της ιστορίας του λήγοντος αιώνος. Ο **φασισμός** στη διπλή του όψη. Το πρόβλημα της προσωπολατρείας, πως κατασκευάστηκε η εικόνα του ηγέτη και από την άλλη: ποια είναι και πως καταγράφηκε στην μνήμη των απλών ανθρώπων η εμπειρία τους από το φασισμό. Τα **κινήματα του 1968** και οι κληρονομιές τους. **Η τρομοκρατία.** Πώς ερμηνεύεται το κίνημα της πολιτικής βίας κατά τη δεκαετία του 1970. Τέλος η μνήμη μετά την κατάρευση των ολοκληρωτικών καθεστώτων...

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

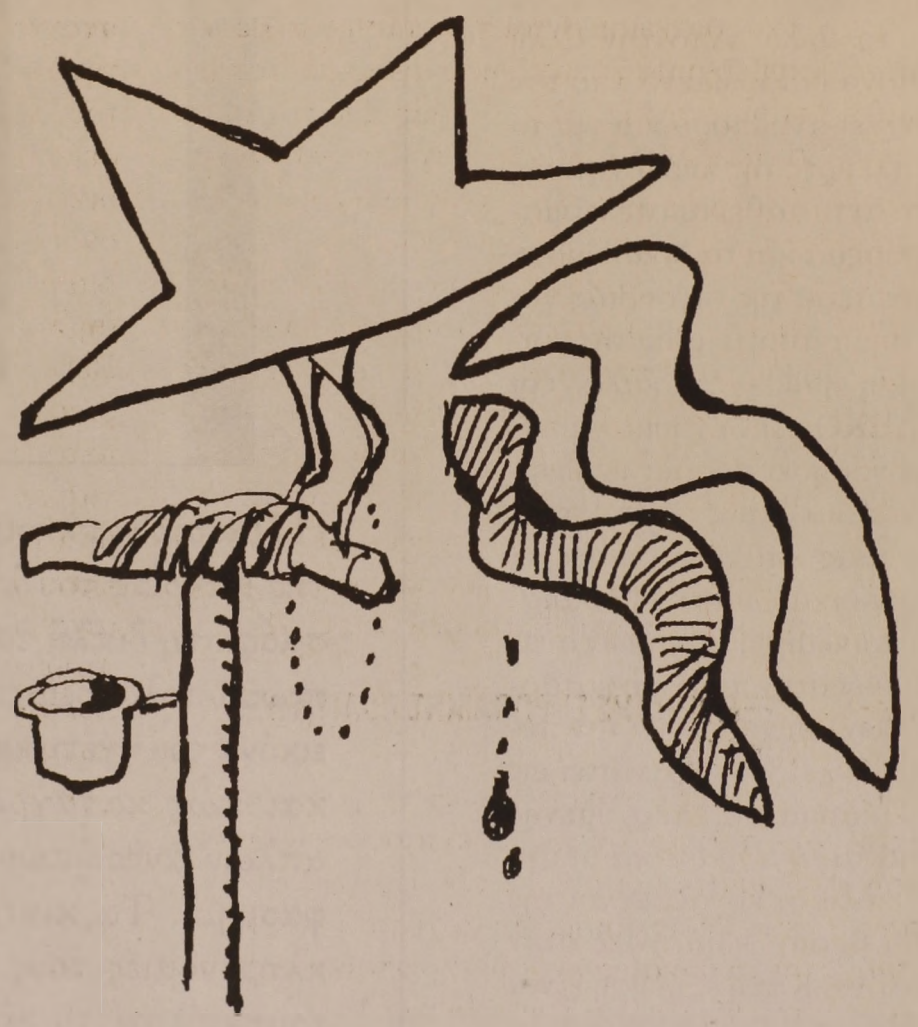
ΜΠΕΝΕΝΤΙΚΤ ΑΝΤΕΡΣΟΝ:
Φαντασιακές Κοινότητες
ΧΑΡΗΣ ΕΞΕΡΤΖΟΓΛΟΥ:
Εθνική ταυτότητα στην Κων/πολη του 19ου αιώνα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80 ΤΗΛ.: 36 07 744

Ο ΣΥΝ συζητεί και αποφασίζει για το Άμστερνταμ

του Φ. Νικητίδη

Το γεγονός ότι στο κατ' εξοχήν «ευρωπαϊκά τολμηρό» ελληνικό κόμμα παρουσιάζονται διαφορετικές εκτιμήσεις γι την ευρωπαϊκή πορεία δεν αποτελεί κεραυνόν εν αιθρία, ούτε ελληνική παραδοξότητα. Σε ολόκληρη την Ευρώπη παρατηρούνται νέες εκτιμήσεις και επανατοποθετήσεις στο χώρο του «αριστερού ευρωπαϊσμού».

Το Σαββατοκύριακο, 3, 4 και 5 Απριλίου θα διεξαχθεί το Διαρκές Συνέδριο του ΣΥΝ προκειμένου το κόμμα να καθορίσει τη στάση του στη Βουλή σχετικά με τη νέα ευρωπαϊκή Συνθήκη του Άμστερνταμ. Στη συνεδρίαση της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής (14, 15 Μαρτίου) κατατέθηκαν τρεις συγκροτημένες εναλλακτικές προτάσεις, προκειμένου το κόμμα να επιλέξει αν θα ψηφίσει *«κριτικά ναι»* στη Συνθήκη, *«ευρωπαϊκά όχι»* ή *«ευρωπαϊκά παρών»*. Κοινός παρονομαστής και των τριών απόψεων είναι η υποστήριξη του «ευρωπαϊκού κεκτημένου» του κόμματος, διακριτές όμως είναι οι διαφορετικές προσεγγίσεις για την πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης καθώς και η έκταση της κριτικής προς την κυβερνητική πολιτική.

Η συνεδρίαση της Κ.Π.Ε. συνέπεσε με την απόφαση για την υποτίμηση της δραχμής. Η κυβέρνηση ενέταξε την υποτίμηση στο «μονόδρομο της Ο.Ν.Ε.», με φυσικό επακόλουθο, στην κρίση των πολιτών, να διαπλέκονται τα δύο θέματα και οι επιπτώσεις τους. Η συζήτηση στον ΣΥΝ αφορά στρατηγικής φύσεως θέματα. Θα ήταν ευχής έργον εάν και στα άλλα κόμματα λειτουργούσε η αρχή του πολιτικού διαλόγου, ώστε οι πολίτες μετά λόγου γνώσεως να αποφασίζουν και οι ηγεσίες να μην υφαρπάζουν αποφάσεις μετακυλίοντας την ευθύνη για τα προβλήματα των πολιτών στους «κακούς των Βρυξελλών».

Στη συνεδρίαση της ΚΠΕ το ΣΥΝ πλειοψήφησε σχετικώς πολιτικό κείμενο (που υποστήριξε και ο πρόεδρος του ΣΥΝ **Κωνσταντόπουλος**) σύμφωνα με το οποίο *«ο ΣΥΝ απορρίπτει τις παθητικές τάσεις και αντιλήψεις περί μονοδρόμου, αλλά και τις στρατηγικές επιστροφής στο εθνικό απομονωτισμό»*. Κατά τη ψηφοφορία για το ποια θα είναι η στάση των βουλευτών του κόμματος όταν η Συνθήκη του Άμστερνταμ έλθει στη Βουλή προς επικύρωση, 50 μέλη της ΚΠΕ ετάχθησαν υπέρ του «όχι», 40 υπέρ του «παρών» και 32 υπέρ του «ναι». Η διαφοροποίηση αυτή ήταν αναμενόμενη, δεν αποκλείεται όμως η πολιτική σύνθεση

ΤΟ ΦΕΝΤΕΡΑΛΙΣΤΙΚΟ ΟΧΙ

Το γεγονός ότι στο κατ' εξοχήν «ευρωπαϊκά τολμηρό» ελληνικό κόμμα παρουσιάζονται διαφορετικές εκτιμήσεις για την ευρωπαϊκή πορεία δεν αποτελεί κεραυνόν εν αιθρία ούτε ελληνική παραδοξότητα. Σε ολόκληρη την Ευρώπη παρατηρούνται νέες εκτιμήσεις και επανατοπ

Δεν αμφισβητείται το «ευρωπαϊκό κεκτημένο» του κόμματος σχετικά με τη Συνθήκη

σεις στο χώρο του «αριστερού ευρω-
μού». Η Ενωμένη Αριστερά της Ισπα-
δεν είχε ψηφίσει τη Συνθήκη του Μά-
ιχτ, ενώ μόλις προχθές οι Γερμανοί
σινοι ψήφισαν «λευκό» για τη Συνθή-
του Άμστερνταμ στη γερμανική Βουλή.
ταλυτική κριτική δέχεται η Συνθήκη
Άμστερνταμ και η συνοδευτική Σύνο-
Κορυφής του Λουξεμβούργου για την
γία, επειδή θεωρείται ότι δεν αντα-
ίνονται στις προσδοκίες των λαών
ανάπτυξη, απασχόληση, δημοκρατία
κοινωνική συνοχή. Χαρακτηριστική
ι η κριτική που ασκούν 100 ευρωβου-
ές (ανάμεσά τους ο **Ντανιέλ Κον**
ντίτ, ο **Ζακ Λανγκ**, αλλά και ο **Μιχά-**
Παπαγιαννάκης) σε δήλωσή του με
τίτλο *«για ένα εποικοδομητικό όχι στη*
θήκη του Άμστερνταμ».
πεισμένοι φεντεραλιστές-ευρωπαϊ-
, οι ευρωβουλευτές αυτοί επισημαί-
ότι *«η Σύνοδος Κορυφής έχει θεωρη-*
ις αποτυχία ακόμη και για ορισμένους
ταγωνιστές της (...). Πρόκειται για πα-
ώδη αποτυχία στη θεσμική μεταρρύθ-
που αναβλήθηκε, ενώ δεν σημειώθηκε
α πρόοδος στα θέματα εξωτερικής
τικής και άμυνας». Διαπιστώνεται
πραγματική παλινδρόμηση διότι η
Συνθήκη επιβεβαιώνει το status quo
διατηρεί δομές απολύτως ανεπαρκείς»
προστίθεται: *«Το νέο κεφάλαιο για την*
χόληση περιορίζεται σε ρητορικές
υρές και δεν προσφέρει καμία εγγύη-
τι θα παρθούν πραγματικές κοινές
τοβουλίες στον τομέα αυτό (...). Η πιο
γαλέα αποτυχία ήταν σίγουρα στον
α της διεύρυνσης. Δεν βλέπαμε πως η
συνθήκη αποτελεί ένα νέο βήμα στην
κτική ευρωπαϊκή οικοδόμηση, όπως
η ενιαία Πράξη και η Συνθήκη του
στριχτ». Και οι «εποικοδομητικοί αρ-
ς» του Άμστερνταμ προειδοποιούν:
ροστά στη διεύρυνση της Ε.Ε. η στρα-
κή των μικρών βημάτων, που υποτίθε-
τι εκφράζει το δρόμο των συναινέσε-
χει εκ των πραγμάτων ξεπεραστεί,
μάς έχει οδηγήσει σε ένα αδιέξοδο
κινδυνεύει να τινάξει το οικοδόμημα
αέρα».

Ο ΑΡΙΣΤΕΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ

Την ανησυχία των διακεκριμένων ευρωπαϊστών διακρίνει κανείς και στη πολιτική συμπεριφορά των ευρωπαίων πολιτών τα τελευταία χρόνια, οπότε η ανεργία έχει αποκτήσει εφιαλτικές διαστάσεις και τροφοδοτεί, για πρώτη φορά, κινητοποιήσεις και πρωτοβουλίες για την πλήρη απασχόληση και το 35ωρο. Αντανάκλαση αυτής της αγωνίας των πολιτών είναι η διορθωτική ευρωπαϊκή πορεία του **Λιονέλ Ζοσπέν** και η συμφωνία των κεντροαριστερών κυβερνήσεων της Γαλλίας και της Ιταλίας να προωθήσουν σταδιακά το 35ωρο, προκαλώντας τις αντιδράσεις των κομμάτων της κεντροδεξιάς και των εργοδοτικών ενώσεων. Σιγά σιγά, με διαφορετική ταχύτητα (διότι ορισμένα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα διαχειρίζονται την κρίση από θέσεις κυβερνητικής ευθύνης), ανάμεσα στις δυνάμεις της ευρωαριστεράς αναπτύσσεται ο προβληματισμός ότι πρέπει να παρέμβουν με δικές τους προγραμματικές στοχεύσεις ώστε να *«κοινωνικοποιηθεί εκ νέου η ευρωπαϊκή υπόθεση»* και να δημιουργηθεί μια κριτική στάση στην κυρίαρχη πορεία, διότι διαφορετικά *«κινδυνεύει να διαλυθεί η Ευρώπη»*. Αυτή η κατεύθυνση του «αριστερού ευρωπαϊσμού» αμφισβητεί τον νεοφιλελεύθερο προσανατολισμό, τον οποίο έχουν αποδεχθεί από κοινού οι συντηρητικοί και οι φιλελεύθεροι σοσιαλδημοκράτες για την πορεία της ΟΝΕ.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝ

Σε αυτό το πολύχρωμο σκηνικό της ευρωπαϊκής Αριστεράς εντάσσονται οι προβληματισμοί στον ΣΥΝ. Εξαρχής ο ΣΥΝ είχε θέσει ορισμένες αρχές που τις θεώρησε αναγκαίες για την ευρωπαϊκή ενοποίηση. *Ψήφισε τη Συνθήκη του Μάστριχτ στη Βουλή* (καλοκαίρι 1992) προσβλέποντας *«στην προοδευτική αναθεώρησή της, ώστε να περιοριστούν το δημοκρατικό, το οικολογικό και το κοινωνικό έλλειμμα»*. Αμέσως μετά την εκλογική αποτυχία του 1993, στο Έκτακτο Συνέδριο (Δεκέμβριος 1993), αναφέρεται ότι η *«μονομερής οικονομική φιλοσοφία του Μάαστριχτ»* δεν οδηγεί την Ευρώπη στους οραματισμούς της Αριστεράς

Αργότερα ασκείται κριτική στη Λευκή Βίβλο. Με βάση αυτή τη «διορθωτική κατεύθυνση», ο ΣΥΝ πέτυχε στις ευρωεκλογές του 1994 να εκλέξει δύο ευρωβουλευτές και ποσοστό 6,25%. Στο τακτικό Συνέδριό του, αφού είχε μεσολαβήσει και η απεργιακή έκρηξη του γαλλικού Δεκέμβρη, οι δύο προτάσεις που κατατίθενται, παρά τις διαφορές τους, ασκούν ριζική κριτική στην ευρωπαϊκή πορεία και ιδιαίτερα επικρίνουν την καθυστέρηση στην κοινή εξωτερική πολιτική , την καθήλωση του κοινοτικοῦ προϋπολογισμού στο 1,27% και την αδιαφορία των ισχυρών για τη αντιμετώπιση της ανεργίας.

Πέρυσι, ο πρόεδρος του ΣΥΝ **Ν. Κωνσταντόπουλος** είχε ζητήσει από το βήμα της Βουλής την αναθεώρηση των δεικτών του Μάαστριχτ, και την προσθήκη του δείκτη της ανεργίας, ώστε η σύγκλιση των οικονομιών να είναι πραγματική και όχι ονομαστική, την αναθεώρηση του χρονοδιαγράμματος της ΟΝΕ και την προώθηση του 35ωρου σε ευρωπαϊκό πλαίσιο. Βεβαίως, τίποτα από αυτά δεν περιλαμβάνει η ·αναθεώρηση που έγινε, αμέσως μετά, στο Άμστερνταμ, και η απόφαση για την απασχόληση στο Λουξεμβούργο, με αποτέλεσμα ο ΣΥΝ να επικρίνει την εξέλιξη: *«Στο Άμστερνταμ δεν έγινε η αναγκαία κοινωνική και δημοκρατική στροφή στην πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης (...). Οι συμβιβασμοί που αποτυπώθηκαν δεν θίγουν ουσιαστικά τον πυρήνα της αποκλειστικά μονόπλευρης νομισματικής φιλοσοφίας του Μάαστριχτ, όπως αυτή επαναδιατυπώνεται στο Σύμφωνο Σταθερότητας που υιοθετήθηκε (...), σε επιμέρους τομείς έγιναν δειλά και ανεπαρκή βήματα, τα οποία υπολείπονται από τις σημερινές ανάγκες και τις απαιτήσεις των καιρών»* (απόφαση ΚΠΕ, 21 Ιουνίου 1997).

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ Η ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η συζήτηση για την ευρωπαϊκή πολιτική του ΣΥΝ δεν είναι πρόσφατη ούτε αιφνίδια. Έχει την ιστορία της...

ατυπώνονται όμως τρεις προτάσεις για την ψηφοφορία
υ Άμστερνταμ στη Βουλή: «ναι», «παρών», «όχι».

Ο ευρωβουλευτής του ΣΥΝ Μ. Παπαγιαννάκης παραμένει αταλάντευτα στη βασική του θέση ότι ο *ΣΥΝ πρέπει «κριτικά να υποστηρίξει» την ευρωπαϊκή πορεία*. Δεδηλωμένος φεντεραλιστής, ίσως γι' αυτό να αναγκάστηκε να συνυπογράψει το «εποικοδομητικό όχι» με τους άλλους συναδέλφους του. Πάντως στην Ευρωβουλή ψήφισε την Έκθεση Τσάτσου με την οποία προτείνεται η επικύρωση της Συνθήκης του Άμστερνταμ, ενώ ο έτερος ευρωβουλευτής **Αλέκος Αλαβάνος** προτίμησε να κάνει αποχή, αν και τώρα υποστηρίζει δημοσίως το «κατά». (Γενικότερα, οι δύο Ευρωβουλευτές δεν έχουν συνυπογράψει ούτε μία ερώτηση, όπως παρατηρούν στην Κουμουνδούρου ...)

Ο Μιχάλης Παπαγιαννάκης επικαλείται το γεγονός ότι ο ΣΥΝ ψήφισε τη Συνθήκη του Μάαστριχτ που *«ήταν λιγότερο αποδεκτή»* από τη νέα Συνθήκη, τονίζει ότι το κόμμα έχει αποδειχθεί *«όχι απλώς παρούσα, αλλά δρώσα»* ευρωπαϊκή δύναμη και ζητεί *«μια νηφάλια και πάντα κριτική αξιολόγηση»* και την υπερψήφιση της Συνθήκης του Άμστερνταμ. Ο ευρωβουλευτής του ΣΥΝ περιορίζεται να επικρίνει την ελληνική κυβέρνηση για *«χαμηλούς τόνους και φιλοδοξίες»* κατά τη διαπραγμάτευση της Συνθήκης και με προσοχή τής καταλογίζει *«απομεινάρια παλιών αντιλήψεων»*.

Νέο πρόσωπο στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής του ΣΥΝ (γνωστός βέβαια από την αγωνιστική και πολιτική δράση του) είναι ο **Νίκος Μπίστης** (υπεύθυνος της Επιτροπής Εξωτερικής Πολιτικής και Ευρωπαϊκής Πολιτικής) που εισηγείται τη στάση του *«ευρωπαϊκού "παρών"»*, οριοθετούμενο από τον αντιευρωπαϊσμό του ΚΚΕ, αλλά και από την «παθητική αποδοχή του μονόδρομου». Το κείμενό του υποστηρίζεται από ένα ευρύ φάσμα συνεργατών του Ν. Κωνσταντόπουλου και επιχειρεί να συγκροτήσει «τη μέγιστη δυνατή συναίνεση» για τη διαμόρφωση της θέσης του κόμματος.

Υπέρ της διεξαγωγής δημοψηφίσματος και της μη επικύρωσης της Συνθήκης από τη Βουλή τάσσεται το «Αριστερό Ρεύμα» (συγκροτείται από στελέχη προερχόμενα από το ΚΚΕ και το ΚΚΕ εσωτερικού). Το κείμενο με τον τίτλο *«Ναι στην Ευρώπη, όχι στο Άμστερνταμ»* εισηγήθηκε ο **Νίκος Καϊμάκης**. Στα κείμενα του Ν. Μπίστη και του Ν. Καϊμάκη ανιχνεύονται κοινές αφετηρίες και παραπλήσιες αναλύσεις, συμπίπτουν μάλιστα προς την *αυστηρή κριτική* της κυβέρνησης.

Είναι η πρώτη φορά κατά την οποία τα στελέχη του ΣΥΝ τοποθετείται τόσο ευδιάκριτα υπερβαίνοντας το καθένα τη δέσμευση της κομματικής καταγωγής του. Με τήν πρόταση «κριτικώς ναι» του Μ. Παπαγιαννάκη (άλλοτε στελέχους της ΕΑΡ) συντάσσονται, εκτός των άλλων, η **Μαρία Δαμανάκη**, οι πρώην βουλευτές και πρώην στελέχη του ΚΚΕ, **Ν. Ρήγος** (Γιάννινα) και ο γιατρός **Θ. Λεβέντης** (Υπ. Αττικής), καθώς και ο **Δημ. Χατζησωκράτης** ο οποίος όμως προτιμά την πολιτική επιχειρηματολογία του κειμένου του Ν. Μπίστη.

Ο **Φώτης Κουβέλης**, πρώην γραμματέας της ΕΑΡ, προτείνει ο ΣΥΝ να καταψηφίσει τη Συνθήκη.

Τη μη επικύρωση της Συνθήκης προτείνει ο **Κώστας Φιλίνης** (ιστορικό στέλεχος της ανανεωτικής Αριστεράς, ευρωβουλευτής του ΚΚΕ εσωτερικού και της ΕΑΡ), ο οποίος σε εκτενές κείμενό του στο περιοδικό *Σύγχρονα Θέματα* προχωρεί σε κριτική αποτίμηση της ευρωπαϊκής πορείας και επικεντρώνει την πρότασή του στην κατά προτεραιότητα αντιμετώπιση της ανεργίας Επίσης, άλλα κορυφαία στελέχη, όπως ο **Στ. Πιτσιώρλας**, ο **Σ. Λυκούδης** (προέρχονται από τη ΕΑΡ), ο **Γ. Μπαλάφας** και η **Φωτεινή Σιάνου** (προέρχονται από το ΚΚΕ), ο **Λαοκράτης Βάσσης** (πρώην Σοσιαλιστική Πορεία και ανένταχτος της Αριστεράς) υποστηρίζουν την πρόταση για «παρών».

Στη Κοινοβουλευτική Ομάδα, η πλειοψηφία των βουλευτών τάσσεται υπέρ της καταψήφισης της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, υπέρ του «όχι» είναι οι δύο κοινοβουλευτικοί Φώτης Κούβελης και **Γιάννης Δραγασάκης**, η **Στ. Αλφιέρη**, η **Νίτσα Λουλέ**, ο **Ε. Αποστόλου**, ο **Μουσταφά Μουσταφά**. Υπέρ του «ναι» είναι η Μαρία Δαμανάκη και ο **Σπύρος Δανέλλης**. Υπέρ του «παρών» ο πρόεδρος του ΣΥΝ Ν. Κωνσταν πουλος. Ο **Πέτρος Κουναλάκης** είναι υπ του «ναι», συζητεί όμως «συνθετική λύσ για το «παρών».

ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ «ΠΑΡΩΝ»;

Όπως έχει η κατάσταση, ώς αυτή τη στι μή οι τρεις απόψεις θα «κατεβούν» σώμα του Συνεδρίου, που αποτελείται περίπου 1.500 αντιπροσώπους. Ο Σ έχει προϊστορία ισχυρών εντάσεων, αλ και συνθετικών λύσεων. *Ήδη διαφαίνε η δυνατότητα προσεγγίσεως μεταξύ «παρών» και του «όχι»*. Ο πρόεδρος ΣΥΝ Ν. Κωνσταντόπουλος, μιλώντας σ ΚΠΕ, είπε ότι *«ο ΣΥΝ δεν θα επικυρώ τη Συμφωνία του Άμστερνταμ»*. Και ο **Δραγασάκης** σε συνέντευξή του στην *Α* (1.3.98) συζητεί την περίπτωση να ψηφί «παρών», αρκεί να είναι σαφές το αρνη κό μήνυμα για το «Άμστερνταμ». Αλλά μεταξύ των υποστηρικτών του «παρ και του «ναι» καταγράφεται πολιτική κοινωνία, δεδομένου ότι από κοινού εί συγκροτήσει το 1996 τη συνεδριακή πλι ψηφία.

Βεβαίως, έκτοτε έχει κυλήσει αρκε χρόνος και ορισμένοι θυμούνται ότι ο Παπαγιαννάκης συναντήθηκε με τον π θυπουργό χωρίς να έχει ενημερώσει πρόεδρο του κόμματός του και η Μα Δαμανάκη διατηρεί τον αυτόνομο πολι ρόλο της. Ασφαλώς, η τοποθέτηση ΣΥΝ έναντι της Συνθήκης του Άμστερν θα επηρεάσει την πολιτική του έναντι κυβέρνησης και της «κεντροαριστεράς μη επικύρωση της Συνθήκης σηματοδ την περαιτέρω απόκλιση ανάμεσα σ δύο πολιτικούς χώρους

Ενδιαφέρον θα έχουν και οι υπόγ διεργασίες στα άλλα κόμματα, ιδιαιτέ του ΠΑΣΟΚ. Ευρύτερα συνειδητοποιε ότι η επίκληση των αναγκών για κοινω πολιτική δεν εναρμονίζεται με την υπο ριξη της λογικής του «μονόδρομου» την υπερψήφιση της Συνθήκης Άμστερνταμ. Αλλά για τους εγχώριους σπέν (ήδη αυτοπροβάλλεται ο **Άκης χατζόπουλος**) τα προβλήματα είναι σύνθετα...

Η στάση στη Βουλή επηρεάζει και επηρεάζεται από τις αντιλήψει των στελεχών του ΣΥΝ για το θέμα της «κεντροαριστεράς».

Περί «Κεντροαριστεράς»

του Λαοκράτη Βάσση

ΕΝΤΡΟ ← ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΟ→ ΤΕΡΑ

«κεντροαριστερά», πονηρή ανάκληση τις προδικτατορικές μνήμες και η αναποδότησή της ως ομπρέλας, που μπορεί δήθεν!) να καλύψει όλο το κεντροαριστερό τοπίο (Κέντρο+Αριστερά), είναι το από τα δύο βασικά ιδεολογήματα· το ο είναι ο εκσυγχρονισμός, στη στρατηγική κατεύθυνση της αναπαλαιωτικής συμης του μεταπολιτευτικού δικομματικού σκηνικού από τους «εκσυγχρονιστές» ΠΑΣΟΚ.

ι προσπαθήσουμε να ρίξουμε φως σ' το (σκοπίμως) αδιευκρίνιστο εγχείρηαντιδιαστολή κεντρο ← αριστεράς και ρο→ αριστεράς, μέσα από την ανάδειων ανελαστικών προαπαιτούμενων της ητικής της εκδοχής ως κεντροαριστερής αχίας, με φορά και κέντρο βάρους ς τα αριστερά, έτσι ώστε να μην υπάρν περιθώρια για προπαγανδιστική σπέλα, αλλά ούτε και για «αθώες» ή «σκός» ταυτίσεις και παρανοήσεις.

ία είναι, κατά τη γνώμη μας, αυτά τα ανεπικά προαπαιτούμενα (προκρίματα):

ν Η πολιτική ρήξη (νέα πολιτική στρατική) με το μεταπολιτευτικό παρελθόν, ο δευτικός, δηλαδή, εκσυγχρονισμός κοινωνίας μας.

ν Το νέο πολιτικό υποκείμενο (ενιαίος λυκομματικός φορέας), που θα κάνει γραμματική πράξη αυτή τη στρατηγική αξη και εφαρμογή), και

ν Η απλή αναλογική, που είναι θεμεδης προϋπόθεση (αφετηρία) για τη λειγική αναδιάταξη των πολιτικών μας άμεων (αλλά και η λυδία λίθος για το ακτήρα ...της κεντρο ← αριστεράς!).

ν) Η νέα πολιτική στρατηγική: Η βαερη ρίζα της παρατεινόμενης μεταπολιπικής κακοδαιμονίας βρίσκεται στην ντλημένη και αδιέξοδη λογική διαχείρι της κρίσης, που, από πολύ πια καιρό, ίγεται ασφυκτικά στο λαιμό της κοινως μας και της χώρας μας. Που σημαίνει ς πρωταρχικός όρος για να βγούμε απ' τέλμα, στο οποίο όλο και περισσότερο βυθιζόμαστε, δεν είναι άλλος από τη ρήξη με αυτή τη λογική μέσα από τη μακρόπνοη στρατηγική του προοδευτικού εκσυγχρονισμού, όπως επίμονα διακηρύσσει και επίμονα επιδιώκει η σύγχρονη δημοκρατική Αριστερά (ΣΥΝ της Αριστεράς και της Προόδου).

Επειδή, όμως, ο εκσυγχρονισμός, με ή χωρίς επιθετικούς προσδιορισμούς, είναι όρος αμφιλεγόμενος (και ...πάσης χρήσεως!), είναι αναγκαία η στοιχειώδης διευκρίνιση του περιεχομένου του για να μπορούμε να συνεννοούμαστε και για να μην είναι εύκολη η παραπλανητική χρησιμοποίησή του (ψευδώνυμο της νεοφιλελεύθερης πολιτικής).

Κατ' αρχάς, αυτός καθεαυτός ο εκσυγχρονισμός, ως αέναη διαδικασία προσαρμογής στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της πραγματικότητας και ως εξορθολογισμός των λειτουργιών της πολιτείας και της κοινωνίας, είναι μια διαρκής αναγκαιότητα.

Κι αν αυτό ισχύει για κάθε χώρα, για τη δική μας, με δεδομένη την ιστορική καθυστέρηση και την τεράστια απόστασή της απ' τις άλλες στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ισχύει σε υπερθετικό βαθμό, αν θέλουμε να μην καταλήξουμε στο περιθώριο του σύγχρονου κόσμου, με ό,τι αυτό θα σήμαινε για το εθνικό μας μέλλον.

Το όποιο κόστος, συχνά μεγάλο, της εκσυγχρονιστικής διαδικασίας είναι πάντοτε πολύ μικρότερο από το κόστος της επιβράδυνσής της κι ακόμα μικρότερο απ' το κόστος της παρατεινόμενης στασιμότητας και του αναχρονισμού, σε έναν κόσμο (διεθνές περιβάλλον) που αλλάζει ταχύτατα και αφήνει με κυνική αδιαφορία πίσω του εκείνους που δεν προσαρμόζονται στα δεδομένα του και δεν παρακολουθούν τις επιταχύνσεις του.

Προφανώς, ως αναγκαία διαδικασία προσαρμογής στις απαιτήσεις της εξέλιξης, ο εκσυγχρονισμός δεν είναι πολιτική ιδεολογία. Η κατανομή όμως του κόστους του και η συμμετοχή στα προκύπτοντα οφέλη, ποιος, δηλαδή, πληρώνει και ποιος καρπούται, είναι μέγα ηθικό, μέγα πολιτικό και ιδεολογικό ζήτημα. Το ποιος, μάλιστα, πληρώνει και ποιος καρπούται, συνδέεται, μακροπρόθεσμα τουλάχιστον, και με τη δικαίωση της βαθύτερης ουσίας του, αν τελικά νοείται ως θετική εξέλιξη, ως διαδικασία προόδου των κοινωνιών μας και του πολιτισμού μας.

Υπ' αυτήν, όμως, την έννοια πολιτικά ουδέτερος εκσυγχρονισμός δεν υπάρχει. Ο προβαλλόμενος ως πολιτικά ουδέτερος, ως τεχνοκρατικού χαρακτήρα αναγκαιότητα, είναι δήθεν πολιτικά ουδέτερος, αφού μεταθέτει το κόστος στους ώμους των πολλών, στη βάση ενός τυπικού δικαίου που επιτρέπει την άνιση κατανομή βαρών και την εξίσου άνιση συμμετοχή στα προσδοκώμενα οφέλη, τη νομότυπη, δηλαδή, εκμετάλλευσή τους από τους «λίγους», αλλά και την εξίσου νομότυπη ιδιοποίηση κοινωνικών αγαθών (κοινωνικής περιουσίας), τα οποία και μετατρέπονται στην πράξη σε ιδιοκτησία, περιουσία, πλούτο και ισχύ της ιθύνουσας τάξης. Είναι ο εκσυγχρονισμός που, στο πλαίσιο της λογικής του νεοφιλελευθερισμού, οδηγεί μοιραία και αναπότρεπτα στις αδυσώπητες κοινωνίες των 2/3, με ό,τι αυτό σημαίνει για το μέλλον των ίδιων των κοινωνιών αλλά και του πολιτισμού μας γενικότερα (διεύρυνση χάσματος Βορρά-Νότου, λογική φρουρίου, διεύρυνση ανισοτήτων εντός των αναπτυγμένων κοινωνιών, ανεργία, περιθωριοποίηση, κοινωνικός αποκλεισμός, ξενοφοβία, εντάσεις, συγκρούσεις και αδιέξοδα – άρα επιστροφή στη βαρβαρότητα!).

Στην τεχνοκρατική (νεοφιλελεύθερη) εκδοχή του εκσυγχρονισμού, τη δήθεν πολιτικά ουδέτερη, αντιπαρατίθεται εκείνη που ενσωματώνει στο περιεχόμενό του τη δίκαιη κατανομή του κόστους του, την κοινωνική μέριμνα για τα θύματά του και τη δίκαιη ιδιοποίηση του προκύπτοντος οφέλους, που αντιμετωπίζει τη δίκαιη κατανομή, την κοινωνική μέριμνα και τη δίκαιη ιδιοποίηση ως βασική διάσταση και συστατικό στοιχείο της βαθύτερης ουσίας του. Αναφερόμαστε στον προοδευτικό εκσυγχρονισμό, που, παρότι κι αυτός δεν είναι ιδεολογία, με την άρρηκτη σύζευξη και ενιαία παραδοχή της διπλής του αναγκαιότητας, του εκσυγχρονισμού, δηλαδή, ως τεχνοκρατικής αλλά και ως πολιτικοκοινωνικής και πολιτισμικής ταυτόχρονα διαδικασίας, μεταβάλλεται, σε πολιτική στρατηγική και –συνακόλουθα– σε πολιτική προ-

---

οκράτης Βάσσης είναι μέλος Πολιτικής Γραμματείας του ΣΥΝ

γραμματική πρόταση ρήξης με το σύνθετο πλέγμα των δυνάμεων του συντηρητισμού, του αναχρονισμού και της καθυστέρησης (οπισθοδρόμησης), άρα σε ριζοσπαστική πολιτική στρατηγική και σε ριζοσπαστικό πολιτικό πρόγραμμα, με ξεκάθαρη την προοδευτική (ιδεολογική) του κατεύθυνση.

Εννοείται πως ο προοδευτικός εκσυγχρονισμός συνυφαίνεται και με τη λογική της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, έχει δηλαδή και οικολογική διάσταση. Έτσι, ο εκσυγχρονισμός χωρίς κοινωνική διάσταση είναι πολιτική επιλογή συγκεκριμένης στόχευσης (άλλοι πληρώνουν και άλλοι καρπούνται), χωρίς οικολογική διάσταση, είναι ληστρική επέμβαση στο φυσικό περιβάλον (αυτοκαταστροφικό σύστημα παραγωγής), χωρίς κοινωνική και χωρίς οικολογική διάσταση, είναι ταυτόχρονη επιδρομή (στο όνομα της ανάπτυξης και της προόδου!) εναντίον της κοινωνίας και εναντίον της φύσης, ένα διαρκές πολιτικό, κοινωνικό και οικολογικό έγκλημα.

Το αμείλικτο κριτήριο της δίκαιης κατανομής του κόστους (ποιος πληρώνει και για ποιους), της κοινωνικής μέριμνας (τι γίνεται με τα θύματά του) και της δίκαιης ιδιοποίησης του προσδοκώμενου οφέλους (ποιοι καρπούνται), φωτίζει και τις περίφημες εκσυγχρονιστικές συγχορδίες, πέρα (δήθεν!) από ιδεολογικά σύνορα, το ποιος δηλαδή γελάει ποιον, αφού, αν μη τι άλλο, οι νεοφιλελεύθεροι εκσυγχρονιστές δεν κρύβουν την κυνική πολιτική τους λογική (όλα τα λύνει η αγορά!) ούτε και το πραγματικό πολιτικό τους πρόσωπο (ο Ανδριανόπουλος ή ο Μάνος, για παράδειγμα, δεν είπαν ποτέ οι άνθρωποι ...πως είναι αριστεροί, σοσιαλιστές ή σοσιαλδημοκράτες!).

2ον) Το νέο πολιτικό υποκείμενο: Το δεύτερο ανελαστικό προαπαιτούμενο είναι ο πολιτικός φορέας, που θα συγκροτηθεί στη βάση της πολιτικής στρατηγικής του προοδευτικού εκσυγχρονισμού, για να της δώσει συγκεκριμένη προγραμματική υπόσταση και να προωθήσει με αποφασιστικότητα την εφαρμογή της.

Κι αν είναι αυτονόητο πως αυτός ο φορέας δεν μπορεί να είναι ...το (δήθεν) επανιδρυμένο ΠΑΣΟΚ (άλλαξε ο Κολιός κι έβαλε την κάπα αλλιώς!), η κοινή λογική λέει πως θα πρέπει να είναι ή ένας ενιαίος πολιτικός φορέας, που θα προκύψει από την ανασυνθετική υπέρβαση (ανασύνθεση+υπέρβαση) των υπαρχόντων πολιτικών συνόρων όλων των πολιτικών δυνάμεων του λεγόμενου κεντροαριστερού (προοδευτικού) χώρου, ή ένας πολυκομματικός φορέας (πολυκομματικός προοδευτικός πόλος), που, ως προς τον βασικό του κορμό, θα προκύψει και πάλι απ' τις υπαρκτές πολιτικές δυνάμεις (κόμματα) του ίδιου χώρου, αυτές δηλαδή που συγκλίνουν στην τροχιά του προοδευτικού εκσυγχρονισμού της κοινωνίας μας ως βασικού κριτηρίου της πολιτικής τους συγγένειας και της πολιτικής τους ενότητας.

Και στη μια (ενιαίος φορέας) και στην άλλη περίπτωση (πολυκομματικός), μιλάμε για σχήμα πολιτικής ενότητας και προοδευτικού ιδεολογικού πλουραλισμού, που θα διεμβολίσει την παγιδευτική μεταπολιτευτική πραγματικότητα, ανοίγοντας το δρόμο για τη λειτουργική αναμόρφωση του πολιτικού χάρτη της χώρας (ιδίως) στη βάση της οριζόντιας αντίθεσης προόδου-καθυστέρησης (αναχρονισμού και οπισθοδρόμησης) που διαπερνά την ελληνική κοινωνία.

Σε κάθε περίπτωση, δεν γίνεται να κλείσει ο παλιός (μεταπολιτευτικός) κύκλος της πολιτικής μας ζωής και να ανοίξει ο καινούργιος χωρίς στρατηγική ρήξης με το παρελθόν και χωρίς πολιτικό φορέα που θα την κάνει πράξη, που θα αναμετρηθεί, δηλαδή, με το αδυσώπητο πλέγμα των δυνάμεων που το συντηρούν, και

3ον) Η απλή αναλογική: Η εκδοχή της «κεντροαριστεράς» ως κεντρο → αριστερής συμμαχίας καθιστά το αναλογικό εκλογικό σύστημα όρο εκ των ων ουκ άνευ, αφού, όπως είναι παγιδευμένη η πολιτική μας ζωή, είναι το κλειδί για να αρχίσει η ριζική αλλαγή του αδιέξοδου μεταπολιτευτικού δικομματικού σκηνικού, μέσα από την αυθεντική καταγραφή των πολιτικών δυνάμεων, τη λειτουργικότερη αντίστοιχισή τους με τις κοινωνικές δυνάμεις, την αλλαγή των πολιτικών συσχετισμών, την ευκρινέστερη ανάδειξη των πολιτικοϊδεολογικών συγγενειών και των (πιθανών) δυνατοτήτων για ουσιαστικές συγκλίσεις και συνεργασίες. Που σημαίνει πως δεν πρόκειται για παλαιοαριστερή εμμονή (και ιδιορρυθμία), για ιδιοτελές σύνθημα των αριστερών κομμάτων ή για εκβιαστική δοκιμασία, αλλά για αυτονόητη αναγκαιότητα, αν υπάρχει ειλικρινής πρόθεση και θέληση για προωθητικές μεταρρυθμιστικές τομές στην πολιτική μας ζωή, αν πραγματικά επιδιώκουμε να γυρίσουμε σελίδα στην πολιτική και συνολική ζωή της κοινωνίας μας και της χώρας μας. Το επιχείρημα πως η απλή αναλογική θα οδηγήσει σε πολιτικό κατακερματισμό, σε αδύναμες κυβερνήσεις και σε πολιτική αστάθεια, είναι διάτρητο πρόσχημα και πρόθεση (εν αμαρτίαις!) όλων αυτών που ξέρουν καλά πως το ισχύον (μεταπολιτευτικό) εκλογικό σύστημα (ενισχυμένη αναλογική σε ευρηματικές παραγές!) μόνο ανεξάρτητο από τη συνδιαχειριστική στρατηγική αυτής της μεμης περιόδου και τη στήριξη του συγκεμένου δικομματικού σκηνικού δεν (καθώς μέσα από τη λεηλασία της Αρράς διασφαλίζεται, σε μεγάλο βαθμ εναλλασσόμενη κυριαρχία της Ν.Δ. κα ΠΑΣΟΚ στη διαχειριστική νομή της σίας). Δεν είναι, μάλιστα, καθόλου τυχ ανεξήγητο που το ΠΑΣΟΚ «διακινδυ ει» κάθε φορά την παράδοση της κυβ τικής εξουσίας στην «επάρατο» Δ εκβιάζοντας φυσικά με αυτή την πιθαν τα τον αριστερό κόσμο, αντί να προκ την απλή αναλογική, που διασφαλίζει λύτως την πλειοψηφία μαζί ...με τις «λα προοδευτικές δυνάμεις», με υπαρκτή την άλλη πιθανότητα, την ανάγκη, δηλ για κυβερνητική συνεργασία (ενδεχό εκχώρηση εξουσίας) με αυτές τις δυνά Και η διακινδύνευση δεν είναι ένα τολ πολιτικό παιχνίδι αλλά καθοριστικό κ ριο της στρατηγικής νομιμοφροσύνης στο μεταπολιτευτικό πολιτικό σύστημα πλαίσιο του οποίου, όπως η πολιτική πη δείχνει, στρατηγικός του εταίρος είναι πάρατος» και όχι η Αριστερά. Από τα νά ενδεχόμενα, να περάσει η διακυβ ση στη Ν.Δ., ή να ανοίξει το πολιτικό χνίδι πρός τα αριστερά και την Αρισ αν χάσει την πλειοψηφία, προκρίνει τη

Β. Η ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑ ΤΩΝ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

Χωρίς τη στρατηγική του προοδευ εκσυγχρονισμού, αντιδιαχειριστική αντιδικομματική στρατηγική, χωρίς το φορέα (ενιαίο ή πολυκομματικό), πο την κάνει πράξη, αλλά και χωρίς την αναλογική, που είναι το αφετηριακό κ για να ανοίξει το πολιτικό παιχνίδι, κε αριστερά ως κεντρο → αριστερή συμμ δεν νοείται. Και χωρίς τέτοια κεντρ στερά δεν μπορούμε να αναμετρηθού τα βαθύτερα αίτια της μεταπολιτευ κακοδαιμονίας.

Είναι προφανές πως η θεώρηση τη ντροαριστεράς των εκσυγχρονιστών ΠΑΣΟΚ, έτσι κι αλλιώς διάτρητη (ξεφ μένη!) από την πολιτική τους, υπό το σμα αυτών των προκριμάτων, δεν αφ περιθώρια για ψευδαισθήσεις και αυτ τες ως προς τη στόχευση του όλου εγχ ματος. Ο **Ανδρέας Ανδριανόπουλος**, ντως, προκαλώντας νευρικότητα και τ χή σε πρόσφατη ιδεολογική διάσκεψ ΠΑΣΟΚ (ιδίως στους υπεύθυνους της κοινωνιακής του πολιτικής), φρόντισ

πάρχουν ούτε και προσχήματα, αφού ιθένας καταλαβαίνει το χαρακτήρα «εκσυγχρονιστικής κεντροαριστεράς» ενθουσιάζει (χωρά) ακόμα και τον ριανόπουλο (έναν από τους αυθεντι- εκφραστές του νεοφιλελεύθερου εκ-ρονισμού, με αντιπολιτευτική κριτική Ν.Δ. ...απ' τα δεξιά, ειλικρινή –βέβαια– σταθερό στην ιδεολογική του κατεύ-η).

ρά ταύτα, κι επειδή εξακολουθούν να βούν και να ρίχνουν σε κάθε ευκαιρία ροαριστερή χρυσόσκονη (η περίφημη βόλιση!) πάνω από τη σύγχρονη Αρι-ά (ΣΥΝ), θα θέλαμε ρητορικώς να ρω-υμε και αφελώς να αναρωτηθούμε: ί, πάνω από δύο χρόνια τώρα, δεν διευ-ίζουν συγκεκριμένα και καθαρά το πε-δμενο και τους στόχους της κεντροαρι-άς τους, τι θέλουν, πώς γίνεται και με υς; Γιατί δεν βάζουν το όλο ζήτημα, με εκριμένη εισήγηση, για συζήτηση στα οδηγητικά όργανα και στην κομματική ένωση του ΠΑΣΟΚ, για να ανοίξουν ι, συντεταγμένα και υπεύθυνα, διάλογο α όποια συγγενή κόμματα αλλά και με κοινωνία;

λύ περισσότερο θα θέλαμε να ρωτή-με και να αναρωτηθούμε αν αναζητούν ι) στρατηγική ρήξης με το παρελθόν ή ους φτάνει η ακολουθούμενη, για την ία όλοι ξέρουμε, ποιοι επιχαίρουν και την οποία ποιοι αγκομαχούν· αν η κε-αριστερά τους είναι πολιτικό πλαίσιο ρήξης του ΠΑΣΟΚ ή αν εμπεριέχει τη κή ενός νέου φορέα, την ισότιμη, δηλα-ένταξη του ΠΑΣΟΚ σε ένα κεντροαρι-κό πολιτικό σχήμα ή τη συγχώνευσή του νιαίο κεντροαριστερό σχήμα, άρα και πιθανότητα της διάλυσής του· αν, τέλος, κρίνουν την απλή αναλογική ή αν εμμέ-ν στο ισχύον εκλογικό σύστημα, που παράγει το μεταπολιτευτικό δικομματι-κηνικό κι αναδεικνύει τη Ν.Δ. στρατη-ό τους εταίρο στη διαχείριση της εξου-ξ.

αριστεροί και προοδευτικοί πολίτες της μας μας, αρκούντως υποψιασμένοι, δεν μένουν, ή θεωρούν άνευ σημασίας, τις μες θεωρητικού χαρακτήρα απαντήσεις ς, καθώς ξέρουν ή βλέπουν πως και οι υγχρονιστές του ΠΑΣΟΚ, κινούμενοι ς αδιέξοδες ράγες της μεταπολιτευτικής ομματικής στρατηγικής, είναι μέρος του ματικού μας προβλήματος, το οποίο και βαρύνουν με τη διαχειριστική κυβερνη-ή τους θητεία, χωρίς δυνατότητα και προ-τική να γίνουν μέρος της λύσης του, αν επιχειρήσουν ρήξη με το παρελθόν πρώτα μέσα στο κόμμα τους, αν δηλαδή δεν συνειδητοποιήσουν την αδήριτη (και τραγική) ανάγκη... να πριονίσουν το «κλωνάρι» στο οποίο κάθονται (αναμέτρηση με τον πολύποδα του παρασιτισμού και ρήξη με τις λογικές και το πλέγμα των συμφερόντων της στασιμότητας, της καθυστέρησης, του αναχρονισμού και της οπισθοδρόμησης), για να μπει επιτέλους κάποια στιγμή κι η χώρα μας σε τροχιά προοδευτικού εκσυγχρονισμού, με ελπίδα να κερδίσει το χαμένο χρόνο (χαμένες δεκαετίες της μεταπολίτευσης) και το χαμένο έδαφος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στον σύγχρονο κόσμο. Όχι αναπαλαιωτική συνέχιση του μεταπολιτευτικού δικομματικού σκηνικού, με μεταμφίεση του δίπολου ΠΑΣΟΚ-Ν.Δ. σε δίπολο κεντροαριστεράς-κεντροδεξιάς, αλλά ξήλωμα αυτού του σκηνικού και λειτουργική αναδιάταξη των πολιτικών δυνάμεων. Όχι παραπλανητικά πολιτικά παιχνίδια με την κεντροαριστερά ...που πορεύεται δεξιά (ενθουσιάζοντας τους αυθεντικούς νεοφιλελεύθερους, και όχι μόνο) και κλείνει πονηρά το μάτι (εκμαυλισμός) σε όσους μπορούν να δώσουν έστω και κάποιο φθηνό άλλοθι απ' τα αριστερά, αλλά πλειοψηφική κεντρο → αριστερή συμμαχία ρήξης με το μεταπολιτευτικό παρελθόν, αν θέλουμε να βρούμε κάποιο ξέφωτο στον νέο αιώνα που ανατέλλει. Άρα, νέα πολιτική στρατηγική, νέος πολιτικός φορέας (ενιαίος ή πολυκομματικός), και, για του λόγου το αληθές, εδώ και τώρα απλή αναλογική για να τελειώνουν τα παιχνίδια.

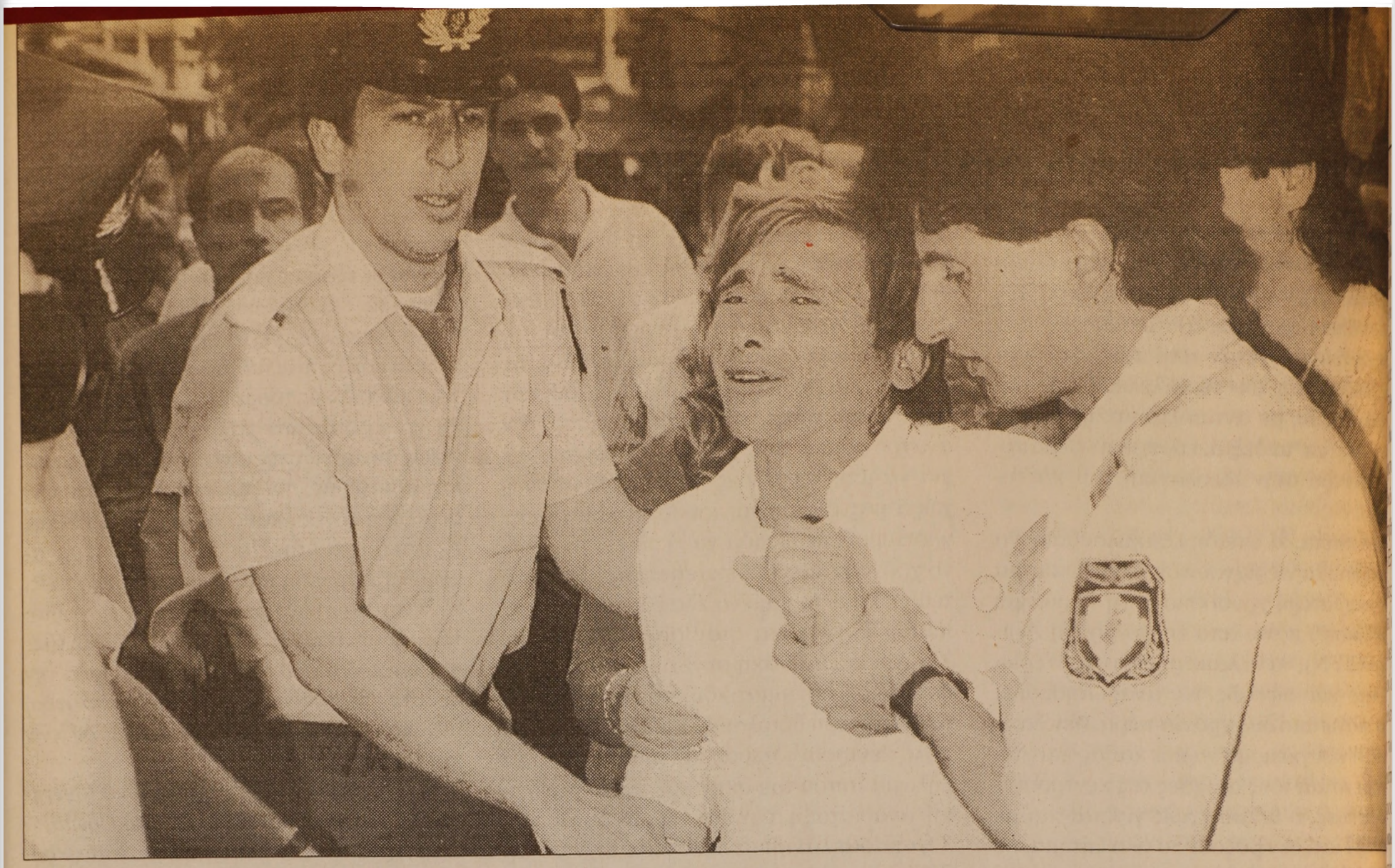
Η προϊούσα αποδόμηση, με κίνδυνο αποσυνθετικής κατάρρευσης, του πολιτικού μας συστήματος, όπως εκφράζεται και με τους εναλλασσόμενους τριγμούς στους δύο κυρίαρχους κομματικούς του πόλους, είναι αποτέλεσμα της βαθιάς κρίσης της πολιτικής λογικής που το διαπερνά, της διαχειριστικής πολιτικής στρατηγικής που υπηρετεί. Που σημαίνει πως, όσο θα σερνόμαστε στις ράγες αυτής της στρατηγικής, καμιά επανιδρυτική ή άλλη μεταμφίεση του ΠΑΣΟΚ (και της Ν.Δ.), καμιά ανακατασκευαστική εκ των άνω επέμβαση στην επιφάνεια του πολιτικού μας χάρτη δεν μας βάζει σε αναπτυξιακή και αναγεννητική τροχιά. Εκεί που βρίσκεται η ρίζα του αναγεννητικού μας προβλήματος (διαχειριστική πολιτική), εκεί βρίσκεται και η αρχή του νήματος (ρήξη με αυτήν την πολιτική) για να αρχίσει το ξετύλιγμα της ασφυκτικής θηλειάς των αδιεξόδων από το λαιμό της κοινωνίας μας και της χώρας μας. Κι είναι προφανές πως αυτό το ξετύλιγμα είναι έξω από τη λογική και το ρόλο των «γκρουπιέρηδων» του πολιτικού μας παιχνιδιού και της καθεστωτικής κομπανίας των διαχειριστών και επικαρπωτών της εξουσίας, με όποια παραλλαγή κι αν εμφανίζονται.

...Εκεί όμως που τελειώνει η δική τους λογική και ο δικός τους ρόλος, αρχίζει η λογική και ο ρόλος των ανήσυχων και δημιουργικών δυνάμεων της σύγχρονης δημοκρατικής αριστεράς, πολιτικών και κοινωνικών, αρχίζει η λογική και ο ρόλος του ΣΥΝ της Αριστεράς και της Προόδου, που, ως οργανωμένη έκφραση και πολιτική αιχμή τους, καλείται να αναδείξει και μετρήσει το μπόι του και τις αντοχές του, αντιπαραθέτοντας:

- *Στην πολιτική διαχείρισης της κρίσης, την πολιτική της εξόδου από την κρίση (πολιτική ριζοσπαστικών μεταρρυθμίσεων, ρήξεων και τομών).*
- *Στον συντηρητικό εκσυγχρονισμό (συντηρητική ανασυγκρότηση), τον προοδευτικό εκσυγχρονισμό (δημοκρατική ανασυγκρότηση της πολιτείας μας και της κοινωνίας μας).*
- *Στην κεντρο ← αριστερά (μεταμφίεση της αλήστου μνήμης «συμπαράταξης»), την κεντρο → αριστερή πολιτικοκοινωνική συμμαχία.*
- *Στην αδιέξοδη πολιτική της αναπαλαίωσης του δικομματικού σκηνικού, την πολιτική της ριζικής του αλλαγής (λειτουργική αναδιάταξη των πολιτικών δυνάμεων, αλλαγή των πολιτικών συσχετισμών, αναμόρφωση του πολιτικού χάρτη της χώρας, νέο πολιτικό τοπίο).*
- *Στη δήθεν ρεαλιστική πολιτική της μίζερης και παθητικής προσαρμογής σε μονόδρομους και τετελεσμένα, μια μακρόπνοη εθνική στρατηγική που θα εμπνεύσει και συνεγείρει τον ελληνικό λαό να αναμετρηθεί αποφασιστικά με το σύνολο των προβλημάτων του (δημοκρατική ανασυγκρότηση, ευρωπαϊκή προοπτική, εθνικά θέματα).*

Για να χτυπηθεί το κακό της μεταπολιτευτικής πολιτικής κακοδαιμονίας στη ρίζα του, για να ανακοπεί ο παρακμιακός κατήφορος της κοινωνίας μας, για να μην έχουν περιθώρια οι άσπονδοι σύμμαχοί μας να ελαστικοποιήσουν το διεθνές δίκαιο και τις διεθνείς συνθήκες στην αντιμετώπιση των εθνικών μας προβλημάτων, για να αποτραπεί η περιθωριοποίηση της χώρας μας στην Ευρώπη και στον σύγχρονο κόσμο.

ΥΓ. Στο μεταξύ ...ενέσκηψε υποτίμηση της δραχμής. Κι είναι σίγουρο πως τα αμείλικτα συνακόλουθά της θα επιταχύνουν τις πολιτικές εξελίξεις, με αστάθμητα, όμως, τα αποτελέσματα της ανακατασκευαστικής επέμβασης στο μεταπολιτευτικό δικομματικό μας σύστημα.

ΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΔΕΣΜΕΥΟΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ

Μία πρόκληση για τα ελληνικά πολιτικά κόμματα

του Πέτρου Ν. Στάγκου

Η περσινή χρονιά είχε ανακηρυχτεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή «Ευρωπαϊκό έτος κατά του ρατσισμού» σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όμως, η σημαντικότερη πρωτοβουλία που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του «1997-Ευρωπαϊκό έτος κατά του ρατσισμού» πραγματοποιήθηκε φέτος, πριν από ένα μήνα (26-28 Φεβρουαρίου 1998), στην Ουτρέχτη της Ολλανδίας: ήταν η ευρωπαϊκή διάσκεψη με θέμα «Κώδικας καλής συμπεριφοράς των πολιτικών κομμάτων στον τομέα της μη διάκρισης».

Στην πραγματικότητα, βέβαια, η προπαρασκευή αυτής της συνδιάσκεψης εκτάθηκε σε όλη τη διάρκεια της περσινής χρονιάς, στους κόλπους της Συμβουλευτικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Από αυτό το συμβουλευτικό όργανο του Συμβουλίου της Κοινότητας εξάλλου, που ας μην ξεχνιέται ότι ιδρύθηκε επί της τελευταίας ελληνικής προεδρίας της Ένωσης (1994), προήλθαν πολλές πρωτοβουλίες στον τομέα της καταπολέμησης του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και των διακρίσεων. Η γνωστότερη από αυτές είναι η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου κατά του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, το 1997, με έδρα τη Βιέννη. Στην ουσία, η Συμβουλευτική Επιτροπή παραχώρησε τη θέση της στο Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο με την έναρξη της λειτουργίας του τελευταίου (Ιανουάριος 1998), με αποστολή να ασκηθούν αποτελεσματικότερα δραστηριότητες, όπως η καταγραφή όλων των εκδηλώσεων αυτών των κοινωνικών φαινομένων στα κράτη-μέλη, η επιστημονική ανάλυση των αιτίων τους, η υποβολή προτάσεων στα κοινοτικά όργανα για την καταπ μησή τους.

Στη συνδιάσκεψη της Ουτρέχτης, οποία εναρμονιζόταν απόλυτα με ανοιχτή και ανεκτική κοινωνία αυτής παλιάς ολλανδικής πόλης –όπως βέβ και ολόκληρης της Ολλανδίας–, έλα μέρος εκπρόσωποι 40 περίπου ευρω κών πολιτικών κομμάτων, εκπρόσωποι λων τόσων μη κυβερνητικών οργανώσ που μάχονται υπέρ των δικαιωμάτων ανθρώπου, καθώς και μικρός αριθμός μικών που θητεύουν με την επιστημον τους δράση στον τομέα αυτό. Εκπρόσω από όλα ανεξαιρέτως τα ολλανδικά κα φινλανδικά κόμματα, όπως και εκπρό ποι αρκετών μεγάλων κομμάτων από

Ο Πέτρος Ν. Στάγκος είναι καθηγητής του Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Οικονομικού Δικαίου, στο τμήμα Νομικής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και μέλος (1994-1997) της Συμβουλευτικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.

λοιπα κράτη-μέλη (π.χ., του Συνασπι-ύ της Ελιάς, του Γερμανικού Σοσιαλ-οκρατικού Κόμματος, του γαλλικού ελεύθερου συνασπισμού UDF, του λικού ΚΚ), έλαβαν μέρος στη διάσκε- Μια ολλανδική μη κυβερνητική οργά-η, το «Εθνικό Γραφείο εναντίον των ετικών διακρίσεων στην Ολλανδία» R) άσκησε με άψογο τρόπο την οργά-η της διάσκεψης, η οποία, εξάλλου, ματοδοτήθηκε γενναιόδωρα από την ωπαϊκή Επιτροπή.

εργασίες της συνδιάσκεψης είχαν στηριχτεί από μία εμπειρική έρευνα, οποία διεξήγαγαν γάλλοι και ολλαν-πολιτικοί επιστήμονες υπό την αιγίδα Συμβουλευτικής Επιτροπής, σχετικά η στάση των κομμάτων σε όλα ανεξαι-ως τα κράτη-μέλη της Ένωσης, απέναστην προοπτική να συνταχθεί ένας **δικας καλής συμπεριφοράς»**, στον ίο θα καταγράφονται δεσμεύσεις τους την καταπολέμηση του κύματος ρατσι-ύ και ξενοφοβίας που διαπερνά τους ωνικούς σχηματισμούς και θίγει συ-κριμένες ομάδες των πληθυσμών, είτε ές οι ομάδες είναι εθνοτικού χαρακτή-είτε προσδιορίζονται με κριτήρια τη η τους στην παραγωγική διαδικασία αλλοδαποί εργαζόμενοι) ή τα πολιτι-ά χαρακτηριστικά τους (π.χ. αντιρρη-συνείδησης). Τα πορίσματα της ειρικής έρευνας εκτέθηκαν στον δημό-διάλογο στο πλαίσιο της συνδιάσκε-αλλά και εμπλουτίστηκαν με την ανα-ηση πρόσθετων ζητημάτων.

ι τριήμερες συζητήσεις της Ουτρέχτης κατέληξαν στην υιοθέτηση από τους συμμετέχοντες ενός κειμένου με τίτλο άρτης των Ευρωπαϊκών Πολιτικών μάτων για μια μη ρατσιστική κοινω-». Σ' αυτό καταγράφεται ένα σύνολο μεύσεων, που αποτυπώνουν έξι κύριες ηλώσεις. **«καλής συμπεριφοράς»** επί οποίων συμφώνησαν τα μέλη της συν-σκεψης. Έτσι, τα **«ευρωπαϊκά δημο-τικά κόμματα»** καλούνται –σύμφωνα τη συνοπτική απόδοση του «Χάρτη» υ επιχειρούμε εδώ– να δεσμευθούν: να ρασπίζουν τα δικαιώματα του ανθρώ-υ και τις δημοκρατικές αρχές και να ορρίπτουν κάθε μορφής φυλετικής διά-ης, φυλετικής βίας κα παρότρυνσης φυλετικό μίσος· να αρνούνται τη δημο-υση, διάδοση ή έγκριση θέσεων ή από-ων που ενθαρρύνουν ή υποδαυλίζουν ή ρεί να ενθαρρύνουν ή να υποδαυλί-εν τις προκαταλήψεις, την εχθρότητα ι τις διαιρέσεις μεταξύ ανθρώπων ανά-λογα με τη φυλετική, εθνοτική ή εθνική καταγωγή τους, καθώς και να υιοθετούν κατηγορηματική στάση απέναντι σε ρατσιστικά αισθήματα που εκδηλώνονται στις γραμμές τους· να προσεγγίζουν με εντιμότητα και υπευθυνότητα τα ζητήματα τέτοιων ομάδων και να αποφεύγουν το στιγματισμό οποιασδήποτε από αυτές· να απέχουν από κάθε μορφής συμμαχία ή πολιτική συνεργασία με πολιτικό κόμμα που υποδαυλίζει ή ανακινεί φυλετικές ή εθνοτικές προκαταλήψεις ή φυλετικό μίσος ή που επιχειρεί να πράξει κάτι τέτοιο· να προσπαθήσουν, στο μέτρο του δυνατού, να εξασφαλίζουν τη δίκαιη εκπροσώπηση των διαφόρων ομάδων της κοινωνίας σε όλα τα επίπεδα της κομματικής οργάνωσης, οι δε κομματικές ηγεσίες να επαγρυπνούν ιδιαίτερα για την ανάδειξη είτε ως υποψηφίων σε πολιτικές λειτουργίες είτε ως απλών μελών των κομμάτων προσώπων που ανήκουν στις εν λόγω ομάδες· να λαμβάνουν, τέλος, όλα τα πρόσφορα μέτρα ώστε όλοι όσοι μετέχουν στις προεκλογικές εκστρατείες ή σε άλλες κομματικές δραστηριότητες να συνειδητοποιήσουν τις παραπάνω αρχές και να δρουν πάντοτε σε αρμονία μ' αυτές.

Ο «Χάρτης» που υιοθετήθηκε από τη συνδιάσκεψη δεν κατέγραψε άλλες πτυχές «καλής συμπεριφοράς» των κομμάτων εξίσου σημαντικές με τις προηγούμενες, επειδή τα χρονικά περιθώρια δεν επέτρεψαν παράταση του διαλόγου ώστε να συγκερασθούν οι αντίθετες απόψεις. Έτσι, αδιευκρίνιστη παρέμεινε η τύχη προτάσεων σχετικά με τις μορφές που θα πρέπει να προσλαμβάνουν οι σχέσεις των κομμάτων με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις στον τομέα της καταπολέμησης των διακρίσεων, ή εκείνων που αφορούσαν την ένταξη των διακρίσεων για λόγους θρησκείας στις διακρίσεις που τα κόμματα θα οφείλουν έμπρακτα να αποδοκιμάζουν, ή, κυρίως, των προτάσεων που αφορούσαν τη συνέχεια που θα πρέπει να δοθεί στη συνδιάσκεψη και ιδιαίτερα την προσθήκη, στον «Χάρτη», δεσμεύσεων σχετικών με τον έλεγχο των «κανόνων καλής συμπεριφοράς», οι οποίες και θα μετατρέψουν το «Χάρτη», σύμφωνα με τη δοκιμασμένη πρακτική, σε πραγματικό «κώδικα καλής συμπεριφοράς». Από την άλλη μεριά, η συνδιάσκεψη συγκρότησε μία εκτελεστική επιτροπή που απαρτίζεται από μη πολιτικές προσωπικότητες, η οποία θα αναλάβει την προσέγγιση όλων των «ευρωπαϊκών δημοκρατικών κομμάτων» με σκοπό να υπογράψουν τον «Χάρτη» και, μέχρι τα τέλη αυτού του χρόνου, τη σύγκλιση νέας συνδιάσκεψης των κομμάτων που θα έχουν –πλέον– προσχωρήσει στον «Χάρτη»: στη διάσκεψη αυτή θα συζητηθεί και το ζήτημα του ελέγχου της τήρησης των κανόνων συμπεριφοράς από το κάθε κόμμα, κυρίως δε εάν ο έλεγχος αυτός θα αφεθεί στις εσωτερικές κομματικές διαδικασίες ή εάν το δίκτυο των κομμάτων που θα ιδρυθεί θα αποκτήσει μια χαλαρή θεσμική δομή – τέτοια που να επιτρέπει την άσκηση ενός πολιτικού ελέγχου της τήρησης των δεσμεύσεων.

Δυστυχώς, η ελληνική συμμετοχή στη διάσκεψη της Ουτρέχτης ήταν ισχνή. Εκτός από τον υπογράφοντα, που έλαβε μέρος με την ατομική του ιδιότητα, εκπροσωπήθηκε μόνον το κόμμα του «Συνασπισμού» –με μέλος της κεντρικής επιτροπής του–, καθώς και τρεις μη κυβερνητικές οργανώσεις (το «Φόρουμ των οργανώσεων νεολαίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα», το «Ελληνικό παρατηρητήριο των συμφωνιών του Ελσίνκι» και η «Πράσινη Πολιτική». Το γεγονός ότι η εκδήλωση συνέπεσε με τις τελευταίες ημέρες της... Αποκριάς, μάλλον δεν μπορεί να πείσει ως δικαιολογία για την έλλειψη ενδιαφέροντος που επέδειξαν οι κομματικές ηγεσίες. Τις αμέσως προσεχείς εβδομάδες, αυτές θα κληθούν να τοποθετηθούν μπροστά στην πρόσκληση που θα τους απευθυνθεί να υπογράψουν το κείμενο του «Χάρτη». Το θετικό ή το αρνητικό ενδιαφέρον που θα επιδείξουν θα σημασιοδοτήσει την ικανότητα ή την ανικανότητά τους να αφουγκραστούν το βαθύτερο και διαρκέστερο μετασχηματισμό στον οποίο ήδη έχει εμπλακεί η ελληνική κοινωνία και να διαβλέψουν ήδη από τη στιγμή αυτή τους κινδύνους που αυτός ο μετασχηματισμός εμπεριέχει: η πιεστικότητα της οικονομικής ανέχειας την οποία βιώνει μεγάλο μέρος των Ελλήνων, σε συνδυασμό τόσο με τις ομαδοποιήσεις των πατριδοκαπηλευτικών απολιθωμάτων του παρελθόντος που είναι έκδηλες στα δύο μεγάλα «κόμματα εξουσίας» της χώρας όσο και με τη ρευστότητα ολόκληρου του ελληνικού κομματικού συστήματος, διαγράφουν τον κίνδυνο να υποδειχτούν, κάποια στιγμή, από έναν «πολιτικό» λόγο και μία «πολιτική» πράξη, ευδιάκριτες ομάδες του πληθυσμού ως ο αποδιοπομπαίος τράγος των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων, και να υποχρεωθεί έτσι το πολιτικό και κομματικό σύστημα της χώρας να ανεχθεί στους κόλπους του «πολιτικά» μορφώματα που η συνοχή τους δεν θα εδράζεται παρά μόνο στις συστηματικές διακρίσεις σε βάρος αυτών των ομάδων.

ΕΛΛΗΝΟΣΕΡΒΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Η «Ορθόδοξη Μεταλλουργία»

του Ζόραν Μπ. Νίκολιτς

Ένας νέος επιχειρηματικός όμιλος, ο όμιλος «Μυτιληναίος», με βασικό μέτοχο τον κ. Ευ. Μυτιληναίο, φαίνεται ότι κάνει χρυσές δουλειές στη Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία. Βασική ειδικότητα, η μεταλλουργία, τα ορυχεία αλλά στα σχέδια του ομίλου είναι και η αγορά κάποιας τράπεζας. Το ενδιαφέρον ρεπορτάζ που ακολουθεί δημοσιεύθηκε στο περιοδικό *Vreme* (7.3.1998).

Φαίνεται πως ο Ελληνικός Όμιλος «Μυτιληναίος», ένας από τους τιο γρήγορα αναπτυσσόμενους στην Ελλάδα, έχει πολύ ενδιαφέρον για τη σερβική οικονομία. Πρόσφατα, με την παρουσία πολλών σερβο-γιουγκοσλάβων και ελλήνων επισήμων στο Βελιγράδι, υπέγραψε το συμβόλαιο με το RTB «BOR». Το συμβόλαιο για τη γενική συνεργασία, όπως λέγεται, αποτελείται από έξι μέρη, τα οποία ρυθμίζουν τις σχέσεις των δύο εταιρειών για περίοδο επτά ετών. Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, το συμβόλαιο αυτό θα έχει αποτέλεσμα τη διακίνηση περισσότερων από 1 δισ. δολλαρίων. Εδώ και χρόνια, ο Μυτιληναίος έχει συνεργασία με τα ορυχεία και το εργοστάσιο μεταλλουργίας Τρέπτσα και, πέρυσι τον Μάιο, υπέγραψε με τον όμιλο «Τρέπτσα», που είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός μολύβδου στην Ευρώπη, συμβόλαιο αξίας 517 εκατ. δολλαρίων. Αναμένεται πως ο Μυτιληναίος, μαζί με την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, θα κάνει ένα κονσόρτσιουμ για να αγοράσει το 90% των μετοχών της «Σλάβια-Μπάνκα». Ο Μυτιληναίος ενδιαφέρεται να αγοράσει και μερικές άλλες γιουγκοσλαβικές εταιρείες, π.χ. το εργοστάσιο καλωδίων στη Γιαγκοβίνα. Ο κ. **Ευάγγελος Μυτιληναίος,** πρόεδρος της εταιρείας, διαπραγματεύεται προσωπικά σερβικές εταιρείες σαν να ήσαν νύφες και πολλές φορές έχει μιλήσει στην τηλεόραση εξ ονόματος του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος, ο οποίος κατέχει το 20% των μετοχών του αντίστοιχου σερβικού οργανισμού TELECOM. Η είδηση για την επένδυση των ξένων κεφαλαίων στα μονοπώλια, για την εκμετάλλευση του εθνικού ορυκτού πλούτου δεν θα είχε περάσει απαρατήρητη σε «κανονικές» εποχές και σε «κανονικές» χώρες. Οι δικοί μας κολοσσοί, οι οποίοι έχουν τεράστια χρέη και δυσκολίες, ανέλαβαν υποχρεώσεις τις οποίες δύσκολα θα εκπληρώσουν.

Η «Τρέπτσα» χρωστάει περισσότερα από 20 εκατ. μάρκα για νερό, ρεύμα και φόρους, και καθυστερεί στις παραδόσεις της προς τον έλληνα συνεταίρο. Το συμβόλαιο της «Τρέπτσα» με τον Μυτιληναίο προβλέπει ότι η ελληνική εταιρεία έχει το δικαίωμα προτεραιότητας στην περίπτωση αποκρατικοποίησης της «Τρέπτσα» και ότι μπορεί να ανταλλάξει το ενδεχόμενο χρέος με μετοχές. Δεν είναι γνωστό αν κάτι τέτοιο προβλέπει και το συμβόλαιο με τον παραγωγό χαλκο στο Μπορ, επειδή οι λεπτομέρειες είναι ακόμη μυστικές. Αλλά είν δύσκολο να φανταστεί κανείς πως οποιοσδήποτε σοβαρός όμιλος, οποίος θα αντιμετώπιζε τις ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες της σερβ κής πραγματικότητας, θα επέλεγε κάποια τόσο ανασφαλή μορφ προστασίας της δικής του επένδυσης.

Οι Έλληνες δεν μπορούν να γίνουν ιδιοκτήτες των ορυχείων (μπο ρεί ενδεχομένως να τους δοθεί δικαίωμα για την εκμετάλλευ τους, με προκαθορισμένο χρόνο), αλλά μπορούν να γίνουν ιδιοκτ

Οι Έλληνες δεν μπορούν να γίνουν ιδιοκτήτες των ορυχείων (μπορε ενδεχομένως να τους δοθεί χρονικά ορισμένο δικαίωμα για την εκμετάλλευση) αλλά μπορούν να γίνουν ιδιοκτήτες των εργοστασίων επεξεργασίας του μεταλλεύματος Μπορ και Τρέπτσα.

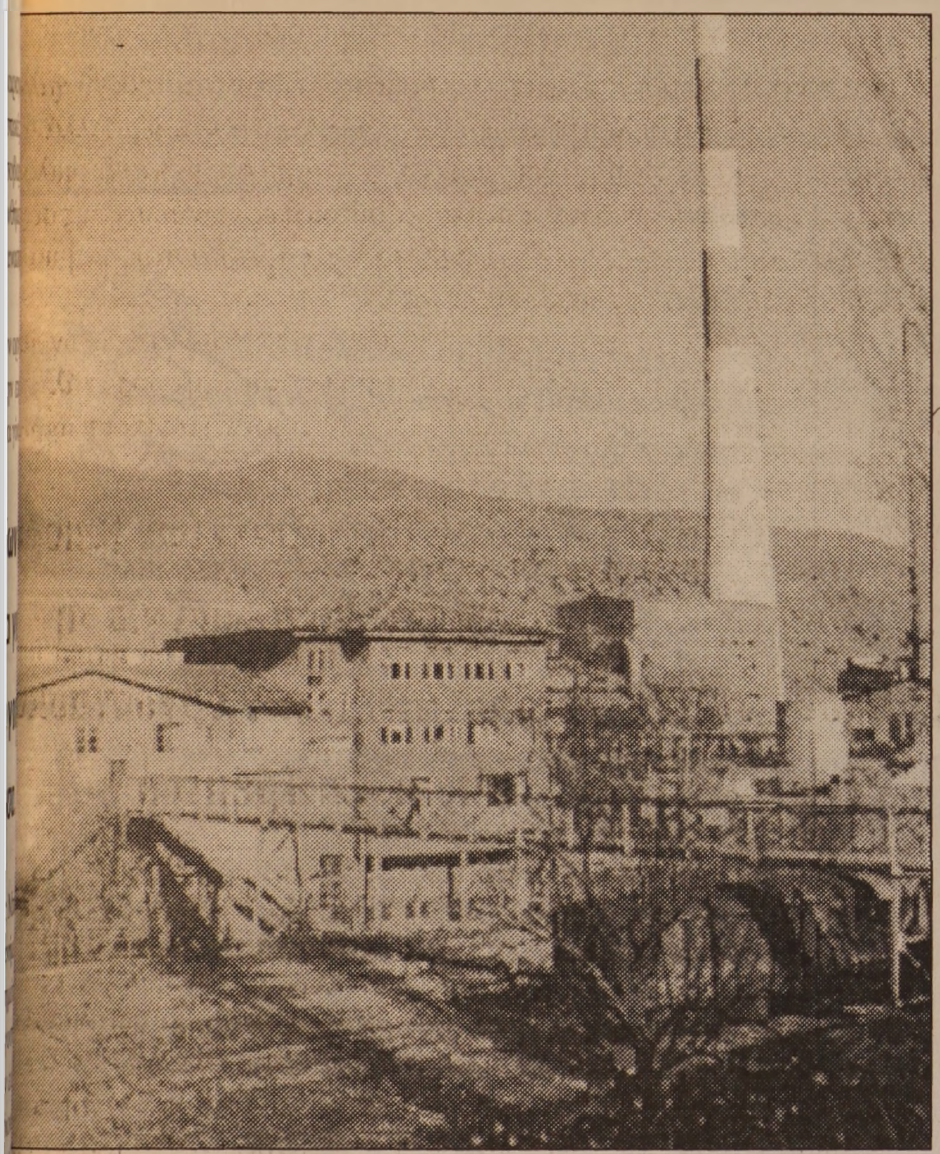
Το συμβόλαιο μεταξύ των ομίλων Μυτιληναίος και Μπορ προβλ πει ότι η ελληνική εταιρεία θα εξασφαλίσει δάνειο ύψους 44 εκα δολλαρίων για το Μπορ. Αυτό το ποσό είναι ένα μέρος της συνολ κής δαπάνης που απαιτείται για τον εκσυγχρονισμό, για τον οποι χρειάζονται 120 εκατ. δολ. (το υπόλοιπο θα το εξασφαλίσει το σερ βικό κράτος και άλλοι ξένοι επενδυτές). Οι εργασίες για τον εκσυ χρονισμό θα πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί ώς το 2001 και τα χρη ματα θα πρέπει να καταβληθούν σε τρεις δόσεις. Φέτος, 10 εκα δολλάρια και στα επόμενα δύο χρόνια από 17 εκατ. δολλάρια.

Εκτός από αυτό, οι Έλληνες θα εξασφαλίσουν τον επόμενο χρό νο και άλλο δάνειο ύψους 10 εκατ. δολ. προκειμένου να ενισχυ σουν την παραγωγή και μέχρι 1,5 εκατ. δολ. το μήνα για τον εξο πλισμό και τα ανταλλακτικά. Όλα μαζί, λοιπόν, συμποσούνται σ 72 εκατ. δολάρια. Ο «Μυτιληναίος» θα εξασφαλίσει για το Μπο

100 χιλιάδες τόννους ημιεπεξεργασμένο χαλκό και 3,5 χιλιά-τόννους τσίγκου το χρόνο.

ΕΘΝΗΣ ΑΓΟΡΑ ΧΑΛΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΔΑΝΕΙΟ

ρί τίνος πρόκειται; Αυτή τη στιγμή η κατάσταση στη διεθνή αγο-αλκού δεν είναι ρόδινη. Οι τιμές πέφτουν συνεχώς από το περα-νο καλοκαίρι. Η Κίνα, που είναι ο μεγαλύτερος αγοραστής χαλ-, μείωσε τις παραγγελίες της λόγω των προβλημάτων του Χρη-στηρίου του Χονγκ-Κονγκ. Γι' αυτό πολλά εργοστάσια επεξερ-ίας χαλκού στον κόσμο μειώνουν την παραγωγή τους. Οι ειδικοί βλέπουν πως, φέτος, η τιμή θα ανεβεί από 1.700 στα 2.000 δολ. τόννο, αλλά και ότι κατόπιν θα πέσει κάτω από 1.400 δολ. ανά νο. Η έναρξη του καινούργιου κύκλου στην αγορά αυτή αναμέ-αι το 2001. Τότε, δηλαδή, που θα αρχίσουν την παραγωγή τους τα υγχρονισμένα εργοστάσια του Μπορ. Και τώρα η τιμή που προ-ρεται από όλους όσοι έχουν σχέση με την παραγωγή του χαλκού αι χαμηλή και συνεχίζει να πέφτει. Μπορεί, για πολύ λίγα χρήμα-να εξασφαλιστεί ένα μεγάλο μέρος του μελλοντικού κέρδους.

α ορυχεία χαλκού που εκμεταλλεύεται ο όμιλος Μυτιληναίου.

οβλέπεται πως το Μπορ θα αρχίσει να πληρώνει το δάνειο το 00 μέχρι το 2005, αλλά ο γενικός διευθυντής του Μπορ **Νίνοσλαβ βετάνοβιτς**, στην τελετή υπογραφής των συμβολαίων, είπε πως το πορ θα πληρώνει το δάνειο μέχρι το 2000 με 1.500 έως 1.600 τόν-υς χαλκού το μήνα! Και αυτό για δύο λόγους:

. Ακόμη και με τις σημερινές χαμηλές τιμές, τέτοια ποσότητα χαλ-ύ κοστίζει τουλάχιστον 2 εκατ. δολ., που σημαίνει πως το Μπορ σε η χρόνια, που δεν είναι υποχρεωμένο να πληρώνει τις δόσεις, θα άει στον Μυτιληναίο»48 εκατ. δολ. συν τον άργυρο και το χρυσό ου παράγεται κατά την επεξεργασία του μεταλλεύματος. Σ' αυτούς ις 24 μήνες το Μπορ θα πάρει απ' τον Μυτιληναίο το πολύ 55 εκατ. δολ. – μετά θ' αρχίσει να πληρώνει τις δόσεις του δανείου.

Ο επιχειρηματίας Ευάγγελος Μυτιληναίος.

2. Το δεύτερο πρόβλημα είναι ότι το Μπορ, τουλάχιστον με το σημερινό ύψος παραγωγής, δεν διαθέτει τόσο χαλκό. Το Μπορ είναι ένας από τους πέντε μεγαλύτερους εξαγωγείς και ο δεύτερος μεγαλύτερος εισαγωγέας στη Γιουγκοσλαβία, απλώς επειδή εισάγει ημιεπεξεργασμένο χαλκό για επεξεργασία και επανεξαγωγή για λογαριασμό τρίτων. Τα ορυχεία του Μπορ σχεδιάζουν φέτος να ανεβάσουν την παραγωγή του ημιεπεξεργασμένου χαλκού, ο οποίος περιέχει περίπου 26% στους 32.000 τόνους το χρόνο – και για να το πετύχει αυτό πρέπει η παραγωγή να είναι κατά 40% μεγαλύτερη από τη σημερινή. Για να έχει τόσο χαλκό όσο υπόσχεται ο διευθυντής Τσβετάνοβιτς χρειάζονται περισσότεροι από 70 τόννοι ημιεπεξεργασμένου χαλκού το χρόνο. Το μεγάλο συγκρότημα, αυτό το οποίο κάποτε παρήγαγε εκατοντάδες χιλιάδες τόννους ημιεπεξεργασμένου χαλκού το χρόνο, ίσως μπορεί να το πετύχει, ίσως και όχι. Η διεύθυνση δεν θέλει να αποκαλύψει ποιες υποχρεώσεις ανέλαβε, αλλά αν δεν τις εκπληρώσει θα χαμογελάσει στο Μπορ η ίδια μοίρα η οποία ήδη είναι σίγουρη για το Τρέπτσα.

Το συμβόλαιο, το οποίο υπέγραψε πέρσι τον Μάιο, είναι το τρίτο συμβόλαιο της Τρέπτσα με τον Μυτιληναίο. Το πρώτο υπεγράφη τον Δεκέμβριο '95 και με βάση αυτό η Τρέπτσα παρέδωσε στον Μυτιληναίο, μέχρι το φθινόπωρο του '97, εμπόρευμα αξίας 51 εκατ. δολ. Το '96 υπεγράφη το δεύτερο συμβόλαιο αξίας 136 εκατ. δολ. και ακόμη δεν είναι γνωστό σε ποιο βαθμό υλοποιήθηκε. Τον Μάιο του '97 ήρθε και το τρίτο συμβόλαιο, και αυτή τη φορά η Τρέπτσα πρέπει να παραδώσει στα επόμενα πέντε χρόνια την παραγωγή αξίας 350 εκατ. δολ. και να επεξεργαστεί ημιεπεξεργασμένο μόλυβδο αξίας 150 εκατ. δολ. Αλλά το Τρέπτσα δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του. Η εφημερίδα του Βελιγραδίου *Νόβοστι*, πέρσι, έγραφε για τη «μάταιη» αναμονή του έλληνα συνεταίρου προκειμένου να παραλάβει το μόλυβδο και τον τσίγκο. Στην ουσία, αν και ο διευθυντής Νόβακ Μπιέλιτς υποστηρίζει πως το Τρέπτσα μπορεί να παράγει ακόμη και τρεις φορές περισσότερο από όσα έχουν συμφωνηθεί, ο λογαριασμός της εταιρείας είναι μπλοκαρισμένος εδώ και επτά χρόνια και όλες οι δουλειές γίνονται μέσω λογαριασμού τρίτου: της εταιρείας Φάγκαρ από το Ποντουγιέβο. Εκτιμάται πως τα χρέη για το '96 ήταν 39 εκατ. δολ. και για να ξαναρχίσει η παραγωγή του μολύβδου χρειάζονται τουλάχιστον 2 φορές περισσότερα από τα 35 εκατομ. δολ., τα οποία θα μείνουν στο Τρέπτσα αν εκπληρώσει το τελευταίο συμβόλαιο με τον Μυτιληναίο. Το 1986, το Τρέπτσα παρήγαγε 600 χιλιάδες τόνους μόλυβδο και το 1994 20 φορές λιγότερο, μόνο 30 χιλιάδες τόνους. Η κατάσταση, λοιπόν, είναι απελπιστική. Ειδικά αν συμπεριληφθεί και το ενδεχόμενο της σύγκρουσης στο Κοσσυφοπέδιο, η οποία θα αποτελούσε μεγάλο κίνδυνο για την παραγωγή. Το Τρέπτσα και τώρα αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα λόγω έλλειψης εργατικού δυναμικού. Οι αλβανοί εργάτες απολύθηκαν ήδη παλαιό-

τερα και οι Σέρβοι απλώς δεν υπάρχουν. Και για τα δύο συγκροτήματα (Τρέπτσα και Μπορ) προβλέπεται ιδιωτικοποίηση με βάση ειδικό πρόγραμμα της κυβέρνησης της Σερβίας. Στην ίδια λίστα είναι και το εργοστάσιο των καλωδίων στη Γιαγκοντίνα, άλλο ένα εργοστάσιο για χαλκό και αλουμίνιο στο Σέβοϊνο, για τα οποία επίσης ενδιαφέρεται ο Μυτιληναίος. Επειδή Τρέπτσα και Μυτιληναίος σχεδιάζουν και τη συνεργασία στην παραγωγή μπαταριών (αυτοκινήτων), είναι λογικό ο Μυτιληναίος να ενδιαφερθεί και για ένα ακόμη εργοστάσιο παραγωγής θειικού οξέος που ανήκει στο συγκρότημα Μπορ. Όταν ο Έλληνας μπορεί να πουλάει στο Μπορ τον τσίγκο από την Τρέπτσα, γιατί να μην πουλήσει στο Τρέπτσα θειϊκό οξύ από το Μπορ;

Μια και αναφερόμαστε στο θειϊκό οξύ, αργά ή γρήγορα, θα ενδιαφερθεί και για τη χημική βιομηχανία στο Πράχοβο, η οποία χτίστηκε για να εκμεταλλευτεί το θειικό οξύ από το Μπορ. Με τόσες επενδύσεις στη Σερβία, ο Μυτιληναίος οπωσδήποτε θα χρειαστεί και μία τοπική τράπεζα. Αυτή μάλλον θα είναι η Σλάβια-Μπάνκα, με την οποία οι διαπραγματεύσεις προχώρησαν πολύ.

ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΑ...

Προξενήτρα σ' αυτό το γάμο είναι η **Μπόρκα Βούτσιτς**, η ευθύντρια του τραπεζικού ομίλου του Βελιγραδίου, στον οπο ανήκει και η χρεοκοπημένη Σλάβια Μπάνκα.

Ο Ευάγγελος Μυτιληναίος –πρόεδρος μέχρι πρόσφατα άγν στης ελληνικής εταιρείας, η οποία από τις αρχές της δεκαετί του '90 και της γιουγκοσλαβικής κρίσης αποκτά ανεξήγητη ε τυχία–, και η κ. Βούτσιτς, η οποία τότε ήταν διευθύντρια τ υποκαταστήματος της Μπεομπάνκα στην Κύπρο, συναντήθ καν πέρσι τον Δεκέμβριο στη γιορτή για τα 70 χρόνια της Τρ πτσα.

Πολύ ρομαντικό, μια και η λατινική ονομασία για το χαλκό ναι cuprum και προέρχεται απ' το όνομα της Κύπρου, όπου παραγωγή και εκμετάλλευση του μετάλλου αυτού άρχισε σ δεύτερη χιλιετία π.Χ., βάζοντας τέλος στην εποχή του λίθου. τελειώσει εκεί και η ιστορία για τον σερβικό χαλκό. Εμείς, έτ κι αλλιώς, δεν χρειαζόμαστε τα μέταλλα, επειδή βιαζόμαστε προχωρήσουμε στην εποχή του λίθου.

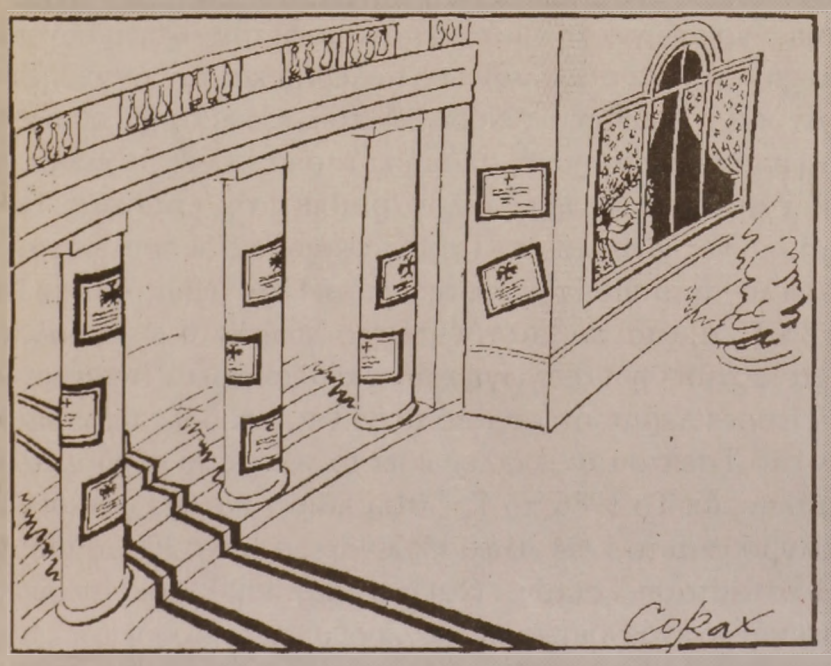
Στο τεύχος 654, σε ένα οδοιπορικό στη Σερβία, μας δόθηκε η ευκαιρία να αναφερθούμε στον σέρβο γελοιογράφο Πρένταγκ Κόρατς, με σκίτσα του οποίου εικονογραφήσαμε το ρεπορτάζ. Σήμερα, αναδημοσιεύουμε από τη *Νάσα Μπόρμπα* και το *Βρέμε* τέσσερα σκίτσα του που αναφέρονται στα πρόσφατα γεγονότα:

Καθισμένος με άνεση, ο Μιλόσεβιτς αναμένει τον μικροσκοπικό Κοσοβάρο να προσέλθει για «συζήτηση» στο εύθραστο τραπέζι των διαπραγματεύσεων...

«Μακριά γαϊδούρα» «παίζουν» με τη σειρά ο Σαντάμ Χουσεΐν, ο Μιλόσεβιτς και ο Κροάτης Τούτζμαν.

Τα νεκρόσημα Σέρβων, Αλβανών, Βόσνιων έξω από το προεδρικό Μέγαρο του Μιλόσεβιτς.

Τη γροθιά στο τραπέζι δείχνει να χτυπά ο Μιλόσεβιτς. Αλλά του έπεσαν τα παντελόνια...

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Προσωρινός συμβιβασμός

Σε έναν πρώτο πολιτικό συμβιβασμό φαίνεται να οδηγούνται Σέρβοι και αλβανόφωνοι του Κοσσυφοπεδίου μετά την υπογραφή συμφωνίας (23 Μαρτίου), η οποία θέτει τέλος στον επταετή αποκλεισμό των αλβανοφώνων από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα του Κοσσυφοπεδίου.

Η συμφωνία για τα εκπαιδευτικά ζητήματα που υπογράφη από τον σύμβουλο του Ιμπραήμ Ρουγκόβα, **Φεχμί Αγκάνι**, και τον σέρβο υπουργό άνευ χαρτοφυλακίου αρμόδιο για το Κοσσυφοπέδιο **Ραδομίρ Βίκο** (ύστερα από τη μεσολάβηση της Καθολικής Εκκλησίας), είναι η πρώτη συμφωνία μεταξύ των δύο πλευρών μετά την κρίση που ξέσπασε στις αρχές του Μαρτίου.

Η συμφωνία ήλθε, την ώρα που το Βελιγράδι, υπό την απειλή νέων κυρώσεων από τη διεθνή Κοινότητα, δείχνει διατεθειμένο να προβεί σε κινήσεις που θα οδηγήσουν στην έναρξη διαλόγου, ενώ και τα Τίρανα, από την άλλη πλευρά, φαίνεται να τάσσονται υπέρ μιας χαλαρής ομοσπονδίας με την αναγνώριση στο Κοσσυφοπέδιο καθεστώτος αναλόγου με αυτό του Μαυροβουνίου ή των Σέρβων της Βοσνίας.

Η συμφωνία της 23ης Μαρτίου αποτελεί στην ουσία εφαρμογή σχετικής φόρμουλας που είχαν πετύχει τον Σεπτέμβριο του 1996 οι **Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς** και **Ιμπραήμ Ρουγκόβα** πάλι με τη διαμεσολάβηση του καθολικού ιδρύματος Σαν Εγκίντιο.

Ανεξάρτητα από την πρόοδο που φαίνεται να σημειώνεται έπειτα από τη συμφωνία για το εκπαιδευτικό ζήτημα, η πλευρά των αλβανοφώνων εξακολουθεί να αρνείται να προσέλθει σε διάλογο με τους Σέρβους, χωρίς προηγουμένως να έχει γίνει αποδεκτή από το Βελιγράδι διεθνής διαμεσολάβηση.

Ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς ελπίζει να συσπειρώσει και πάλι τους Σέρβους σε μια προσπάθεια να διασώσει τη διαρκώς φθίνουσα εξουσία του.

Ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς ελπίζει να συσπειρώσει και πάλι τους Σέρβους σε μια προσπάθεια να διασώσει τη διαρκώς φθίνουσα εξουσία του, κι αυτό είναι μεγάλο ρίσκο υποστηρίζουν πολλές αναλύσεις του ξένου Τύπου, γιατί είναι πολύ πιθανό, επιστρέφοντας ξανά στη σκηνή των προηγούμενων «θριάμβων» του, ο Μιλόσεβιτς να επιφέρει το δικό του τέλος.

Από την άλλη πλευρά, η διεθνής κοινότητα και κυρίως οι ΗΠΑ αναζητούν νέους μοχλούς πίεσης προς τον Μιλόσεβιτς, καθώς είναι προφανές πλέον ότι η λύση στο Κοσσυφοπέδιο δεν μπορεί να έλθει με στρατιωτικές ενέργειες.

Ενδεικτική του κλίματος που υπάρχει στο Κοσσυφοπέδιο αυτή τη στιγμή είναι και η απόρρητη έκθεση της Διεύθυνσης Πληροφοριών του Διεθνούς Στρατιωτικού Επιτελείου του ΝΑΤΟ στη Μονς του Βελγίου, η οποία είδε πρόσφατα το φως της δημοσιότητας. Η έκθεση υποστηρίζει πως *«παρ' ότι το επίπεδο της βίας έχει αυξηθεί και οι εντάσεις είναι μεγάλες, ο εμφύλιος πόλεμος δεν θεωρείται άμεσος και οποιαδήποτε λύση θα αποκτήσει και από τις δύο πλευρές θέληση και συμβιβασμό»*. Η πρόγνωση της Διεύθυνσης Πληροφοριών του ΝΑΤΟ είναι απαισιόδοξη, καθώς θεωρεί ότι δεν πρέπει να αναμένουμε άμεσες λύσεις στο πρόβλημα, γιατί η περιοχή του Κοσσυφοπεδίου είναι παγιδευμένη σε παλαιά μίση, τα οποία τρέφουν την αστάθεια και τη βία.

Σύγκρουση πολιτικής και στρατιωτικής εξουσίας

· του Άλκη Κούρκουλα

Η σύγκρουση του τούρκου πρωθυπουργού Μεσούτ Γιλμάζ με το Επιτελείο δεν εξελίχθηκε σε σύγκρουση πολιτικών-στρατιωτικών, όπως άφηναν να διαφανεί νωρίτερα ορισμένες τοποθετήσεις τούρκων πολιτικών της συμπολίτευσης αλλά και της αντιπολίτευσης.

Η κρίση που άρχισε με την απόπειρα **Γιλμάζ** να διεκδικήσει από τους στρατιωτικούς μέρος του πολιτικού πεδίου στο οποίο είχε νωρίτερα στρατοπεδεύσει το Επιτελείο και τα όργανά του («Ομάδα Δυτικού Σχεδιασμού»), κατέληξε σε υποχώρηση της κυβέρνησης και πανηγυρική επιβεβαίωση της συγκυβέρνησης της Τουρκίας από το στρατό.

Η συνάντηση των τριών πολιτικών αρχηγών, που συμμετέχουν στην κυβέρνηση συνασπισμού, δεν οδήγησε σε «μέτωπο» εναντίον της προσπάθειας των στρατιωτικών να κηδεμονεύσουν την πολιτική ζωή.

Ο πρωθυπουργός Γιλμάζ αναγκάσθηκε να δεχθεί τη νομιμότητα της εμπλοκής του επιτελείου στη «μάχη εναντίον του φανατικού ισλαμισμού», σε μια προφανή προσπάθεια να αποφύγει την τελική αναμέτρηση που –αν προχωρούσε– θα οδηγούσε στη συντριβή του.

Ο κ. Γιλμάζ δοκίμασε να αντιδράσει στην απόπειρα του επιτελείου να δημιουργήσει κλίμα κρίσης πριν από τη συνάντηση του Συμβουλίου Ασφαλείας της 27ης Μαρτίου, και θέλησε να υπενθυμίσει στους στρατηγούς, αλλά και σε πολλά συγκροτήματα Τύπου, ότι η προστασία του λαϊκού χαρακτήρα του τουρκικού καθεστώτος και η αντιμετώπιση τυχόν εξτρεμιστικών επιρροών αποτελεί έργο της κυβερνήσεως. Ο στρατός δεν έχει κανένα λόγο να αναμειγνύεται, προσπάθησε να πει ο κ. Γιλμάζ.

Ο κ. Γιλμάζ συνόδευσε την επίθεσή του και με την προαναγγελία της διάλυσης της «Ομάδας Δυτικού Σχεδιασμού», της ομάδας που υπάγεται στον υπαρχηγό του Επιτελείου στρατηγό **Τσεβίκ Μπιρ** και εισηγείται στο Επιτελείο μέτρα πολιτικής για την αντιμετώπιση του «ισλαμικού κινδύνου».

Ο πρωθυπουργός Μεσούτ Γιλμάζ δείχνει να αντιμετωπίζει με χαμόγελο τις εξελίξεις...

Η αντεπίθεση Γιλμάζ θα μπορούσε να είναι αποτελεσματική, γιατί ο τούρκος πρωθυπουργός δεν μπορεί να θεωρηθεί ύποπτος για συνωμοσία ενίσχυσης του ισλαμικού κινήματος. Άλλωστε, όλα τα πολιτικά κόμματα, με εξαίρεση του κόμματος του κ. **Ετσεβίτ**, φάνηκε πως συντάσσονται με τις θέσεις του τούρκου πρωθυπουργού και πως θεωρούν τουλάχιστον ατυχή την επιμονή των στρατιωτικών για την εφαρμογή μέτρων, όπως η απαγόρευση των κεφαλομάντηλων και τις επιθέσεις εναντίον μετριοπαθών προσωπικοτήτων του ισλαμικού χώρου.

Το Επιτελείο φάνηκε απομονωμένο σ αυτό το θέμα, και η επιμονή του στη εφαρμογή οφθαλμοφανώς αντιδημοτικών μέτρων οδήγησε στη σκέψη –σκέψη που μετέδωσε ο πρωθυπουργός Γιλμάζ στο Τύπο– ότι στόχος της κρίσης ήταν η πρόκληση έντασης για να διευκολυνθεί η παράταση της θητείας του αρχηγού του Επιτελείου. Την παράταση της θητείας του στενού αρχηγού επιδιώκει ο υπαρχηγός του Επιτελείου στρατηγός Τσεβίκ Μπιρ γιατί μόνον έτσι μπορεί ο ίδιος να γίνει αργότερα αρχηγός και να αποφύγει την απόστρατεία στην οποία θα τον οδηγήσουν οι κανόνες των προαγωγών στις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις.

Η σκέψη που κυριάρχησε ήταν ότι κάποιοι στο Επιτελείο μεθοδεύουν την πτώση της κυβέρνησης και την αντικατάστασή της από κάποια άλλη «τεχνοκρατική», πρόθυμη να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του σκληρού στρατιωτικού πυρήνα.

Ανάλογη τακτική εφήρμοσαν οι στρατηγοί για την ανατροπή της κυβερνήσεως **Ερμπακάν**. Ο κ. Ερμπακάν περισσότερο ευάλωτος απ' ό,τι ο πρωθυπουργός Γιλμάζ στην κατηγορία της υπόθαλψης του ισλαμικού φονταμενταλισμού, απέφυγε να δώσει πολιτική μάχη και αποχώρησε επιφυλασσόμενος προφανώς να πάρει την εκδίκησή του διαφορετικά.

ΜΕ ΠΡΟΣΧΗΜΑ ΤΗΝ ΙΣΛΑΜΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ

Το «Κόμμα Αρετής», που αντικατέστησε το «Κόμμα Ευημερίας», εμφανίζεται πάντα πρώτο στις δημοσκοπήσεις με ποσοστά ανάλογα με αυτά που εξασφάλιζε το κόμ

του κ. Ερμπακάν. Πρόκειται για ανοιή πρόκληση στη σοβαρότητα της στρατης του Επιτελείου.

Κανείς βέβαια δεν είναι κερδισμένος τό την αναμέτρηση, που έφερε στην επιάνεια τα δομικά προβλήματα του τουρκιού καθεστώτος: οι μη εκλεγμένες γραφειρατίες, απολαμβάνουν πολύ μεγαλύτεης εξουσίας από την εξουσία που απομβάνουν τα εκλεγμένα πολιτικά όργανα. Η σύγκρουση μείωσε τον πρωθυπουργό, ίωσε, δηλαδή, τη δυνατότητα του πολιτιού κόσμου να ανταποκριθεί στις σημερις προκλήσεις που δημιουργεί η τουρκική ινωνία. Η ανάγκη της παρέμβασης του τιτελείου γίνεται έτσι μια αυτοεπιβεβαιωμενη προφητεία.

Ψηλαφήσαμε, άλλωστε, τις τελευταίες δομάδες τον τρόπο με τον οποίο η σύρουση της πολιτικής με τη στρατιωτική ουσία αναπαράγει τα αδιέξοδα μέσα α οποία βρίσκεται εγκλωβισμένη η ουρκία.

Οι στρατηγοί διεκδίκησαν ανοικτά το δίωμα να ασχολούνται με αυτό που θεών «ισλαμική απειλή». Ο πρωθυπουρς Γιλμάζ προσπάθησε να διατηρήσει τις ουσίες που του έχει εμπιστευθεί η τουρκή εθνοσυνέλευση και να διαχειρισθεί ο ος το δυσκολότερο πολιτικό πρόβλημα, είνο του πολιτικού Ισλάμ. Από τη διαίριση αυτή εξαρτάται άλλωστε η πολιτική επιβίωση του ίδιου αλλά και των κομιτων της κεντροδεξιάς, των κομμάτων υ εκφράζουν τη βαθύτερη Τουρκία, των μμάτων που συγκεντρώνουν τη μεγάλη ειοψηφία του τουρκικού εκλογικού σώατος.

Το Επιτελείο προκαλώντας ένταση γύρω πό τον «ισλαμικό κίνδυνο», τον περασμέ Φεβρουάριο, θέλησε να περιγράψει α όρια μέσα στα οποία επιτρέπεται να νείται η πολιτική ζωή. Ανέτρεψε την κυίρνηση Ερμπακάν, ενέπνευσε την απαίρευση του κόμματος της Ευημερίας –κεριού φορέα έκφρασης του πολιτικού λάμ– και «βοήθησε» να δημιουργηθεί η μερινή κυβέρνηση υπό τον κ. Γιλμάζ με συμμετοχή του κ. Μπουλέντ Ετσεβίτ.

Οι στρατηγοί αντιδρούν τώρα ως «προμένοι», γιατί θεωρούν ότι ο λόγος ύπαρς της κυβέρνησης είναι η εφαρμογή του ντι-ισλαμικού» προγράμματος. Ο κ. Γιλάζ θεωρεί ωστόσο ότι αυτά που ζητούν οι τρατηγοί ισοδυναμούν με πολιτική αυτοτονία των κεντροδεξιών κομμάτων και

Ο Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ προσέρχεται στο αρχηγείο του τουρκικού στρατού, συνοδευόμενος από τον αρχηγό του Γενικού Επιτελείου Χακί Καρανταγί.

αρνείται να προχωρήσει σε κινήσεις που θεωρεί ότι θα οξύνουν ακόμα περισσότερο τα πνεύματα.

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΓΙΛΜΑΖ

Η ρήξη Γιλμάζ με το Επιτελείο καταργεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο έγινε δυνατή η διαπαραταξιακή συνεργασία για τον σχηματισμό της σημερινής κυβέρνησης και επαναφέρει στο προσκήνιο τις ιστορικές διαχωριστικές γραμμές «δεξιάς» - «αριστεράς». Μετά τη ρήξη, η θέση του κ. Μπουλέντ Ετσεβίτ στην κυβέρνηση γίνεται προβληματική, ενώ η απομάκρυνσή του από την κυβέρνηση αναγκάζει και το άλλο μικρό κόμμα της «αριστεράς» που στηρίζει την κυβέρνηση, το κόμμα του κ. Μπαϋκάλ, να πάρει τις αποστάσεις του.

Η επανεμφάνιση ισχυρών τάσεων πόλωσης υπογραμμίζεται και από τη συμπεριφορά της **Τανσού Τσιλέρ,** που δηλώνει τώρα ότι «υποστηρίζει άνευ όρων» την τακτική του κ. Μεσούτ Γιλμάζ.

Η σημερινή Εθνοσυνέλευση δεν έχει τη δυνατότητα να στηρίξει άλλη κυβέρνηση και θεωρητικά η πτώση της σημερινής κυβερνήσεως θα οδηγήσει σε εκλογές. Το κόμμα του κ. Μπαϋκάλ (CHP) θεωρεί ότι μπορεί να ευνοηθεί από τις εκλογές και επιδιώκει την επίσπευσή τους. Αλλά κανείς δεν θέλει να πάρει την ευθύνη ανατροπής της κυβερνήσεως γιατί δεν είναι σαφές τι μπορεί να ακολουθήσει.

Ισχυροί κύκλοι κυκλοφορούν τον τελευταίο καιρό την ιδέα της «μεταβατικής κυβερνήσεως», μιας κυβερνήσεως, δηλαδή, που δεν θα στηρίζεται στην Εθνοσυνέλευση και –ενδεχομένως– δεν θα προέρχεται από αυτή. Επιχειρηματικοί παράγοντες, όπως ο κ. **Ραχμί Κοτς** και οι επικεφαλής των δύο μεγάλων συγκροτημάτων του Τύπου κ. **Αϋντίν Ντογάν** και **Μπιλγκίν Ντιντς**, είχαν συναντήσεις με τον πρωθυπουργό Μεσούτ Γιλμάζ για να συζητήσουν την τρέχουσα κρίση. Όλοι λέγεται ότι ευνοούν τη συνέχιση του έργου της σημερινής κυβερνήσεως.

Στρατηγοί ζήτησαν, πάντως, ανοικτά την απομάκρυνση της κυβέρνησης Γιλμάζ και την αντικατάστασή της από μια «τεχνοκρατική».

Ανώτατος αξιωματικός είπε στη μεγαλύτερη εφημερίδα της Τουρκίας, τη *Σαμπάχ*, ότι *«η κυβέρνηση πρέπει να παραιτηθεί»* και διαβεβαίωσε ότι ο στρατηγός δεν πρόκειται να χρησιμοποιήσει βία εναντίον του κ. Γιλμάζ, αφήνοντας να εννοηθεί ότι το Επιτελείο μπορεί –ασκώντας πιέσεις– να ανατρέψει την κυβέρνηση.

Ελιά και συντήρηση!

του Αργύρη Παναγόπουλου

Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλεγμένος από το λαό, πρωθυπουργός χωρίς ρόλο, κοινοβούλιο θωρακισμένο από τον εκλογικό νόμο, δικαιοσύνη ελεγχόμενη από την πολιτική ηγεσία. Η Β' Ιταλική Δημοκρατία ετοιμάζεται να γεννηθεί κάτ από τα σύμβολα της Ελιάς και του συντηρητισμού.

Μέσα στον Απρίλη το ιταλικό κοινοβούλιο θα πρέπει να αποφασίσει τις συνταγματικές μεταρρυθμίσεις που θα οδηγήσουν την Ιταλία στην Β' Δημοκρατία της ιστορίας της.

Μέχρι στιγμής, στο σχέδιο που έχει ετοιμάσει η Ειδική Επιτροπή του Κοινοβουλίου, που είχε πρόεδρο τον **Ντ'Αλέμα**, έχουν παρουσιαστεί 70.000 τροποποιήσεις! Έχουν εξεταστεί μόνο οι 3.000 που αφορούσαν τα 3 πρώτα άρθρα.

Η πρόταση της ειδικής επιτροπής του Ντ' Αλέμα αποτελεί έναν διπλό συμβιβασμό.

Σύμφωνα με τον Ντ'Αλέμα, ο συμβιβασμός με τη Δεξιά ήταν δύσκολος μα απαραίτητος για να προωθηθούν οι μεταρρυθμίσεις. Πρόσφερε στον **Μπερλουσκόνι** ένα είδος δικαστικής ασυδοσίας, περιορίζοντας το δικαστικό σώμα και ιδιαίτερα τους δικαστές του Μιλάνου που κατηγορούν τον Μπερλουσκόνι για σωρεία παρανομιών.

Το σχέδιο του Ντ'Αλέμα προβλέπει την άμεση εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας από το λαό χωρίς να του δίνει όμως και όλες τις ανάλογες αρμοδιότητες να κυβερνήσει. Ο ρόλος του πρωθυπουργού περιορίζεται άμεσα από τη δημοκρατική εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας. Θα τον εκλέγει ένα θωρακισμένο κοινοβούλιο.

ΤΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΣΤΟ ΣΤΟΧΑΣΤΡΟ

Η πρόταση της επιτροπής του Ντ'Αλέμα θα προσδιορίσει μια συντηρητική Ιταλία. Η έννοια της συλλογικής αυτοδυναμίας και υπευθυνότητας των θεσμικών οργάνων καταργείται. Η συλλογικότητα και αυτονομία του κοινοβουλίου, που βρίσκεται στη βάση του σημερινού ισχύοντος συντάγματος, θωρακίζεται. Ο εκλογικός νόμος αποτελεί το σημείο της σύγκρουσης των σημερινών πολιτικών ομάδων. Δεξιά και ΔΚΑ θέλουν μια περιορισμένη αρμοδιότητα του κοινοβουλίου. Ένα κοινοβούλιο που να εκλέγεται με πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα που να περιορίζει την αντιπροσώπευση των μικρών κομμάτων. Να βοηθά/εξαναγκάζει τη δημιουργία συνασπισμών. Να καταργεί τη συλλογική λήψη των αποφάσεων. Ένα κοινοβούλιο που στην ουσία θα ελέγχεται από τα δύο μεγαλύτερα κόμματα και τον ενισχυμένο ρόλο της ηγεσίας τους. Όποιος κερδίζει τις εκλογές θα μπορεί να κυβερνά ανενόχλητος, με μια ισχυρή πλειοψηφία. Η σημερινή ενοχλητική παρουσία κομμάτων που δημιουργούν προβλήματα μέσα στους δύο συνασπισμούς θα περιοριστεί. Οι πιο αδύναμοι αναγκαστικά θα εκλείψουν. Τα μικρά κόμματα της κεντροδεξιάς και η Λέγκα του Βορρά, από τη μία, και η Επανίδρυση και το καθολικό Λαϊκό Κόμμα, από την άλλη, καλούνται να πληρώσουν το αντίτιμο. Αν μέχρι τώρα τα διάφορα κινήματα και οι αποχρώσεις της ιταλικής κοινωνίας είχαν τη δυνατότητα να αντιπροσωπεύονται στους θεσμούς και να προωθούν τα δικά τους αιτήματα, που ήταν πολλές φορές και αλληλοσυγκρουόμενα, σήμερα ετοιμάζονται να περάσουν σε ένα καθαρά διακοσμητικό ρόλο – όταν και όπου θα το επιτρέπουν οι τοπικές και εθνικές ιεραρχίες των μεγάλων κομμάτων. Ο Ντι Πιέτρο, ο δικαστής-σύμβολο που ο Ντ'Αλέμα οδήγησε πανηγυρικά στη Γερουσία, ετοιμάζεται να δώσει τη χαριστική βολή στην Α' Δημοκρατία, προτείνοντας ένα δημοψήφισμα που να καθιερώνει τον δεύτερο εκλογικό νόμο.

Ο Ντ' Αλέμα και ο Μπερλουσκόνι προσπαθούν να πετύχουν με τεχνικούς όρους αυτό που δεν πέτυχαν με πολιτικούς. Ο πρώτος προσπαθεί να «ενώσει» μια πλουραλιστική Αριστερά κάτω από το ΔΚΑ την Ένωση Δημοκρατών της Αριστερ (ΕΔΑ) ή όποιο άλλο σχήμα προκύψει. δεύτερος προσπαθεί να ομογενοποιήσ τη Δεξιά κάτω από τον πιο επιθετικό νε φιλελευθερισμό και την ιδεολογία της χείρησης. Αν για τον δεύτερο το γεγο αυτό αποτελεί μία συνιστώσα στο πλαί του κυρίαρχου συστήματος, για τον πρ αποτελεί άνευ όρων παράδοση στην ιδ λογία του αντιπάλου του.

Η Αριστερά που επιθυμεί ο Ντ'Αλέ δεν μπορεί να παράγει πολιτική γι στερείται χώρων άσκησης της πολιτικ Παραιτείται από όλους τους εναπομείν ντες μαζικούς χώρους. Γραφειοκρατι ποιεί και θεσμοθετεί τη συνδικαλισ λειτουργία και την ανάγει σε υποκα στατο των δημοσίων θεσμών και κυρί του υπουργείου Εργασίας. Αποθαρρύ τη συνεταιριστική ιδιοκτησία που απο λεσε τον κορμό της δημιουργίας μι σταθερής αριστερής εκλογικής βάσ Παραδίδει το εκπαιδευτικό σύστη στην ιδιωτική και κυρίως καθολική ε χείρηση. Προσπαθεί να περιθωριοπο σει τις σημαντικότερες πρωτοβουλ των ίδιων των οργανισμών τοπικής αυ διοίκησης που ελέγχει η κεντροαρισ ρά. Η μεγάλη κινητοποίηση των δημ χων της Ελιάς στη Νάπολη προσδιόρισ και τα σημεία αυτής της ρήξης. Περιο ζει τη συμμετοχή στα κοινά, στο πολιτ κόμμα, στις άλλες μαζικές οργανώσ και στις εθελοντικές μη κυβερνητικές γανώσεις στο επίπεδο της τεχνοπολ κής. Η πολιτική επικοινωνία μετατρέ ται σε διαρκή τηλεματική δημοσκόπη και σε υποκατάστατο των τεχνικών marketing. Με αυτήν την έννοια η δη κρατία αποξενώνεται από τη συμμετ και ο μπερλουσκονισμός κερδίζει πε την πολιτική του ήττα.

Η ακροδεξιά πάλι στο προσκήνιο

της Ελένης Κολλιοπούλου

Οι φετινές τοπικές εκλογές στη Γαλλία αποτελούν έναν σημαντικό σταθμό στη γαλλική πολιτική ιστορία των τελευταίων χρόνων, ιδιαίτερα όσον αφορά τις εξελίξεις στη συντηρητική παράταξη. Τα τελικά αποτελέσματα της περασμένης εβδομάδας αποκαλύπτουν τη δυναμική του ακροδεξιού κόμματος του Λεπέν, το οποίο –με τις συμμαχίες που κέρδισε στον συντηρητικό χώρο– διευρύνει τον πολιτικό χώρο δράσης του και, παράλληλα, απειλεί τη συνοχή αλλά και την ιδεολογική κατεύθυνση της παραδοσιακής Δεξιάς.

Εννιά μήνες μετά τις βουλευτικές εκλογές και τη νίκη των σοσιαλιστών και του **Λιονέλ Ζοσπέν**, ο συνασπισμός της Αριστεράς (σοσιαλιστές, κομμουνιστές, οικολόγοι και ιζοσπάστες) δεν κατάφερε παρά οριακά α υπερισχύσει της Δεξιάς, με ποσοστό μό- ις 36%, περίπου 0,5% περισσότερο από σύνολο της συντηρητικής παράταξης. Οι ρώτες εντυπώσεις για απώλεια εδρών τις περιφέρειες από την Κεντροδεξιά κα- ερρευσαν μέσα σε μερικές ημέρες.

Τα τελικά αποτελέσματα, την περασμένη αρασκευή, με την εκλογή των προέδρων ων περιφερειών από τους εκλεγμένους πε- ιφερειακούς συμβούλους των κομμάτων, ιέλυσαν τις ψευδαισθήσεις για επικράτηση ης Αριστεράς στις περιφέρειες. Η συμμα- ία πέντε υποψηφίων της φιλελεύθερης Δε- ιάς (UDF) με το Εθνικό Μέτωπο διευκό- υνε την κυριαρχία των κεντροδεξιών σε 13 πό τις 22 συνολικά περιφέρειες της χώρας. Μέχρι τη στιγμή που γράφονται αυτές οι ραμμές, η Αριστερά έχει επικρατήσει μό- α σε 4 από τις 17 περιφέρειες, για τις οποίες έχουμε τελικά αποτελέσματα.

Στη διάρκεια της εβδομάδας που ακολού- ησε τον πρώτο γύρο των εκλογών (15.3), το πονο παρασκήνιο οδήγησε τελικά στη συ- εργασία Δεξιάς και Εθνικού Μετώπου. Για α σώσουν τα προσχήματα και να αμβλύ- υν τις αντιδράσεις, οι ηγέτες και των δύο εξιών σχηματισμών, **Φιλίπ Σενγκέν** (RPR) αι **Φρανσουά Λεοτάρ** (UDF), δεν φείδο- αν δηλώσεων κατά του Λεπέν, απειλώντας ε διαγραφές όσους υποψηφίους τους συμ- αχούσαν με τους ακροδεξιούς.

Η νέα κρίση που ξέσπασε στη συντηρητι- κή παράταξη μετά τη συνεργασία της με τους ακροδεξιούς έρχεται να προστεθεί στη γενικότερη φθορά που έχει υποστεί τους τελευταίους μήνες, μετά την ήττα της από το Σοσιαλιστικό Κόμμα (PS) στις βουλευτικές εκλογές. Τα σοβαρά ιδεολογικά αλλά και οργανωτικά προβλήματά της, και παράλληλα, η με κάθε τρόπο επιθυμία της να εμποδιστεί η ενδεχόμενη νίκη της συνασπισμένης Αριστεράς στις τοπικές εκλογές, διαμόρφωσαν πρόσφορο έδαφος για τη διείσδυση του Εθνικού Μετώπου στο δεξιό στρατόπεδο.

Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ

Οι εξελίξεις στον συντηρητικό χώρο θα αποδείξουν κατά πόσο «το Εθνικό Μέτωπο είναι ένα μέρος της αυριανής Δεξιάς», όπως υποστήριξε ο **Ζαν Φρανσουά Μανοέλ**. Η δήλωση αυτή του πρώην γενικού γραμματέα του RPR δύο μέρες πριν από τα τελικά αποτελέσματα, του στοίχισε τη διαγραφή του. Την τύχη του ακολούθησαν και οι πέντε νεοεκλεγμένοι πρόεδροι που δέχτηκαν την υποστήριξη του Εθνικού Μετώπου, οι οποίοι τέθηκαν αυτόματα εκτός του κεντροδεξιού κόμματος (UDF). Το ρήγμα βαθαίνει στη Δεξιά προς όφελος της νέας εικόνας του Εθνικού Μετώπου, όπως την έχει συλλάβει ο υπ' αριθμόν δύο του κόμματος, ο ανερχόμενος **Μπρούνο Μεγκρέ**. Ο τελευταίος στηρίζεται στο δυναμικό και τεχνοκρατικό προφίλ του, αρνούμενος τις παλιές απότομες και προκλητικές συνήθειες του Λεπέν. Το άνοιγμα στη Δεξιά προϋποθέτει πιο «μετριοπαθές λαϊκιστικό πρόσωπο, χωρίς ακρότητες», όπως φάνηκε και στα συνθήματα που κυριάρχησαν στην πρόσφατη εκλογική καμπάνια: περισσότερη ασφάλεια, μείωση των φόρων, μέτρα κατά των ναρκωτικών, υπεράσπιση της απασχόλησης και της ανάπτυξης. Δεκατρία χρόνια μετά την εμφάνιση του, το Εθνικό Μέτωπο όχι μόνο αυξάνει την εκλογική του δύναμη αλλά ελπίζει και στην ανανεωμένη «μετα-Λεπέν» εποχή[1]. Η ακροδεξιά ιδεολογία φαίνεται να επωφελείται όχι μόνο από την κοινωνική δυσαρέσκεια αλλά και από την πολιτική κρίση στην αντιπολίτευση.

Στο μεταξύ η Αριστερά, αν και μείωσε την εκλογική της δύναμη σε σχέση με τις βουλευτικές εκλογές του 1997, θριαμβολογεί για τα αποτελέσματα του δεύτερου γύρου των τοπικών εκλογών της περασμένης Κυριακής: σε σύγκριση με τις τοπικές εκλογές του 1992 κέρδισε από τη Δεξιά 11 νομούς και πάνω από 400 δήμους. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην απαγοήτευση στον συντηρητικό χώρο, πράγμα που συνέβαλε στην αύξηση της αποχής, που έφτασε το 45%, 5,5% περισσότερο από την πρώτη Κυριακή.

Για πολλούς αναλυτές η νίκη της Αριστεράς είναι συνέπεια της στρατηγικής της, του συνασπισμού των αριστερών δυνάμεων (gauche plurielle). Αυτή ακριβώς η στρατηγική «έσπρωξε τους εκλεγμένους της Δεξιάς να δεχτούν τις ψήφους του FN για να διατηρήσουν την προεδρία τους σε ορισμένες περιφέρειες που κινδύνευαν να τις χάσουν»[2].

---

1. *L'Express* (5-11.03.98), σελ. 13
2. *Le Monde* (22-23.03.1998), σελ. 8

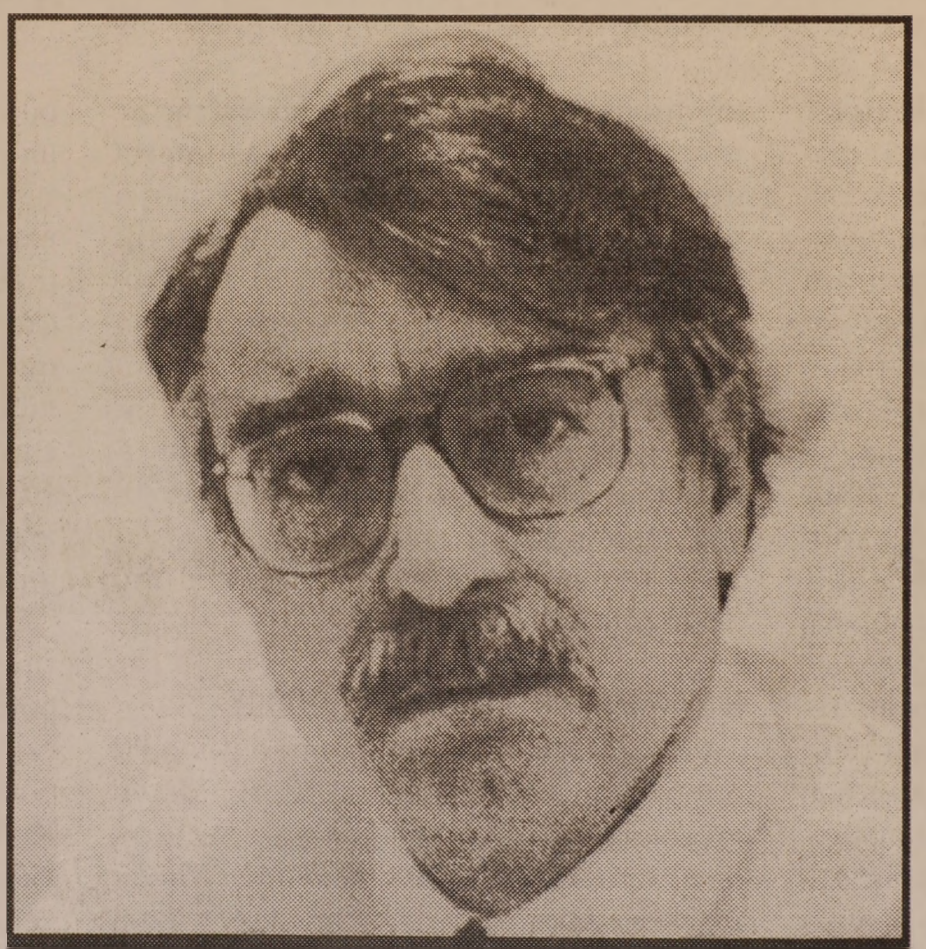
Οι νέες αβεβαιότητες σήμερα

του Σωτήρη Ντάλη

Δεδομένου ότι η γενική οικονομική κατάσταση στον αναπτυγμένο κόσμο είναι σχετικά καλή, είναι ενδιαφέρον να δει κανείς για ποιο λόγο εκφράζεται σήμερα πολιτική και κοινωνική δυσαρέσκεια. Για ποιο λόγο στις ΗΠΑ, την Ευρώπη κα την Ιαπωνία εκδηλώνεται τόσο έντονα η απογοήτευση; Γιατί υπάρχουν όλο και περισσότεροι άνθρωποι που εκφράζου εύγλωττα τη δυσφορία τους, ιδιαίτερα σ' ό,τι αφορά τον τρόπο που κυβερνώνται;

Μια σημαντική έκδοση που κυκλοφόρησε πρόσφατα στη Γαλλία θέτει ορισμένα σημαντικά ζητήματα για τις νέες προκλήσεις. Συγγραφέας της, ο **Ιγνάσιο Ραμονέ**, διευθυντής της μηνιαίας επιθεώρησης *Le Monde Diplomatique* και της τριμηνιαίας έκδοσης *Manière de voir*. Ο Ι. Ραμονέ διδάσκει Επικοινωνία στο Πανεπιστήμιο Denis Diderot (Paris-VII) και θεωρείται ειδικός σε θέματα γεωπολιτικής και διεθνούς στρατηγικής.

Τα τελευταία χρόνια τα άρθρα του στη *Monde Diplomatique* επικεντρώνονται στις σύγχρονες οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις και στις σημαντικές ανακατατάξεις που προκαλούν σήμερα οι νέες τεχνολογίες.

Ο δημοσιογράφος και συγγραφέας Ιγνάσιο Ραμονέ.

Η πρόσφατη έκδοση του βιβλίου του *Géopolitique du Chaos*, (εκδόσεις Galillée), σημείωσε μεγάλη επιτυχία στη Γαλλία και συζητήθηκε ευρύτατα στους κύκλους της ευρωπαϊκής διανόησης. «*Στις παραμονές της τρίτης χιλιετίας, ο καθένας μπορεί σήμερα να διαπιστώσει πως η αβεβαιότητα έχει γίνει η μόνη βεβαιότητα*», σημειώνει εύστοχα ο Ιγνάσιο Ραμονέ και συμπληρώνει: «*Εδώ βρίσκεται το πρόβλημα. Αν δεν υπάρχει εξασφαλισμένο μέλλον και αν η φιλελεύθερη δημοκρατία στερείται κάθε φαντασίας, τι μπορούμε να κάνουμε; Σε μια παγκοσμιοποιημένη πλέον οικονομία, το κράτος-έθνος δεν έχει μεγάλη βαρύτητα, οι επενδυτές ασκούν σοβαρές πιέσεις στις κυβερνήσεις. Το εμπόριο, τα χρηματιστήρια, τα ΜΜΕ, η "world culture", δημιούργησαν οικονομικές αυτοκρατορίες νέου τύπου που επεξεργάζονται τους δικούς τους νόμους*». Πώς θα τα βγάλουμε πέρα σήμερα; – αναρωτιέται ο Ι. Ραμονέ. Μα αμφισβητώντας την ενιαία σκέψη, που αντιγράφει τη συλλογιστική της από αυτήν την επικοινωνίας και της αγοράς. Οι πολίτες, κατά τον Ι. Ραμονέ, θα πρέπει να καταπολεμήσουν αυτή τη «γλοιώδη θεωρία» της ενιαίας σκέψης, η οποία, όπως ένα υγρό διαχέεται παντού, επιβάλλεται ως φυσικό φαινόμενο και στολίζεται με τα καλύτερα επιχειρήματα.

Το «μαύρο πρόβατο» στην ανάλυση του Ι. Ραμονέ είναι η κοινωνία της αγοράς. Υποστηρίζει ότι πρέπει να οικοδομήσουμε μιά κοινωνία με αγορά, όχι όμως μια κοινωνία της αγοράς.

Σε μια πολύ ενδιαφέρουσα συνν ντευξη που είχε παραχωρήσει στο **Χ. Παπαγεωργίου** στο *Βήμα* της 3η Αυγούστου 1997, ο καστιλιάνος μα θητής του **Ρολάν Μπαρτ**, Ιγνάσι Ραμονέ, τόνιζε πως θα πρέπει ν μας γίνει συνείδηση ότι μπορού να τελειοποιήσουμε τη δημοκρατ μας, να απαιτήσουμε τη δημιουργί μιας γενιάς νέων δικαιωμάτων, μ ταξύ των οποίων, για παράδειγμ περιλαμβάνονται τα οικολογικά δ καιώματα, το δικαίωμα στην αληθ πληροφόρηση, μια κουλτούρα πο να αντιστοιχεί στη δημιουργικότ τα της κάθε χώρας και που δεν θ εξαρτάται μόνο από τους κανόν της αγοράς. Αυτά είναι τα δικαι ματα που οι πολίτες θα πρέπει απαιτήσουν. Σύμφωνα με τον ίδι ζούμε μια περίοδο που χαρακτη ζεται από μια κατάσταση αρκε περίπλοκη και δεν μπορούμε βασιστούμε σε απαντήσεις έτοιμες κ προκατασκευασμένες.

Για τον Ιγνάτιο Ραμονέ, το τέλος του αυ να και οι γεωπολιτικοί κλυδωνισμοί π τον σημάδεψαν βρίσκουν το χάσμα μετα πλουσίων και φτωχών να έχει βαθύν αβυσσαλέα. Τα τελευταία τριάντα χρόν η απόσταση μεταξύ των πλουσιότερων κ των φτωχότερων χωρών πενταπλασιάστ κε. Ιδιαίτερα η Αφρική δίνει την εικό κατεστραμμένης ηπείρου. Σ' αυτήν συγκ ντρώνονται οι είκοσι πέντε πιο φτωχές χ ρες του πλανήτη κι εκεί διαδραματίζοντ μερικές από τις φονικότερες συγκρούσε (Σομαλία, Λιβερία, Αγκόλα, Ρουάντα).

Κι αν προσθέσει κανείς στα παραπάν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ · ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ην ταχύτατη υποβάθμιση του περιβάλλο-
ος, την εξάντληση των γήινων πόρων κα-
ύς και την έκρηξη των μεγαλουπόλεων,
ην άνοδο πολλών μορφών εγκληματικό-
τας, τις συνέπειες του φαινομένου του
ερμοκηπίου, τις μεγάλες μεταναστεύσεις,
μπληρώνεται το πάζλ των προβλημάτων
ου περιμένουν λύση.

Όμως, για τον Ιγνάσιο Ραμονέ κυρίαρχο
αινόμενο παραμένει η παγκοσμιοποίη-
η. Αυτή αφορά την οικονομία, τόσο την
αραγωγική όσο και τη χρηματιστηριακή·
: αποτελέσματα θετικά, όπως η ανάπτυ-
η του εξωτερικού εμπορίου και η εκτυ-
ωτική ευημερία των νέων βιομηχανικών
ρών της ζώνης Ασίας-Ειρηνικού, αλλά
αι με τις σημαντικές αρνητικές επιπτώ-
ις, όπως η μετατόπιση της παραγωγής σε
ινες χαμηλότερου κόστους και ο περιο-
σμός των κοινωνικών παροχών.

Μέσω αυτής της παγκοσμιοποίησης, η
εορά και οι νόμοι της αναδεικνύονται
αμβευτικά σε κύριους ρυθμιστές της
πάστασης. Το «αόρατο χέρι» της αγο-
ς ρυθμίζει στην πράξη και κυβερνά δε-
σποτικά όχι μόνο τις οικονομικές ή χρημα-
τικές συναλλαγές, αλλά το σύνολο των αν-
θρώπινων δραστηριοτήτων. Τα πάντα πλέ-
ον έχουν καταντήσει δυνητικό εμπόρευμα.
Πολλές φορές ο ανταγωνισμός ξεφεύγει
από τα θεμιτά όρια και οδηγεί στην απάτη,
έγραφε ο Ιγνάσιο Ραμονέ, το 1995[2]. Ακό-
μα και στα δημοκρατικά κράτη, και σε πεί-
σμα των διακηρυγμένων αρχών, η κερδο-
σκοπία εξαπλώνεται, το ίδιο και η διαφθο-
ρά.

Αντιμέτωπο με αυτήν την τάση, το κράτος
εξασθενεί. Ιδιαίτερα στο Βορρά, το κοι-
νωνικό κράτος κινδυνεύει όχι μόνο από το
αυξανόμενο κόστος λειτουργίας του, αλλά
και γιατί δεν μπόρεσε να εμποδίσει την
επέκταση της φτώχειας και των κοινωνι-
κών αποκλεισμών.

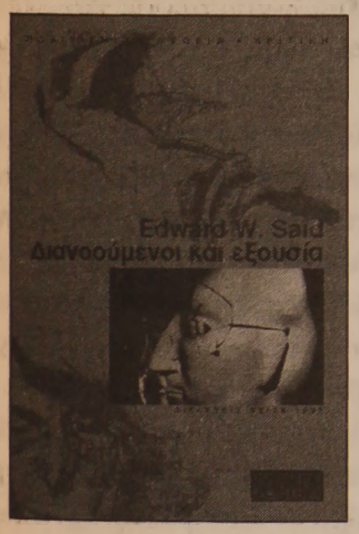
Μπροστά σε αυτή την πραγματικότητα,
οι πολιτικοί φαίνεται να έχουν ξεχάσει ότι
η δημοκρατία είναι πάνω απ' όλα ένας ηθι-
κός κώδικας, θεμελιωμένος στην αρετή, σε
ένα σύστημα κοινωνικών και ηθικών
αξιών που προσδίδει νόημα στην άσκηση
της εξουσίας, σημειώνει ο Ι. Ραμονέ και
μας προτρέπει να θέσουμε όλα τα προβλή-
ματα επί τάπητος, οι δε διανοούμενοι να
επιλέξουν μεταξύ του ρόλου του Νάρκισ-
σου και αυτού του Προμηθέα.

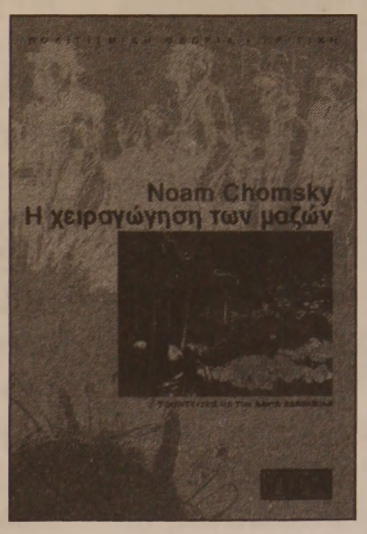
1. Με τις απόψεις του Ι. Ραμονέ για τη βαθμιαία ομογενοποίηση του πολιτισμού, σε παγκόσμια κλίμακα και την αποθάρρυνση της διαφοροποίησης, συμφωνεί κι ο Μπέντζαμιν Μπάρμπερ, διευθυντής του Κέντρου Walt Whitman για τον πολιτισμό και τη δημοκρατία του Πανεπιστημίου Rutgers. Ο Μπάρμπερ στο βιβλίο του (*Jihad Versus Mc World: How The Planet is Both Falling apart and Coming together and what this means for Democracy*, Times Book, New York, 1995), υποστηρίζει ότι η έξαρση της συγχώνευσης των media θα ολοκληρώσει στα επόμενα χρόνια την ισοπέδωση των πολιτισμών όλου του πλανήτη προς την κατεύθυνση ενός παγκοσμίως ομογενοποιημένου Mc World.
2. Ignacio Ramonet: «Chocs de fin de siècle», στο *Manière de voir*, τχ. 25, στο αφιέρωμα με τίτλο: *«Le Bouleversement du Monde»*, Φεβρουάριος 1995.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

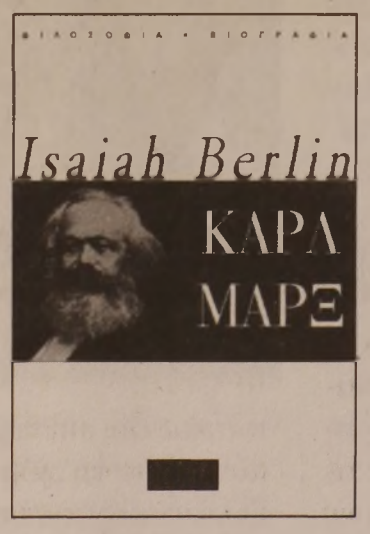
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

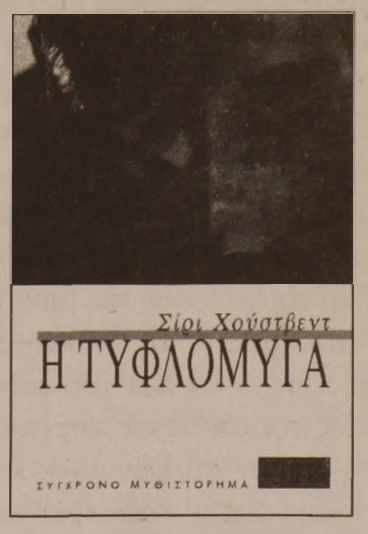
EDWARD W. SAID
ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ

NOAM CHOMSKY
Η ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΖΩΝ

ISAIAH BERLIN
ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ

ΣΙΡΙ ΧΟΥΣΤΒΕΝΤ
Η ΤΥΦΛΟΜΥΓΑ

SCRIPTA

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 10 106 80 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ: 3616 528 FAX: 3616 529

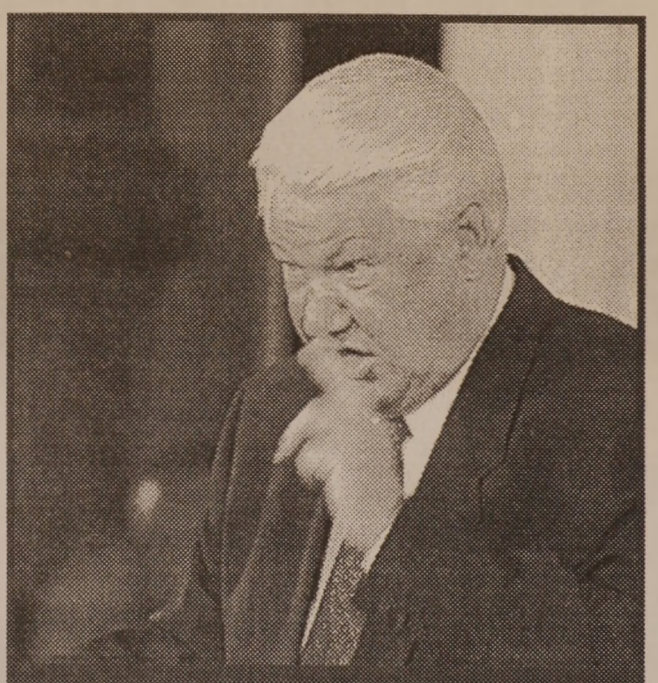
Ξαναμοίρασε την τράπουλα ο Γέλτσιν

της Κ. Καρύγιαννη

Ο απρόβλεπτος Μπόρις Γέλτσιν «ξαναχτύπησε», όπως συνηθίζει να κάνει τον τελευταίο καιρό, ύστερα από απουσί ολίγων ημερών λόγω ασθενείας. Αυτή τη φορά έπαυσε σχεδόν ολόκληρη την κυβέρνηση, του πρωθυπουργού Βίκτο Τσερνομίρντιν συμπεριλαμβανομένου. Τα ακριβή κίνητρα αυτού του ξαναμοιράσματος της τράπουλας είναι δύσκολο τα διαβλέψει κανείς. Το μόνο βέβαιο είναι ότι δεν προτίθεται ούτε να αποσυρθεί στα παρασκήνια ούτε να αφήσει τ ελάχιστο περιθώριο σε επίδοξους διαδόχους.

Ο ρώσος πρόεδρος έχει αποδείξει πολλές φορές στο παρελθόν ότι δεν διστάζει να θυσιάσει φίλους και στενούς συνεργάτες προκειμένου να επαναβεβαιώσει ότι ο ίδιος είναι ο κυρίαρχος του παιχνιδιού. Τον Νοέμβριο απομάκρυνε εν μία νυκτί από τα καίρια υπουργεία Οικονομικών και Ενέργειας τους δύο αντιπροέδρους της κυβέρνησής του, τους **Ανατόλι Τσουμπάις** και **Μπορίς Νεμτσώφ**, αντίστοιχα. Και οι δύο μεταρρυθμιστές, που δεν έκρυψαν ποτέ τις φιλοδοξίες τους για την προεδρία, βρέθηκαν στο μέσο μεγάλων και αντικρουόμενων οικονομικών συμφερόντων, μιας και χειρίζονταν τον ευαίσθητο τομέα των ιδιωτικοποιήσεων –μεταξύ άλλων και των κρατικών μονοπωλίων πετρελαίου και φυσικού αερίου– και εισέπραξαν τη δυσαρέσκεια της αντιπολίτευσης αλλά και του ρωσικού λαού. Ο ρώσος πρόεδρος εξαργύρωσε τότε τη συναίνεση της αντιπολίτευσης, ενόψει και της συζήτησης για τον προϋπολογισμό, με περιορισμό των αρμοδιοτήτων των δύο ανδρών.

Το γεγονός ενίσχυσε, όπως ήταν αναμενόμενο, τον πρωθυπουργό Τσερνομίντριν, ο οποίος διατηρεί ισχυρά ερείσματα στο παλιό επιχειρηματικό κατεστημένο. Παρά το γεγονός ότι ο πρόεδρος Γέλτσιν συχνά πυκνά επέπληττε την κυβέρνηση Τσερνομίρντιν για έλλειψη αποτελεσματικότητας, κυριαρχούσε η άποψη ότι ο μετριοπαθής πρωθυπουργός είχε ισχυροποιήσει τη θέση

Απρόοπτος όπως πάντα, ο Γέλτσιν έφερε τα πάνω κάτω.

του και ότι επί της ουσίας ήταν αυτός που διοικούσε τη χώρα, μιας και ο πρόεδρος Γέλτσιν πέρασε τον φετινό χειμώνα στα νοσοκομεία και στην εξοχική του κατοικία, έξω από τη Μόσχα, παρά στο Κρεμλίνο. Οι αναλυτές προέβλεπαν όμως ότι η κυριαρχία Τσερνομίρντιν θα γινόταν μπούμερανγκ για τον ίδιο, με το σκεπτικό ότι ο Γέλτσιν δεν θα επέτρεπε σε κανέναν να φαίνεται πιο ισχυρός από τον ίδιο. Όπερ και εγένετο. Η επιστροφή του προέδρου στο Κρεμλίνο μετά την πολυήμερη απουσία του, λόγω νέων προβλημάτων με την υγεία του, συνοδεύτηκε με την απομάκρυνση του πρωθυπουργού και της πλειοψηφίας –παρα νουν οι υπουργοί Εξωτερικών και Α νας– των υπουργών της ρωσικής κυβέρ σης. Την ίδια τύχη είχε και ο αντιπρόεδρ Τσουμπάις, γεγονός που χαροποίησε ιδι τερα τον ισχυρό άνδρα του ρωσικού τρα ζιτικού κεφαλαίου, τον **Μπαρίς Μπε ζόφσκι**, ο οποίος μάλιστα υποστηρίζει είχε σημαντική συνάντηση με τον ρω πρόεδρο. Ο έτερος αντιπρόεδρος, ο Μ ρίς Νεμτσώφ, φαίνεται να παραμένει π σωρινά στην κυβέρνηση, κανείς όμως μπορεί να εγγυηθεί για πόσο. Χρέη πρ θυπουργού εκτελεί από τη Δευτέρα ο πρ την υπουργός Ενέργειας **Σεργκέι Κιριέν** Ο 35χρονος τεχνοκράτης ανήκει στο πε βάλλον Νεμτσώφ και η θητεία του υπουργείο Ενέργειας και Καυσίμων θ ρείται επιτυχημένη. Αυτός είναι ο νέος νοούμενος του ρώσου προέδρου και ηγηθεί μάλλον της νέας ρωσικής κυβέρ σης, που θα έχει στόχο, όπως υποστήρι Μπορίς Γέλτσιν σε τηλεοπτικό μήνυμά προς τον ρωσικό λαό, την αμεσότερη αποτελεσματικότερη προώθηση των οι νομικών μεταρρυθμίσεων. Η αναταρ στη ρωσική χρηματαγορά, λόγω της αιφ δίας απόφασης Γέλτσιν ήταν περιορισ νη, οι δυτικοί ηγέτες τάχθηκαν στο πλε του, οι ρώσοι πολίτες διατύπωσαν α αδιαφορία μέχρι πλήρη απογοήτευση τις επιλογές του και ο Μπόρις Γέλτσιν βεβαίωσε για μία ακόμη φορά ότι ξέρε χειρίζεται τις κρίσεις προς όφελός του.

Το κίνημα των ακτημόνων

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

μια χώρα σαν τη Βραζιλία, όπου το φτωχότερο 51% του πληθυσμού λαμβάνει το 12% του εθνικού εισοδήματος και το πλουσιότερο 10% το 51%, το αίτημα για αγροτική μεταρρύθμιση συνεχίζει να είναι επίκαιρο, δημιουργώντας αναταραχές που μόνο την κοινωνική ειρήνη δεν μπορούν να εγγυηθούν.

Η Βραζιλία είναι η χώρα με την τρίτη μεγαλύτερη συγκέντρωση εισοδήματος στον κόσμο. Οι αριθμοί παραπέμπουν στο Μεσαίωνα. Στο 1% των γαιοκτημόνων ανήκει το % της γης. Στους 46 μεγαλύτερους οικονικούς όμιλους, που δεν ασχολούνται με γεωργία ή την κτηνοτροφία, ανήκουν 22 πομμύρια εκτάρια, ενώ πολυεθνικές ιρείες ελέγχουν πάνω από 30 εκατομια εκτάρια.

τον αντίποδα της οικονομικής ευημες των εταιρειών, η συντριπτική πλειορία του πληθυσμού επιβιώνει κάτω από μες συνθήκες. Ο μέσος όρος ζωής είναι χρόνια, ενώ στις βορειοανατολικές πεχές και στις αγροτικές ζώνες μόλις 47. λις το 32% του πληθυσμού τρέφεται ονικά, ενώ το 40% των εργαζομένων σφαλίζουν λιγότερα από τον βασικό θό. Οι άνεργοι ή υποαπασχολούμενοι ίζουν τα 11 εκατομμύρια, ενώ όσον ρά τη στέγαση υπάρχει έλλειψη 10 πομμυρίων στεγαστικών μονάδων. Ο λφαβητισμός ξεπερνά το 25%, ενώ αγροτικές ζώνες φτάνει το 42%.

α τα 33 εκατομμύρια ανθρώπων των οτικών ζωνών η επιβίωση είναι ακόμα δύσκολη. Το 66% των σπιτιών δεν υν ηλεκτρικό, το 15% δεν έχουν θέρση, το 23% δεν έχουν τρεχούμενο νε ενώ μόλις το 7% έχουν αποχετευτικό στημα. Τους ακτήμονες της Βραζιλίας τελούν τέσσερα εκατομμύρια οικογέες της υπαίθρου. Μη έχοντας δική τους πληρώνουν νοίκι στους γαιοκτήμονες δουλεύουν κάτω από συνθήκες που έχουν να ζηλέψουν τίποτα από τις φεουδαρχικές. Απ' αυτό το πλήθος των αποκλεισμένων άρχισε να συγκροτείται στα μέσα της περασμένης δεκαετίας το Κίνημα των Χωρίς Γη Εργαζομένων (MST). Συγκροτημένο αυτόνομα και χωρίς δεσμούς με πολιτικές ή θρησκευτικές οργανώσεις, το κίνημα των ακτημόνων έθεσε στο κέντρο των διεκδικήσεών του το αίτημα για αγροτική μεταρρύθμιση, την απαλλοτρίωση όλων των λατιφουντίων και των εδαφών των πολυεθνικών εταιρειών, καθώς και τη νομιμοποίηση των ήδη κατειλημμένων, από ακτήμονες, γαιών.

«ΕΝΑ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟ ΓΕΜΑΤΟ ΔΟΛΛΑΡΙΑ»

Οι χωρικοί συμμετέχουν άμεσα στη δομή του κινήματος, το οποίο δεν έχει καταγεγραμμένα τα μέλη του, με αντιπροσώπους από κάθε χωριό και καταυλισμό στη λήψη των αποφάσεων. Μερίδα του Τύπου τους έχει χαρακτηρίσει «Ζαπατίστας της Βραζιλίας», ενώ κατά καιρούς έχουν δει το φως της δημοσιότητας σενάρια που τους θέλουν να εκπαιδεύονται στρατιωτικά στην Κούβα. Μέσα από τη δράση τους αποδεικνύουν ότι δεν εξιδανικεύουν την ένοπλη βία ως τη μοναδική μορφή του αγώνα τους. Αντιτιθέμενοι στις μονοκαλλιέργειες εξαγωγικών προϊόντων (κακάο, πορτοκάλια), οι ακτήμονες, στα εδάφη που καταλαμβάνουν, προχωρούν στην καλλιέργεια προϊόντων πρώτης ανάγκης, ώστε να αντιμετωπίσουν τα έντονα προβλήματα σίτισης. Η καταστολή που υφίσταται το MST, από τη γέννησή του έως σήμερα, είναι οξύτατη και αδιάκοπη. Οι κρατικές δυνάμεις καταστολής και τα τάγματα θανάτου των μεγαλογαιοκτημόνων έχουν δολοφονήσει την τελευταία δεκαπενταετία 16.000 χωρικούς. Γι' αυτές τις σφαγές υπήρξαν μόλις τρεις καταδίκες ενόχων. Οι δίκες, οι φυλακίσεις και οι βασανισμοί μελών ή συμπαθούντων του κινήματος βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη.

Η ανάληψη της εξουσίας από τον **Φερνάντο Ενρίκε Καρντόζο**, γνωστό διανοούμενο με αριστερό παρελθόν, δεν έλυσε κανένα από τα προβλήματα. Η βία, με την ανοχή της εκτελεστικής και δικαστικής εξουσίας, συνεχίζεται αμείωτη, όπως και οι εκκενώσεις εκτάσεων που έχουν καταληφθεί από ακτήμονες. Η πολυπόθητη αγροτική μεταρρύθμιση δεν φαίνεται να βρίσκεται στα πλάνα της σοσιαλδημοκρατικής κυβέρνησης Καρντόζο. Ο **Αριοβάλντο ντε Ολιβιέρα**, καθηγητής αγρογεωγραφίας στο πανεπιστήμιο του Σάο Πάολο παρατηρεί: *«Η πλειοψηφία των δικαστών και των ανώτερων κρατικών λειτουργών είναι ιδιοκτήτες λατιφουντίων. Επομένως είναι φανερό ότι δεν θα υποστηρίξουν μια πρόταση που ευνοεί ένα σχέδιο αγροτικής μεταρρύθμισης»*.

Το κίνημα των ακτημόνων, από την πλευρά του, εντείνει τη δράση του, συνεχίζοντας την αντιπαράθεση με την κυβέρνηση και τους μεγαλογαιοκτήμονες. Οι καταλήψεις αγροτικών εκτάσεων συνεχίζονται, ενώ οι διαδηλώσεις διαμαρτυρίας για την ατιμωρησία των υπευθύνων των σφαγών χιλιάδων χωρικών γίνονται όλο και πιο μαζικές, δημιουργώντας ένταση και στα αστικά κέντρα της χώρας. Η Βραζιλία μοιάζει με καζάνι που βράζει. Οι συνέπειες από μια ενδεχόμενη έκρηξη είναι αδύνατο να προεξοφληθούν. Πάντως, όπως τονίζει και ο **Χοάο Πέδρο Στεδίλε**, ένας από τους ηγέτες του MST: *«Πρόκειται για μια χώρα 150 εκατομμυρίων και όταν θα εκραγεί, δεν θα μπορέσει να ησυχάσει μ' ένα αεροπλάνο γεμάτο δολλάρια για την αντιμετώπιση ταμειακών προβλημάτων, όπως έγινε στο Περού και στη Βολιβία. Όταν θα πραγματοποιηθεί η έκρηξη, θα γίνει αισθητή σε όλη την ήπειρο. Και αν συνεχιστεί έτσι θα εκραγεί όπως στο Μεξικό»*.

Τα στοιχεία του κειμένου πάρθηκαν από η έκδοση της Πρωτοβουλίας Αλληλεγγύης ον Αγώνα των Ζαπατίστας, Το κίνημα των κτημόνων στη Βραζιλία, *Αθήνα 1997.*

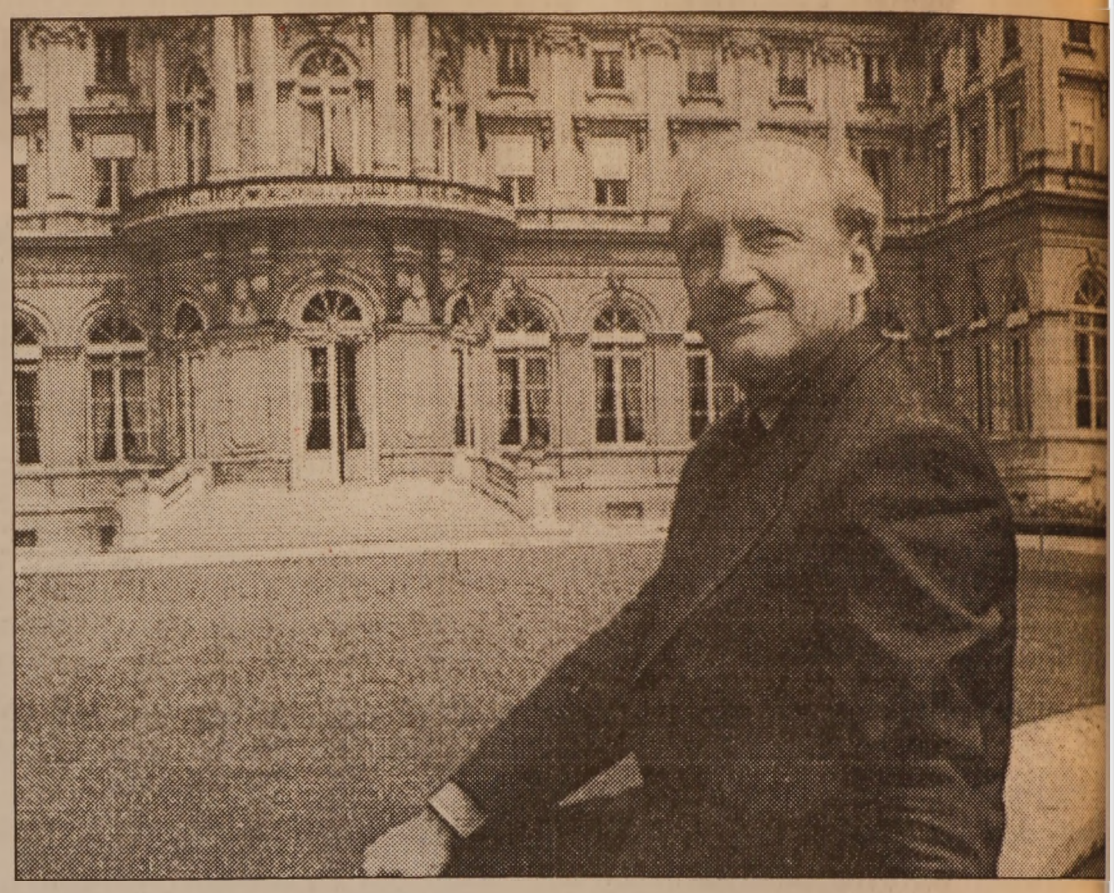
ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΚΡΙΣΙΜΗ ΑΝΑΜΕΤΡΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΥΚΑΣΟ

Στις 30 του μήνα διεξάγεται στην Αρμενία ο δεύτερος γύρος των προεδρικών εκλογών με αντιπάλους τον ρωσόφιλο και πρώην ηγέτη των Αρμενίων του Ναγκόρνο Καραμπάχ **Ρόμπερτ Κοτσαριάν** και τον πρώην ηγέτη της χώρας **Καρέν Ντερμιτσιάν**, που καθαιρέθηκε από το Κρεμλίνο το 1988. Ενδεχόμενο σύμπραξης στον δεύτερο γύρο του Ντερμιτσιάν με τους τέσσερις αποκλεισθέντες από τον πρώτο γύρο –όπου σημειώθηκαν κάθε είδους παρατυπίες στην εκλογική διαδικασία– θα μπορούσε να κλείσει το δρόμο προς την εξουσία στον Κοτσαριάν που έχει προαναγγείλει ήδη σκλήρυνση της γραμμής στο θέμα του Ναγκόρνο Καραμπάχ. *«Μια πολιτική υποχωρήσεων μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες, αφού θα δώσει την εντύπωση στη διεθνή κοινότητα και το Αζερμπαϊτζάν ότι είναι δυνατό να επιβληθεί στην Αρμενία συμβιβασμός διά των πιέσεων»*, έχει ξεκαθαρίσει ο νυν πρωθυπουργός της χώρας Ρόμπερτ Κοτσαριάν που εκτελεί και χρέη προέδρου μετά την απομάκρυνση του προέδρου **Λεβόν Τερ Πετροσιάν**, που κατηγορήθηκε για μειοδοσία στο θέμα του Ναγκόρνο Καραμπάχ και αναγκάστηκε σε παραίτηση τον Ιανουάριο. Αν στις σκληροπυρηνικές θέσεις του Κοτσαριάν προσθέσουμε και τη δεδομένη πρόθεση της Μόσχας να εκμεταλλευθεί μια νέα αποσταθεροποίηση στην περιοχή με στόχο να εμποδίσει τα αμερικανικά σχέδια για τη μεταφορά του πετρελαίου του Αζερμπαϊτζάν μέσω Τσεϊχάν, κατανοούμε πλήρως ότι η επικράτηση του Κοτσαριάν στις εκλογές θα σηματοδοτήσει αρνητικές εξελίξεις για την περιοχή του Καυκάσου.

ΠΟΔΙ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ ΕΒΑΛΕ Ο ΚΛΙΝΤΟΝ

Η περιοδεία του αμερικανού προέδρου στην Αφρική –που είναι η πρώτη εν ενεργεία προέδρου των ΗΠΑ και η μεγαλύτερη που έχει κάνει στο εξωτερικό ο Κλίντον, συνοδευόμενος από 800 άτομα–, σηματοδοτεί δύο πράγματα: από τη μία την έναρξη μιας νέας εποχής αντιπαλότητας των ΗΠΑ με τη Γαλλία, που σε καμία περίπτωση δεν βλέπει με καλό μάτι την αμερικανική οικονομική εκστρατεία και την προσπάθεια να εκτοπισθεί η επιρροή του Παρισιού στην περιοχή. Από την άλλη πλευρά, όμως, είναι μια ακόμα ένδειξη –μετά την προσέγγιση ΗΠΑ-Κίνας με την επίσκεψη **Ζεμίν** στην Ουάσινγκτον, την εξομάλυνση των σχέσεων της Ρωσίας με την Ιαπωνία, τις διαπραγματεύσεις για τη διευθέτηση των διαφορών Βόρειας και Νότιας Κορέας και την πρόσφατη απόφαση για χαλάρωση του αμερικανικού εμπάργκο προς την Κούβα– του νέου πολυπολικού κόσμου που αναδεικνύεται στη μεταψυχροπολεμική εποχή, καθώς οι ΗΠΑ εγκαταλείπουν την πρακτική τής μίας και μόνης υπερδύναμης. Ακόμα και αν θεωρήσουμε ότι πρόκειται για μία ακόμη

ασφαλιστική δικλείδα του καπιταλιστικού συστήματος για να απορροφήσει τους κραδασμούς της πτώσης του Τείχους, φαίνεται πως η εποχή των υπερδυνάμεων πέρασε ανεπιστρεπτί, για να δώσει τη θέση της σε έναν νέο κόσμο που θα χαρακτηρίζεται από την αρμονική συνύπαρξη και συνεργασία των περιφερειακών δυνάμεων.

ΣΚΟΥΡΑ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΟΛΑΝ ΝΤΥΜΑ

Ο πρώην υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας, φίλος και στενός συνεργάτης του Φρανσουά Μιτεράν και νυν πρόεδρος του Συνταγματικού Συμβουλίου της χώρας, **Ρολάν Ντυμά** έχει περιέλθει σε δεινή θέση μετά τις αποκαλύψεις για πιθανή συμμετοχή του στη σκανδαλώδη πώληση έξι φρεγατών από την εταιρεία Thomson-CSF στην Ταϊβάν. Η συνεργάτις και φίλη του **Κατρίν Ντεβιέ-Ζονκούρ** έχει ήδη προφυλακισθεί για δωροληψία προκειμένου να πείσει –όπως υποστήριξε η ίδια στην πρώτη της κατάθεση– τον υπουργό Εξωτερικών Ρολάν Ντυμά να δώσει το πράσινο φως για την πώληση των φρεγατών. Αργότερα, ισχυρίστηκε ότι ο κ. Ντυμά δεν γνώριζε τίποτα για την παράνομη συναλλαγή. Το κακό για τον Ρολάν Ντυμά είναι ότι αποκαλύφθηκαν περίεργες κινήσεις σε τραπεζικό του λογαριασμό, την κρίσιμη εκείνη περίοδο. Τώρα δέχεται ασφυκτικές πιέσεις από την αντιπολίτευση να παραιτηθεί. Οι εισαγγελείς που έχουν αναλάβει την υπόθεση φαίνεται ότι προτίθενται να του απαγγείλουν κατηγορίες, γεγονός που βάρυνε το πολιτικό κλίμα στη Γαλλία πριν από τις περιφερειακές εκλογές. Λέμε πριν, γιατί μετά τον πανικό που έφερε στα γαλλικά κόμματα η εκλογή πέντε δεξιών προέδρων περιφερειακών Συμβουλίων με την υποστήριξη του Λεπέν, ο Ρολάν Ντυμά πέρασε σε δεύτερο πλάνο.

Κι ενώ η
επιβεβαίωσε
συμφώνησε
κυρώσεις
βάρος
Γιουγκοσλαβ
εξαιτίας της κρί
στο Κοσσυφοπέ
οι υπουρ
Εξωτερικών
Γαλλίας Υμ
Βεντρίν (φωτό)
της Γερμαν
Κλάους Κίν
ταξίδεψαν μαζί
Βελιγρ
προκειμένου
ασκήσουν πιέ
στον Μιλόσεβ
Επανέλαβαν, όμ
και την πάγια θ
της Ε.Ε., ότι
συζητείται θ
απόσχισης
Κοσσυφοπεδ

Γ . ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Π . ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ
Τ . ΒΑΪΓΚΕΛ
Ν . ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ
Ζ . ΒΙΝΙΟ
Μ . ΔΑΜΑΝΑΚΗ
Κ . ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ
Σ . ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗΣ
Β . ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ
Γ . ΘΕΩΝΑΣ
Π . ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ
Π . ΚΑΖΑΚΟΣ
Μ . ΚΑΜΧΗΣ
Κ . ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ
Γ . ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ
Ι . ΚΑΤΣΟΥΛΑΚΟΣ
Θ . ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ
Κ . ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
Α . ΜΑΚΡΥΔΗΜΗΤΡΗΣ
Ν . ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ
Ν . ΜΟΥΖΕΛΗΣ
Σ . ΝΤΑΛΗΣ
Ζ . ΝΤΕΛΟΡ
Θ . ΠΑΓΚΑΛΟΣ
Μ . ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
Α . ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ
Γ . ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Δ . ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Γ . ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
Σ . ΠΕΡΡΑΚΗΣ
Β . ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ
Ι . ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ
Χ . ΡΟΚΟΦΥΛΛΟΣ
Χ . ΡΟΜΠΛΕΣ
Σ . ΡΟΜΠΟΛΗΣ
Ζ . ΣΑΝΤΕΡ
Κ . ΣΗΜΙΤΗΣ
Σ . ΣΤΑΘΑΤΟΣ
Κ . ΣΤΕΦΑΝΟΥ
Ρ . ΣΩΜΕΡΙΤΗΣ
Κ . ΤΣΑΛΟΓΛΟΥ
Δ . ΤΣΑΤΣΟΣ
Μ . ΤΣΙΝΙΣΙΖΕΛΗΣ
Λ . ΤΣΟΥΚΑΛΗΣ
Α . ΦΑΤΟΥΡΟΣ
Ε . ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΣΩΤΗΡΗΣ ΝΤΑΛΗΣ
Εισαγωγή - Επιμέλεια

ΑΠΟ ΤΟ ΜΑΣΤΡΙΧΤ ΣΤΟ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

Αποτίμηση της Διακυβερνητικής Διάσκεψης και Ανάλυση της Νέας Συνθήκης της Ε.Ε.

Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

επισημαίνουμε

ΟΛΑ ΤΑ ΟΣΚΑΡ ΣΤΟΝ ΤΙΤΑΝΙΚΟ!

Έντεκα αγαλματίδια κέρδισε, τελικά, ο πολυσυζητημένος «Τιτανικός» του Χόλλυγουντ, που υπογράφει ο Τζαίημς Κάμερον, στη –για μια ακόμα χρονιά– λαμπρή τελετή των Όσκαρ, της κορυφαίας εκδήλωσης στην οποία κάθε χρόνο η βιομηχανία του θεάματος επιβραβεύει τις εικόνες που εκτιμά ότι πρέπει να μείνουν στις δέλτους της ιστορίας του κινηματογράφου. Βραβεύτηκε και ο Τζακ Νίκολσον, βραβεύτηκε και η Κιμ Μπάσινγκερ, τιμήθηκε ο 74χρονος σκηνοθέτης και χορογράφος Στάνλεϋ Ντόνεν – και, γενικώς, στην τελετή ισορρόπησαν τα σκεπτικά των βραβεύσεων, η επιδοκιμασία κάποιων καλλιτεχνών που είχαν σημαντική προσφορά στο σινεμά με τη χλιδή, το σωστό τηλεοπτικό τάιμινγκ αλλά και τις κοινοτοπίες που έπρεπε να εκστομίσουν, σύντομα και καθαρά, οι διάφοροι αστέρες που παρήλαυναν από το σκηνικό της γιορτής και από τις τηλεοράσεις όλου του κόσμου.

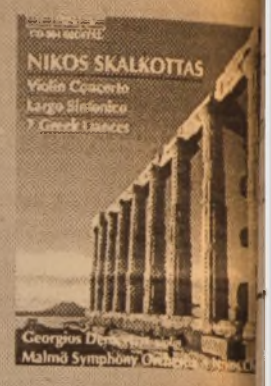
• Δυο είναι οι παρατηρήσεις που μπορεί να κάνει κανείς. Η πρώτη αφορά τις συγκεκριμένες βραβεύσεις: κυρίως, τον θρίαμβο του «Τιτανικού», της ταινίας που διαφημίστηκε ως η ακριβότερη στα χρονικά του κινηματογράφου. Η απόφαση της Αμερικανικής Ακαδημίας Κινηματογράφου συνέπεσε απολύτως με τις επιλογές του κοινού. Κατά τη γνώμη μας, η Ακαδημία διείδε σ' αυτή την επιλογή της (αλλά και στη συρροή του κοινού στην ταινία) μια κατεύθυνση, την πιο σωστή, στην οποία μπορεί να κλίνει το μεγάλο λαϊκό θέαμα: με δεδομένο ότι οι ταινίες καταστροφής έχουν μεγάλη πέραση τα τελευταία χρόνια στο Χόλλυγουντ, η επιβράβευση του «Τιτανικού» μπορεί να σημαίνει ότι στην ουσία επιβραβεύεται το θέαμα που δεν παραδίδει βορά στους θεατές αποκρουστικές εικόνες, βία χωρίς όρια και κενές περιεχομένου ταινίες στις οποίες πρωταγωνιστούν υπερφυσικά τέρατα και τερατώδεις άνθρωποι· αντίθετα, μάλλον η ταινία ξεχωρίζει επειδή, μολονότι παραμένει στα στάνταρ της υπερπαραγωγής, καταφέρνει και δίνει την ανθρώπινη διάσταση της καταστροφής – κάτι που ο Τζαίημς Κάμερον το κατάφερε με αρκετήν επάρκεια, είτε χειριζόμενος τις τεχνικές του μελοδράματος που μοιραία έχουν στο επίκεντρό τους τον άνθρωπο και τα πάθη του είτε, στο δεύτερο μέρος, προσθέτοντας αρκετό σασπένς, μια κινηματογραφική τεχνική που θέλει μαστοριά, δουλειά και σκληρή δουλειά στο ντεκουπάζ – και γι' αυτό έχει παραδοθεί στα κλισέ, ιδιαίτερα μετά την έκλειψη του μαιτρ του σασπένς, του Άλφρεντ Χίτσκοκ. Βεβαίως, όλα είναι σχετικά. Ο Κάμερον δεν είναι ούτε ο Ντάγκλας Σερκ ούτε ο Χίτσκοκ. Κι η ταινία του, απλώς, διαφέρει από τις ομόλογες ταινίες καταστροφής ακριβώς επειδή έχει στοιχεία από τον κινηματογράφο του Ντάγκλας Σερκ και του Χίτσκοκ, ακριβώς επειδή έχει την ανθρώπινη διάσταση. Στη δεδομένη στιγμή του Χόλλυγουντ είναι η πιο προχωρημένη επιλογή. Επενδύεται, βεβαίως, με ιδεολογήματα όπως: «ο "Τιτανικός" είναι το "Ποτέμκιν" του Χόλλυγουντ», αλλά εδώ κυριαρχούν οι νόμοι του εμπορίου – και η βιομηχανία του θεάματος πρώτιστο μέλημα έχει το να πουλάει.

• Και η δεύτερη παρατήρηση. Τα βραβεία πάντα εξέφραζαν κάποιες ισορροπίες, κάποιες τάσεις, κάποιους μακροπρόθεσμους σχεδιασμούς. Καθώς φαίνεται, το Χόλλυγουντ έχει αρχίσει να προβληματίζεται με το κύριο σώμα των προϊόντων του. Στόχος του είναι και η ανανέωση του λαϊκού θεάματος, το να έλθει ο κινηματογράφος στο ανθρώπινο μέτρο. Έστω και αν σ' αυτούς τους σχεδιασμούς πλειοδοτούν το μάρκετινγκ και οι μυθολογίες, ωστόσο είναι τα πιο ευοίωνα σχέδια που μπορούν να γίνουν. Ο «Τιτανικός» φαίνεται ότι ανοίγει έναν κάποιο δρόμο σ' όσους σχεδιάζουν τα μελλούμενα. Και μην ξεχνάμε: όσο το σύστημα παραγωγής είναι ισχυρό, τόσο περισσότερες ελπίδες υπάρχουν να ξεπεταχθούν οι νέοι δημιουργοί, αυτοί που με τις εικόνες τους θα μιλήσουν για τα αληθινά προβλήματα των αληθινών ανθρώπων. Εν αναμονή.

ΗΛΙΑΣ ΚΑΝΕΛΛΗΣ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• ***Ακούστε:*** Το *Κονσέρτο για Βιολί* του Νί κου Σκαλκώτα («τον λυρικό απόλογο το βιολιού να διαπερνά σαν βέλος φωτειν ευθύβολο και ελεύθερο τα πυκνά σκοτεινά ρήματα της ορχήστρας») και, μαζί, το *Συμφωνικό λάργκο* και δυο σχεδόν άγνωστους *Ελληνικούς χορούς* του συνθέτη. Πρόκειται για την πρώτη δισκογράφηση των μεγάλων συμφωνικών έργων του Σκαλκώτα Συντελεστές, ο αρχισμουσικός και συνθ της Νίκος Χριστοδούλου, ο βιολιστής Γιώ γος Δεμερτζής και η Συμφωνική Ορχήστρ του Μάλμε. Σε ένα CD που διατίθεται απ τη Λέσχη του Δίσκου.

• ***Δείτε:*** Την έκθεση με έργα ζωγραφικ του Μποστ, στο Πολιτιστικό Κέντρο Μελί Μερκούρη (πρώην πιλοποιείο Πουλόπο λου), που έχει επιμεληθεί ο Μάνος Στεφ νίδης και γίνεται με την πρωτοβουλία τ Επιτροπής Πολιτισμού του Συνασπισμού. έκθεση θα διαρκέσει ώς τις 10 Απριλί και την τελευταία ημέρα θα κλείσει με σ ζήτηση στην οποία θα λάβουν μέρος ο Λε νίδας Κύρκος και οι Ματθαίος Μουντ Χρήστος Παπουτσάκης, Σοφιανός Χρυσ στομίδης.

• ***Διαβάστε:*** Τα πρακτικά της ημερίδας π διοργάνωσε το περιοδικό *δοκιμές* στο Π ντειο Πανεπιστήμιο, τον Οκτώβριο τ 1996, που κυκλοφόρησε τώρα με τίτλο *Εμφύλιο Δράμα*. Περιέχονται κείμενα τ Αγγελου Ελεφάντη, Νίκου Κοταρίδη, Στ τή Μπουρνάζου, Ρίκι Βαν Μπουσχότεν, Γ ναγή Παναγιωτόπουλου και Νίκου Σιδέ Κάτι πολύ περισσότερο από ενδιαφέρ σες μαρτυρίες.

• ***Δείτε:*** Την έκθεση του βούλγαρου ζ γράφου Yordan Ivanov (Χάρητος 32, Κολωνάκι), στην γκαλερί Σημείον Σύγκλισης Τεχνών, από τη Δευτέρα 6 Απριλίου. Οψεις της βουλγαρικής μοντερντιτέ, που βγια τους έλληνες φιλότεχνους συνεχίζει να ραμένει άγνωστη.

ΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ

Σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων με τον γενικό τίτλο «η Ελλάδα στη Βρετανία» παρουσιάζεται από την ελληνική πρεσβεία του Λονδίνου, με την ευκαιρία της ιετανικής προεδρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, από τον Ιανουάριο έως τον Ιούνιο του 1998. Στόχος των εκδηλώσεων είναι να παρουσιαστούν οι πολλές και αφορετικές όψεις της σύγχρονης Ελλάδας στο βρετανικό κοινό. Ανάμεσά τους, και μια μεγάλη έκθεση βυζαντινής τέχνης. Εικόνες και αντικείμενα λατρείας υπάρχουν ανάμεσα στα εκθέματα της συλλογής που παρουσιάζεται.

ΒΟΜΒΙΔΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΦΑΣΙΑΣ

Κα-τα-πλη-κτι-κό. Ο κ. **Σημίτης** έμαθε ο οριστικό ύψος της υποτίμησης μετά το ιάγγελμα προς τον ελληνικό λαό. Ήταν ι αυτό ένα από τα συνήθη αστειάκια όπως λέμε λαχανάκια– Βρυξελλών.

Άλλο ε-κιού κι άλλο ***άι-κιού.***

Και καλά η Ολυμπιακή με τα 50 δισ. ου θα εξοικονομηθούν κάθε χρόνο. Με ι 800 δισ. έλλειμμα των αστικών συ-κοινωνιών (του ΟΑΣΑ ντε!) τι άραγε ι γίνει; Διότι κατ' αρχάς κρατικοποίη-αν τα λεωφορεία –επί **Ανδρέα του Α'**–, τειτα τα ιδιωτικοποίησαν –επί **Ν.Δ.**– α να επανακρατικοποιήσουν –επί **νδρέα του Β'**– ώστε να ξαναϊδιωτικο-ηθούν– οριστικά, φευ, αυτή τη φορά πί Σημίτου των **Βρυξελλών.**

Άι κιού ή ***άι σιχτίρ****;*

Θα πείτε βέβαια τι σχέση έχουν όλα πά με τον **πολιτισμό;** Έλα που έχουν! άλτε το μυαλό σας να σκεφθεί λιγάκι. κατασπατάληση χωρίς αιδώ του δημο-ου χρήματος κυρίως στερεί πόρους πό την παιδεία και τον πολιτισμό – και α μόνο.

Κατά τ' άλλα, τα έργα επέκτασης στην ***θνική Πινακοθήκη*** *θα άρχιζαν τον, ήδη, ήγοντα* ***Μάρτιο****. Αυτό τουλάχιστον είχε αγγελθεί από πέρσι. Διερωτόμεθα: ρού δεν είναι διατεθειμένοι να κάνουν παραμικρό προς τη σωστή κατεύθυν-η τι τις θέλουν τις δηλώσεις;*

Κα-τα-πλη-κτι-κό (δεύτερο): Κατά τη διάρκεια της περιλάλητης έκθεσης για το τοπίο, κατέβηκε έργο νέου ζωγράφου για να αναρτηθεί πίνακας με αυτοκίνητα της κ. **Μίνας Βαλυράκη**. Τέτοια δεοντολογία, τέτοια σχέση με το θέμα και τέτοιο επίπεδο κομματικών προσφορών.

• *Ο Μανωλάκης δηλώνει ότι* ***ΔΕΝ*** *ανήκει στους 1.500.000 Έλληνες που είδαν τον* ***«Τιτανικό»*** *γιατί απεχθάνεται τις μαζικές συγκινήσεις.*

• **(Χατζηνικο)Λάου-Λάου** υποτίμηση των τηλεθεατών του MEGAλου καναλιού, αφού στα παράθυρα των δελτίων ειδήσεών του πλέον παρελαύνουν υποπροϊόντα του ποδοσφαίρου και συγκρούονται τηλαυγείς αστέρες της εγχώριας showbiz **ανατρέποντας** κάθε επίπεδο δημοσιογραφικής δεοντολογίας.

• *Κατά τ' άλλα, ο δικηγορικός σύλλογος εγκαλεί τον συμπαθή και γραφικό κύριο* ***Λεωτσάκο****, πρώην υπαρχηγό του προέδρου* ***Λεβέντη*** *για αντιποίηση επαγγέλματος –είναι ο «πρόεδρος» του τηλεοπτικού «Αυτόφωρου» –αλλά ο γνωστός και μη εξαιρεταίος* ***Κούγιας*** *μπορεί από τα παράθυρα ν' αναφέρεται σε μηνύσεις, δικόγραφα, λεπτομέρειες δικανικές στις οποίες συμμετέχει ατιμωρητί.*

• Είπαμε, δεν είναι μόνο η τηλεοπτική **δημοκρατία** στην ρίζα. Είναι και η τηλεοπτική **δικαιοσύνη.**

• *Εξαιρετική η δουλειά που κάνει ο* ***Άλκης Μπαλτάς*** *στα «Μουσικά Σύνολα» της ΕΡΤ. Το καλό να λέγεται!*

• Ο πρόεδρος **Αντώνης** κάνει δηλώσεις για την υποτίμηση στο ραδιόφωνο του Σκάι (Παρασκευή 20.3) και εκστομίζει τα εξής ελληνικά: «στην πλειονότητα των **υπαρχόντων** εταιρειών υπάρχει...». Είπαμε να είμαστε άντρες, αλλά όχι να ξεχνάμε και το **θηλυκό της μετοχής**.

• *Από τις 26 Μαρτίου η Εθνική Πινακοθήκη στο πλαίσιο της εκδήλωσης για το τοπίο παρουσιάζει έκθεση κοσμήματος της γνωστής τοπιογράφου κ.* ***Καίτης Ταξεδάκη****. Λαμπρά.*

• Η αναδρομική του **Ασλάνη** δεν έχει ειδέτι ανακοινωθεί.

• *Γιατί όλοι οι τηλεκριτικοί σχεδόν αποκλειστικά ασχολούνται με την* ***trash TV*** *και με τα* ***reality shows****, γιατί αφιερώνουν σεντόνια σε όποια μεταμεσονύκτια γελοιότητα κάνει φασαρία, και αγνοούν τις ελάχιστες εκπομπές ποιότητας, τις σπάνιες σοβαρές φωνές; (όπως είναι για παράδειγμα ο* ***Στέλιος Κούλογλου*** *στην ΝΕΤ ή η εκπομπή Artfile του Seven-X, ενός καναλιού που φαίνεται ότι πληρώνει δραματικά την εμμονή του στην ποιότητα).*

• Δείτε την έκθεση του **George Rouault** στην Εθνική Πινακοθήκη. Πρόκειται για τη συλλογή λιθογραφιών του ιδρύματος με θέματα ΠΑΘΗ. Εμπνεύστρια η **Μ.Ζ. Κασιμάτη.**

• *Απ' ό,τι μαθαίνω, ο νεαρός ηθοποιός κ.* ***Μιχαήλ Μαρμαρινός****, ο οποίος πλέον υποδύεται τον ρόλο του* ***Άμλετ****, εξέρχεται του θεάτρου και περιφέρεται εις τα στενά του Ψυρρή, θέλοντας με τον τρόπον αυτό να ζωντανέψει τα δρώμενα. Δεν το πιστεύω, αλλά δεν το αποκλείω. Θα μάθω λεπτομέρειες και θα σας ενημερώσω πιο σφαιρικά σε επόμενο σημείωμα...*

Μανωλάκης ο βομβιστής

«Με το θράσος του αρχάριου»

ΜΙΑ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΡΕΝΟ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ

του Γιάννη Σκοπετέα

Ο κινηματογράφος θέλει πάθος, ως γνωστόν. Στην Ελλάδα θέλει, επιπλέον, και «τρέλα». Να ξεκινάς ταινία μεγάλου μήκους με μηδέν budget και να τελειώνεις το μοντάζ, έχοντας ξοδέψει... ένα εκατομμύριο δραχμές. Όπως στην περίπτωση του 27χρονου Ρένου Χαραλαμπίδη. Τίτλος της ταινίας: «No budget story»! Παίχθηκε στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης και κέρδισε το κοινό. Πήρε κρατικό βραβείο. Από σήμερα, βγαίνει και στις αίθουσες...

Ο Ρένος Χαραλαμπίδης ήταν γνωστός στο κοινό των ταινιών μικρού μήκους καθώς, μέσα σε τρία χρόνια, έχει παίξει σε επτά ταινίες! Το ευρύτερο κινηματογραφικό κοινό τον γνώρισε λίγο νωρίτερα, πρωταγωνιστή στην τελευταία ταινία του **Νίκου Περάκη**, τον *Προστάτη οικογενείας*. Γιατί, όμως, ένας ηθοποιός θέλει να γίνει σκηνοθέτης;

«Γιατί; Δεν ξέρω γιατί. "Τα ρόδα ανθίζουν επειδή τα ρόδα ανθίζουν", λέει ένας στίχος. Κάποια στιγμή συνειδητοποίησα ότι, στη δεκαετία του '90, δεν είδα ούτε μία ταινία στην οποία να θέλω να έχω κάποιον ρόλο. Έκανα, λοιπόν, μια ταινία για να φτιάξω ένα ολόκληρο σύμπαν από την αρχή, μέσα στο οποίο να φτιάξω, παρεμπιπτόντως, κι εμένα ως ηθοποιό».

Ο Ρένος Χαραλαμπίδης έχει σπουδάσει δάσκαλος. Μετά, έγινε ηθοποιός. Έπαιξε στο θέατρο υπό τις οδηγίες του **Γιάννη Κακλέα**, έπαιξε σε τηλεοπτικά σήριαλ, έπαιξε και σε ταινίες μικρού μήκους. Μετά, βρέθηκε με μια κάμερα στα χέρια. Και γύρισε τη δική του ταινία μικρού μήκους, που προσέχτηκε στο Φεστιβάλ της Δράμας, το 1995. *Καταρχήν δε με λένε Γκούφυ*, ο τίτλος της.

«Δεν ξέρω πώς πήρα την κάμερα στα χέρια μου. Απλώς, την πήρα και τράβηξα. Βιντεοκάμερα – εννοείται. Μετά, πήγα σ' ένα φίλο μου κι άρχισα να μοντάρω. Μετά, έκανα τράνσφερ σε φιλμ. Όλος ο Γκούφυ μού στοίχισε 95 χιλιάδες».

Η ταινία *Καταρχήν δε με λένε Γκούφυ* αναφέρεται σε έναν ιδιότυπο καυγά, που διεξάγεται στις τουαλέτες ενός σκυλάδικου ανάμεσα σε αντρόγυνα, ανθρώπους της νύχτας και άσχετους τύπους. Ταινιάκι μόλις πέντε λεπτών, με κάποια σκηνοθετικά λάθη, αλλά και με ορμή και ζωντάνια που ξεχωρίζει ακόμη και ανάμεσα στις υπόλοιπες ταινίες μικρού μήκους.

Ο Ρένος Χαραλαμπίδης στην πρώτη ταινία του, *No budjet story*.

Με μόνο εφόδιο αυτή τη σκηνοθεσία του, λοιπόν, και με τις γνώσεις που αποκόμιζε από τα καθημερινά κινηματογραφικά και τηλεοπτικά γυρίσματα ως ηθοποιός, ο Ρένος Χαραλαμπίδης αποφασίζει να ξεκινήσει μια ταινία μεγάλου μήκους. Το θράσος του αρχάριου;

«Το θράσος του αρχάριου είναι όπλο, τελικά. Σημασία έχει η ζωή. Άσ' τη να σε πά ει εκεί που θέλει. Είναι όπως ο έρωτα Δεν μπορείς να τον εκβιάσεις. Εγώ δ εκβίασα τα πράγματα αλλά τα απελευθ ρωσα. Γι' αυτό και μ' ακολούθησαν όλοι

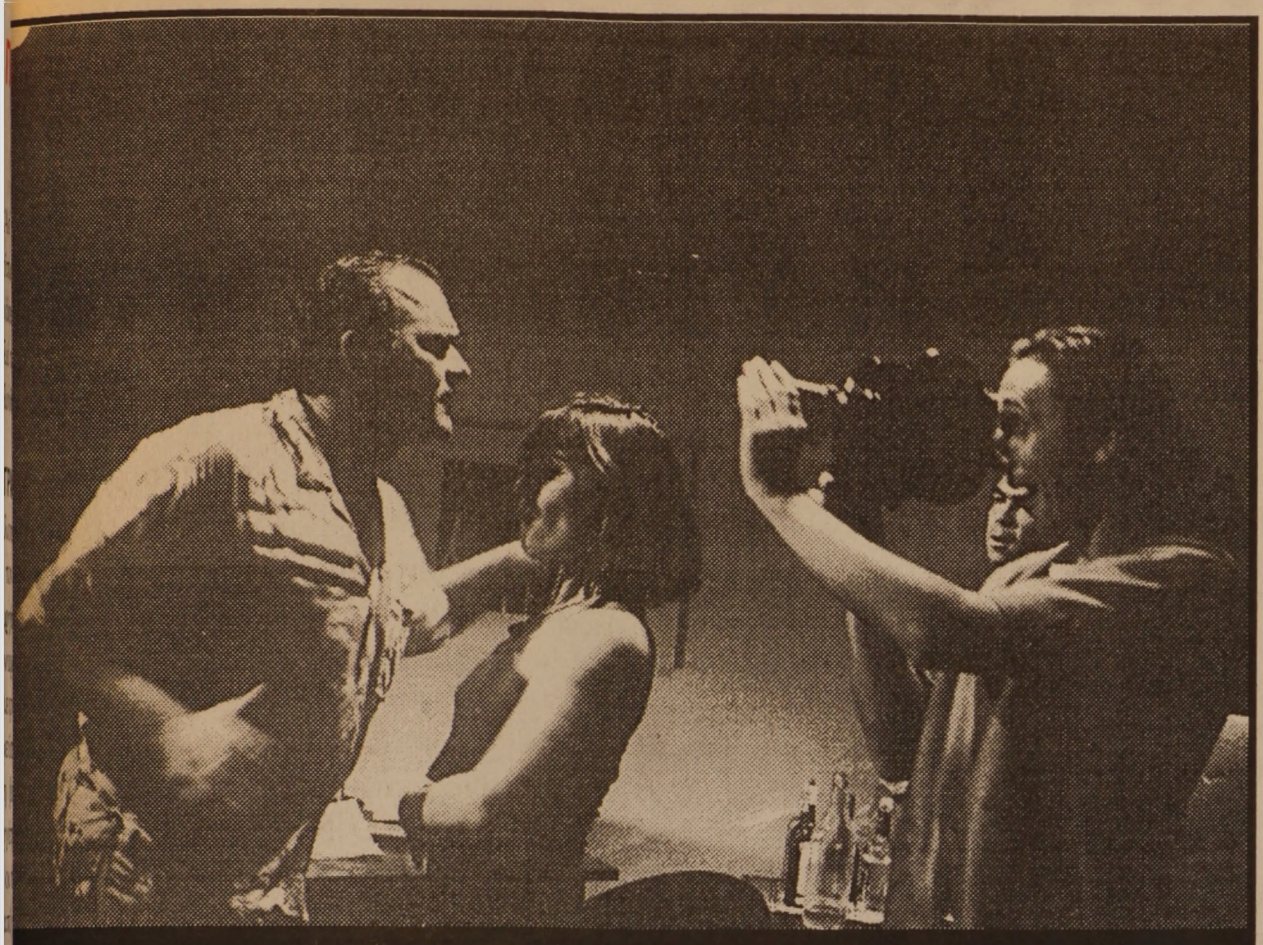
ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Ήταν το περασμένο καλοκαίρι, όταν Χαραλαμπίδης πλησίασε τον τηλεοπτι παραγωγό του, **Νίκο Βεργέτη**, και τ αφηγήθηκε μια ιδέα σεναριακή. Ένα σκηνοθέτης που δεν έχει λεφτά για να κ νει την ταινία που ονειρεύεται! Σχεδ αυτοβιογραφία... Η τύχη βοηθάει το τολμηρούς. Ο Νίκος Βεργέτης τού δίν μια ψηφιακή BETA και οι τεχνικοί τ σήριαλ, παρασυρμένοι από τον ενθο σιασμό του, αποφασίζουν να θυσιάσο τις αυγουστιάτικες διακοπές τους για κάνουν μια ταινία μεγάλου μήκους. Ο νηματογράφος ως προϊόν εμπιστοσύνη φιλικού κλίματος και απόλυτα συλλο κής εργασίας.

«Το No budget story *γυρίστηκε από τ 1η ώς τις 25 Αυγούστου 1996 σε συνθήκ τρομερής πίεσης. Τελικά, όμως, καλύτερ έτσι, γιατί η πίεση γίνεται συνήθως δημ ουργία. Είκοσι ώρες υλικό. Βίντεο σε φο μά 16:9. Με επαγγελματίες στα βασικ πόστα και φίλους στα υπόλοιπα. Δεν πλ ρώθηκε κανείς. Εμπιστεύτηκαν την τρέ μου και ήρθαν. Το τελικό μονταρισμέν υλικό είναι 82 λεπτά».*

Επιτέλους. Από την εποχή του **Τορνέ** ε χαμε να δούμε το τόλμημα του «βιοτεχ κού» κινηματογράφου. Ο **Γιάννης Μπ σταντζόγλου** κρατάει τον βασικό ρόλο πλα στον ίδιο τον σκηνοθέτη. Παίζο ακόμη ο **Γιώργος Βουλτσάτης**, η **Βά Πεφάνη**, η **Δήμητρα Παπαδήμα**, ο **Κ στας Μπάρας**. Τη φωτογραφία έχει κάν ο **Δημήτρης Κορδελάς** και βοηθός σκην θέτη ήταν ο **Δημήτρης Μπιρμπίλης**.

«Ελπίζω ότι η ταινία μου μοιάζει με ένα ξ νοιαστο σφύριγμα στην άδεια Αθήνα τ Δεκαπενταύγουστου. Έτσι κι αλλιώς, αυτό τον τρόπο γράφω τις ιστορίες μ Πρώτα τις περπατώ και μετά γράφω τι εί στον περίπατό μου».

Ο Γιάννης Μποσταντζόγλου, η Βάνα Πεφάνη και ο Ρένος Χαραλαμπίδης σε μια σκηνή του *No budjet story*. Η ταινία γυρίστηκε σε βίντεο, έγινε φιλμ με τη μέθοδο του τράνσφερ και κόστισε κάτι περισσότερο από ένα εκατομμύριο (σε σκληρές δραχμές).

Αυτό που εντυπωσιάζει τον συνομιλητή υ Ρένου Χαραλαμπίδη είναι, πάνω απ' α, ο ενθουσιασμός του. Ο τρόπος που μι-ει, που αφηγείται, που δείχνει. Διάχυτη απόλυτη βεβαιότητα ότι ακολουθεί το οσωπικό του όραμα κι ότι, αφού το ακο-υθεί, αυτό είναι καλό. Νεανικός, αγνός θουσιασμός, φρεσκάδα και πίστη σ' ό,τι ίνει. Αρετές που φαίνονται αμέσως και ην ταινία *No budget story*. Μια ταινία μο-έρνας γραφής και 1.300 cut!

Διηγούμαι την ιστορία ενός εκκολαπτό-νου φιλόδοξου σκηνοθέτη που, στην οσπάθειά του να κάνει μια ποιητική ται-α, συνεργάζεται με έναν παραγωγό ται-ών πορνό στον οποίο αρέσουν οι αισθη-τικές ιστορίες. Αυτά σε πρώτο επίπεδο. ατί, στην ουσία, η ταινία είναι η ιστορία ς συνάντησης διαφορετικών ανθρώπων διαφορετικούς στόχους. Οι περιπέτειες ου περνάνε αποδεικνύουν ότι, τελικά, πιο γάλη σημασία από το σκοπό τους είχε η α η συνάντηση».

Η ταινία μεταφέρθηκε από βίντεο σε λμ με τη διαδικασία του τράνσφερ. Τε-ολογικός πειραματισμός πρωτόγνω-ος για την Ελλάδα, που ίσως ανοίξει νέ-ους δρόμους για τις χαμηλού προϋπολογι-σμού ταινίες.

«ΑΓΑΠΩ ΤΟΝ ΝΤΑΦΦΥ ΝΤΑΚ»

«Ξέρεις, στην Αμερική υπάρχει ολόκληρη φιλμογραφία με ταινίες που μιλούν μόνο για το ίδιο το σινεμά, τον τρόπο που κάνεις μια ταινία. Όπως το In the Soup *του* ***Ρόκγουελ****. Ο* ***Τζάρμους****, οι* ***Κοέν****, ο Ρόκγουελ, κι ο* ***Κασσοβίτς*** *είναι οι πιο αγαπημένοι μου σκηνοθέτες. Ο* ***Αρτώ****, ο* ***Τομ Γουαίτς*** *και ο Γιάννης Κακλέας είναι, θα μπορούσα να πω, αυτοί που μ' έχουν επηρεάσει περισσότερο».*

Αν η παραγωγή ταινιών με κάθε μέσο είναι, τελικά, το πιο σημαντικό στοιχείο για την ύπαρξη του κινηματογράφου, τότε η περίπτωση του *No budget story* και του Ρένου Χαραλαμπίδη είναι τυπικό παράδειγμα.

«Τελικός μου σκοπός, να καταφέρω να μοιάσω στους παραμυθάδες που κάνουν όλες τις φωνές σε μια ιστορία. Ίσως ο κινηματογράφος που μου ταιριάζει περισσότερο να είναι τα κινούμενα σχέδια, αν μπορούσα κι εγώ να παίξω μέσα σ' αυτά. Ο χαρακτήρας του Ντάφφυ Ντακ, του τυχοδιώκτη, είναι αυτός που αγαπώ περισσότερο».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
τροχαλία

Γριβαίων 5 - 106 80 Αθήνα
Τηλ. 36.46.426 - Fax: 36.21.932

Έντουαρντ Έβερετ
ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ
1819, Κέρκυρα - Ιωάννινα - Μετέωρα - Τύρναβος - Δελφοί - Αθήνα - Καλάβρυτα - Κωνσταντινούπολη - Βουκουρέστι.

Εισαγωγή - Μετάφραση - Σχόλια:
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Επιμέλεια & Σχόλια εικονογράφησης:
ΣΤΑΘΗΣ ΦΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

238 σελ., 14 x 21 cm, 27 εικ., 3.800 δρχ.

Με καθυστέρηση εκατόν εβδομήντα πέντε χρόνων εκδίδεται το αδημοσίευτο ημερολόγιο του Έντουαρντ Έβερετ, μια σημαντική μαρτυρία για την Ελλάδα του 1819 και τον φιλελληνισμό.

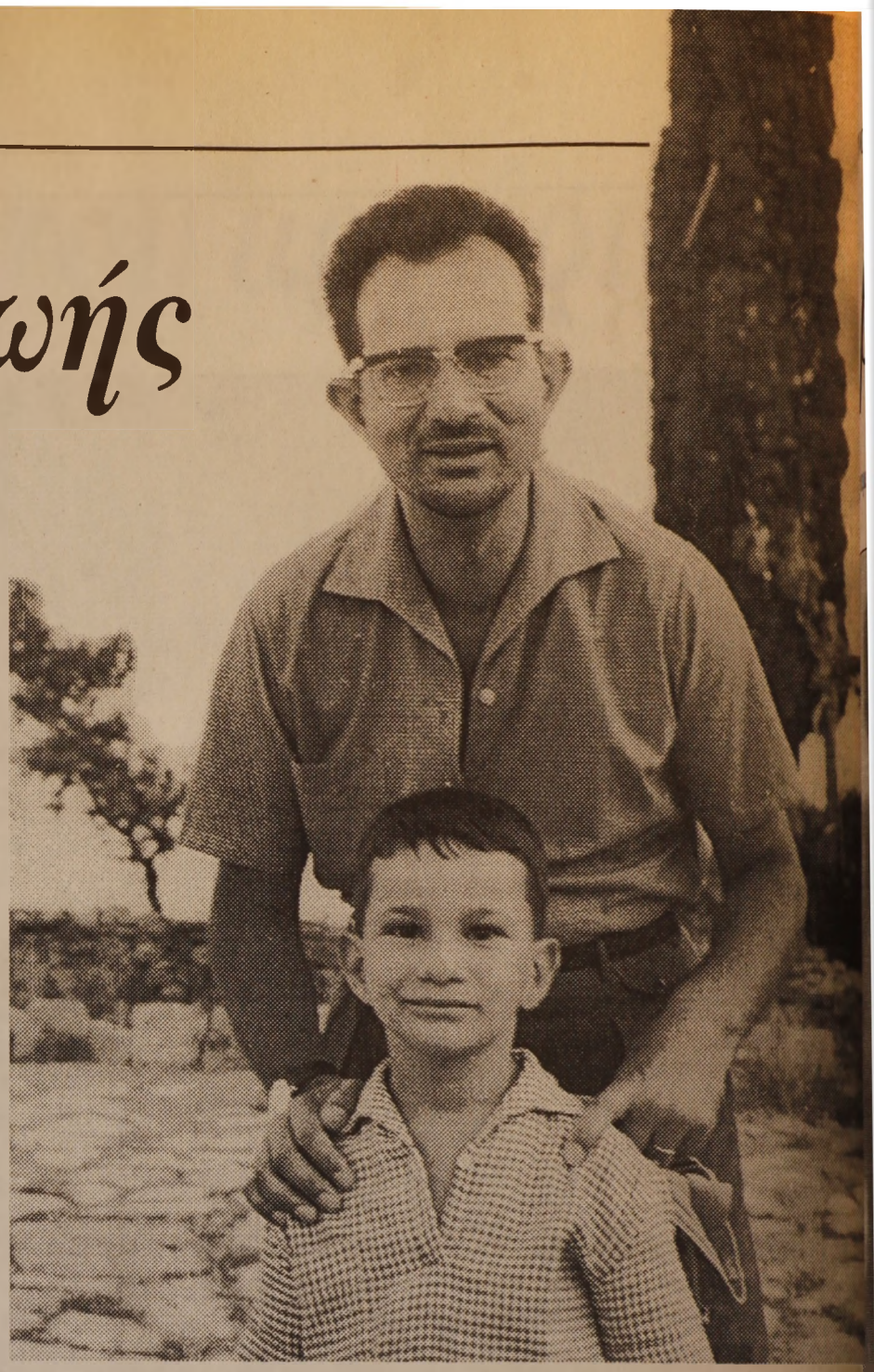
Στον Έβερετ ανήκει η τιμή ότι είναι ο πρώτος γνωστός Αμερικανός που συνδύαζε το λόγιο ενδιαφέρον για την αρχαιότητα και συγχρόνως διέθετε εκείνη την παιδεία που τον κατηύθυνε στη μελέτη της μεσαιωνικής και νεότερης Ελλάδας· συναναστράφηκε Έλληνες κατά τη διάρκεια των σπουδών του στη Γερμανία και επιδίωξε να γνωρίσει επιφανείς Έλληνες, όπως λ.χ. τον Κοραή στο Παρίσι· συναντήθηκε με τον Βύρωνα -του οποίου το έργο γνώριζε ήδη- αμέσως μόλις έφτασε στην Ευρώπη· ασχολήθηκε με την εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας· περιηγήθηκε την Ελλάδα και κατέγραψε τις εντυπώσεις του σε ημερολόγιο· επιστρέφοντας στην Αμερική έδωσε την πολιτική μάχη του φιλελληνισμού με όσους τρόπους διέθετε.

Η σκέψη να πλαισιωθεί το εξαιρετικά ενδιαφέρον κείμενο του Έβερετ με εικονογραφία βασισμένη σχεδόν αποκλειστικά σε σχέδια του Ντυπρέ (1789-1837) έγινε γιατί κατά σύμπτωση αμφότεροι ακολούθησαν σχεδόν ταυτόχρονα την ίδια διαδρομή από την Κέρκυρα προς την Αθήνα.

Εμμανουήλ Χ. Κάσδαγλης

Μυστικά μιας ζωής

του Χριστόφορου Ε. Κάσδαγλη

ΠΡΟΛΑΒΑ ΣΤΟ ΤΣΑΚ να πάω ένα ταξίδι παρέα με τον πατέρα μου. Πέρσι τον Ιούνιο, θορυβημένος από την εξέλιξη της υγείας του και νιώθοντας επείγουσα την ανάγκη να βρεθώ τετ α τετ μαζί του, συνέλαβα την ιδέα να πάμε στο Άγιον Όρος.

Ο ένας λόγος ήταν ότι είχαμε κάνει το ίδιο ταξίδι και προ εικοσαετίας, τη μοναδική φορά που ταξιδέψαμε αποκλειστικά οι δυο μας. Κυρίως όμως ήταν ότι δεν ρισκάριζα να του γεννήσω υποψίες. Αν του 'λεγα στα καλά καθούμενα να πάμε στις Κυκλάδες, ίσως και να αντιλαμβανόταν το κίνητρο αυτής της ξαφνικής πρόσκλησης. Του είπα σχεδόν αδιάφορα ότι σκέφτομαι να σκεφθώ το Άγιον Όρος και «τσίμπησε» αμέσως.

Αθήνα-Θεσσαλονίκη. Ο γύρος της Χαλκιδικής, μπάνιο στην Τωρώνη, το βράδυ στην Ουρανούπολη. Μονή Ξενοφώντος. Ουρανούπολη-Θεσσαλονίκη. Φανταστείτε χίλια χιλιόμετρα στο δρόμο, χαλαρά, πλάτη με πλάτη, με την αργή διήγηση του μπαμπά σε πρώτο πλάνο.

Περίμενα ν' ακούσω μυστικά της ζωής που μεταφέρονται από γενιά σε γενιά, κρυφές συνταγές που περνάνε στόμα με αυτί – από μάγειρα σε μάγειρα, από ζαχαροπλάστη σε ζαχαροπλάστη, από δρυΐδη σε δρυΐδη.

Διαψεύστηκα. Ό,τι ήταν να μου μεταδώσει, το είχε κάνει σε ανύποπτο χρόνο.

ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΙΝ, βρισκόταν στο αποκορύφωμα της καριέρας του κι εγώ ήμουν νεοπροσληφθείς υπάλληλος στο κεντρικό κατάστημα της Εθνικής Τραπέζης. Εκείνη την εποχή κυκλοφορούσα με ένα πενηντάρι Χόντα και το θεωρήσαμε απολύτως φυσικό να πηγαίνουμε στη δουλειά μαζί. (Ήταν άλλωστε ο μοναδικός τρόπος να χτυπάω κάρτα με μόλις 10 λεπτά καθυστέρηση). Πολλοί συνάδελφοι είχαν συχνά την ευκαιρία να βλέπουν τα πρωινά τον κ. διευθυντή, με κοστούμι και γραβάτα, καθισμένον πίσω στο μηχανάκι. Παρ' όλα αυτά –για λόγους στοιχειώδους τήρησης των προσχημάτων– φρόντιζε να αποβιβάζεται δύο τετράγωνα μακρύτερα από το νεοκλασικό κτίριο της οδού Αιόλου 86.

Μια μέρα μού κλέψανε το μηχανάκι, οπότε οι όροι αντιστράφηκαν. Η τράπεζα του είχε παραχωρήσει μια Μπουίκ της δεκαετίας του '60 κι έναν σωφέρ. Αρχίσαμε να πηγαίνουμε στη δουλειά με το υπηρεσιακό αυτοκίνητο, μόνο που τώρα αναγκαζόμουν εγώ να κατεβαίνω Σοφοκλέους και Αθηνάς και να συνεχίζω με τα πόδια...

ΚΑΠΩΣ ΕΤΣΙ, πότε με την Μπουίκ και πότε με τη μεταχειρισμένη Χόντα 125 που αγόρασα με τους πρώτους μισθούς, φτάσαμε στη διετία 1979-80 των μεγάλων απεργιών της ΟΤΟΕ. Η τράπεζα έβραζε από οργή κι οι νέοι υπάλληλοι ανέλαβαν τα οργανωτικά των κινητοποιήσεων. Κατά τη διάρκεια μιας στάσης εργασιακής για την ντε φάκτο τήρηση του ωραρίου, έφτασε στ' αυτιά τού τότε διευθυντή του κεντρικού καταστήματος –ενός σκληρού παραδοσιακού τραπεζίτη– ότι ο γιος του Κάσδαγλη παρακινούσε τον κόσμο να εγκαταλείψει τις θέσεις του και να βγει έξω. Εξοργισμένος, του παράγγειλε να συμμαζέψει τον κανακάρη του.

Δεν έχω τίποτ' άλλο να προσθέσω σ' αυτή την ιστορία, πέρα από το γεγονός ότι την πληροφορήθηκα εντελώς συμπτωματικά, αρκ τά χρόνια αργότερα.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ, ιδίως όταν επιστρατεύεται γ να συσχετίσει τη θέση του μήλου ως προς τη μηλιά, υπήρξε για μ γάλο διάστημα ο εφιάλτης μου. Ξόδεψα πολλά χρόνια απ' τη ζω μου προσπαθώντας να γίνω διαφορετικός από τον πατέρα μο Αν και ο ίδιος πίστευε ότι ήταν χρόνος κερδισμένος, το γεγον αυτό μου επιτρέπει να μην πω κουβέντα παραπάνω για τις σχέσε του με τον κόσμο του πνεύματος και της τυπογραφίας και να μιλ σω για τις άλλες, τις μη αναμενόμενες αγάπες του:

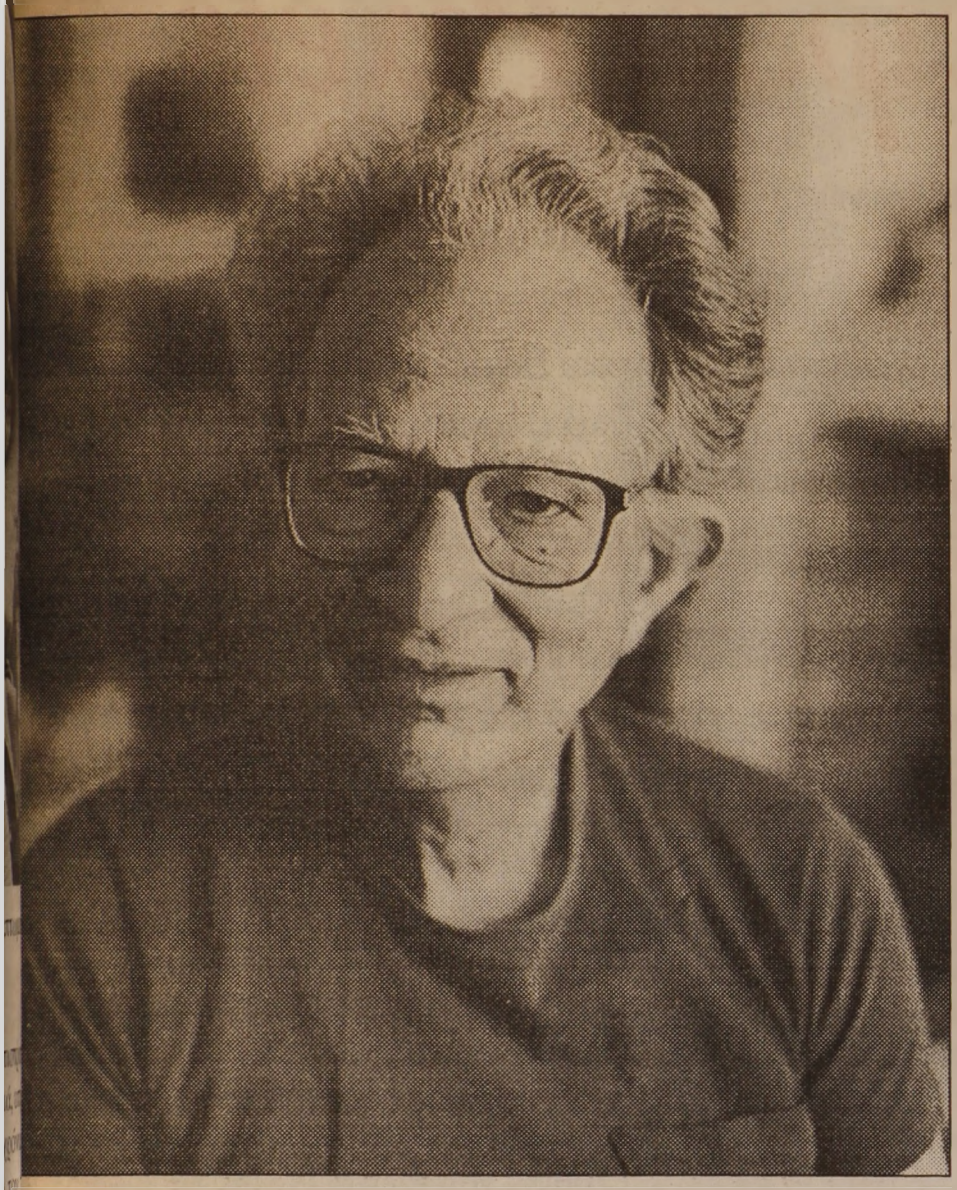
Τρελαινόταν να χτίζει και να ανακαινίζει σπίτια, γκρινιάζοντα για τα λεφτά που-δεν-είχε-να-διαθέσει γι' αυτό το σκοπό. Το άρεσε να αγοράζει πολύπλοκες ηλεκτρονικές συσκευές που σπ νίως είχε το χρόνο να μάθει να χρησιμοποιεί. Λάτρευε τις γραβ τες και το σπαγγέτι. Το τρίτο πρόγραμμα, αλλά και τον Αρκά. Τ εγγόνια του και –πάνω απ' όλα– τη γιαγιά τους.

ΓΙΑ ΝΑ ΕΙΜΑΙ ΑΠΟΛΥΤΩΣ ειλικρινής, οφείλω να ομολογήσ ότι πολλές φορές έφτασα να τον θεωρώ απολύτως αφελή. Αργότ ρα κατάλαβα ότι δεν ήταν αφελής, αλλά ουτοπιστής. Ένας ουτ πιστής, όμως, με απαράμιλλη ικανότητα την ουτοπία του να τη πραγματοποιεί βήμα-βήμα, με καλογερίστικη υπομονή και μ ανάλογες μεθοδεύσεις: Είχε έναν δικό του τρόπο να συλλαμβάνε οράματα κι έπειτα να οργανώνει αθόρυβες προσωπικές σταυρ φορίες, κατακτώντας συνεχώς θέσεις και συνδυάζοντας φαινομ νικά άσχετα νήματα, προκειμένου να συγκροτήσει τον δικό το λαμπερό κόσμο. Από την άλλη, υπάρχει η μαρτυρία της μάνας μο που λέει ότι υπήρξε ο ίδιος ένας ολόκληρος κόσμος. Έτσι, οι κ σμοι γίνονται δύο...

μμανουήλ Χ. Κάσδαγλης

Ο βιβλιοτέχνης

οῦ Ἀγαμέμνονος Τσελίκα

ΑΧΝΟΝΤΑΣ ΝΑ ΒΡΩ ΚΑΠΟΙΟΝ ΟΡΟ γιὰ νὰ προσδιορίσω τὴν ιοσωπικότητα καὶ τὴν μακρόχρονη δράση τοῦ Μανόλη Κάσιγλη μέσα στὸν κύκλο τῶν πνευματικῶν πραγμάτων τῆς μεταλεμικῆς περιόδου, δὲν μπόρεσα νὰ βρῶ ἄλλον πιὸ χαρακτηριικὸ ἀπὸ αὐτὸν τοῦ βιβλιοτέχνη. Τὸ βιβλίο, πέρα ἀπὸ τὸ περιεμενό του, ποὺ μπορεῖ ἀπὸ μόνο του νὰ εἶναι ἔργο τέχνης τοῦ γου, μπορεῖ νὰ εἶναι ταυτόχρονα καὶ ἕνα δημιούργημα ηλῆς αἰσθητικῆς διεργασίας, ὥστε καὶ σὰν ὑλικὸ ἀντικείμενο ι ξεφεύγει ἀπὸ τὶς συμβατικὲς μορφές. Ὅσοι εἶχαν τὴν τύχη νὰ ωρίσουν καὶ νὰ συνεργαστοῦν μὲ τὸν Μανόλη Κάσδαγλη, λοτέχνες –ἀπὸ τοὺς μεγάλους νομπελίστες μας μέχρι αὐτοὺς ποὺ τοφεύγουν τὴν πλατειὰ δημοσιότητα–, χαράκτες, τυπογράφοι, βλιοδέτες, ἕνα πράγμα ἀμέσως ἀντιλαμβάνονταν, ὅτι ὅλες οἱ σθητικὲς ἀξίες μποροῦσαν μέσα του νὰ συγκεραστοῦν ἰσορπημένα καὶ ἁρμονικά, νὰ συζευχθοῦν ἐν τῷ καλῷ, ὥστε νὰ μιουργήσουν μιὰν ἀκόμη ἀξία, αὐτὴν τοῦ σωστοῦ, τοῦ ὄμορου βιβλίου, ποὺ ἱκανοποιῦσε τὴν ἀφὴ καὶ τὴν ὅραση. Ὅλοι ωρίζουμε πόσο ἐπίπονη, ἄχαρη, πολλὲς φορὲς καὶ ψυχοφθόι εἶναι ἡ δουλειὰ γιὰ τὴν κατασκευὴ ἑνός βιβλίου, ποὺ προορίται γιὰ ἕναν ἀναγνώστη ὄχι μόνο μὲ δικαιωματικὲς ἀπαιτήσεις ιότητας καὶ μὲ ἀποκρυσταλλωμένη αἰσθητικὴ ἀντίληψη καὶ ση, ἀλλὰ καὶ ἕναν ἀναγνώστη εὐνοϊκὰ διατεθειμένο νὰ μυηθεῖ τὸ ὡραῖο καὶ τὸ καλό. Ἄλλο τόσο ὅμως ἀναγνωρίζουμε πόσο ἀπέριττη εἶναι ἡ χαρὰ τῆς δημιουργίας του, πόσο μεγαλειώδης εἶναι ἡ αἴσθηση τῆς δημιουργίας ἑνὸς κλασικοῦ ἔργου ποὺ κατασκευάζεται γιὰ νὰ ἀντισταθεῖ στὴν εὐτέλεια τοῦ ἐφήμερου. Αὐτὸν τὸν καλὸν ἀγώνα ἔδωσε ὁ Κάσδαγλης σιωπηρά, χωρὶς τυμπανοκρουσίες καὶ λάβαρα, ἀντλώντας δύναμη μέσα ἀπὸ τὴν πνευματικὴ γενιὰ τοῦ μεταπολέμου, τὴ γενιὰ τοῦ '30, ποὺ ἤθελε νὰ ἀναστήσει καὶ νὰ στερεώσει πνευματικὰ τὴν ἀνασυγκροτούμενη Ἑλλάδα, ὅπως καὶ μέσα ἀπὸ τὴ γενιὰ ποὺ ἀνέλαβε τὸν ἀγώνα νὰ ἐπουλώσει τὸ πληγωμένο κῦρος τῆς χώρας στὴ μεταπολιτευτικὴ περίοδο. Τὸ ἀγωνιστικό του πεδίο δὲν ἦταν ἄλλο παρὰ ἡ λευκὴ σελίδα, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ δαμαστεῖ μὲ τὶς χρυσὲς τομὲς καὶ συντεταγμένες τῶν πανάρχαιων ὁριοθετικῶν κανόνων γιὰ τὴν «κατάστρωση» πάνω σ' αὐτὴν τοῦ κειμένου, τοῦ λόγου. Ἀναφέρω τὴ λέξη «κατάστρωση» γιατὶ αὐτὴ εἶναι ὁ δόκιμος ὅρος, ὁ χρησιμοποιούμενος ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς γραμματικούς, ποὺ παρομοίαζαν τὸν γραπτὸ λόγο σὰν ἕνα στρωσίδι μὲ ἁρμονικοὺς πλοχμοὺς καὶ σχέδια. Δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ νὰ παραβάλει τὴ δομὴ τῶν σελίδων τοῦ περίφημου παπύρινου κώδικα τοῦ Μπόντμερ (3ος-4ος μ.Χ. αἰώνας) μὲ τὸ κείμενο τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου ἢ τοῦ κώδικα τῆς Ὀξφόρδης τοῦ γραμμένου κατὰ παραγγελίαν τοῦ Ἀρέθα ἀπὸ τὸν κληρικὸ Στέφανο τὸ 888 μὲ τὸ κείμενο τοῦ Εὐκλείδη ἢ ἀκόμη καὶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἄλδου Μανούτιου στὴ Βενετία τῆς Ἀναγέννησης μὲ αὐτὴν τῶν ἐκδόσεων ποὺ ἐπιμελήθηκε ὁ Κάσδαγλης εἴτε στὸ Μορφωτικὸ Ἵδρυμα τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης εἴτε ἀλλοῦ, γιὰ νὰ δεῖ πῶς ἡ αἰσθητικὴ αὐτὴ καθιερώθηκε ὑποδειγματικὰ στὸ χῶρο τοῦ νεοελληνικοῦ βιβλίου. Σήμερα, ποὺ ἡ βιβλιοπαραγωγὴ πλημμυρίζει τὶς προθῆκες τῶν βιβλιοπωλείων, ποὺ οἱ νέες τεχνικὲς χρησιμοποιοῦνται χωρὶς γνώση καὶ ἐπίγνωση ἀπὸ ἄτεχνους «χωρικογράφους» καὶ θυσιάζονται στὸ βωμὸ τῆς φαντασμαγορίας, ἡ δουλειὰ τοῦ Κάσδαγλη παίρνει ἀκόμη μεγαλύτερη ἀξία. Γίνεται μέτρο σύγκρισης καὶ μίμησης. Γι' αὐτὸν ἡ κατασκευὴ τοῦ βιβλίου ἦταν μιὰ μυσταγωγία καὶ σ' αὐτὴν λειτούργησε σὰν ἕνας ὑποδειγματικός, ἀκάματος καὶ ταπεινὸς ἱερέας.

Ο ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Χ. ΚΑΣΔΑΓΛΗΣ εμπνεύστηκε και κλήθηκε να υλοποιήσει το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης (ΜΙΕΤ), πολύ νωρίς, στα 1966. Τον ανέκοψε η δικτατορία. Επέστρεψε αμέσως μετά την πτώση των συνταγματαρχών και κατάφερε να πλουτίσει την ελληνική βιβλιογραφία με παραπάνω από 150 τίτλους φιλοσοφίας, θεωρίας της τέχνης, ιστορίας, κλασικής φιλολογίας, αλλά και με λευκώματα – όλα με την άψογη σφραγίδα του πάθους του για την τυπογραφία. Έγραψε κι ο ίδιος βιβλία – ποίηση αλλά και για την τυπογραφία, που τόσο λάτρευε. Όρθιος μέχρι το τέλος, παρά τα προβλήματα υγείας που αντιμετώπιζε, έφυγε απ' τη ζωή την Παρασκευή, 13 Μαρτίου. Το στοίχημα που κέρδισε ο ίδιος μένει τώρα να κερδηθεί από τους επιγόνους του.

Χαράγματα, Γραμματοσειρές, Pixels

της Ελένης Γκλίνου

«Τα φωνητικά γράμματα και μόνο μπορούσαν να μεταφράσουν, αν και βάρβαρα, τους ήχους της οποιασδήποτε γλώσσας σε έναν ομοιόμορφο οπτικό κώδικα. Το φωνητικό αλφάβητο (ελληνική, λατινική γραφή), σε αντίθεση με την εικονογραφή, τα ιερογλυφικά, μόνο με λίγα γράμματα μπορούσε να αποδώσει όλες τις γλώσσες. Τέτοιο επίτευγμα, όμως, σήμαινε το διαχωρισμό σημείων και ήχων από το σημαίνον και δραματικό μήνυμά τους. Αυτός ο διαχωρισμός και παραλληλισμός ανάμεσα σε έναν οπτικό και έναν ακουστικό κόσμο ήταν και τα δύο: άξεστος και ανελέητος. Οι φωνητικά γραμμένες λέξεις θυσιάζουν κόσμους εννοιών και αντιλήψεων που είχαν διαφυλαχθεί με τα ιερογλυφικά και τα κινεζικά ιδεογράμματα για αιώνες. Το φωνητικό αλφάβητο είναι μία μοναδική τεχνολογία».

Marchall Macluhan, *Understanding med*

Ο μοντέρνος άνθρωπος καλείται να απορροφήσει καθημερινά τεράστιο ποσό εντύπων, είτε το θέλει είτε όχι. Με μια πρώτη ματιά, το έντυπο του σήμερα διαφέρει από το παρελθόν, κατά κύριο λόγο, στην ποσότητα· αλλά καθώς η ποσότητα αυξάνει, έτσι και η φόρμα αλλάζει. Η ταχύτητα με την οποία ο μοντέρνος καταναλωτής χρειάζεται να απορροφήσει το έντυπο, επίσης, το κάνει να προσαρμόζεται στις συνθήκες της σημερινής ζωής. Κανόνας: δεν διαβάζουμε πλέον ήσυχα γραμμή γραμμή, αλλά γρήγορα κοιτάζουμε το όλο – και μόνο αν δούμε ότι ξυπνάει το ενδιαφέρον μας το μελετούμε με λεπτομέρεια.

Το γεγονός ότι κάποτε ο άνθρωπος είχε το χρόνο να διαβάζει, χωρίς πίεση, έκανε την τυπογραφία να ενδιαφέρεται περισσότερο για τη φόρμα, την τέχνη της καλλιγραφίας, τα διακοσμητικά κεφαλαιογράμματα.

Παράλληλα όμως, με την εξέλιξη των Μέσων, άρχισε να γίνεται σαφές ότι το πρόβλημα της φόρμας δεν ήταν μόνο ένα εξωτερικό, αισθητικό χαρακτηριστικό του εντύπου. Έπρεπε η φόρμα να εξυπηρετεί το κείμενο-εικόνα, ώστε να λειτουργεί για τον αναγνώστη, μέσα από τις απαιτήσεις του ανθρώπου της βιομηχανικής εποχής. Έτσι προκύπτει αυτό που ονομάζουμε graphic design, σε αντίθεση με τη χειρωνακτική δουλειά του τυπογράφου ή εικονογράφου του εντύπου έως περίπου το τέλος του περασμένου αιώνα.

Οι ανάγκες, αλλά και η ιδεολογικοπολιτικοί προσανατολισμοί της βιομηχανικής εποχής, δημιούργησαν την τάση για σχεδιασμό σε όλους τους τομείς, με έμφαση στη σαφήνεια, στην καθαρότητα, στην αμεσότητα επικοινωνίας, δομής, ακρίβειας, σε κάθε επίπεδο.

Έτσι η τυπογραφία εγκαταλείπει τα διακοσμητικά στοιχεία και στρέφεται σταδιακά, από τις αρχές του αιώνα, στην αναζήτηση νέων τρόπων σχεδιασμού.

Τα κινήματα dada, bauhaus ερευνούν μέσα από επώνυμες προτάσεις καλλιτεχνών νέους τρόπους σχεδιασμού του εντύπου, που σταδιακά δημιουργούν ένα καινούργιο στυλ, που υιοθετείται από τους τυπογράφους της εποχής (Willi Baumeister, Walter Dexel, Kurt Shwitters, Teo van Doesburg, Johannes Itten, Tristan Zara).

Έννοιες όπως, ο ρυθμός έκφρασης, η ζωντάνια, η λειτουργικότητα, η ασυμμετρία, εμφανίζονται στην ορολογία της τυπογραφίας με σκοπό την αμεσότερη δυνατόν κοινωνία μέσα από το περιεχόμενο κειμένου-εικόνας.

Σημαντικό ρόλο βέβαια έπαιξε και η φάνιση της φωτογραφίας στα μέσα του ρασμένου αιώνα. Χωρίς να εμβαθύνου ιδιαίτερα στην ψυχολογία της αντίληψ το γεγονός ότι η φωτογραφία, όπως αντιλαμβανόμαστε, μιμείται τα χαρακ ριστικά της ανθρώπινης όρασης με τη μό ίσως διαφορά ότι αναπαριστά τον κόσ σαν μια επίπεδη παρά τρισδιάστατη εικ να, συνεπάγεται ότι η αποτύπωση, π ενός τοπίου, πρέπει να γίνεται αντιλη σαν κωδικοποιημένη αναφορά σε έ πρωτότυπο, όπως ακριβώς και ο γραπ λόγος σε σχέση με το περιεχόμενο της σ ψης μας. Έτσι δεχόμαστε ένα οπτικό ψέ (αφού συνήθως οι φωτογραφίες αναπα στούν ένα φυσικό γεγονός σε πολύ μικρ τερη κλίμακα) σαν υποκατάστατο πραγματικότητας.

Τεχνικές δε, που είχαν σχέση με τη φωτ γραφία, όπως το photomontage, δημιο γησαν μια νέα αντίληψη για την εικον ενότητα, διαφοροποιώντας αυτό το είδ από προηγούμενες τεχνικές, αφού σ photomontage δεν υπάρχει θέμα, ού αντικείμενο και σκοπός είναι να επιτε

είτο υπερφυσικό.
έτσι ο κοινός χώρος
άμεσα στη γραφή
τη φωτογραφία,
α από τις καινούρ-
ς τεχνικές εκτύπω-
, με τη βοήθεια της
νολογίας, είναι η
ρόσωπη φόρμα που
κάνει να ταιριάζουν
στυλ των αρχών
αιώνα. Παράλλη-
με το απρόσωπο,
θαρό στυλ, η επικοι-
νία και ο σχεδια-
ός του εντύπου, ίσως
τις μέρες μας, επη-
άζεται άμεσα από τη
νατότητα της φωτο-
αφικής μηχανής να
πομονώνει» μια
γμή δράσης και να
οτυπώνει την κίνη-
. Με το να παρου-
άζει τη μεταβατική
γμή, π.χ. έναν μπα-
ετμπωλίστα να είναι
ην αέρα πριν ρίξει
μπάλλα στο καλά-
παρουσιάζει εσ-
λμένα έναν κόσμο
κίνηση σαν έναν κό-
ο παγωμένο. Δεν
ηθά έτσι στο να κατανοήσουμε τη ζωή
μια διαρκή ροή σε εξέλιξη, αλλά απομο-
νει και κατακερματίζει το χρόνο, σαν να
ρόκειτο οι στιγμές να γίνουν αντικείμε-
πειράματος σε κάποιο εργαστήριο. Αυ-
η προσέγγιση επηρέασε το graphic
sign, γιατί έτσι άμεσα, όπως υποτίθεται
αποτυπώνεται ο κόσμος, το ίδιο και το
ριεχόμενο των κειμένων, αισθητικά και
νοιολογικά, πρέπει να ακολουθήσει αυ-
την ψευδαίσθηση της ταχύτητας, της κί-
ης και της τρίτης διάστασης.

Η σχέση γράμματος και φωτογραφίας
ο graphic design δημιούργησε μία εντε-
ς καινούργια οπτική γλώσσα, στην
οία οι αξίες της δύναμης της φωτογρα-
ας, ως μέσου επικοινωνίας, βάζουν τη
ραγίδα τους ανεξίτηλα. Έτσι, για πρώ-
φορά στο έντυπο, γίνεται συνείδηση ότι
λευκό αντανακλά το φως, ότι το κόκκινο
αίνει μπροστά, ότι το μαύρο «διαρκεί»
ρισσότερο, ότι τελικά όλη η σελίδα αντι-
τωπίζεται ως χώρος δράσης φωτογρα-
ας κειμένου, σε ένα ενιαίο σύνολο. Για
ανάγκες της ροής του συνόλου αυτού
μιουργούνται νέες γραμματοσειρές και

Γραφιστική παρέμβαση του Πωλ Έλλιμαν, για το *Box Space Magazine*.
Ο γραφίστας και ο εκδότης του, ο Πέτερ Μάιλς, βραβεύθηκαν γι' αυτή τη δουλειά το 1991.

σχεδιάζονται σελίδες με την αίσθηση της προοπτικής.

Όπως αναφέρει ο **Ivins** στο βιβλίο του *Prints and Visual Communication* (1943), κάθε μέσο γραφιστικής τέχνης κατέχει τον δικό του συντακτικό κώδικα, τον δικό του τρόπο να δομεί μία οπτική εμπειρία, με σκοπό τη μετάδοση ενός μηνύματος.

Και έτσι, όπως κάθε δομή και λεξιλόγιο μιας γλώσσας έχουν δυνατότητες μα και όρια σκέψης και έκφρασης, έτσι και το λεξιλόγιο των οπτικών κωδικών επιβάλλει τις δικές τους δυνατότητες στην οπτική επικοινωνία.

Για να καταλάβουμε όμως τη σημασία που έχει η έννοια του κώδικα ενός μέσου στη συγκεκριμένη περίπτωση, αρκεί να ανατρέξουμε λίγο πριν από τη φωτογραφία στην εποχή της χαλκογραφίας και της λιθογραφίας, όπου η κατασκευή της εικόνας με χαράξεις και σημεία από το ανθρώπινο χέρι την έκανε να έχει συμβολικό χαρακτήρα και εντελώς έμμεσο ή διαφοροποιημένο αποτέλεσμα αναπαράστασης της πραγματικότητας. Έτσι, με την εφεύρεση της half-tone ζελατίνας, καταργείται το συντακτικό της γραφιστικής που ίσχυε ώς τότε, γιατί με τη χρήση της half-tone, με τα σημεία της να είναι κάτω από την κλίμακα της φυσιολογικής όρασης, η εικόνα φαίνεται άμεσα χωρίς σημεία και χαράξεις.

Ποιας όμως φυσιολογικής όρασης;

Αφού η βάση κάθε ανάγκης επικοινωνίας είναι ουσιαστικά υλική, είτε πρόκειται για οπτική επικοινωνία είτε όχι, είναι αναπόφευκτο να έχουμε να κάνουμε με τον υποκειμενικό παράγοντα, η επιλογή του σημείου θέασης, το είδος των φακών, ο φωτισμός, κ.λπ.

Πέρα όμως από τη φωτογραφία, για να αντιληφθούμε τον τρόπο που η τεχνολογία έχει επηρεάσει την τέχνη της γραφιστικής, όσον αφορά τις δυνατότητες της καλλιτεχνικής έκφρασης και πληροφορίας, θα πρέπει να ερευνήσουμε τους τρόπους με τους οποίους η καλλιτεχνική ποιότητα της TV και η μετάδοση πληροφορίας διαφέρει από κάθε άλλο μέσο που συναντάται εκτός οθόνης (βιβλίο, περιοδικό, έντυπο).

Η ορολογία του μηνύματος του καναλιού, της γεωγραφικής κλίμακας μετάδοσης, της

παρεμβολής κ.λπ., έχουν αποδειχθεί χρήσιμες ως εργαλείο κατανόησης αυτού που έχει περιγραφεί ως εξέλιξη της οπτικής γνώσης.

Σε ό,τι αφορά τη γραφιστική και την εξέλιξη της γραφής γενικότερα, η κινούμενη εικόνα άνοιξε έναν νέο ορίζοντα έκφρασης και design. Καθώς είπαμε, η γραφή προ του φωνητικού αλφαβήτου, όπως ιερογλυφική και τα κινεζικά ιδεογράμματα, ήταν περισσότερο εικόνες που μετέφεραν ένα σύνθετο μη λεκτικό συναισθηματικονοητικό σχήμα. Έτσι ίσως, η κινούμενη εικόνα, οι τίτλοι πριν από μια κινηματογραφική ταινία, η φόρμα, η κίνηση των γραμμάτων και οι τεχνικές χειρισμού των γραμματοσειρών δημιουργούν ισχυρές συνθέσεις, φτάνοντας μέχρι του να γίνεται η γραφή μη αναγνώσιμη και αναπόσπαστο μέρος μιας εικόνας. Σε πολλές δε περιπτώσεις, η ίδια η γραφή γίνεται εικόνα.

Αυτό έδωσε και το πρόσφορο έδαφος στη σύγχρονη γραφιστική να χρησιμοποιήσει και να αναβιώσει γραμματοσειρές διαφορετικών ιστορικά εποχών σε στυλ, όπως η γοτθική, η ρωμανική, η κλασσική κ.λπ. Φαινόμενο που είχε συμβεί και στο τέλος του περασμένου αιώνα, μόνο που τότε οι γραφίστες, από άποψη ηθικής και κουλτούρας, ήταν ακόμα συνδεδεμένοι με τον εσωτερικό χαρακτήρα της κάθε γραμματοσειράς.

Σήμερα αντίθετα, η πληθώρα στυλ, γραμματοσειρών και διαρκούς πειραματισμού πάνω στο graphic design γίνεται με έναν

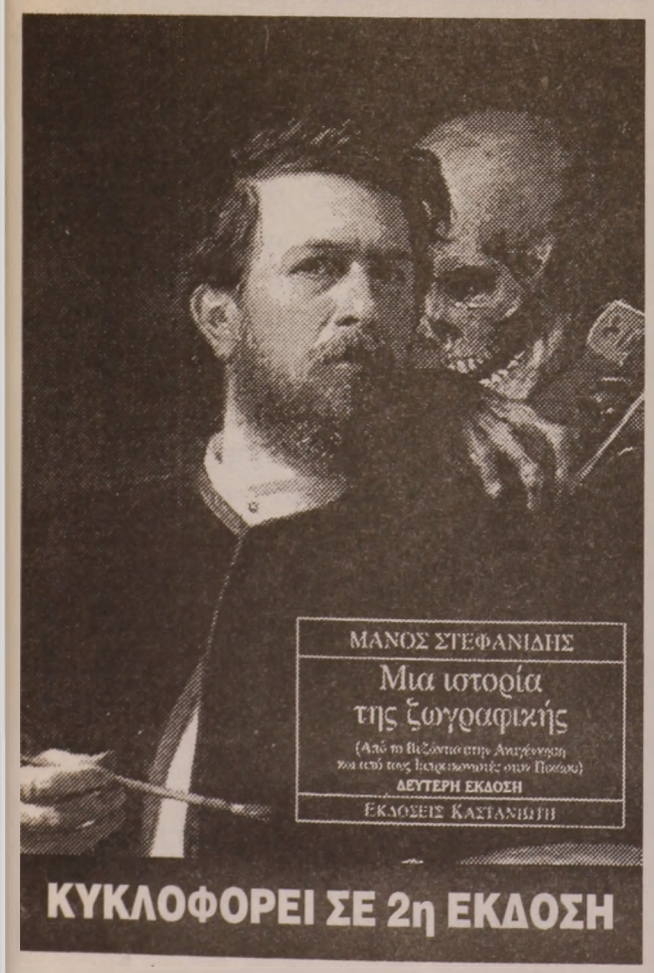
Διαφημιστική σελίδα, σε διάσταση Α6. Μαύρο και κόκκινο, στο λευκό. Χρονολογείται γύρω στα 1924.

επιφανειακό, ως προς την ιστορική προέλευση του στυλ της γραμματοσειράς, τρόπο. Ίσως όμως αυτή ακριβώς η προσέγγιση βοηθά τον σχεδιαστή να χρησιμοποιήσει τη γραμματοσειρά για τη σύνθεση ενός κώδικα επικοινωνίας, πρώτιστα οπτικό και ακουστικό, εφόσον μιλάμε για τηλεόραση, παραδείγματος χάριν.

Η οπτική εντύπωση είναι ο πιο δυνατός τρόπος να κερδίσει κάτι την προσοχή μας. Πολύ περισσότερο δε, όταν αυτή προέρχεται από μία πηγή φωτός όπως, π.χ., η οθόνη. Μπορεί να συγκριθεί μόνο με την ένταση του ήχου. Η ουσιαστική εντύπωση όμως μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από τη συνείδηση του περιεχομένου μιας εικόνας. Οι γραμματοσειρές μπορούν να ξυπνήσουν νοητικούς και συναισθηματικούς συνειρμούς που προβάλλουν το νόημα της εικόνας (π.χ. βότκα Absolut).

Ένας άλλος τρόπος που συναντάμε σήμερα τη γραφή, είναι ο κλασσικότερος, για λόγους διήγησης. Ακόμα όμως και αυτός ο τρόπος έγινε στυλ και έτσι υπάρχουν περιπτώσεις που η τεχνική της διήγησης χρησιμοποιείται για να γίνει μια σειρά από, π.χ., τηλεοπτικές διαφημίσεις, που η μία μετά την άλλη ξεδιπλώνουν όλη τη διαφημιστική καμπάνια.

Ωστόσο, το πιο επαναστατικό μέσο στην ιστορία του graphic design ίσως είναι το computer, που με τις τεράστιες δυνατότητες σχεδιασμού, χειρισμού, μετάδοσης,

παραγωγής επεκτείνει στο έπακρο τη δ
νατότητα και τις εκδοχές του μέσου
γραφής.

Το γράμμα, τώρα, χρησιμοποιείται
τον ευκολότερο τρόπο είτε σαν χειραπ
το είτε σαν γράμμα-φωτογραφία,
απλό σχέδιο, αλλά και σαν τρισδιάστα
μοντέλο· γίνεται πρωταγωνιστής σε έ
σενάριο, έχει κίνηση, συναίσθημα, προ
λεί τη μνήμη μας (πράγμα που γινόταν
με τα αναλογικά μέσα μοντάζ τηλεόραη
αλλά με διαφορετικά αποτελέσματα α
ό,τι στην ψηφιακή τεχνολογία).

Τα πολύπλοκα εφφέ στα multimedia,
οθόνες του Internet, τα γραφικά εφ
στην τηλεόραση μέσω computer, ο σ
χρονος σχεδιασμός εντύπου κ.λπ., θα ήτ
αδύνατο να πραγματοποιηθούν χωρίς
ψηφιακή τεχνολογία.

Όλη αυτή η σύγχρονη οπτική παιδεία
αντιμετώπιση από τον θεατή, εξοπλισμ
με τα έργα της νέας τεχνολογίας, έχει
τατρέψει την εικόνα και το κείμενο σε
άρρηκτο σύνολο που δημιουργεί διαρ
καινούργιους κώδικες οπτικής επικοι
νίας, και μία παγκόσμια κουλτούρα
γλώσσα.

Σήμερα, έχουμε τα ψηφιακά μέσα
πραγματοποιήσουμε και τις πιο περίερ
δημιουργικές ιδέες. Ταυτόχρονα όμως
μιουργείται και η επιθυμία μιας ενδοδ
σης με τα μέσα, θέλουμε όλο και πιο π
να γίνονται και να γινόμαστε μέρος
δράσης της ζωής μας. Αυτό, με έναν άλ
φορές άμεσο και άλλες έμμεσο τρ
Έτσι, μας είναι στην πραγματικό
άγνωστο το τι είδους θα είναι τα Μ
Επικοινωνίας στο μέλλον. Θα είναι
βλία, Internet TV, θα είναι virtual σαβ
κάποιων superhighways ;

Ταυτόχρονα, και ενώ παρατηρείται
κολία πρόσβασης της γραπτής πληρο
ρίας σε μια ποικιλία Μέσων που συναν
με καθημερινά, παρατηρείται παρ
σμίως το φαινόμενο της αύξησης
αναλφηβητισμού ή η διαρκής αλλαγή
έννοιας της παιδείας μέσω του γραπ
λόγου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι μ
νουμε σε μια εποχή μετα-παιδείας; κα
ναι, τότε η μετα-παιδεία είναι ταυτός
της αμορφωσιάς; ή ίσως είναι ένας
τρόπος ανάγνωσης μέσω ενός τηλε-
κού κώδικα, άρα και αμεσότερης σύ
σης με τον ακουστικό κώδικα;

Μήπως το φωνητικό αλφάβητο διέγρ
τον κύκλο του, προκαλώντας έτσι τον πο
σμό να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της
κοινωνίας έξω από τα όρια της γραφής
τη γνωρίσαμε μέχρι τον αιώνα μας;

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Πυγμαχώντας (με) το φανατισμό

Εάν έπρεπε να προβληθεί μια κριτική στάση απέναντι στον όντως ψυχαγωγικά ντυπωσιακό, αλλά και απόλυτα εφησυχαστικό, αμερικανικό κινηματογράφο, η πιο αξιόπιστη αντιπρόταση θα ήταν αυτή του σύγχρονου βρετανικού.

Μένγκες, Τζιμ Σέρινταν είναι δημιουργοί για τους οποίους τρέφουμε, εδώ και χρόνια, θαυμασμό και εκτίμηση στη χώρα μας. Ο Τζιμ Σέρινταν, γνήσιο παιδί του Μπέλφαστ, είναι ήδη γνωστός από επιτυχίες του κοντινού παρελθόντος (*Το αριστερό μου πόδι, Εις το όνομα του πατρός*). *Ο πυγμάχος* (τι ηλίθιος γραικυλισμός των γραφείων διανομής να αφήνουν αμετάφραστους τίτλους ταινιών, οι οποίες εντούτοις διαθέτουν απολύτως αντίστοιχο ελληνικό) κινείται στους ίδιους πάντα ταξικούς και γεωγραφικούς χώρους της Βόρειας Ιρλανδίας. Φτωχογειτονιές των Καθολικών στο Μπέλφαστ, στις παραμονές της εφαρμογής έμπρακτης ειρήνευσης από μέρους του IRA, όχι δηλαδή πλέον βία, αλλά οι διαφορές ανάμεσα στους ειρηνιστές και σ' αυτούς που επιμένουν στο 28χρονο αδιέξοδο ποτάμι αίματος με τους Προτεστάντες, παραμένουν αγεφύρωτες. Ο Ντάννυ Φλυν αποφυλακίζεται ύστερα από δεκατεσσάρων χρόνων φυλάκιση για συμμετοχή σε τρομοκρατικές ενέργειες. Δεκαοκτάχρονος και πυγμάχος με ταλέντο όταν φυλακίστηκε, είναι τώρα αποφασισμένος να αφοσιωθεί πλέον στην πυγμαχία. Ξεκόβει από τους ανθρώπους της παρανομίας, πεπεισμένος για το μονόδρομο της ειρηνικής συμβίωσης των δύο κοινοτήτων. Οι αντιδράσεις που θα συναντήσει σ' αυτές του τις αποφάσεις θα γίνουν ακόμα πιο σκληρές και απειλητικές από τους ίδιους τούς πρώην συντρόφους του όταν θα συναντήσει –και θα προσπαθήσει να επανασυνδεθεί– με τη Μάγκι, τον μεγάλο εφηβικό του έρωτα...

Σκηνή από την ταινία *The boxer*, του Τζιμ Σέρινταν.

Η φιλόδοξη δραματουργία θα αναπτυχθεί μέσα από εντάσεις και αλλεπάλληλες κορυφώσεις και τη φανερά δύσκολη προσπάθεια του σενάριου να ισορροπήσει αυτό το πολυδύναμο υλικό. Η πιστή περιγραφή του περιβάλλοντος, του ιστορικού του, η ενσωμάτωση σ' αυτό των ηρώων, οι πτυχώσεις των χαρακτήρων και η εξέλιξή τους καθώς και οι ταλαντώσεις των συμπεριφορών ομογενοποιούνται ρεαλιστικά με την αξιοπιστία του ντοκυμανταίρ που κάποιες φορές διολισθαίνει στην περιοχή του νατουραλισμού. Οι σκηνές π.χ. των τριών-τεσσάρων πυγμαχικών συναντήσεων δεν αυτονομούνται, δεν γίνονται αυτοσκοπός κινηματογραφικής βιρτουοζιτέ όπως συμβαίνει π.χ. στη σειρά των *Ρόκυ*. Η πειστικότητα της αναπαράστασής τους δεν αποκόπτεται ούτε στιγμή από το περιβάλλον, δεν γίνεται δοκίμιο για το μποξ. Οι σκηνές των εκρήξεων (συγκλονιστική στην εκτέλεσή τους η διάλυση του αυτοκινήτου του ειρηνιστή αστυνόμου) ενσωματώνονται ως αποδεικτικό υλικό της δραματουργίας, δικαιολογούν τα ερωτήματα: πού οδηγεί αυτό το τυφλό αιματοκύλισμα; Επιτέλους, πού έχει τις ρίζες του αυτός ο προσχηματικά θρησκευτικός φανατισμός; Και μέσα από αυτά τα μισάνθρωπα εμπόδια προσπαθεί να βρει ξανά το δρόμο του ένας ώριμος έρωτας, το δικαίωμα της ζωής να επιβεβαιώνεται με τους τρόπους και τις δυνατότητες που κάθε φορά τής δίνονται.

Όλα στην ταινία δίνονται πληθωρικά –παρά την επιδερμική στέγνια της καθημερινότητας– με δύναμη, αφειδώλευτα και με πανάκριβο τίμημα. Ο Σέρινταν δεν δείχνει να φοβάται τον κίνδυνο του μελοδράματος. Ξέρει να παίρνει και να χρησιμοποιεί τις αληθινές αρετές του είδους, χρήσιμου όσο και το σωστό αλάτι στο φαγητό. Άλλωστε με αυτό το καστ των ερμηνευτών, με επικεφαλής τον Ντάνιελ Ντέη Λιούις, το πασίγνωστό μας μελόδραμα δεν τολμά να σηκώσει κεφάλι. Με φωτογράφο τον Κρις Μένγκες, τίποτα δεν γίνεται μελό.

φόσον μια σύγχρονη κινηματογραφική παραγωγή έχει πρόθεση να ικανοποιήσει σύνθετες ανάγκες ενός σκεπτόμενου θεατή, θα πρέπει, αναπόφευκτα, να διαθέτει και ίλογο σύνθετο περιεχόμενο. Να καλύ-, δηλαδή, ρεαλιστικά και αξιόπιστα κοινωνικό ορίζοντα, να στοχεύει ανοκεντρικά και να υλοποιεί αυτές τις ποθέσεις με εμπνευσμένα καλλιτεμά μέσα. Με άλλα λόγια, θα πρέπει αυο όχι πλέον και τόσο σπάνιο είδος, του πτόμενου θεατή να εντυπωσιάζεται (άλλοι το λένε: να ψυχαγωγείται), αλταυτόχρονα να συνομολογεί ότι επικοινεί με εκδοχές της πραγματικότητας οποίες ο δημιουργός προσθέτει συνηση και κριτική στάση. Πόσο άραγε ριά είναι ο Αριστοτέλης;

σύγχρονος βρετανικός κινηματογρά; (μέσα στον οποίο συμπεριλαμβάνεφυσικά και ο ιρλανδικός) θα 'λεγε κα ότι μονοπωλεί αυτά τα χαρακτηριστιυπηρετώντας τα με αξιοθαύμαστη εμή. Οι Νηλ Τζόρνταν, Στήβεν Φρήαρς, ικ Λη, Κεν Λόουτς, Μάικ Νιούελ, ίβιντ Πέλαντ, Κρις Μπέρναρντ, Κρις

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Το μεσαιωνικό θέμα της «σταύρωσης» του γουρουνιού

του ΜΑΝΟΥ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ

Οπτικά αινίγματα διατυπωμένα σε υψηλό, σε μνημειώδες ύφος, αναμορφώσεις θεσμοθετημένων εικόνων μέσα από στίγματα και κηλίδες είναι η ζωγραφική του Χαράλαμπου Κατσατσίδη.

Συνείδηση ιστορίας

– Πού πηγαίνει σήμερα η ζωγραφική;

– Πόσο απαραίτητη μπορεί να είναι μέσα στον καταιγισμό των ηλεκτρονικών εικόνων και των μαζικών οπτικών πληροφοριών;

– Σε ποιους ιδεολογικούς, ιστορικούς, αισθητικούς κώδικες έχει τη δυνατότητα να στηριχθεί για να δικαιολογήσει την παρουσία τους, για νά παρέμβει και να υπάρξει ως αυτόνομος εικονοποιητικός μηχανισμός και για να αποκαταστήσει θετική και γόνιμη σχέση προς τον δέκτη-θεατή;

– Σήμερα, που επιμέρους ιδιότητες και συγκεκριμένοι χαρακτήρες της παραδοσιακής ζωγραφικής έχουν διαχυθεί στους νόμιμους ή μη απογόνους της –τον κινηματογράφο, τη video art, την τηλεοπτική εικόνα–, ποιοι παράγοντες θα της επέτρεπαν να υπάρξει αυτούσια και ακέραιη;

– Να υπάρξει επίκαιρη και ουσιαστική;

Θα 'λεγα ότι δεν υπάρχει στις μέρες μας σπίτι οπουδήποτε στον πλανήτη που να μην έχει, έστω, έναν πίνακα, εικονικό αυτή τη φορά, εντός του: πρόκειται για την οθόνη της τηλεόρασης, τον σύγχρονο μηχανισμό παραγωγής μυθοποιητικών συμβόλων και «ηρωοποιητικών» εικόνων. Παλαιότερα, αυτόν το ρόλο τον κρατούσε **αποκλειστικά** η ζωγραφική. Αυτή ήταν η αρμόδια για να δώσει μορφή στον Θεό, πρόσωπο στον ηγεμόνα για να περιγράψει με κύρος τα όσα αόρατα ισχύουν στο επέκεινα. Η σημερινή κρίση της ζωγραφικής οφείλεται στην απώλεια της ηρωοποιητικής της δυνατότητας. Δεν έχει πλέον μιαν θρησκεία για να προπαγανδίσει, ένα οποιοδήποτε καθεστώς για να λατρέψει, μιαν ετικέτα για να υπηρετήσει (σκέφτομαι πως τα μνημειακά τοιχογραφικά σύνολα του Quattrocento και του Quinquecento λειτουργούσαν για τον τότε θεατή σαν τις χολλυγουντιανές υπερπαραγωγές της εποχής μας: άψογες αφηγηματικές τεχνικές, εικονοποιητικός οίστρος, κορύφωση της συμμετοχής και της συγκίνησης του παρατηρητή, χορταστικό-γενναιόδωρο θέαμα. Φαίνεται ότι η κοινωνία του θεάματος έχει τις ρίζες της αρκετά παλιά. Σήμερα, ο ρόλος της ζωγραφικής συρρικνώνεται τότε και μόνον τότε, όταν αδυνατεί να παραγάγει ιδεολογία αρκούμενη στον μεταπρατικό διακοσμητικό της ρόλο. Όταν απεμπολεί την εννοιολογική της δυνατότητα κι όταν παραμελεί το στοχάζεσθαι δι' εικόνων υπέρ της αδιέξοδης εικονογραφίας. Η κρίση της ζωγραφικής περισσότερο από ιστορικοκοινωνικό φαινόμενο σχετίζεται με τη θεωρητική αδυναμία των ζωγράφων των ίδιων να εμπλέξουν την ιδιαιτερότητα της εποχής στην τέχνη τους. Ν' αντισταθούν μέσω της δυναμικής των εικόνων τους. Ο **Χαράλαμπος Κατσατσίδης** αθόρυβα έχει προωθήσει μιαν έρευνα εικαστικής έκφρασης, η οποία κάλλιστα μπορεί να θεωρηθεί πρόταση ανανέωσης και υπέρβασης γενικότερα για τη ζωγραφική μας. Στα έργα του ενυπάρχει και ο στοχασμός που υπαινίχθηκα πιο πάνω και η εμπλοκή τής καθ' όλα ιστορίας των εικόνων και ο προβληματισμός όσον προς την επικοινωνιακότητα των μορφών και τέλος ένα ιδιάζον, προσωπικό στοιχείο που χαρίζει στις συνθέσεις του ταυτότητα. Προσωπικά, είχα πάρα πολύ καιρό να δω μια ζωγραφική που να μην αναπαράγει τις φόρμες του συρμού, που να μην επιτηδεύεται για να εντυπωσιάσει, που να μην υποκειμενικολογεί ακατάσχετα και αφόρητα, που να έχει την αίσθηση των σύγχρονων προβλημάτων, αλλά και την απόσταση που η τέχνη οφείλει να παίρνει απ' αυτά, αν θέλει να διατηρήσει την εγκυρότητά της.

Ο εικαστικός λόγος του Κατσατσίδη είναι αμφίσημος, ειρωνικός, –με την έννοια του Κίρκεγκααρντ– εγκρατής και ως προς το έλασσον και ως προς το μείζον που συγκροτούν τα δεδομένα της εικόνας. Θέμα του είναι ο εαυτός του ως υποκείμενο της ιστορίας (**και** της ιστορίας της τέχνης). Θέμα του, επίσης, είναι η ιστορία όπως αποτυπώνεται στα ανθρώπινα έργα εν χρόνω (**και** στα δικά του έργα). Αντιλαμβάνεται κανείς ότι στις συχνά μνημειακές συνθέσεις του ζωγράφου αποτυπώνεται ένας εσωτερικός διάλογος, τίθεται εν διλήμματι ένα πρόβλημα και συγχρόνως υποβάλλεται η λύση του. Το παιχνίδι παίζεται ανάμεσα στις δύο εκδοχές χρώματος που καθορίζουν τη ζωγραφική του επιφάνεια διασπώντας το ενιαίο της αφήγησης.

Ο ζωγράφος, γνωρίζοντας ότι η τέχνη είναι πάνω απ' όλα μια διακύβευση, είναι «μωρία» για τους αφελληνισμένους της τεχνολογίας ή τους σκανδαλοποιούς της αγοράς, για να παραφράσουμε τον Απόστολο Παύλο, δέχεται την πρόκληση και αμφισβητεί την ασφάλεια της ιστορικά διατυπωμένης εικόνας. Η σχέση του με το σώμα της τέχνης δεν είναι ακαδημαϊκή ούτε αξιωματική, είναι προσωπική και διαπορούσα· είναι ερωτική. Διαρκές του πρόβλημα καθίσταται η ιστορία με τις σταθερές και τις ασταθείς παραμέτρους της με την προσω-

ή εμπλοκή του δημιουργού. Ο Κατσατσίδης δια-
όμενος σταθερά και ισότιμα με καλλιτέχνες σαν
Sigmar Polke, τον Bernard Schultze, τον
nald Sultan ή τον David Salle διατυπώνει μιαν
εικονοποιία που εμπεριέχει αλλά συγχρόνως
δικείται» την εικόνα του κινηματογράφου και
τηλεόρασης. Το χειροποίητο πάνθεόν του αντι-
κεται στο αγοραίο του ηλεκτρονικού λήρου και
πείνει ένα «θέαμα» που γοητεύει χωρίς ν' απο-
ίει το στοχασμό. Παράλληλα, απευθύνει ερωτή-
α προς τον Piero ή τον Dürer ή και προς το αργό
ος του 5ου κονσέρτου του Beethoven, –γιατί
– εφόσον αν κάτι ουσιαστικά υπάρχει στο πα-
, είναι ο βιωμένος χρόνος του παρελθόντος, η
είδηση της Ιστορίας. Σ' έναν, λοιπόν, πίνακά
επαναπροτείνει το χαμένο τμήμα από τη *Φρα-
λωση* του Della Francesca, ενώ στο *Κρέμασμα
Γουρουνιού* οι τρεις μορφές των παρατηρητών
την ανωτέρω σύνθεση του Piero έχουν μετα-
ούν αριστερά για να κατοπτεύσουν τα καινούρ-
δρώμενα. Σε κάποιο άλλο πάλι έργο του, *Η
ρία κοιτάζει την ιστορία που κοιτάμε*, καθώς
γερασμένη γυναικεία μορφή βλέπει μέσα από
ν οπή τον τρισδιάστατο αναγεννησιακό χώρο.
η Ιστορία κυριολεκτικά «αυτοβιογραφείται»
σε πρώτο και σε δεύτερο επίπεδο. Τέλος, οι
αναλαμβανόμενες αναφορές στον Dürer σχετί-
ται με τον ζωγράφο και το θέμα του, με το μο-
λο που βρίσκεται εντός-εκτός του έργου, με το
ο-έκθεμα και με το έργο-έννοια. Νομίζω ότι η
οιολογική διάσταση της ζωγραφικής του Κα-
τσίδη, η οποία υπερκαλύπτει κάθε αφηγηματι-
ή εικονογραφικό στοιχείο, αποτελεί και το πιο
παφέρον γνώρισμα της προβληματικής του. Οι
ακές του είναι οπτικά αινίγματα διατυπωμένα
ψηλό, σε μνημειώδες ύψος. Είναι αναμορφώ-
ς θεσμοθετημένων εικόνων μέσα από στίγματα
κηλίδες, μέσα από χειρονομιακές παρεμβάσεις
χαοτικούς ρυθμούς γραφής. Στο έργο του *Αυτο-
οσωπογραφία στην Ανάφη*, αν ο θεατής κοιτάξει
ό πλάγια το δεσπόζον σύννεφο, θ' αναγνωρίσει
αμορφωμένα τα χαρακτηριστικά του καλλιτέ-
η, κάτι δηλαδή που παραπέμπει στον Ν. Κεσσαν-
Αυτή η πλάγια, η δίσημη ματιά είναι –πιστεύω–
το διαρκές χαρακτηριστικό όλης της προσωπι-
ς του έρευνας. Είναι η marka depositata της ζω-
αφικής του. Μιας ζωγραφικής που, έχοντας συ-
δηση της Ιστορίας, αντιστέκεται προς την κάθε
κολη εικονογράφησή της.

Ο Χαράλαμπος Κατσατσίδης μαζί με τον πρόωρα
μένο Γιάννη Κουράκη, τον Τάσο Μαντζαβίνο,
ν Γιώργο Ηλιάδη, τον Γιώργο Χαρβαλιά, τον
ώργο Καζάζη, τον Μιχάλη Ζουρούδη κ.ά., προ-
ούν μια ζωγραφική τελάρου μεν, η οποία όμως
σωματώνει έναν έντονο εννοιολογικό προβλη-
τισμό, λειτουργώντας ευρύτερα ως σημείο ανα-
ράς αλλά και ως δυνατότητα υπέρβασης της ει-
στικής κρίσης.

Από τις εκδόσεις
«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ
κυκλοφορεί

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑΪΤΑΝΟΣ
«Μια μέρα, μια ζωή»
νουβέλα

***Ο Γιάννης Γαϊτάνος** περιγράφει την τραγωδία ενός συνηθισμένου ανθρώπου που εργάζεται σ' ένα κρατικό Τηλεοπτικό Σταθμό στο έλεος ενός αδυσώπητου γραφειοκρατικού μηχανισμού και στον ολοκληρωτισμό του αδηφάγου κόσμου του θεάματος. Η ιστορία του ήρωα με δραματικά και κωμικά επεισόδια ασχολείται με τις ανθρώπινες σχέσεις, παράλληλα όμως παραπέμπει σε θέματα όπως ο έρωτας, η φθορά, αλλά και η αποσύνθεση του δημόσιου τομέα που καταστρέφει πλέον την ακεραιότητα των ατόμων που εργάζονται σ' αυτόν. Ώσπου μια μέρα από σύμπτωση μπλέκεται σε μία μυστηριώδη ιστορία με σκοτεινές πολιτικές προεκτάσεις και ο εφιάλτης αρχίζει...*

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΛΙΒΑΝΗ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»
ΣΟΛΩΝΟΣ 98, ΑΘΗΝΑ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ

Κυκλοφορείτε στην Αθήνα; Για ρίξτε μια ματιά γύρω σας. Όχι ευθεία, χαμηλά, μπροστά στα πόδια σας. Δείτε τα σκαμμένα χαντάκια, τα μηχανήματα να κάνουν θόρυβο, ταμπέλες, ταινίες πλαστικές, λακκούβες. Δείτε την πόλη-απέραντο εργοτάξιο.

Το μετρό, ένας μόνον απ' τους παράγοντες που μετατρέπουν την πόλη σε «βομβαρδισμένη περιοχή».

Πολίτες, στα (ελληνικά) οδοφράγματα!...

Η ιδιαιτερότητα της ελληνικής πολεοδομίας στηρίζεται στο πάντα ρευστό και διαπραγματεύσιμο όριο ανάμεσα στο τι επιτρέπεται και τι απαγορεύεται. Οι κρατικές υπηρεσίες, που κακώς θεωρείται ότι αδρανούν, μεριμνούν για τα πάντα: Επειδή δεν συντρέχει κίνδυνος να εφαρμοστούν τα μεγαλεπήβολα σχέδια, η επίσημη παραγωγή και η δημόσια κατανάλωσή τους (ως «οράματα») είναι συστηματική. Καλού-κακού λαμβάνονται και πρόσθετα μέτρα: οι νόμοι γίνονται παράλογα αυστηροί (ώστε να είναι πρακτικά αδύνατη η εφαρμογή τους), οι έλεγχοι και οι κυρώσεις αρχίζουν με τυμπανοκρουσίες (ώστε να μπορούν να ανακληθούν μόλις εκδηλωθεί αντίδραση).

Ο φαινομενικός αυτός παραλογισμός προκαλεί απορίες. Γιατί να σπαταλιέται τόσας χρόνος σε παλινδρομήσεις, σε αναιρέσεις, σε υποχωρήσεις και αναβολές; Τα φαινόμενα, όμως, απατούν. Η χωρική αταξία, η προβληματική ποιότητα ζωής στην πραγματικότητα συνιστούν *άλλον τρόπο συμπεριφοράς*.. Όλα διασυνδέονται με απίστευτη συνέπεια και αποτελεσματικότητα. Η ατέλειωτη αρμονία των ουράνιων σφαιρών σε σύγχρονη εκδοχή. Δεν υπάρχει κανένα «χάος», μόνο η επίφασή του για όσους δεν είναι αρκετά εξασκημένοι να δουν τι ακριβώς συμβαίνει.

Και τι είναι αυτό που συμβαίνει; Μα ρίξτε μια ματιά στην πόλη γύρω σας. Όχι εκεί που από συνήθεια κοιτάτε, για να θαυμάσετε τους εξωραϊσμούς, δηλαδή τη μικροαστική νοικοκυροσύνη για ντόπιους και την αξιοπρεπή εμφάνιση απέναντι σ ιδεατούς ξένους επισκέπτες. Δείτε λίγ καλύτερα, λίγο πιο χαμηλά – σχεδ μπροστά σας. Δείτε τα σκαμμένα χαντ κια, αυτό το φρέσκο, ζωντανό χώμα σ βουναλάκια, τα παντός τύπου μηχανήμ τα να σέρνονται και να κάνουν δαιμονι κό θόρυβο, την εργατιά σκυμμένη σ θεάρεστο έργο της, με αξίνες και τρυπ νια, μέσα σε σύννεφα καυτής πίσσας δίπλα σε γιγάντιους αγωγούς. Δείτε τ μεγαλόπρεπες ταμπέλες που αναγγέ λουν με άψογη καλλιγραφία φορεί εμπνευστές, κατασκευαστές και χορ γούς. Και γύρω τους, το πραγματικό πα δαιμόνιο. Αυτοκίνητα και άνθρωποι προσπαθούν πανικόβλητοι να ξεφύγο από τις παγίδες, εξαντλώντας όποια μορ φή ευφυΐας διαθέτουν. Και τους χώρο

της περιφραγμένους ενδεικτικά με ειρες κατασκευές (ταινίες πλαστι-τάβλες, βαρέλια). Τα κατάδικά μας ράγματα.

ιβώς αυτή είναι η ελληνική πολεοδο- Παραγωγική (τα ατέρμονα «δημόσια » τρέφουν κόσμο και κοσμάκη), ανα-ική (η αέναη αναστάτωση δεν αφήνει α να βαλτώσει), και προγραμματι-η στην τρίχα (το ένα συνεργείο διαδέ-ι το άλλο, απόλυτα συντονισμένα). ηθείτε, αν δεν με πιστεύετε, την πλα-Συντάγματος πλακοστρωμένη με μάρ-από τον ηρωικό κ. Γιατράκο: πόσο ε διάστημα μεσολάβησε ανάμεσα προηγούμενη και στην επόμενη φάση κάνισής της από το πρόσωπο της γης; μα και το καύχημά μας, η Ερμού, όσο γιαπί κρατούσε μια ρομαντική, αλλό-ατμόσφαιρα, αλλά μόλις τα μάζεψε ο λάβος να φύγει είδαμε να χάσκει πιστικά το κενό. (Ευτυχώς που πότε αψηφά τον κίνδυνο κάποιο αυτοκίνη-το ή μοτοσυκλέττα και επιχειρεί μια τρελή διαδρομή ανάμεσα στους αποβλακωμένους καταναλωτές).

Οι πιο ευτυχισμένες στιγμές είναι, μάλιστα, όταν τα «έργα» συμπίπτουν. Μετρό με αγωγό αερίου, για να πούμε ένα γερό τρέχον κοκταίηλ. Αλλά υπάρχουν και πιο ταπεινά, καθημερινής χρήσης, συμβάντα: ο τυπικός αγωγός ύδρευσης που σπάει ή το φρεάτιο που πλημμυρίζει, η απροειδοποίητη υποχώρηση του οδοστρώματος ή ο ευσυνείδητος οδηγός που, παρκάροντας καουμπόικα, αφήνει πέντε χιλιοστά από τον τοίχο, το βυτίο πετρελαίου που σπέρνει πίσω του μια λουρίδα θανάτου. Κακώς διαμαρτύρονται οι πολίτες και βρίζουν «αρμόδιους», «αρχές» ή τον δύσμοιρο κ. Δήμαρχο. Χάρη τούς κάνουν, αφού τους δίνουν τη σπάνια ευκαιρία να πεθάνουν για την πατρίδα.

Ένα μόνο να φοβάστε, την-ύπουλη ηρεμία ή όταν βλέπετε ένα δρόμο ανέγγιχτο, χωρίς πληγές και μπαλώματα. Ή μια πλατεία –ακόμα φυτεμένη– με αμέριμνα παιδάκια και συνταξιούχους. Εκεί κάτι αφύσικο και τρομαχτικό κυοφορείται, με απρόβλεπτες συνέπειες για το έθνος. Γιατί είναι ανατριχιαστικό να μην υπάρχει συνεχιζόμενη πολεοδομική επέμβαση, να έχει μείνει ένα μέρος παραμελημένο, χωρίς προβλήματα. (Ακόμα και το υποδειγματικό φρούριο του Ψυχικού δονείται εδώ και μήνες με γιγαντιαία αμυντικά έργα). Γι' αυτό, Έλληνες, γρηγορείτε! Όλοι στα οδοφράγματα, να τα υπερασπιστούμε μήπως και βρεθεί κάποιος εκσυγχρονιστής να μας τα αφαιρέσει, και μείνουμε μόνοι και έρημοι, χωρίς κάτι να δίνει νόημα στη γκρίζα, βαλκάνια ζωή μας.

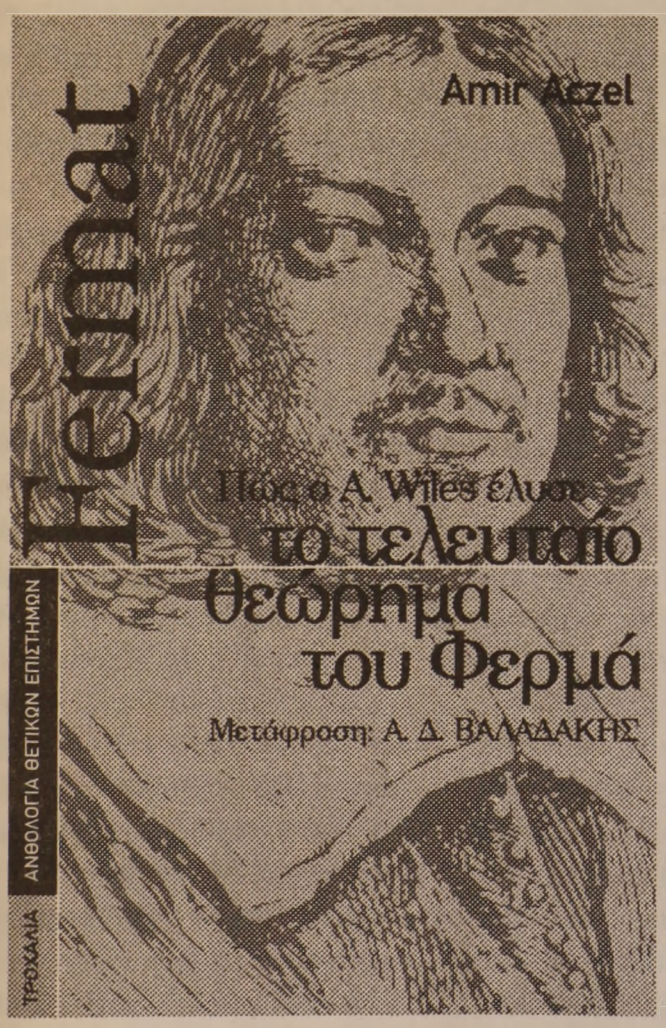
Και σε όσους παρηγορούνται με την ιδέα ότι έρχονται οι Ολυμπιακοί, οπότε δεν κινδυνεύουμε να μείνουμε χωρίς δουλειά, ένα έχω να πω: εμένα δεν μου καλαρέσει εκείνος ο αδέκαστος μάνατζερ που βρήκαν – μπορεί να είναι Πέμπτη φάλαγγα!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

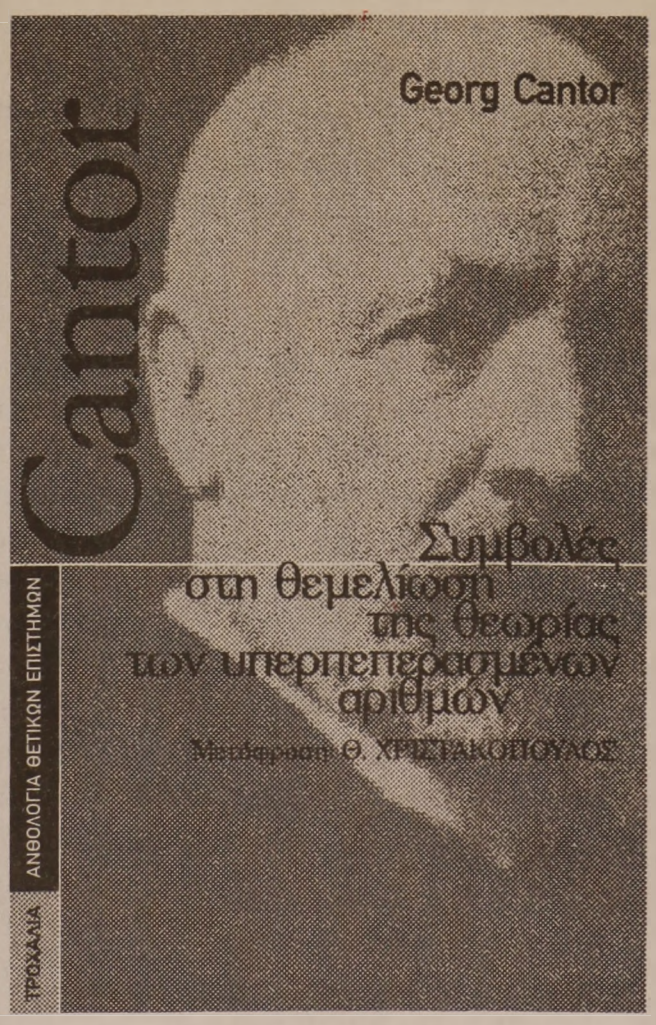
ΤΡΟΧΑΛΙΑ

ΓΡΙΒΑΙΩΝ 5 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 36 46 426 - 36 21 932 - FAX: 36 21 932

Πώληση Χονδρική: ΠΡΟΧΟΡΟΣ Α.Ε. - ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 64 - ΑΘΗΝΑ 106 80
ΤΗΛ.: 36 31 975 - 36 16 226 - FAX: 36 24 412

Σελ. 180, σχ. 11x17 cm, Τιμή: 2.000 δρχ.

Σελ. 235, σχ. 11x17 cm, Τιμή: 2.400 δρχ.

Τα πάθη του αίματος

του Βαγγέλη Χατζηβασιλείου

Δυο καινούργια κείμενα του Σωτήρη Δημητρίου και ένα του Μισέλ Φάις, που διαβάστηκαν δημόσια την προηγούμενη Δευτέρα, μπορεί να είναι καλή αφορμή για ορισμένες καίριες παρατηρήσεις που αφορούν το λογοτεχνικό ύφος των συγκεκριμένων συγγραφέων αλλά και τα σύγχρονα λογοτεχνικά ήθη γενικότερα.

Διαβάζω καινούργια πεζά του **Σωτήρη Δημητρίου** και του **Μισέλ Φάις** και σκέφτομαι πόσο απασχολούν και τους δύο τα πάθη του αίματος. Και θα μου συγχωρηθεί να πω πως δεν υπερβάλλω κατά το παραμικρό στη διατύπωσή μου, κι ότι στα συγκεκριμένα κείμενά τους, για τα οποία θα κάνω αμέσως λόγο, οι συγκρούσεις ανάμεσα σε παιδιά και μανάδες ή πατεράδες μετατρέπονται στην κυριολεξία σε πεδίο μάχης, με τα κεφάλια να πέφτουν, ένθεν και ένθεν, στη σειρά. Κι αν υπάρχει κάποιο σημείο που φέρνει πολύ κοντά τα τρία κομμάτια που θα σχολιάσω (δύο του Δημητρίου και ένα του Φάις), διότι κατά τα άλλα οι διαφορές τους ξεχωρίζουν γρήγορα, είναι αυτό το ένθεν και ένθεν των οικογενειακών σπαραγμών· ένθεν και ένθεν διότι κανένας πόλος δεν μένει στο τέλος αλώβητος, ενόσω στο τοπίο των αντεγκλήσεων καταλύονται όλοι οι φραγμοί: ζωές κατατρώγονται, νεκροί σκυλεύονται και υπάρξεις αχρηστεύονται ανεπανόρθωτα.

Ο ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ξεκινώ από το «Δεν είναι τίποτα, θα περάσει» του Δημητρίου και σιγά σιγά, την κατάλληλη ώρα, και υπό τον αρμόδιο φωτισμό, θα βάλω στη συζήτηση και τα επόμενα. Ένας γιος και μια μάνα καταλαμβάνουν εδώ ολόκληρη τη σκηνή. Η μάνα με την ακινησία και την εφιαλτικά παρανοϊκή κραυγή της, όποτε, για κάποιον λόγο που φυτρώνει ξαφνικά μέσα στο σκοτεινό μυαλό της, φωνάζει παρατεταμένα –με φωνή που αφανίζει ψυχές– το όνομα του γιου· κι ο γιος με την τυφλή του προσήλωση στη μάνα, στην οποία επιφυλάσσει κάθε δυνατή φροντίδα– ό,τι φροντίδα μπορεί, βέβαια, να επιφυλαχθεί σ' ένα πρόσωπο που έχει αποκοπεί οριστικά από τον κόσμο. Έχει, όμως, άραγε, όντως αποκοπεί οριστικά; Όχι ακριβώς εν τέλει. Όταν ο γιος προσπαθεί να ρίξει λίγο φως στην άχαρη, σχεδόν νεκρή ζωή του (ζωή δίπλα σε μια ζωντανή-νεκρή), η μάνα θα σπεύσει να διαλύσει τα πάντα. Το προξενιό που θα κανονιστεί με ένα ανάπηρο κορίτσι (τι άλλο θα μπορούσε να βρεθεί για κάποιον που μόλις και αναπνέει;) θα τιναχτεί στον αέρα εν τη γενέσει του: η μάνα θα πατήσει την πιο δαιμονισμένη κραυγή της μπροστά στους κατάπληκτους και έντρομους γονείς της νύφης κι έτσι θα τελειώσουν όλα – το παιδί θα γκρεμιστεί στα Τάρταρα με μία και μοναδική λέξη.

Μια άλλη μάνα, στο μεταξύ, θα εξοντώσει με τη σειρά της το παιδί της, όταν πεθαίνοντας ο άντρας της στη Γερμανία θα το στείλει άρον άρον στο χωριό του στην Ελλάδα, για να το κανακέψει ο παππούς του. Αναφέρομαι στο δεύτερο κείμενο του Δημητρίου, που υπό τον τίτλο «Μοναχό κλωνί» μάς αφηγείται μιαν, επίσης, θλιβερή ιστορία: την ιστορία μιας σχέσης που δεν της επιτρέπουν να ολοκληρωθεί. Ο παππούς αγκαλιάζει με όλη την αγάπη του το εγγόνι του –η παρουσία του τρέφει τη μνήμη του νεκρού γιου του– και κάνει ό,τι μπορεί για να το αναστήσει: το γράφει στο Δημοτικό, ζητεί από φίλους και γνωστούς να το προσέξουν και να το προστατέψουν και του δείχνει πώς να λατρέψει τις χαρές της καθημερινής ζωής στο χωριό: το άρμεγμα, το πέταγμα των πουλιών, το θρόισμα των δέντρων, το φαγητό το δειλινό στο ζεστό κονάκι. Όταν, όμως, το παιδί ετοιμάζεται να πάει στο Γυμνάσιο, εμφανίζεται η μάνα για να το διεκδικήσει οψίμως. Όλες οι προσπάθειες του γέρου να κρατήσει αποδεικνύονται πολύ σύντ άκαρπες, το ίδιο φεύγει αυτοστιγμεί πάντα μακριά του και κάθε ελπίδα, για κρό και μεγάλο, σβήνει διά παντός. Α μια καταστροφική κατολίσθηση, άλλο πικρό και αξεπέραστο τέρμα.

Μια μάνα που σκοτώνει εκούσα-άκου τον γιο της (η παράσταση της σκοτισμέ της συνείδησης είναι αμφίσημη στο «είναι τίποτα, θα περάσει» και δεν α κλείεται να αποδεσμεύει ένα, έστω εξ ρετικά διαμεσολαβημένο, στοιχείο εν νείδητης προβολής) και μια άλλη μά που πρώτα θα εγκαταλείψει το παιδί στην τύχη του και μετά θα το αποσπά βίαια από το περιβάλλον που του π σφέρθηκε σε αντικατάστασή της. Ο Δη τρίου δεν μας παρουσιάζει πια τόσο σκ ρά ή ακραία περιστατικά, όπως στο *Νη λίθ ιμι, Χριστάκη* (1987) ή στο *Ένα πα απ' τη Θεσσαλονίκη* (1989), αλλά ο ζώ παραμένει στα γραπτά του, παίρνον τώρα πιο εσωτερική μορφή. Με αφηγ συναισθηματικά ουδέτερο στο «Δεν εί τίποτα, θα περάσει» και διακριτικά συμ τοχικό στο «Μοναχό κλωνί», ο συγγρα ας προτιμά να δείξει και όχι να πει. αυτό το πετυχαίνει μέσω της ελλειπτι απόδοσης των αφηγηματικών γεγονότ προβάλλοντας ένα μόνο (κι όχι κατ' α γκην το πιο αιχμηρό ή το πλέον πρόδη μέρος τους και αφήνοντας τον αναγνώ να συμπληρώσει ο ίδιος τους υπόλοιπ κρίκους της αλυσίδας. Μια φράση, πα δείγματος χάριν, του γιου στο «Δεν εί τίποτα, θα περάσει», αυτή που δίνει τον τίτλο στο διήγημα, φαινομενικά κα συχαστική και παρήγορη, αρκεί για αποκαλύψει το ανθρωποφαγικό πλέ της σχέσης με τη μητέρα· και μια-δυο κι σεις του μικρού δίπλα στον παππού στο «Μοναχό κλωνί», κινήσεις αργόσ τες και αμέριμνες κατ' όψιν, φτάνουν

• Το κείμενο αυτό διαβάστηκε στη λογοτεχνική βραδιά που οργάνωσε ο Πολιτιστικός Οργανισμός του Δήμου Αθηναίων για τους Σωτήρη Δημητρίου και Μισέλ Φάις, στις 23 Μαρτίου 1998, στην πρώην γκαλερί «Ώρα» (Ξενοφώντος 7, Σύνταγμα). Ανέκδοτα διηγήματα των συγγραφέων διάβασαν η Όλια Λαζαρίδου και η Μάνια Παπαδημητρίου.

υποδείξουν τον επίγειο Παράδεισο από οποίο οσονούπω το παιδί θα εξοριστεί. αυτός ο ελλειπτικός ή έμμεσος τρόπος αφήγησης είναι μια μέθοδος που την υμε ήδη δει στο *Ν' ακούω καλά τ' όνοσου* (1993) και η οποία αποδίδει και εν κειμένω τους καλούς καρπούς της.

ΙΣΕΛ ΦΑΪΣ

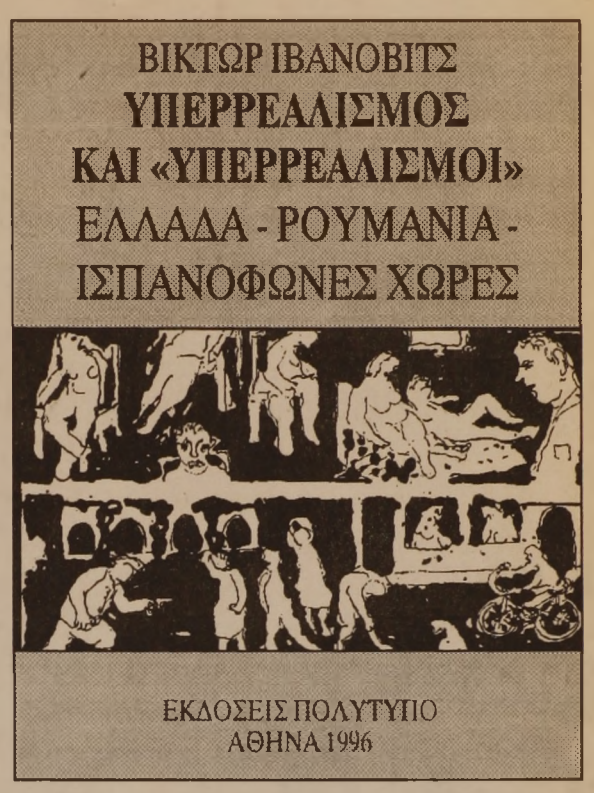
μιρός, όμως, να περάσω στο τρίτο κείο του σχολιασμού μου: τη «Θαμμένη ντανή) ιστορία». Η θέση μάνας και γιδίνει εδώ τη θέση της στη σχέση γιου και έρα. Ο αφηγητής, μολονότι τριτοπρότος, δεν είναι απόμακρος και αντικειικός, όπως στον Δημητρίου, αλλά εμπα- και ενδοδιηγητικός· και όχι μόνον μεει ψυχή τε και σώματι στην ιστορία που γείται, αλλά και αποτελεί τον έναν και αδικό πρωταγωνιστή της. Ο πατέρας ήρωα-αφηγητή, στον οποίο αναφέρεστο σύνολό του το κείμενο, δεν βρίσκεεν ζωή, όπως και η μητέρα του, που έχει οκτονήσει. Το έτερο μέλος της οικογέμς –η αδελφή– κατονομάζεται, αλλά βγαίνει ποτέ στο προσκήνιο. Και όλος όγος του αφηγητή –ένα είδος εσωτερι- μονολόγου γυρισμένου σε τρίτο ενικό νας κατάδηλος ελεύθερος πλάγιος λό- – δεν είναι παρά μια αδιάκοπη αναδρο- ' ένα ζοφερό παρελθόν – ο ζόφος σ' ή την περίπτωση δεν στέκει κρυμμένος ω από ήμερες ή αδιατάρακτες επιφάς, αλλά, αντιθέτως, σπεύδει να ξεσπάαπό την πρώτη στιγμή, παίζοντας ρόλο υπικής συνθήκης για την ανάπτυξη της κής. Όσοι έχουν υπόψη το πρώτο βιο του Φάις, την *Αυτοβιογραφία ενός βιυ* (1994), σίγουρα δεν θα παραξενευν. Το κλειστοφοβικό κλίμα, τα αδιάκοεσωτερικά κατακυλίσματα ή η μεγάλη αρμονία του εγώ εν σχέσει προς τους ους, που κυριαρχούσαν ως εδραία σήα εκεί συμπυκνώνονται στη «Θαμμένη ντανή) ιστορία» σ' ένα μονόχορδο (κατην έννοια της αθεράπευτης εμμονής) ίβο μίσους και απώθησης, το οποίο κλιώνεται σταθερά όσο εξελίσσεται η ήγηση, για να οδηγηθεί, στην έξοδο της ίσης, μέχρι το έσχατο άκρο – την κατ' ιρ βιαιοπραγία. Όσο πιο πολύ μιλάει ο ξ για τον νεκρό πατέρα του τόσο διοίνεται η φρίκη που νιώθει για το βίο και πολιτεία του: καταπιεστικός, αδίστας αφέντης και μοχθηρός μονάρχης, ο τέρας είναι για τον γιο ένας αληθινός μονας: δαίμονας που ευνούχισε τον και την αδελφή του και έσπρωξε στο νατο τη μητέρα τους. Κανένα ελαφρυντικό δεν θα αναγνωριστεί σ' αυτόν τον πατέρα, ούτε για την περίοδο της ακμής του ούτε για τα χρόνια της ένοχης σιωπής του.

Επαναλαμβάνω τον τίτλο του κειμένου: «Θαμμένη (ζωντανή) ιστορία». Δύο ζεύγη: η λησμονημένη καταστολή απέναντι στην τερατώδη αναβίωση του οδυνηρού τραύματος στη μνήμη και ο θαμμένος πατέρας απέναντι στον ζωντανό γιο. Υπενθυμίζω κι ένα άλλο στοιχείο – την κλιμάκωση των αισθημάτων απώθησης του αφηγητή για τον πατέρα του όσο προχωρεί ο μονόλογός του. Η θαμμένη, λοιπόν, ιστορία ζωντανεύει σιγά σιγά και μαζί της ζωντανεύει, στις εικόνες που ανασχηματίζονται στο νου του γιου, και ο θαμμένος πατέρας. Και ζωντανεύει τόσο καθαρά και ανάγλυφα, ώστε στο τέλος ο γιος βλέπει τον εαυτό του σαν σε όραμα να ξεθάβει τη σορό για να τη χαστουκίσει χωρίς αιδώ και φόβο και να πάρει μια και καλή την εκδίκησή του. Εκδίκηση αρχέγονου –ανυποχώρητου και ακατάλυτου– πάθους. Παραθέτω, για να το υποδείξω σαφέστερα, την κατακλείδα της ιστορίας: *Η ίδια, παλιά, άσβεστη σκέψη, από τότε που ο πατέρας του ξεράθηκε στο νοσοκομείο, αφήνοντας πίσω του μια τσιρίδα παιδικού τρόμου κι έναν κιτρινόμαυρο λεκέ στο πίσω μέρος της πιτζάμας του· η ίδια αξερίζωτη σκέψη, να βλέπει τον εαυτό του να σκάβει με τα ίδια του τα χέρια το χώμα, τα νύχια του να γεμίζουν με λάσπη, το κορμί του να ποτίζει μ' εκείνη την ανεξίτηλη οσμή της θανής και, άρον άρον, να τραβάει έξω το πατρικό λείψανο όχι για να το πλύνει με κρασί ή να κάψει λίγο λιβάνι στη μνήμη του αλλά για να το αρχίσει στα χαστούκια. Να χαστουκίζει με τέτοια μανία το σκελετωμένο πτώμα, ώστε ο δαίμοντας του νεκρού να λιποθυμήσει, κι όταν ξαναβρεί τις αισθήσεις του να ζητήσει συγγνώμη για λογαριασμό τού πρώην ζωντανού – ασχέτως του τι πραγματικά πιστεύει ο προστατευόμενός του. Και τότε να έχει το σθένος να του την αρνηθεί. Αυτό να είναι το δικό του κατευόδιο, κι από κει και πέρα, τα δικά του εννιάμερα, τα δικά του σαράντα, τα δικά του, τα κατάδικά του ανελλιπή μνημόσυνα.* Και σ' ένα τέτοιο πάθος κανείς, νομίζω, δεν θα διανοηθεί να θέσει ζήτημα δικαίου ή αδίκου· όλο το παιχνίδι παίζεται στην ορμή και την έντασή του, όπως τις εικονογραφεί και τις υποβάλλει το κείμενο· ορμή και ένταση που δονούν εξ ολοκλήρου τη γραφή του Φάις, μεταφέροντας ακέραιο το ρεύμα που τη συντηρεί και στην ανάγνωσή της.

ΒΙΚΤΩΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ

ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ «ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΙ»

ΕΛΛΑΔΑ - ΡΟΥΜΑΝΙΑ - ΙΣΠΑΝΟΦΩΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1996

*Στην Ελλάδα, στην Ρουμανία και στις ισπανόφωνες χώρες ο υπερρεαλισμός εμφανίστηκε και εξελίχθηκε σε απόσταση και απόκλιση από το (παρισινό) «Κέντρο» και από τα «κεντρικά» πρότυπα. Γι' αυτό και παρουσιάζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, που στοιχειοθετούν την ιδέα των **παραλλήλων βίων** του στους παραπάνω τρεις χώρους. Το βιβλίο του Βίκτωρα Ιβάνοβιτς ερευνά τις σχετικές αναλογίες, αλλά και λειτουργικές ομολογίες, με στόχο την επεξεργασία ενός «περιφερειακού» υπερρεαλιστικού μοντέλου. Συμπερασματικά:*

*– Από **τυπολογικής σκοπιάς**, ο μεν ελληνικός και ισπανόφωνος υπερρεαλισμός αναπτύσσουν την «εξημερωμένη» εκδοχή του ρεύματος, ενώ ο ρουμανικός οδηγεί τα δεδομένα του σε έναν ακραίο παροξυσμό.*

*– Και στις δύο περιπτώσεις, το αποτέλεσμα είναι, από **ιστορικής πλευράς**, η υπέρβαση του νεωτερικού «παραδείγματος» (στο οποίο ανήκει ο υπερρεαλισμός), στην κατεύθυνση του **μεταμοντέρνου**.*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΜΟΥΣΙΚΗ

του ΒΑΣΙΛΗ ΡΟΥΒΑΛΗ

Οι νέες κυκλοφορίες αυτό το μήνα είναι αρκετές και ενδιαφέρουσες. Αρκεί μια ματιά στη λίστα του μήνα για να αντιληφθεί κανείς ότι τα αριστουργήματα και οι δίσκοι αναφοράς είναι πολύ περισσότεροι από την αγοραστική ικανότητα των μουσικόφιλων αλλά και –αλίμονο– από τη στενότητα χώρου της στήλης του περιοδικού.

B. B. KING

Deuces Wild

Αν μη τι άλλο, πρόκειται για μια all star σύναξη σ' αυτό το νέο δίσκο του γερόλυκου bluesman. Ο θρυλικός ηγέτης των παραδοσιακών μπλουζ του Νότου έχει ξεπεράσει τα πενήντα άλμπουμ στην καριέρα του και έχει χαρακτηριστεί –όχι άδικα– ο βασιλιάς της μπλουζ κιθάρας. Ο άνθρωπος που έφερε τη μουσική των μαύρων στο παγκόσμιο ακροατήριο επηρέασε μεγάλους μουσικούς και δημιούργησε ρεύμα ήδη από τη δεκαετία του '50 που έγινε γνωστός με τα «Three O' Clock», «Sweet Sixteen», «Please Love Me». Αυτή τη φορά με τους φίλους και συνεργάτες του στο *Deuces Wild*, ο βετεράνος κιθαρίστας σχεδίασε μία ακόμη διαδρομή στα R&B μονοπάτια, τραγουδώντας ντουέτο μαζί τους. Η ελίτ της μουσικής βιομηχανίας παρελαύνει στα «χορταστικά» 75 λεπτά του cd: Van Morrison, Rolling Stones, Dr. John, Joe Cocker, Eric Clapton, David Gilmour, Willie Nelson, Dionne Warwick, Tracy Chapman. Παρότι τα 72 του χρόνια έχουν παρέλθει, η «Λουσίλ», η αιώνια αγαπημένη κιθάρα του, συνεχίζει να ξεσηκώνει, και όπου η φωνή και η μελωδία αφήνουν το περιθώριο υπενθυμίζει ότι είναι αγέρωχη και αξεπέραστη. αρκεί να αφεθεί κανείς στη μαγεία της. Όπως λέει και ο ίδιος, *«Όταν τραγουδάω παίζω στο μυαλό μου. Όταν σταματάω να τραγουδάω φωνητικά, τραγουδάω παίζοντας με τη "Λουσίλ"...»*.

CRAIG ARMSTRONG

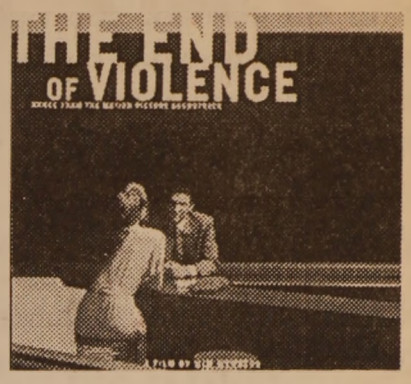
The Space Between Us

Μεταξύ αισθησιασμού, γλυκιάς μελαγχολίας, άπλετου φωτός, μυστηριακών σκιών, η μουσική ταυτότητα του πολυπράγμονος Σκωτσέζου δίνει τα διαπιστευτήριά της στη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία. Οι νότες, το θρόισμα του ανέμου, οι «άγνωστοι» ήχοι της βροχής και των σωθικών ξεφεύγουν νοερά στο ηχητικό σύμπαν που έχει σχηματοποιήσει σε φόντο απόλυτα κινηματογραφικό, απέχοντας ποσώς από τα ειωθότα και αναμενόμενα. Σαν αχτίδα παράτολμη που τρυπά το σκοτάδι, ένας απόηχος από το απόλυτο σάουντρακ του ονείρου φαίνεται πως υφέρπει εδώ μέσα και υπεισέρχεται επάξια στα κανάλια των Philip Glass, Ennio Moriconne ή ακόμη και του Angelo Bandalamenti. Οι τρομαγμένες, ερμητικές διαδρομές των έγχορδων γίνονται σύντροφοι και βάλσαμο στα μυστικά της νύχτας και τις αλήθειες που ελλοχεύουν στο λυκαυγές. Ο ψυχισμός και η μαγική έκφραση διά της μελωδίας του κυρίου Άρμστρονγκ αποδίδουν εξαίρετα, γι' αυτό και έχουν θέση στο πάνθεον των σπουδαίων μουσικών έργων, η οποία ξεφεύγει από κατηγοριοποιήσεις και όποιους προσδιορισμούς.

END OF VIOLENCE

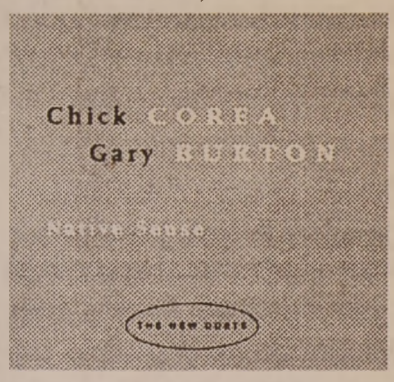
OST

Η μουσικ
που γράφετ
για τις ταινίε
του Βιμ Β
ντερς διατηρ
πάντοτε τ
αυτονομία α
λά και τ
εναρμόνισ
της με το φιλμικό γίγνεσθαι και την π
ρρεούσα ατμόσφαιρα. Από το *Παρίσι*
Τέξας έως *Το τέλος του κόσμου* και το *Τ*
σο μακριά, τόσο κοντά, οι επιλογές τ
μουσικών θεμάτων ξεπερνούν τα δεδομ
να που οφείλει να 'χει ένα ηχητικό σκο
για να συμπληρώσει την επιτυχία ή
«μπαλώσει» τα κενά στην αφήγηση τ
εικόνας. Ο Ry Cooder, οι U2 με τη Sinn
O'Connor, ο Michael Stipe των REM
ντουέτο με τον φολκ τραγουδοποιό V
Chesnut, ο αγέρωχος Tom Waits, οι σ
μνοί κι ανερχόμενοι Spain, ο trip-ho
δανδής Howie B. –αυτοί κυρίως– σ
μπράττουν σ' ένα ακόμη εξαιρετικό σο
ουντρακ, από εκείνα που μένουν στη δ
σκοθήκη και για περαιτέρω ακροάσε
μετά την ταινία.

CHIC COREA - GARY BURTON

Native Sense, The New Duets

Ο Chic Cor
έχει να επιδε
ξει τεράστιο κ
σημαντικό έργ
κατατάσσοντο
εαυτόν μεταξ
των κορυφαίω
στο χώρο τ
παγκόσμια
τζαζ κουλτούρας. Και δεν αποτελεί έκπλ
ξη η κάθε φορά επανείσοδός του στη δ
σκογραφία με παραγωγές τουλάχιστον σ
γηνευτικές, όπως βέβαια η προσωπική τ
γραφή έχει αποκρυσταλλωθεί στην υπε
δεκαετή καριέρα του. Η συνεργασία με τ
Gary Burton μόνο έκπληξη δεν προκαλε
συνεχίζοντας την παράδοση των κοιν
δουλειών τους (με πρώτη την κλασική ηχ
γράφηση του *Crystal Silence*, 1972) π
αποφαίνεται ανεξάντλητη κι ευφάνταστ
Με έντεκα ολοκαίνουργια κομμάτια, παρ
δωσαν ένα ακόμη δείγμα τζαζιστικής μα
στρίας, απολαυστικού όσο και χαμηλ
προφίλ, καθιστώντας ξανά σαφή την ιδια
τερη εκφορά της σύμπραξής τους.

Πεζά «ποιήματα»

Μάρκος Μέσκος,
Κομμένη γλώσσα - Ονόματα και ιστορίες,
Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1997

Πρόδρομος Μάρκογλου
Σπαράγματα,
Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1997

• Τα δύσκολα χρόνια της δεκαετίας του '40, που άφησαν τα σημάδια τους όχι μόνο στην ιστορία αλλά και στις ανθρώπινες ψυχές, είναι η περίοδος που παρακολουθεί μέσα από τις επτά ιστορίες του ο ποιητής **Μάρκος Μέσκος**. Είναι χρόνια που κόβονται όχι μόνο οι ζωές, αλλά και τα όνειρα, οι ανθρώπινες σχέσεις, οι δρόμοι. Έτσι όπως κόβεται ο κόσμος γύρω από τον καθένα, ο μικρόκοσμός του αλλά και ο ευρύτερος, έτσι κόβεται και ο λόγος στις ιστορίες του Μάρκου Μέσκου (α' έκδοση Έρασμος, 1979): κοντοστέκεται, θυμάται, λαχανιασμένος όταν ακολουθεί τη φυγή· στην αρχή, καθώς οι ήρωες αντιμετωπίζουν την πείνα της Κατοχής: *«Βγήκαμε γοργά στον τζιαντέ. Σούρουπο κινήσαμε, ξεραμένο το χόρτο και τα δέντρα γυμνά κλαριά, πού και πού πορτοκαλιά φύλλα, κόκκινα σκούρα»*· αργότερα για να μεταφέρουν κρυφά, κάτω από τη μύτη των Γερμανών, τ' αναγκαία: *«Κινδυνέψαμε πάλι, όταν σιμώσαμε το χωριό, δυο Ιταλοί κι ένας Γερμανός κάποιου χαρτιά εξέταζαν, πέσαμε στου λύκου το στόμα χωρίς να το καταλάβουμε μα στρίψαμε το ζώο για την αυλή του πρώτου σπιτιού καθώς χωρικοί που επιστρέφουν από τους μπαχτσέδες τάχα»*· και τέλος το σφίξιμο που ζώνει δυνατά το λαιμό και πνίγει τη φωνή μπροστά στη φρίκη, την οδύνη, την ακατανόητη βία στα χρόνια μετά την Κατοχή, όταν ο τόπος ήταν χωρισμένος σε «Μπλε» και «Πράσινους» (έτσι με χρώματα δηλώνεται ο διχασμός, τα διαφορετικά στρατόπεδα, οι διαφορετικές προτιμήσεις ζωής): *«Το αίμα και οι νεκροί μέρα-νύχτα, κάθε τόσο αναρωτιόσουν ποιοι σκοτώθηκαν σήμερα, ποιους έφεραν, ποιον. Το νοσοκομείο γεμάτο Μπλε τραυματίες, πόδια χέρια μπανταρισμένα, στο κεφάλι επίδεσμοι και βογκητά, χώρια εκείνοι που ξεψυχούσαν. Φάλαγγες μουλάρια, το 'να πίσω από τ' άλλο, περνούσαν την πόλη έχοντας στη ράχη Πράσινους νεκρούς, ξεφόρτωναν το βάρος σε μιαν άπλα και κατόπιν όπως ήταν, γυμνοί και ακέφαλοι στο λάκκο»*. Ανακατωμένες οι φράσεις και οι λέξεις, όπως ανακατεύτηκαν οι ζωές, όπως ανακατεύτηκαν οι επιλογές, όπως ανακατεύτηκαν τα στρατόπεδα όπου βρέθηκε ο καθένας. Οπως ο μπαρμπα-Τρύφων βρέθηκε να υπερασπίζει την πλευρά των Μπλε και να σκοτώνει σε μια ενέδρα τον «Πράσινο» γιο του. Ή όπως «είκοσι κουφάρια Πράσινα», που εκτός από τη ζωή έχασαν και το δικαίωμα να πλυθούν και να στολιστούν για το ταξίδι τους *«γιατί έτσι τους πρέπει»*.

Ελλειπτική γλώσσα, ονόματα και τοπωνύμια κομμένα, κουβέντες συρρικνωμένες, όπως άλλωστε και η χαρά ή το δάκρυ. Επτά αφηγήσεις για μια περίοδο της πρόσφατης ιστορίας μας, που έκοψε τον τόπο στα δύο και τις ψυχές σε κομμάτια. Με γλώσσα λιτή και σπαραγμένη επέλεξε να μιλήσει ο Μάρκος Μέσκος για τα χρόνια που το σκοτάδι «έπεφτε ταχύτατα» και το «τέλος», όταν ήρθε, άφησε τον τόπο «στοιχειωμένο καιρό πολύ».

• Το αμέσως επόμενο διάστημα, παρακολουθεί ένας άλλος ποιητής, ο **Πρόδρομος Μάρκογλου**, στα *Σπαράγματά* του. Οταν οι πληγές αρχίζουν να επουλώνονται, όταν οι ψυχές προσπαθούν να ορθωθούν. Ο τόπος, ξανά, επαρχιακή πόλη. Η Καβάλα. Ο χρόνος κάνει κύκλο: φεύγει από το σήμερα (όπου μέσω της τηλεόρασης γίνεται γνωστός ο θάνατος του ήρωα γύρω από τον οποίο κινείται το αφήγημα), πάει πίσω (στα χρόνια που διαλέγει να αφηγηθεί ο Μάρκογλου, της δεκαετίας του '50 και του '60), και επιστρέφει στο σήμερα, στην τηλεόραση, στη συντροφιά με τις μνήμες. Ενας νέος άνθρωπος, ο Νικηφόρος Σέρτας – και γύρω του ό,τι αγάπησε και ό,τι μίσησε. Σ' αυτά που αγάπησε, πρώτη η γραφή με διάφορες μορφές της και οι άνθρωποι, άνδρες και γυναίκες. Και ό,τι μίσησε: έναν διχασμένο τόπο και τους ανθρώπους

Η *Λέιλα και άλλα διηγήματα* (φιλολογική επιμέλεια: Λίτσα Χατζοπούλου, εκδ. Νεφέλη, 1997) του **Αλέξανδρου-Ρίζου Ραγκαβή** είναι ένας ακόμη τόμος στη σειρά «Η πεζογραφική μας παράδοση» (υπεύθυνος σειράς: Νάσος Βαγενάς) που μας προσφέρει μία λιγότερο γνωστή πλευρά του σημαντικού αυτού εκπροσώπου του ελληνικού ρομαντισμού, αυτήν του διηγηματογράφου. Θέματα όπως το δουλεμπόριο, η εργασία των ανηλίκων, η απάνθρωπη μεταχείριση των ιθαγενών, η δικαιοσύνη και η διαχείριση της εξουσίας διαπλέκονται με περιπέτειες, ραδιουργίες, απαγωγές και δολοφονίες και συνθέτουν μια τερπνή όσο και ωφέλιμη αφήγηση. Τα διηγήματα αυτά δημοσιεύτηκαν κυρίως στα περιοδικά *Ευτέρπη* και *Πανδώρα* (1847-1853).

Θα πρέπει να το πούμε απ' την αρχή· το θέμα που πραγματεύεται ο **Καίσαρ Β. Μαυράτσας**, στο βιβλίο του *Όψεις του ελληνικού εθνικισμού στην Κύπρο. Ιδεολογικές αντιπαραθέσεις και η κοινωνική κατασκευή της ελληνοκυπριακής ταυτότητας 1974-1996* (επιμέλεια: Παντελής Ε. Λέκκας, εκδ. Κατάρτι, 1998) είναι ιδιαιτέρως πολύπλοκο. Είναι Έλληνες ή Κύπριοι; Πρώτα Έλληνες ή πρώτα Κύπριοι; Μπορεί να είναι και τα δύο; – είναι μερικά μόνο από τα καίρια ερωτήματα που αποπειράται με τρόπο ορθολογικό και αναλυτικό να περιγράψει και συνάμα να σχολιάσει το βιβλίο

αυτό. Οι αντιπαραθέσεις που περικλείονται στην ανάπτυξη του επίμαχου θέματος της εθνικής ταυτότητας των Κυπρίων αποκαλύπτουν και πλευρές της ίδιας της κυπρικής περιπέτειας. Ένα πολύ καλό βιβλίο που φωτίζει, κατ' ανάγκην, και όψεις του ελληνικού εθνικισμού.

Ισως έχετε ήδη διαβάσει το θαυμάσιο βιβλίο της **Νίνας Ναχμία**, *Ρέινα Ζιλμπέρτα· ένα παιδί στο γκέτο της Θεσσαλονίκης* (εκδ. Ωκεανίδα, 1997) στην πρώτη του έκδοση. Ωστόσο, η Ρέινα, η παιδική φιλή της συγγραφέως, μας προσφέρει ένα μοναδικό μυθιστόρημα με αληθινούς ήρωες και γεγονότα· ένα βιβλίο που αναφέρεται στις συνέπειες του ολοκαυτώματος, στα γεγονότα που σημαδεύουν ένα παιδί που επέζησε από σύμπτωση. Μια τρυφερή ιστορία αγάπης, αθωότητας και καλοσύνης πλάι στη μεγαλύτερη αθλιότητα και βαρβαρότητα του αιώνα μας.

Κτίρια **του Φίλιπ Ουίλκινσον** (εκδ. Πατάκη, 1998): ένα θαυμάσιο βιβλίο, καθώς περικλείει στο μικρό σχήμα τσέπης πληροφορίες που φανερώνουν γνώση του θέματος σε «βάθος»· από τους πρώτους πολιτισμούς στους μεσαιωνικούς χρόνους και από την ευρωπαϊκή αναγέννηση στη βιομηχανική εποχή και τη μοντέρα αρχιτεκτονική. Η σειρά «Studia» διακρίνεται για την εξαιρετική της ποιότητα σε όσα θέματα παρουσιάζει. Και προσφέρει στέρεη βάση εκκίνησης για κάθε νέο που τον δυναστεύουν. Από τις πιο άμεσα πολιτικές αφηγήσεις του βιβλίου οι «σημειώσεις εργασίας» του Κιμ Φλάερτυ, του διευθυντή του αμερικανικού κέντρου πληροφοριών: *«Τρόποι να ενθαρρυνθεί η έξαρση του ατομικισμού: "Ο καθένας είναι υπεύθυνος για τον εαυτό του" είναι ένα καλό σλόγκαν»*. Όλοι αυτοί που τον διώχνουν απ' τον τόπο του. Είκοσι χωριστά κεφάλαια, το καθένα κοίταγμα της πραγματικότητας από διαφορετικά πρόσωπα, μυθιστορηματικά ή πραγματικά, όπως άλλωστε και ο Νικηφόρος Σέρτας (προσωπείο του συγγραφέα) συνθέτουν το βιβλίο. Και μέσα από τις μικρές ή μεγαλύτερες αφηγήσεις όλο το μετεμφυλιακό σκηνικό της Ελλάδας. Μόνο που ο Πρόδρομος Μάρκογλου, αντίθετα με τον Μάρκο Μέσκο, φαίνεται να στέκεται στην προσωπική στιγμή (τον έρωτα, τη δουλειά, τη μετανάστευση – *«μακάρι να μπορούσα να φύγω στη Γερμανία όπως φεύγαν τόσοι και τόσοι χωρίς θέση στην καρδιά των ανθρώπων, στον ήλιο της πατρίδας»*) που φόντο της έχει την πολιτική πραγματικότητα της Ελλάδας του '50 και του '60 και τα αποτελέσματά της, ενώ ο **Μέσκος** προτάσσει το γενικό σκηνικό μέρος τ οποίου είναι οι προσωπικ σκηνές.

Δύο ποιητές επιχειρούν μι «πεζή» διαδρομή σε δύο δι σκολες δεκαετίες της σύγχρ νης ιστορίας. *«Ήταν η νύχτ ενοχή/ κι η αγάπη προδομέν Στα μάτια τιποτε δε μένει/ κι λέξεις δίχως συνοχή»*, σημεί νε ο Νικηφόρος Σέρτας πίσ από ένα πακέτο τσιγάρα «Φ λιπποι-Καβάλας». Μνήμες «σπαράγματα» - «κομμένε γλώσσες».

Όλγα Σελλ

Για την υπεράσπιση του ορθολογισμού

Κοσμάς Ψυχοπαίδης,
Πολιτική μέσα στις έννοιες,
Εκδ. Νήσος, Αθήνα 1997

Ο **Κοσμάς Ψυχοπαίδης** είναι ένας καταξιωμένος θεωρητικός με συνεχή παρουσία στο χώρο της πολιτικής θεωρίας πάνω από μία εικοσαετία. Το βιβλίο του *Πολιτική μέσα στις έννοιες* περιλαμβάνει δοκίμια και άρθρα του σε πολιτικά και φιλοσοφικά περιοδικά, όπως και ανέκδοτα δοκίμια κατά τη διάρκεια αυτής της εικοσαετίας.

Από το χώρο του μαρξισμού και της μαρξικής θεώρησης, λίγοι παραμένουν ακόμα ανθιστάμενοι. Ο Κ. Ψυχοπαίδης, χωρίς να δηλώνει απαραίτητα μαρξιστής, μέσα από τη γνώση του του Διαφωτισμού από τον Μονταίνιο ώς τον Ρουσσώ και τον Καντ και την πεποίθηση ότι ζούμε σ' έναν εγελιανό κόσμο, προτάσσει την «αξιακή θεώρηση», μια ουμανιστική τοποθέτηση που μπορεί να διαγνωσθεί σ' έναν κριτικό και όχι εργαλειακό ορθολογισμό, απέναντι στο σχετικισμό και το θετικισμό που επικρατούν στις θεωρήσεις των σύγχρονων επιστημολογικών τοποθετήσεων για τον κόσμο. Και μόνον οι τίτλοι των δοκιμίων και άρθρων δηλώνουν τη συμμετοχή του στη σύγχρονη σκέψη μέσα από την κλασική θεωρία, αλλά και την ανησυχία του για την έκπτωση της σκέψης όπως και της καθημερινής ζωής στο τέλος του αιώνα μας. Το κείμενο παρατίθεται στις παρακάτω ενότητες: «Οι πολιτικές του ορθού λόγου», που περιλαμβάνουν και το εκτενέστερο άρθρο του «Η υπεράσπιση του ορθολογισμού», «Η συγκρότηση του διαφωτιστικού επιχειρήματος», «Η αμφισβήτηση του διαφωτιστικού επιχειρήματος», «Η νεωτερικότητα και οι έννοιές της», «Τι σημαίνει ο Μαρξ για τη σημερινή σκέψη» και «Αξίες και δημόσιος χώρος».

Το *Πολιτική μέσα στις έννοιες* ξεκινά από τη βασική θέση ότι *«οι έννοιες»*, που χειρίζεται και ο θεωρητικός και ο καθημερινός άνθρωπος, *«δεν είναι αθώες, αλλά φορτισμένες με συμφέροντα, ως προς τα οποία και ενέ-*

χονται όσοι τις κατασκευάζου ή τις χρησιμοποιούν» (...) *«έχο με "πολιτικοποιηθεί" χωρίς μπορούμε αρχικά να αμυνθο με, αλλά ελπίζουμε ότι μπορο με μέσα από συσχετισμούς τω εννοιών μας να αναστοχαστο με τις στρατηγικές που συγκρο τούν τους όρους επικοινωνία Να αναστοχαστούμε τους όρου επιτυχίας ή αποτυχίας των σ νεννοήσεων που αφορούν τ κοινωνικές σχέσεις (δίκαιες άδικες, ή σχέσεις αντίσταση στην αδικία), να τοποθετηθούμ στον κόσμο, να αποδεχθούμε τ άρχουσες λογικές ή να παλ ψουμε για να τις ανατρέψουμ και να προτείνουμε νέες»*. Κα προχωρεί με την τοποθέτησ ότι η ίδια η έννοια της αξίας ε ναι πολιτική έννοια.

Εκκινώντας από το ότι η δια λεκτική παράδοση έκανε αυτ νόητα πολιτική με τις έννοιε εξετάζει θεωρητικούς όπως Καντ, ο Χέγκελ, ο Νίτσε και Μαρξ, αλλά και τον ιστορισμ του 19ου αιώνα και υπερασπ ζεται την κριτική στάση πο παράγεται από την αξιολόγηση την οποία φέρει ένας «επανα

ικός ορθολογισμός». Αλλά ορεί να νοηθεί σήμερα ως κός ορθολογισμός; Νοεί-άλλου» τύπου από τον ερ-ιακό ορθολογισμός; Ο ραφέας διαβλέπει τον κίν-: «*Αν εξαντληθεί το περιε-νο του ορθολογισμού στον ντα εργαλειακό ορθολογι-η κριτική θα κινδυνεύσει είνει άφωνη και να επικα-μι για να συγκροτηθεί το λογο (το πρόβλημα της εκτικής του Διαφωτισμού Αντόρνο και Χορκχάι-*». Θα μπορούσαμε να απαντήσουμε στα παραπάνω ερωτήματα, αν όχι τεχνικά, τουλάχιστον όμως κατανοητά ως προς τις αφετηρίες αυτών των δύο τύπων ορθολογισμού, με τα ίδια τα λόγια του συγγραφέα: «*Ίσως θεωρηθεί παράδοξο το να τίθεται πρόβλημα υπεράσπισης του ορθολογισμού στις σύγχρονες κοινωνίες που εξορθολογίζουν ώς τις ακρότατες πτυχές τους τα επιμέρους πεδία (της οικονομίας, της διοίκησης και του πολιτισμού) που συνδέονται με οργανωμένα συμφέροντα των επιχειρήσεων και των ηγετικών ομάδων, ενώ αφήνουν χωρίς μέριμνα και χωρίς προστατευτικές ρυθμίσεις, σαν διαθέσιμα αντικείμενα για λεία, τους ίδιους τους όρους της κοινωνικής ζωής των ανθρώπων, τους όρους εξασφάλισης τροφής, υγείας, παιδείας και αξιοπρέπειας γι' αυτούς. Με αφετηρία τέτοιες κριτικές σκέψεις, το να επιδιώκει κανείς να υπερασπίσει τον ορθολογισμό σημαίνει ότι θέλει να υπερασπιστεί την άλλη πλευρά του κυρίαρχου ορθολογισμού*».

Έρη Κασίμη

Πίσω από την επιφανειακή ματαιότητα

στος Τσανάκας,
άσα - Η βασίλισσα
εντόμων,
. Οξύ, Αθήνα 1997

(, δεν έλειψαν οι νέοι στην ηνική σκηνή των τελευταί-χρόνων. Από τον κινηματο-φο, το θέατρο, το χορό, τα ιστικά μέχρι την πολιτική, οιος μπορεί να παρατηρή-ότι οι τριαντάρηδες έχουν λάβει δράση. Τα media, τα επιρρεπή στις «νέες φά-», σπεύδουν να υπογραμ-ουν αυτή τη διαπίστωση. κάπου εκεί αρχίζει το πρό-μα. Όσοι αναζητήσουν σε ές τις νέες φωνές την και-μία της μορφής ή το νεω-σμό των ιδεών, στις περισ-ερες περιπτώσεις θα απο-τευτούν. Πιο εύκολα θα πέ-ν πάνω στα τέκνα (ο τονι-ς να θεωρηθεί ακριβής) Τσαρούχη, του Χατζιδάκι, Κουν παρά σε παρθενογε-εις (λέμε τώρα). Η ομολο-μένως χρυσή γενιά του '60 αφήσει πίσω της ένα τερά-εκκολαπτήριο αυγών. Μα είναι αναγκαία η καινοτομία στη φόρμα; Όχι απαραίτητα, ασφαλώς. Όμως κάθε γενιά έχει απόλυτη ανάγκη να αφήσει το στίγμα της. Έστω κι αν αυτό περιορίζεται σε κάτι τόσο επιφανειακό όπως η μόδα (οι μόδες;), τα στυλ, οι εκκεντρισμοί. Επιφανειακό; Ίσως αυτό θέλει σκέψη. Πίσω από την επιφανειακή ματαιότητα οι τάσεις μιλούν πολύ πληροφοριακά για το συλλογικό ασυνείδητο μιας γενιάς. Ύστερα από μια ομοβροντία (έστω δύοτρεις) νέων –ηλικιακά– συγγραφέων που προβλήθηκαν έντονα τα τελευταία χρόνια από μεγάλους εκδοτικούς οίκους, αναβιώνοντας την «περιπετειώδη» γραφή του Γιάννη Μαρή ή του Φρέντυ Γερμανού, η περίπτωση του **Χρήστου Τσανάκα** είναι κάτι διαφορετικό. «Εξωτικό νουάρ» υποτιτλίζει το πρώτο του μυθιστόρημα ο συγγραφέας. «Ψηφιακός εφιάλτης ή ψυχεδελική κωμωδία; παραθρησκευτικό σκάνδαλο ή επιστημονική φαντασία; μουσική σάτιρα ή ερωτική προφητεία;», προσθέτει, μπερδεύοντας παρά ξεκαθαρίζοντας τα πράγματα. Η *Νατάσα* είναι μυθιστόρημα. Μυθιστόρημα που ακολουθεί μια πολύ περίπλοκη αφήγηση μοιρασμένη σε 3, 4, 5 (;) παράλληλα επίπεδα. Αν ο προσεκτικός αναγνώστης συγκρατήσει τις εμβόλιμες πληροφορίες, στο τέλος θα βρεθεί σε μια πραγματική αποκάλυψη. Πράγματι, η *Νατάσα* είναι μυθιστόρημα. Μια ιδιαιτερότητα, όμως, που εμείς δεν θυμόμαστε να έχουμε ξανασυναντήσει τα τελευταία χρόνια, είναι η ποιητική αυτονομία σχεδόν κάθε παραγράφου. Μια δεύτερη, το μπαράζ αυτοσχέδιων ηχητικών λέξεων που δίνουν μια έντονα καινοτομική οσμή στο βιβλίο. Τυχαίο ξεφύλλισμα-απόσπασμα: «*Είπαν έκπληκτοι: "Μπουμ, τσακ, μπουμ!" Και αποφάσισαν να πάψουν μια για πάντα να οσμώνουν τη ζωή τους στο μέλλον μέσα από τον άτολμο καθρέφτη του χθες*». Οι λέξεις προκαλούν εικόνες, η *Νατάσα* είναι εικόνα.

Θανάσης Μουτσόπουλος

άνθρωπο που μόλις ξεκινά τη συστηματοποίηση της γνώσης του για κάθε θέμα. Κάθε έκδοση συμπληρώνεται με καταλόγους πληροφοριών και κατατοπιστικά παραρτήματα.

Λαμπρή ιδέα η δημιουργία ενός ψηφιακού δίσκου (μερικοί θα επέμεναν ακόμη στη μεταφορά του όρου cd σε φωτοφωνικό δίσκο) από τις φωνές των ποιητών που διάβασαν ποιήματά τους στην εκπομπή τα «Ρω του έρωτα και οι στροφές της ποίησης» του Ραδιοφωνικού Σταθμού Μακεδονίας «Ποιητές αυτοανθολογούμενοι» (Εν χορδαίς, 1997), ποιητές που συγκροτούν το ποιητικό δυναμικό της σύγχρονης Θεσσαλονίκης: Από τον **Γιώργο Θέμελη** ώς τον νεότερο της παρέας **Θανάση Γεωργιάδη**, 29 ποιητές αποτυπώνουν τη «φωνή» της ποίησης της Θεσσαλονίκης. Ακούστε τον Μανόλη Αναγνωστάκη, τον Νίκο-Αλέξη Ασλάνογλου, τον Ντίνο Χριστιανόπουλο, ακούστε όλους τους ποιητές, γιατί «η ποίηση είναι για πάντα».

«***Μ****αζεμένη στα πόδια μου / Ερμηνεύω το όραμα / Που ό,τι έρωτας / Η αρχή των αθώων // Με ειδοποίησε· / Επρόκειτο ο λόγος να με χαρίσει / Σ' εκείνη τη φύση που ευθύς του αντιστέκεται / Του ελέους*»: **Ελένη Βακαλό**, *Επιλεγόμενα* (εκδ. Νεφέλη, 1997).

ο χαρτοκόπτης

Γιά τόν Θ.Δ. Φραγκόπουλο

Ὁ φόβος τοῦ ποιητῆ
εἶναι μήπως ξεχάσει [...]
Θ.Δ. Φραγκόπουλος (1973)

ΟΠΩΣ ΕΓΙΝΑΝ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ στὸν τόπο μας, κάθε ἀποχαιρετισμὸς πρὸς ἕναν πνευματικὸ ἄνθρωπο μοιάζει μὲ πράξη ἀποχαιρετισμοῦ πρὸς ἕναν κόσμο ὁλόκληρο *ἀξιῶν* ποὺ φεύγει μαζί του δίχως ν' ἀφήνει πίσω του κάτι, ὄχι γιὰ νὰ τὸν συνεχίσει, ἀλλὰ ποὺ νὰ τὸν θυμίζει σὲ κάποιους ὁλότελα ἄγνωστους ἐπερχομένους. Ὁ Θ.Δ. Φραγκόπουλος ὑπῆρξε ὁ δύσκολα εὑρισκόμενος σήμερα ἄνθρωπος, ποὺ σὲ δύσκολους καιρούς, μαζὶ μὲ εὐάριθμους ἄλλους, ἐκπροσώπησε τίς πνευματικὲς ἀξίες τοῦ ἔθνους καί τῆς γλώσσας μας πρὸς τὶς ὁποίες κατέτεινε ἡ πολύπλευρη καὶ καρποφόρα συγγραφικὴ του δράση (ποίηση, κριτική, πεζογραφία, δοκίμιο, θέατρο, μετάφραση).

Δὲν ἦταν, δὲν ἤθελε νὰ ἦταν, αὐτὰ ποὺ δηλώνουν αὐτάρεσκα σήμερα οἱ περισσότεροι δημοσιομανεῖς τῆς ἐκδοτικῆς μας ἀγορᾶς (ποιητὴς *μόνο*, μυθιστοριογράφος *μόνο* κ.λπ.) ἀλλὰ *ἄνθρωπος τοῦ πνεύματος*, ἐκφραστὴς ἔμπρακτος τῶν ἀξιῶν τοῦ πνεύματος. Δὲν ἔχουμε πολλοὺς τέτοιους *ἄξιους* τὰ τελευταῖα ἑκατὸ χρόνια. Ἂν ἐννόησα καλά ἐξ ἄλλου τὰ λόγια του, μὲ τέτοια κριτήρια πιστεύω θὰ ἤθελε νὰ κριθεῖ στὸ μέλλον: *«[...] ἡ ἀποστολή τοῦ Ἕλληνα λογοτέχνη εἶναι μακρᾶς πνοῆς θητεία πάνω σὲ τρία σημεῖα τῆς παιδευτικῆς γιὰ τὸ ἔθνος μας προσπάθειας: νὰ μάθουμε τὸν κόσμο νὰ σκέφτεται [...], νὰ προβληματίζεται [...], νά ἐκφράζεται»*. Πρόκειται ἀσφαλῶς γιὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ. Ὁ Φραγκόπουλος ἀπό ἐκεῖ κατάγεται. Αὐτὸ τὸ μέλλον, ὡστόσο, πρὸς τὸ ὁποῖο ἀπέβλεπε γιὰ τὴν οὐσιαστικὴ καταξίωση τοῦ πνευματικοῦ ἔργου, φαίνεται ὅτι δὲν τὸ φανταζόταν καὶ πολὺ φωτεινό: *«γράφω πάντα μὲ τὴν πεποίθηση πὼς προχωρῶ διαρκῶς μέσα σέ μιά σήραγγα. Ἡ ἐλπίδα μου πὼς θὰ φτάσω κάποτε στὸν καθαρὸ ἀέρα εἶναι ἡ μόνη δύναμη ποὺ μοῦ ἐπιτρέπει νὰ συνεχίζω αὐτὴ τήν πορεία μέσα σ' ἕναν κόσμο ποὺ γίνεται διαρκῶς ζοφερότερος»*.

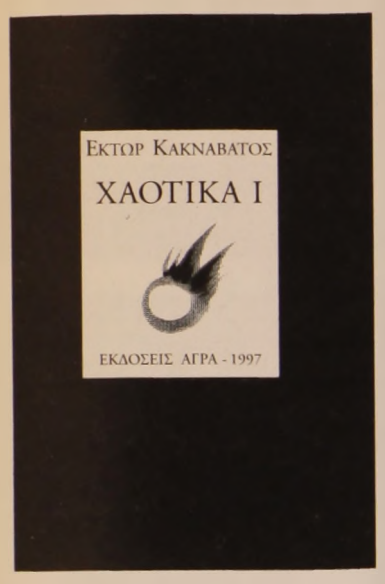
Ὑπῆρξε ἀπὸ ἐκείνους πού ἐπολέμησαν τὸν Γερμανὸ κατακτητή (δὲν ἔχει σημασία μέσω ποιᾶς ὀργανώσεως), καὶ ἀργότερα, ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς τελευταίας δικτατορίας, ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ δραστήρια μέλη τῆς «Δημοκρατικῆς Ἄμυνας» (μαζὶ μὲ τὸν Πεσμαζόγλου, τὸν Ροῦφο, τὸν Μαγκάκη, τὸν Πεπονῆ). Συνέβαλε ἀποφασιστικὰ στὴ συνεννόηση τῶν κεντρώων καὶ δεξιῶν διανοουμένων μὲ τοὺς ἀριστεροὺς (π.χ. Ἀναγνωστάκη, Τσίρκα) καὶ πρῶτος ἐστήριξε τὸν ἀγαπημένο του φίλο, τὸν πεζογράφο Ρόδη Ροῦφο (τοῦ ὁποίου ὁ πρόωρος θάνατος τοῦ ἐπροκάλεσε μεγάλη ὀδύνη) καὶ μαζὶ μὲ αὐτόν, μὲ πνεῦμα ἀνιδιοτέλειας, γενναιότητας καὶ ἑνότητας τοὺς ὤθησε στὴν ἀντίσταση κατὰ τῶν συνταγματαρχῶν. Πρῶτοι οἱ δύο αὐτοὶ στὸ σπίτι τοῦ Φραγκόπουλου, στὴ Δημοκρίτου, συγκέντρωσαν τοὺς συγγραφεῖς ποὺ ἔθεσαν τὶς βάσεις τοῦ ἀντιστασιακοῦ ἀγώνα τῶν διανοουμένων. Αὐτὸ ἔγινε στὶς 29 Μαρτίου 1969, τὴν ἑπομένη ποὺ ἔκαμε τὴ γνωστὴ «Δήλωση» ὁ Σεφέρης – αὐτὸ τὸ ἐγερτήριο σύνθημα. Καὶ μόνο μὲ τὴ συμβολή του αὐτὴ ὁ Φραγκόπουλος ἔχει περάσει στὴ χορεία ὅσων ἀγωνίσθηκαν γιὰ τὴν πνευματικὴ ἐλευθερία καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, γιὰ τὴ διάσωση τῆς πνευματικῆς μας ἰδιοπροσωπίας. Γιὰ μένα καὶ γιὰ ὅσους ἀπὸ τὴ γενιά μου δίνουν σημασία στὶς *πνευματικὲς ἀξίες*, ὑπῆρξε ἕνα παράδειγμα ποὺ μᾶς ἐστήριξε στοὺς δύσκολους καὶ στυγεροὺς καιρούς.

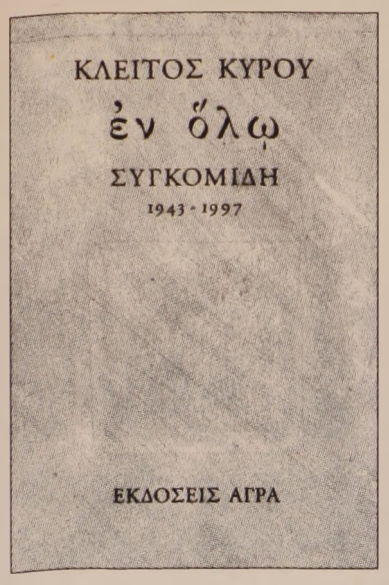
ΑΛΛΟΙ ΘΑ ΜΙΛΗΣΟΥΝ (ἐλπίζω) γιὰ τὸ πνευματικὸ του ἔργο. Προτίμησα νὰ μιλήσω γιὰ τὶς πνευματικὲς του προϋποθέσεις, γιὰ τὶς ἀξίες ποὺ *αὐτὲς* θὰ τὸ δικαιώσουν ὅταν ἡ ἀνθρωπότητα ξαναβρεῖ τὸν ἑαυτό της: Ὁ Θ.Δ. Φραγκόπουλος ἐκράτησε πάνω στὸ στῆθος του, σὰν καλὸ δάκρυ, τὸ μάθημα τοῦ ἐπιτάφιου ἐπιγράμματος τοῦ Αἰσχύλου, ποὺ ἔχουν λησμονήσει οἱ πολυπράγμονες νέοι Σιδώνιοι ποὺ παριστάνουν σήμερα τοὺς ποιητές, τοὺς πεζογράφους κ.λπ. Ἔχοντας αὐτὸ στὸ νοῦ μου μέσα στὸν dürftiger Zeit ὅπου ζῶ (πολυώδυνο γιὰ ὅποιον γνοιάζεται πρῶτα τόν οὐρανό τοῦ ἀνθρώπου κι ὕστερα τὰ λεγόμενα γράμματα καὶ τὶς τέχνες), ὑποκλίνομαι εὐλαβικὰ στὴ μνήμη του τώρα ποὺ ἐβγῆκε ἀπὸ τὴ σήραγγα τῆς ζωῆς αὐτῆς γιὰ νὰ περάσει στὸν «καθαρὸ ἀέρα» μιᾶς ἄλλης.

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΣΤΕΦΑΝΟ ΜΠΕΚΑΤΩΡΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

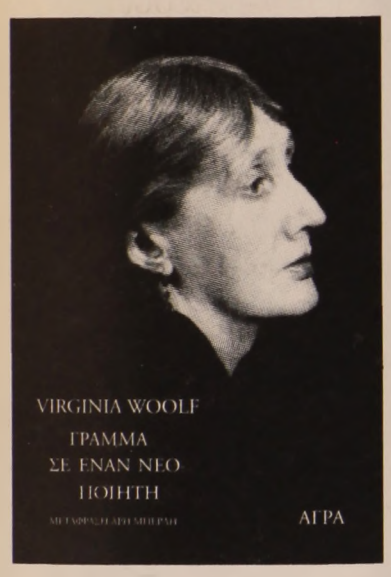
ΑΠΟ ΤΟ 1979

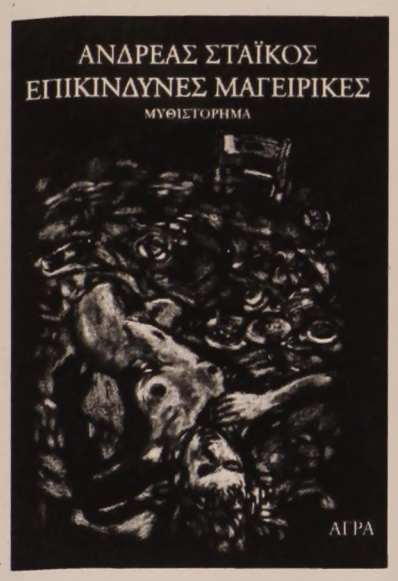

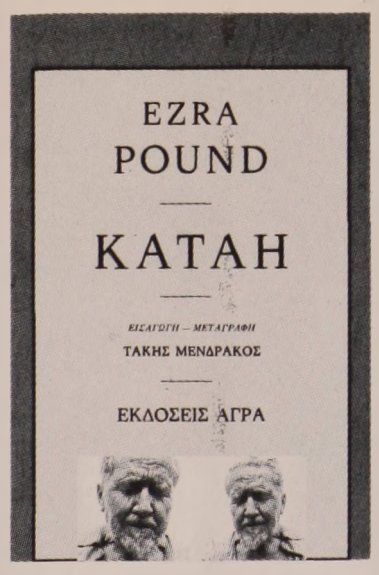

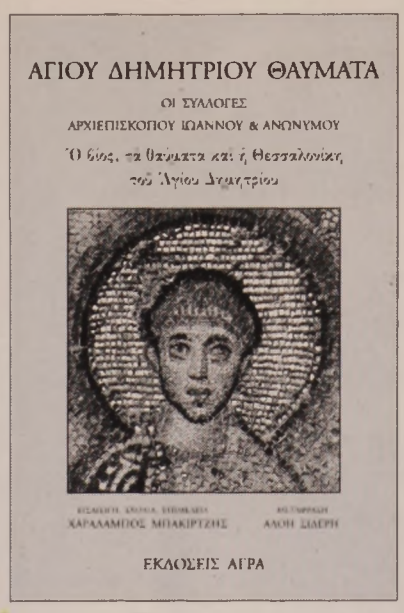

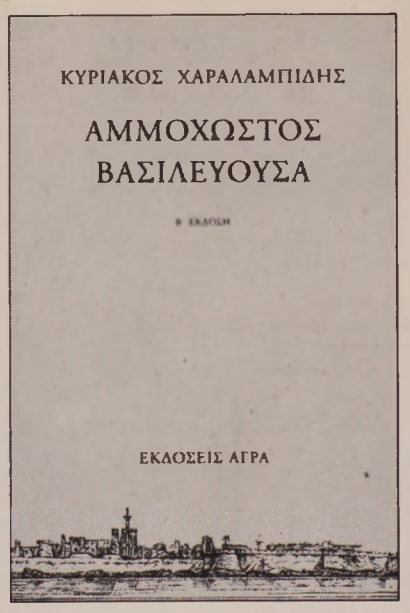

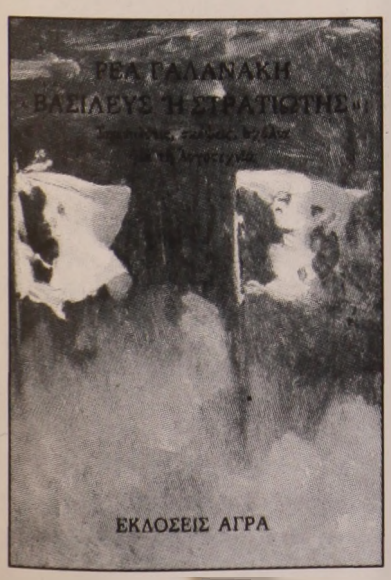

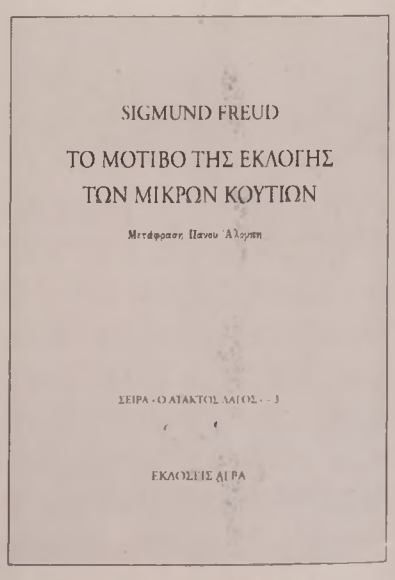

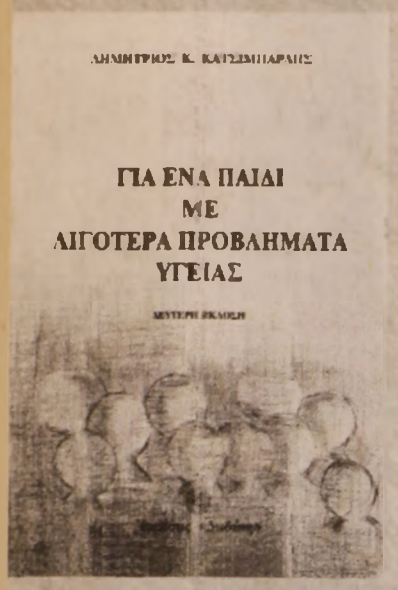

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ – ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ «ΔΩΔΩΝΗ»

ΑΘΗΝΑ: 1) ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 3, Τ.Κ. 10679 – ΤΗΛ. 36.30.312, 36.37.973, FAX. 36.37.067
2) ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5, (ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ) ΤΕΤΡΑΠΤΥΧΟ – ΤΗΛ. 33.11.719
ΓΙΑΝΝΙΝΑ: ΜΙΧ. ΑΓΓΕΛΟΥ 27, Τ.Κ. 453 32 – ΤΗΛ. (0651) 37.585, FAX (0651) 38.011

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

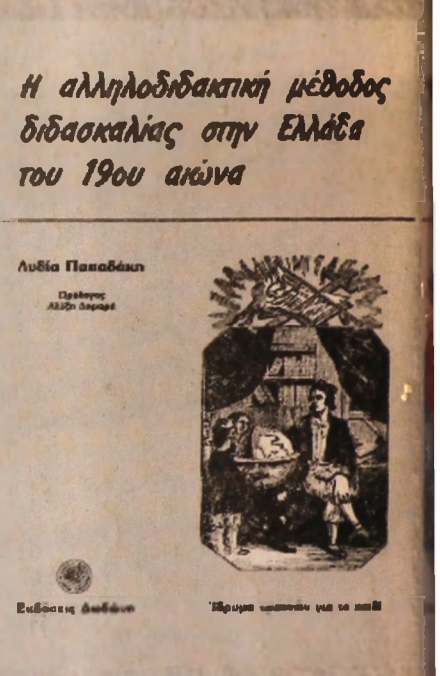

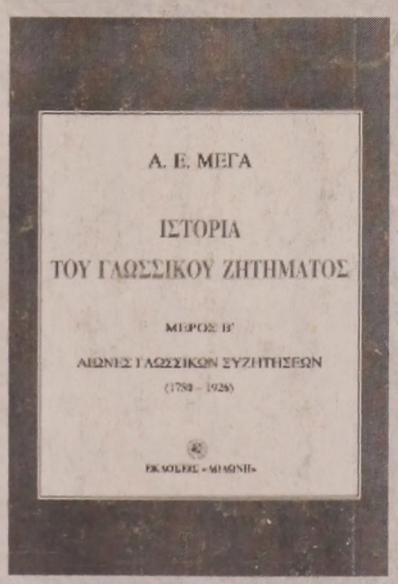

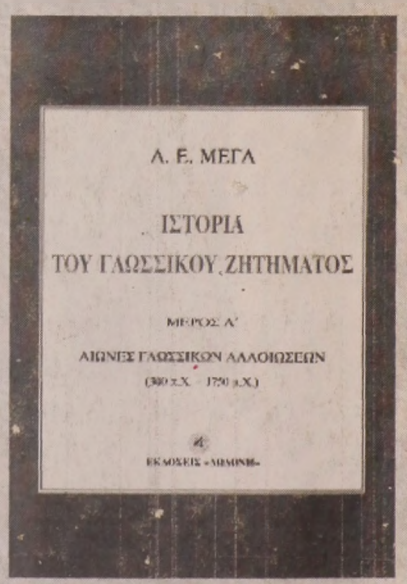

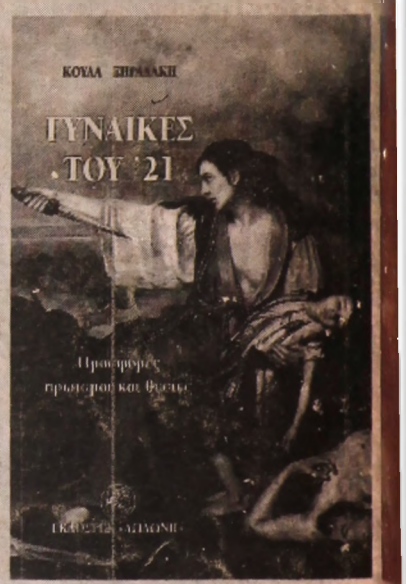

ΡΗΓΑΤΟΥ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ: **ΑΡΡΩΣΤΙΕΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (1821 - 1922)** • ΜΑΚΡΥΝΙΩΤΗ ΔΗΜΗΤΡΑΣ: **Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΣΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ (1834 - 1919)** • ΠΑΤΣΙΟΥ ΒΙΚΥΣ: **ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ (1880 - 1930)** • ΚΑΛΛΙΓΑ ΕΛΕΝΗΣ: **Η ΠΡΟΝΟΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ** • ΔΡΑΓΩΝΑ ΘΑΛΕΙΑΣ: **ΓΕΝΝΗΣΗ, Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΕ ΜΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΖΩΗ** • ΚΟΥΡΙΑ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ: **ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ (1833 - 1922) Εικόνες - αντιλήψεις** • ΚΑΤΣΙΜΠΑΡΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ: **ΑΛΛΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΑΛΛΕΡΓΙΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ** • ΣΟΥΤΖΟΓΛΟΥ - ΚΩΤΤΑΡΙΔΟΥ ΠΕΛΑΓΙΑΣ: **ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ ΣΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (1830 - 1862)** • ΚΙΤΣΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ: **ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ** • ΚΑΡΑΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛ.: **Η ΑΝΑΠΗΡΗ ΚΑΙ ΕΤΟΙΜΟΘΑΝΑΤΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΑΣ** • ΓΚΟΤΟΒΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: **ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ** • ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Εισαγωγή Μ. Γ. ΜΕΡΑΚΛΗ: **ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ** • ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜ.: **ΠΩΣ ΥΦΑΙΝΟΥΝ ΚΑΙ ΝΤΥΝΟΝΤΑΙ ΟΙ ΑΙΤΩΛΟΙ** (Πρόλογος Στίλπωνος Κυριακίδη) • ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜ.: **ΑΙΤΩΛΙΚΑΙ ΟΙΚΗΣΕΙΣ, ΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΤΡΟΦΑΙ**